

STRATEGIA ROZWOJU LUBLINA

na lata 2013-2020

DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

Zespół sporządzający dokument

KOORDYNACJA PRAC I NADZÓR MERYTORYCZNY

dr Mariusz Sagan

METODOLOGIA DIAGNOZY STANU WYJŚCIOWEGO

dr Mariusz Sagan

Robert Żyśko

PRZYGOTOWANIE DANYCH, ZESTAWIENIA TABELARYCZNE I GRAFICZNE

Robert Żyśko

ZESPÓŁ AUTORSKI

Sylwia Szajc

Robert Żyśko

REDAKCJA TECHNICZNA

Robert Żyśko

KOREKTA JĘZYKOWA

Halina Kosienkowska

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów
20-080 Lublin, plac Litewski 1
tel. 81 466 25 00, fax. 81 466 25 01
e-mail: inwestorzy@lublin.eu

Spis treści

SPIS TREŚCI	3
WSTĘP	5
1. LUBLIN JAKO GŁÓWNY OŚRODEK W REGIONIE	9
2. SPOŁECZEŃSTWO	14
2.1. DEMOGRAFIA	14
2.2. RYNEK PRACY.....	19
2.3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW	22
2.4. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	24
3. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE	25
3.1. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE.....	25
3.2. EDUKACJA PODSTAWOWA, ŚREDNIA I ZAWODOWA	27
3.3. SZKOLNICTWO WYŻSZE.....	32
3.5. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	43
4. INFRASTRUKTURA	44
4.1. DROGI I TRANSPORT	44
4.2. ZASOBY MIESZKANIOWE	51
4.3. INFRASTRUKTURA SIECIOWA	54
4.4. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	57
5. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA	58
5.1. LOKALNA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	58
5.2. OTOCZENIE BIZNESU	62
5.3. POTENCJAŁ INWESTYCYJNY	69
5.4. PRZEMYSŁ KREATYWNY	73
5.5. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	77
6. KULTURA I WIZERUNEK	78
6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA NARODOWEGO I KULTURY	78
6.2. WYDARZENIA.....	81
6.3. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA MIASTA I DZIAŁALNOŚĆ PROMOCYJNA	84
6.4. ORGANIZACJA CZASU WOLNEGO	87
6.5. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	91
7. JAKOŚĆ ŻYCIA	92
7.1. ŚRODOWISKO NATURALNE	92
7.2. OPIEKA ZDROWOTNA	96
7.3. POMOC SPOŁECZNA	98
7.4. BEZPIECZEŃSTWO	103
7.5. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	106
8. SAMORZĄD TERYTORIALNY	107
8.1. ZARZĄDZANIE MIASTEM.....	107
8.2. FINANSE MIASTA.....	113

8.3. DZIAŁALNOŚĆ BIEŻĄCA I INWESTYCYJNA	117
8.4. KONKLUZJE STRATEGICZNE.....	120
9. WYNIKI ANALIZY PORÓWNAWCZEJ POTENCJAŁU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO LUBLINA.....	121
SPIS TABEL.....	126
SPIS RYSUNKÓW	128
BIBLIOGRAFIA.....	132

Wstęp

Diagnoza stanu wyjściowego Lublina ma na celu zaprezentowanie wyczerpującego obrazu miasta w ujęciu obiektywnym i w relacji do innych miast. W celu zidentyfikowania najbardziej strategicznych obszarów daje ona szeroki przegląd spektrum zagadnień. Diagnoza opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach przedstawiających określone zjawiska pogrupowane w siedem zasadniczych działań: Społeczeństwo, Szkolnictwo i wychowanie, Infrastruktura, Aktywność gospodarcza, Kultura i wizerunek, Jakość życia, Samorząd terytorialny.

Za podstawowy zakres czasowy analizy przyjęto lata 2007–2011. Wpływ na taki wybór miało kilka czynników. Po pierwsze, w 2007 r. rozpoczął się kolejny okres programowania funduszy unijnych (lata 2007–2013), w ramach którego Polska otrzymała wsparcie finansowe na rozwój poszczególnych regionów i całego kraju, na rozwój zasobów ludzkich, a także na zbliżenie poziomu życia ludności w Polsce do standardów europejskich. Po drugie, podmioty zajmujące się agregowaniem danych statystycznych i ich publikacją czynią to z pewnym opóźnieniem, tj. w 2012 r. podawane są dane za rok poprzedni. W przypadku kiedy do informacji publicznej nie zostały podane dane za 2011 r., na potrzeby analizy za okres graniczny przyjęto 2010 r. Natomiast gdy istniała możliwość zaprezentowania najnowszych danych lub informacji za 2012 r., które mają istotne znaczenie dla podniesienia jakości merytorycznej niniejszego dokumentu, to zostały one przytoczone. Po trzecie, w 2007 r. nastąpiła zmiana Polskiej Klasyfikacji Działalności, dlatego dane agregowane przed i po 2007 r. w oparciu o tą segmentację będą nieporównywalne. Po czwarte, obecna Strategia Rozwoju Miasta Lublina zaczęła obowiązywać od 2008 r., zatem Diagnoza może być również traktowana jako materiał pokazujący, jak zmienił się Lublin w okresie funkcjonowania dotychczasowej Strategii.

Diagnoza przedstawia portret miasta Lublin zarówno pod względem opisowym, jak i statystycznym. Na potrzeby przeprowadzonej analizy wykorzystano dane agregowane w wartościach bezwzględnych oraz w postaci wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-ekonomicznego. Źródłem informacji są bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego i Systemu Analiz Samorządowych. Również posłużono się danymi wewnętrznymi zgromadzonymi przez Urząd Miasta Lublin. Dodatkowo korzystano z wykonanych na zlecenie Urzędu Miasta Lublin oraz ogólnodostępnych raportów, opracowań analitycznych i publikacji naukowych, a także branżowych i tematycznych serwisów internetowych.

Do oceny i określenia potencjału Lublina zastosowano wielopłaszczyznową analizę porównawczą, wykorzystującą wskaźniki syntetyczne zbudowane w oparciu o metodę „względnych odległości od wzorca”, stosowaną w analizach bazujących na taksonomicznych indeksach syntetycznych.¹ Wybrane zmienne w postaci wskaźników statystycznych zostały zaklasyfikowane, w zależności od ich charakteru, do jednej z dwóch grup: czynników oddziałujących pozytywnie (stymulanty) i negatywnie (destymulanty) na potencjał społeczno-ekonomiczny miasta. W celu uzyskania wartości dodatnich wszystkich analizowanych mierników oraz ujęcie ich w przedziale od 0–100, co ułatwi pozycjonowanie miast w rankingu, zastosowano odpowiednio wzór 1, gdy mamy do czynienia ze stymulantą, i wzór 2 w przypadku destymulanty:

¹ Por. D. Strahl, *Metody programowania rozwoju społeczno-ekonomicznego*, PWE, Warszawa 1990; T. Grabiński, *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach dynamiki zjawisk ekonomicznych*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1984; Z. Hellwig, *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykształconych kadr*, „Przegląd Statystyczny” 1968, nr 4.

$$(1) \quad H_{ij} = \frac{100(x_{ij} - x_{i\min})}{x_{i\max} - x_{i\min}}$$

$$(2) \quad H_{ij} = \frac{100(x_{i\max} - x_{ij})}{x_{i\max} - x_{i\min}}$$

gdzie:

x_{ij} - empiryczna wartość i-tego miernika w j-tym mieście,

$x_{i\min}$ - najniższa spośród miast wartość i-tego miernika,

$x_{i\max}$ - najwyższa spośród miast wartość i-tego miernika.

Dla każdego głównego działu analizy wyliczane są cząstkowe wskaźniki zintegrowane, oparte na zestandaryzowanych zmiennych, a następnie na ich podstawie obliczony jest wskaźnik sumaryczny. Komponenty i wskaźniki tworzące poszczególne cząstkowe wskaźniki zintegrowane zostały przedstawione w tabeli 1. Ze względu na zróżnicowanie znaczenia oraz wpływu poszczególnych czynników na potencjał społeczno-ekonomiczny miast dokonano przyporządkowania wag poszczególnym wskaźnikom i komponentom.²

Pozycja Lublina jest oceniana na tle pięciu subiektywnie wybranych miast:

- Białegostoku – miasta mniejszego i jedyne w wschodniej Polsce, które pomimo niższego potencjału społeczno-ekonomicznego, może być porównywane z Lublinem,
- Bydgoszczy – miasta o podobnej wielkości, położonego w centralnej Polsce,
- Gdańska – miasta większego, położonego w północnej części kraju, stanowiącego pod względem rozwoju punkt odniesienia dla Lublina,
- Katowic – miasta mniejszego, położonego w południowej części Polski na obszarze uprzemysłowionym,
- Poznania – miasta większego i prężnie rozwijającego się, położonego w zachodniej Polsce i podobnie jak Lublin będącego ośrodkiem akademickim.

Ponadto na koniec każdego działu znajduje się rozdział pt. Konkluzje strategiczne, zawierający podsumowanie zaprezentowanych informacji i w formie wniosków (istotne konkluzje), które mogą być podstawą do sformułowania obszarów i celów strategicznych w zasadniczym dokumencie „Strategia Rozwoju Miasta Lublina na lata 2013–2020”.

Diagnoza obejmuje wiele obszarów, które ostatecznie nie muszą być fundamentalne dla głównego kierunku strategicznego, dlatego też zdecydowano o tym, by została przedstawiona w formie osobnego dokumentu.

Dokument pt. Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013–2020 powinien być postrzegany jako strategia sama w sobie ukazująca wizję, misję, kierunki strategiczne i zamierzone środki wdrażania.

² U. Bronisz (red.), *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000–2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011, s. 17-21.

Tabela 1. Komponenty i wskaźniki potencjału społeczno-ekonomicznego miast

Komponent	Waga (w %)	Wskaźnik	Charakter wskaźnika	Waga (w %)
SPOŁECZEŃSTWO	15	Przyrost naturalny	stymulanta	15
		Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	destymulanta	15
		Stopa bezrobocia rejestrowanego	destymulanta	15
		Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	stymulanta	15
		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej	stymulanta	15
		Liczba fundacji wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności	stymulanta	15
		Frekwencja wyborcza w wyborach na Prezydenta RP w 2010 r.	stymulanta	10
SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE	15	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	stymulanta	20
		Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych	stymulanta	20
		Współczynnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów	stymulanta	20
		Liczba studentów studiujących na uczelniach wyższych w przeliczeniu na 1 tys. ludności	stymulanta	20
		Środki z UE pozyskane przez uczelnie wyższe w przeliczeniu na 1 studenta	stymulanta	20
INFRASTRUKTURA	15	Gęstość sieci dróg gminnych w powiecie o nawierzchni twardej	stymulanta	15
		Gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej	stymulanta	15
		Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	stymulanta	15
		Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. ludności	stymulanta	15
		Sieć kanalizacyjna przypadająca na 100 km ² powierzchni	stymulanta	15
		Sieć wodociągowa przypadająca na 100 km ² powierzchni	stymulanta	15
		Sieć gazowa przypadająca na 100 km ² powierzchni	stymulanta	10
AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA	15	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności	stymulanta	15
		Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15
		Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15
		Produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15
		Powierzchnia użytkowa budynków biurowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	stymulanta	20
		Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	stymulanta	20
KULTURA I WIZERUNEK	15	Liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinach stałych	destymulanta	10
		Widzowie w kinach w przeliczeniu na 1 tys. ludności	stymulanta	15
		Zwiedzający muzea w przeliczeniu na 1 tys. ludności	stymulanta	20
		Miejsca noclegowe w przeliczeniu na 1 tys. ludności	stymulanta	15
		Korzystający z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. ludności	stymulanta	15
		Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	stymulanta	15
		Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 tys. ludności	stymulanta	10
JAKOŚĆ ŻYCIA	15	Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych	stymulanta	15
		Liczba pojazdów samochodowych ogółem w przeliczeniu na 1 km ² powierzchni	destymulanta	15
		Udział wydatków w Dziale 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska w ogólnych wydatkach budżetu JST	stymulanta	10
		Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności	stymulanta	15
		Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną	destymulanta	10
		Zgony niemowląt na 1 tys. urodzeń żywych	destymulanta	15
		Średnia wartość wypłacanego dodatku mieszkaniowego	destymulanta	10
		Udział wydatków w Dziale 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa w ogólnych wydatkach budżetu JST	stymulanta	10

Komponent	Waga (w %)	Wskaźnik	Charakter wskaźnika	Waga (w %)
SAMORZĄD TERYTORIALNY	10	Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	10
		Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15
		Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15
		Dochody własne z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	10
		Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	10
		Zadłużenie ogółem do dochodów ogółem	stymulanta	15
		Wydatki ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	10
		Wydatki majątkowe ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	stymulanta	15

Źródło: Opracowanie własne.

1. Lublin jako główny ośrodek w regionie³

Lublin jest stolicą województwa lubelskiego (nieprzerwanie od 1474 r.) oraz Lubelszczyzny. Położony jest na północnym skraju Wyżyny Lubelskiej, nad rzeką Bystrzycą – dopływem Wieprza, która dzieli miasto na dwie odmienne krajobrazowo części. Pierwsza – lewobrzeżna cechuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, głębokimi dolinami i starymi wąwozami lessowymi, druga – prawobrzeżna, o płaskim ukształtowaniu terenu, jest częścią płaskowyżu świdnickiego.

Na przestrzeni stuleci Lublin zawsze należał do najważniejszych ośrodków miejskich Rzeczypospolitej. Obecnie jest on dziewiątym miastem w kraju pod względem liczby mieszkańców i zarazem największym ośrodkiem we wschodniej części Polski. Lublin jest uznanym ośrodkiem naukowo-akademickim w Polsce, największym po prawej stronie Wisły. Z racji zgromadzenia licznych obiektów zabytkowych istotnych dla kultury Polski i Europy miasto pełni rolę znaczącego ośrodka ruchu turystycznego. Lublin wraz z otaczającymi obszarami stanowi główny ośrodek życia gospodarczego, ze znacznym skupieniem różnego rodzaju podmiotów gospodarczych oraz instytucji i usług okołobiznesowych. Zlokalizowano tutaj wiele firm, które mogą być zarówno producentami, jak i odbiorcami sektora nowoczesnych technologii.⁴

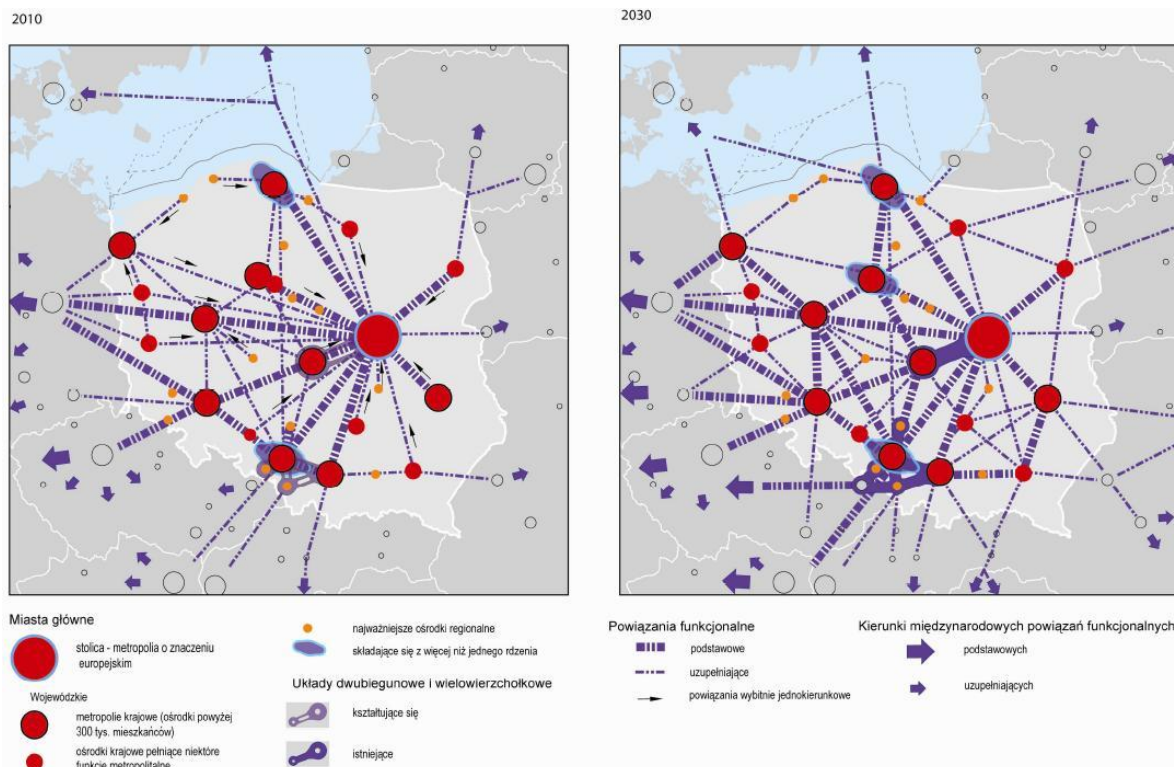
Duże miasta pełnią ważną rolę w narodowej gospodarce, ponieważ są motorem rozwoju kraju, a jednocześnie dobrym miejscem do życia. Wielowymiarowa, aktywna polityka miejska i stosowanie standardów urbanistycznych pozwalają racjonalnie gospodarować przestrzenią miejską w celu stworzenia obszaru cechującego się spójnym łańcem przestrzennym. Ze względu na wysoką jakość przestrzeni publicznej centra miast nie są wyłącznie miejscem dogodnej lokalizacji siedzib firm i instytucji, ale także miejscem, w którym osiedlają się mieszkańcy. Postępująca w ostatnich latach urbanizacja, zarówno w granicach administracyjnych miast, jak i na obszarach podmiejskich, spowodowała, że wokół dużych ośrodków mieszka 75-80% ludności Polski. Koncentracja ludności będzie postępować nie tylko w dużych ośrodkach miejskich, ale także w obrębie ich obszarów funkcjonalnych, a najwyższe tempo przyrostu wystąpi na obszarach metropolitalnych.

Wraz z postępującym zagęszczeniem będzie następować dalsza koncentracja potencjału rozwojowego, w tym gospodarczego. Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, „Rdzeniem krajowego systemu gospodarczego i ważnym elementem systemu europejskiego jest, ukształtowana na bazie dużych ośrodków miejskich, sieć współpracy miast. Stanowi ona współzależny, otwarty układ sieciowy obszarów funkcjonalnych najważniejszych polskich miast, które są zintegrowane w przestrzeni krajowej i międzynarodowej za pomocą wielokierunkowych silnych powiązań funkcjonalnych w zakresie funkcji gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych oraz sektora badawczo-rozwojowego. Wszystkie ośrodki miejskie stanowiące węzły sieci są połączone efektywną (na poziomie co najmniej średnim w skali UE) siecią transportową i teleinformatyczną”. Lublin jest jednym z elementów tej sieci powiązań funkcjonalnych (rysunek 1) i jego znaczenie w przyszłości będzie rosło.

³ Rozdział napisany w oparciu o dokument Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 239 z dnia 13 grudnia 2011 r.

⁴ Strona internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie [www.lubelskie.pl/index.php?pid=1470].

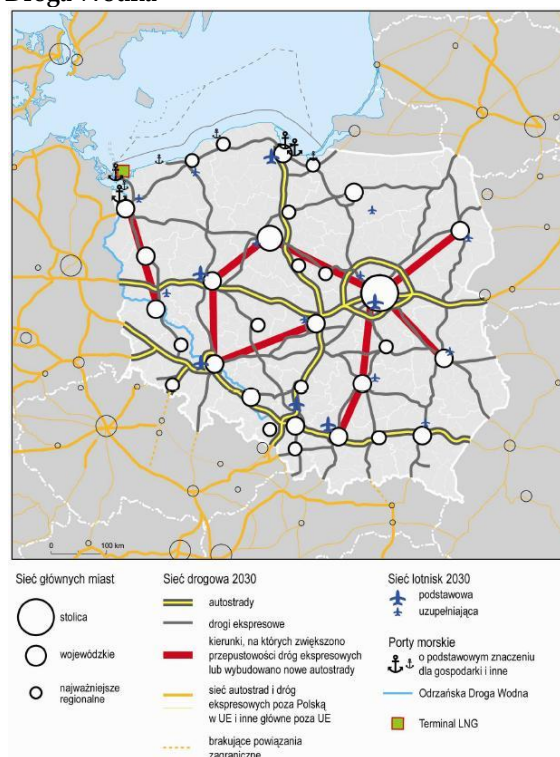
Rysunek 1. Powiązania funkcjonalne głównych ośrodków miejskich w latach 2010 i 2030

Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 40.

Największe miasta generują wzrost gospodarczy, który jest wykorzystywany przez przyległe terytorialnie obszary. Korzyści wynikające z rozwoju miast – „stolic metropolii” są przenoszone dzięki przenikaniu się zasobów z ich obszaru do innych ośrodków miejskich, ale przede wszystkim na sąsiednie zurbanizowane i rolnicze terytoria. Przede wszystkim, by owo przenikanie miało miejsce, musi być zapewniona odpowiednia dostępność czasowa do miast wojewódzkich, sprzyjająca mobilności mieszkańców (codziennej, okresowej i życiowej). Zgodnie z wizją zaprezentowaną na rysunku 2, Lublin – jako ośrodek metropolitalny – przez połączenie z Warszawą wpisany jest w efektywną, wielomodalną, spójną i zintegrowaną sieć transportową Polski z włączeniami do sieci europejskiej w kierunku berlińskim, drezdeńskim, praskim, wiedeńskim oraz regionem Øresundu, a także poprzez autostrady morskie z pozostałymi miastami Skandynawii i bałtyckimi (Kaliningrad, Kłajpeda, Ryga, Sankt Petersburg). Zakłada się, że z Lublina do Warszawy będzie prowadzić droga ekspresowa lub nawet autostrada, a konwencjonalna linia kolejowa pozwoli na przejazd pociągów z prędkością od 120–200 km/h. Efektywność systemu drogowego ma

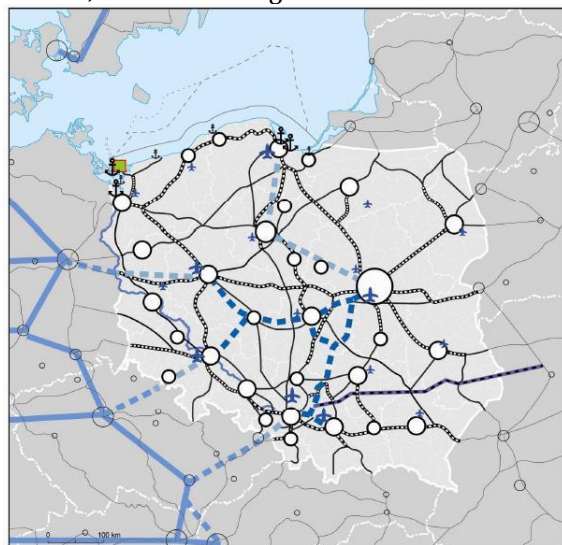
Rysunek 2. Wizja kształtowania podstawowych elementów sieci drogowej 2030*: autostrady i drogi ekspresowe, lotniska, porty morskie, Odrzańska Droga Wodna

* realizacja poszczególnych inwestycji będzie zależać od polityki transportowej Rządu

Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 42.

Rysunek 3. Wizja kształtowania podstawowych elementów sieci kolejowej 2030*: koleje dużych prędkości, kolej konwencjonalna, lotniska, porty morskie, Odrzańska Droga Wodna

* realizacja poszczególnych inwestycji będzie zależała od polityki transportowej Rządu

Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 43.

wynikać z wysokiej jakości połączeń szybkiego ruchu pomiędzy największymi miastami Polski, miastami wojewódzkimi i większością ośrodków subregionalnych, z uwzględnieniem ich pełnych obwodnic. Natomiast rozwój sieci kolejowej ma zapewnić sprawny transport pasażerski i towarowy między ośrodkami metropolitalnymi oraz innymi kluczowymi gospodarczo regionami, przy wykorzystaniu konwencjonalnej sieci kolejowej o prędkości od 120–200 km/h, a nawet z perspektywą wprowadzenia kolei dużych prędkości. Obszary metropolitalne największych miast również mają być obsługiwane przez porty lotnicze o znaczeniu międzynarodowym, a także lotniska uzupełniające (w tym Port Lotniczy Lublin).

Pozycja i znaczenie Lublina w skali kraju wzrośnie, gdy będą postępować procesy integracji regionalnej (rysunek 3). Integracja ta powinna uwzględniać rozwój pozostałych części województwa, położonych poza obszarem funkcjonalnym miasta, jego specyficznych czynników (np. klimatycznych, przyrodniczych, kulturowych czy też surowcowych). Dzięki temu przestrzeń całego województwa stanie się zintegrowana i współzależna. Wzrost gospodarczy w dużej mierze jest generowany przez największe miasta, ale korzyści płynące z niego przekładają się na rozwój całego obszaru funkcjonalnego – zarówno na

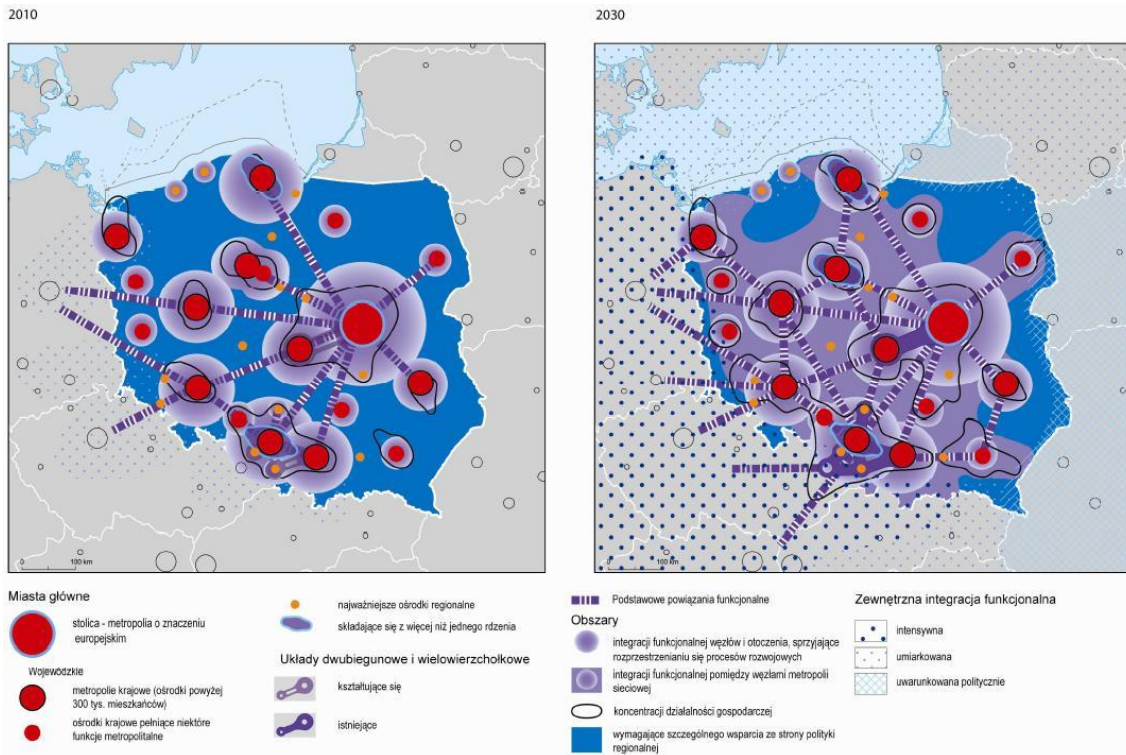
część zurbanizowaną, jak i mającą charakter rolniczy – poprzez przenikanie się różnego rodzaju zasobów. Dzięki rozprzestrzenianiu się czynników stymulujących rozwój Lublina na przylegające gminy i powiaty wzrośnie znaczenie województwa lubelskiego w skali całego kraju.

Realizacji podstawowego celu rozwojowego Polski – podniesienia konkurencyjności gospodarki – sprzyja odpowiednie prowadzenie polityki przestrzennej, która musi dążyć do wykorzystania potencjału głównych ośrodków miejskich jako miejsca koncentracji licznych procesów gospodarczych oraz zmian społecznych i kulturowych. Działania polityki przestrzennej powinny koncentrować się na trzech aspektach:

- wspieraniu rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich,
- intensyfikacji powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym,
- integracji obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

Krajowa Koncepcja Zagospodarowania Kraju 2030 (rysunek 4) zakłada, że działania polityki przestrzennej będą wspierać rozwój funkcji metropolitalnych Lublina, w tym przede wszystkim o znaczeniu międzynarodowym. Mają one koncentrować się na wzmocnieniu i dywersyfikacji funkcji gospodarczych Lublina poprzez kreowanie warunków do lokalizowania w mieście inwestycji w sektorach o wysokiej wartości dodanej. Wzmacniany będzie również potencjał badawczo-naukowy oraz struktury przestrzenne i funkcjonalne niezbędne do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, a funkcje symboliczne miasta (kulturowe, historyczne, turystyczne) mają zostać wyeksponowane. Ponadto wspierane będą działania mające na celu ułatwienie współpracy środowisk biznesu i nauki. Lublin ma być także miejscem lokowania wybranych funkcji zarządzających sektora publicznego o charakterze regionalnym i krajowym

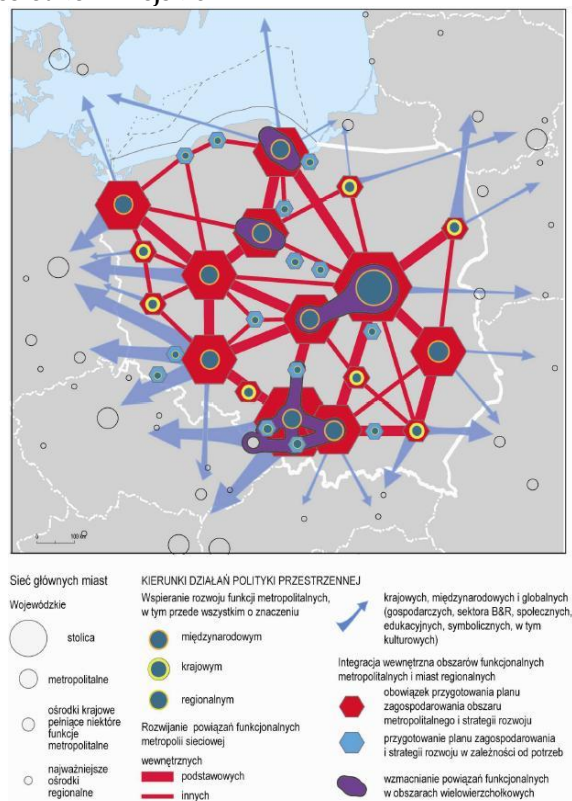
Rysunek 4. Kierunki integracji polskiej przestrzeni w latach 2010 i 2030

Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 50.

Drugi aspekt realizowany w ramach polityki przestrzennej będzie się koncentrować na tworzeniu i intensyfikacji powiązań pomiędzy Lublinem a pozostałymi ośrodkami metropolitalnymi oraz regionalnymi, które w przyszłości będą uzupełniać stworzoną sieć metropolii. Podstawowe powiązania mają ukształtować się między Lublinem i Warszawą oraz Lublinem i Rzeszowem, a dodatkowo między Lublinem i Białymstokiem. Rozwijanie połączeń funkcjonalnych powinno także postępować w kierunku wschodnim do miast ukraińskich – Lwowa i Łucka. Podejmowane działania (w zakresie gospodarczym, naukowym, społecznym, kulturowym) będą koncentrować się na równoważeniu procesów rozwojowych w województwie lubelskim i wprężeniu w najbardziej dynamiczne procesy jak największej części sąsiadującego z nim terytorium Polski. Również wzmocnieniu ulegną powiązania między Lublinem a pozostałymi ośrodkami miejskimi w Polsce i za granicą, głównie w obszarach: współpracy uniwersytetów i instytucji sektora naukowo-badawczego, współpracy sektora wiedzy z gospodarką, z inicjatywami innowacyjnymi i przedsiębiorczymi, a także współdziałania instytucji kultury.

Rysunek 5. Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich

Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 79.

Ostatni aspekt zakłada integrację wewnętrzną w ramach obszarów funkcjonalnych metropolitalnych i miast regionalnych. Integracja ta w dużej mierze ma mieć charakter planistyczny, co oznacza, że powinien powstać plan zagospodarowania przestrzennego oraz strategia rozwoju Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Dokumenty określą warunki do stworzenia uporządkowanych stref lokalizacji przedsiębiorstw z powiązanych sektorów, funkcji usługowych czy też przestrzeni publicznych. Plany i strategie winny uwzględniać: infrastrukturę transportową i koncepcję zrównoważonej mobilności, potrzebę zachowania obszarów dostępnych publicznie w ramach struktury zagospodarowania przestrzeni miejskiej, rewitalizację zdegradowanych dzielnic miast, potrzebę ochrony obszarów cennych przyrodniczo oraz konieczność ograniczenia zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych.

Lublin jest niekwestionowanym liderem Polski Wschodniej, biorąc pod uwagę potencjał społeczno-ekonomiczny, akademicki, turystyki i kultury oraz kreatywny i jednocześnie miastem, które w perspektywie do 2020 r. utrzyma tą wiodącą pozycję. W konsekwencji, Lublin powinien zmniejszyć dystans rozwojowy do Polski Zachodniej i Warszawy.⁵

⁵ M. Sagan, *Miasta wojewódzkie Polski Wschodniej i ich potencjał rozwojowy*, (w:) *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, (red.) B. Józwick, M. Sagan, Difin, Warszawa 2012, s. 43-44.

2. Społeczeństwo

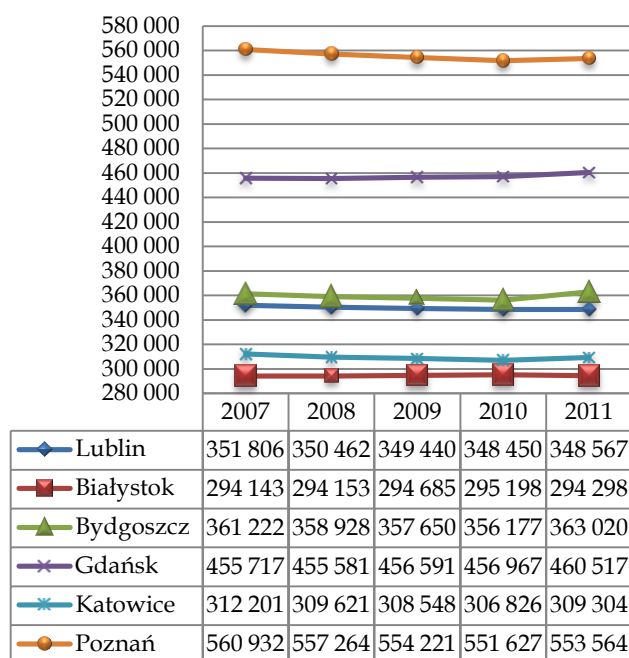
2.1. Demografia

Uwarunkowania demograficzne są jedną z podstawowych determinant warunkujących możliwości rozwojowe miast i posiadają charakter pierwotny dla wielu innych czynników stanowiących o potencjale społeczno-gospodarczym. Do szczegółowych analiz wykorzystywane są dane o liczbie ludności według faktycznego miejsca zamieszkania. Pod względem liczby ludności Lublin zajmuje 9 miejsce wśród miast w Polsce (po Warszawie, Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Poznaniu, Gdańsku, Szczecinie i Bydgoszczy). Mieszkańcy Lublina stanowią 0,90% ludności kraju i 16,05% województwa lubelskiego. W 2011 r. Lublin zamieszkiwało 348 567 osób (o 0,92% mniej niż w 2007 r.). W przypadku województwa lubelskiego tendencja zmian była odwrotna, gdyż zanotowano wzrost liczby ludności o 0,26%. W skali całego kraju wzrost wyniósł 1,11%. W porównywanych miastach spadek zarejestrowano w Poznaniu (1,31%) i Katowicach (0,93%). Natomiast liczba ludności zwiększyła się w Gdańsku (1,05%), Bydgoszczy (0,50%) i Białymstoku (0,05%).⁶

Duże miasta, mające potencjał ośrodka metropolitalnego, tracą mieszkańców na rzecz okolicznych gmin. Tak też jest w przypadku Lublina. Jeżeli przyjmiemy następującą delimitację Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, składającego się z powiatów: lubartowskiego, lubelskiego, łęczyńskiego, świdnickiego i miasta Lublin, to okazuje się, że dla tego regionu liczba ludności w latach 2007–2011 wzrosła o 0,45% (z 714 276 mieszkańców w 2007 r. do 717 488 w 2011 r.). Dokładniejszy kierunek migracji ludności można określić, analizując dane o liczbie ludności w powiecie lubelskim, a więc obszarze skupiającym gminy z najbliższego otoczenia Lublina. W przypadku powiatu lubelskiego liczba ludności w latach 2007–2011 wzrosła aż o 3,36% (ze 142 662 osób do 147 457).

Powyższe wnioski potwierdzają dane dotyczące ruchów migracyjnych mieszkańców Lublina. W całym analizowanym okresie saldo migracji było ujemne i w 2011 r. wyniosło -1 124. Znaczący wpływ na ten wynik miały ruchy związane z przenoszeniem się ludności z miasta na wieś. W 2011 r. z miasta wymeldowało się 2 217 osób, które osiadły na wsi, a w odwrotnym kierunku przemieściło się tylko 1 393 osoby. W rezultacie Lublin utracił 824 mieszkańców. Mniejsze różnice przepływu ludności występują na poziomie miasto-miasto. W wyniku takich ruchów z Lublina w 2011 r. ubyło 241 mieszkańców. Najmniejszy

Rysunek 6. Liczba ludności w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na koniec grudnia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

⁶ Według prognoz demograficznych GUS i szacunków PricewaterhouseCoopers (PwC), liczba ludności w 2035 r. w Lublinie będzie wynosić ok. 310 000 osób. Podobnego rzędu spadek może dotknąć Poznań. Dużego spadku liczby mieszkańców powinny spodziewać się Bydgoszcz i Katowice. Najmniej dotkliwe zmiany prognozuje się dla Białegostoku i Gdańska.

Zob.: *Raporty na temat wielkich miast Polski. Lublin*, PwC, Warszawa 2011 [www.pwc.pl/pl/wielkie-miasta-polski/index.jhtml].

udział w ogólnym saldzie migracji mają przemeldowania związane z wyjazdami ludności za granicę. W ostatnim analizowanym roku Lublin, a jednocześnie Polskę opuściło 87 osób, a do miasta powróciło bądź wybrało Lublin jako nowe miejsce zamieszkania 28 osób. Liczba wymeldowań i zameldowań stanowi informację o potwierdzonych migracjach, aczkolwiek należy mieć na uwadze to, iż rzeczywista liczba ruchów migracyjnych mieszkańców Lublina jest trudna do oszacowania, gdyż nie zawsze jest potwierdzona formalnie.

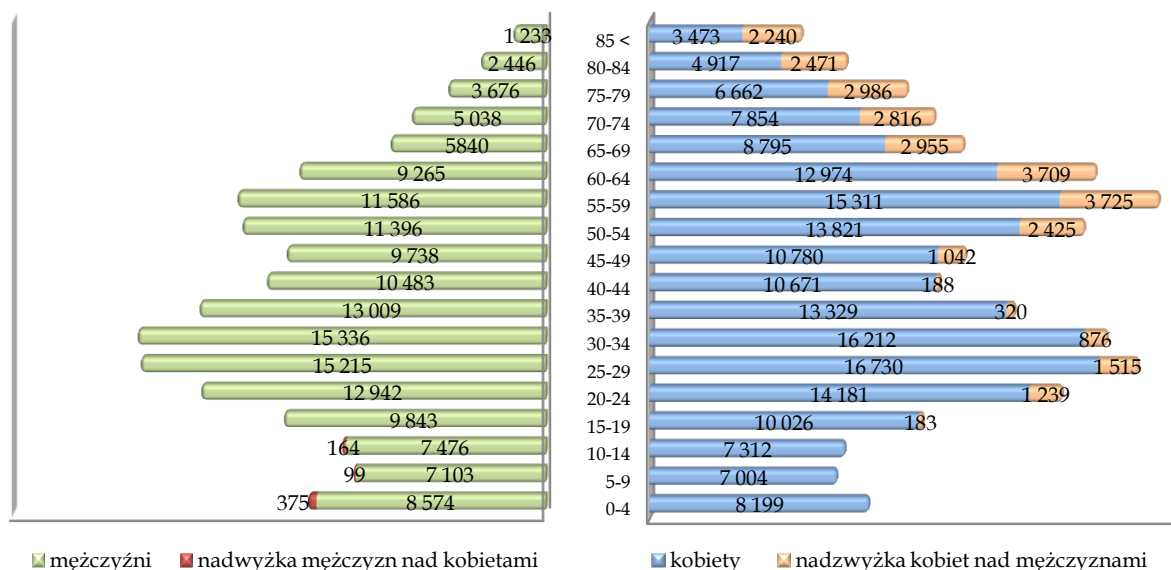
Tabela 2. Ruchy migracyjne mieszkańców Lublina w latach 2007–2011

Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010	2011
Zameldowania ogółem, w tym:	3 363	2 580	2 611	2 482	2 631
z miast	1 603	1 252	1 227	1 200	1 210
ze wsi	1 672	1 262	1 336	1 250	1 393
z zagranicy	88	66	48	32	28
Wymeldowania ogółem, w tym:	4 837	3 424	3 408	3 795	3 755
do miast	1 732	1 387	1 353	1 535	1 451
na wieś	2 915	1 923	1 991	2 189	2 217
za granicę	190	114	64	71	87
Saldo migracji ogółem	-1 474	-844	-797	-1 313	-1 124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza struktury ludności w mieście Lublin pokazuje, że od lat utrzymuje się dysproporcja pomiędzy liczbą mężczyzn i kobiet, która stopniowo ulega pogłębieniu. W 2011 r. kobiety stanowiły 53,96% ogólnej liczby mieszkańców. Nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wyraźnie zarysowuje się wraz ze wzrostem wieku, szczególnie po przekroczeniu 50 roku życia.

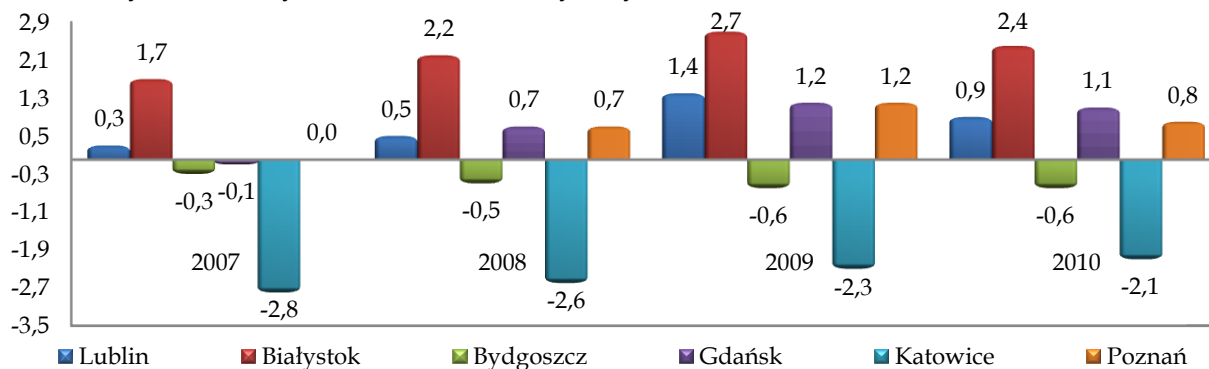
Rysunek 7. Struktura wieku ludności Lublina w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

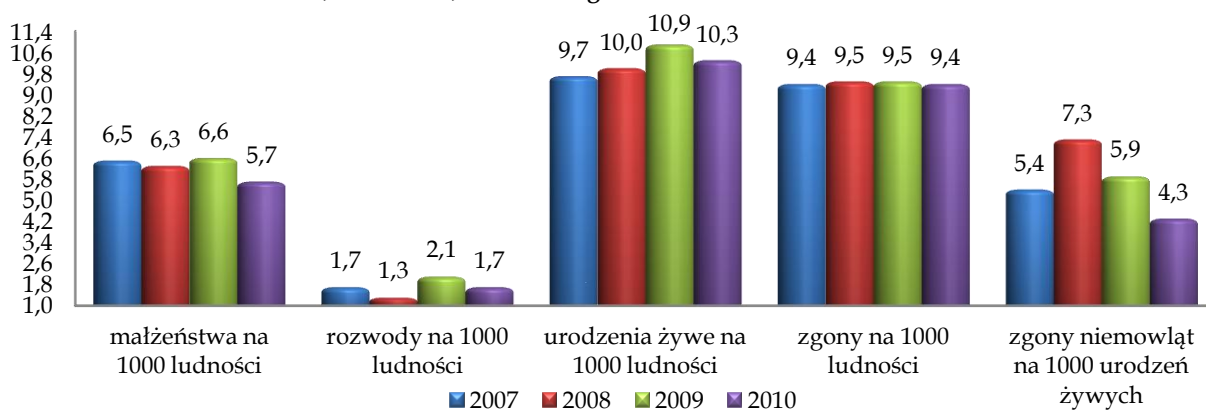
Wpływ na strukturę ludności w przyszłości i zmiany demograficzne ma przyrost naturalny. Dla Lublina początkowo parametr ten był minimalnie dodatni, ale przez kolejne lata ulegał poprawie. W 2010 r. wskaźnik przyrostu w porównaniu do poprzedniego roku spadł z poziomu 1,4 do 0,9. Inne wskaźniki dotyczące ruchu naturalnego w Lublinie zamieszczone są na rysunku 9.

Rysunek 8. Przyrost naturalny w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

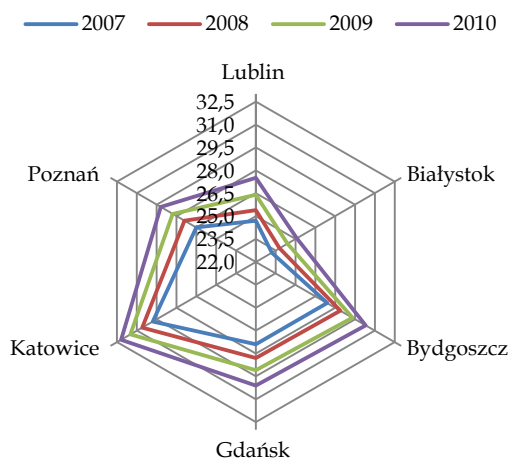
Rysunek 9. Wskaźnik małżeństw, rozwodów, urodzeń i zgonów w Lublinie w latach 2007–2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Zaprezentowane wskaźniki obciążenia demograficznego wskazują, że w przypadku Lublina w ostatnich latach mamy do czynienia z rosnącym wskaźnikiem ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2007 r. wynosił on 49,6, a w 2010 r. już 52,1. Oznacza to, że na rynku pracy zmniejsza się liczba pracujących w stosunku do niepracujących. Przyczyną takich zmian jest wzrost grupy ludzi w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym. Potwierdza to rosnący wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Rośnie także wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Taką samą tendencję można zaobserwować w pozostałych miastach, które zostały wybrane do porównań. Na tle pozostałych miast współczynniki dla Lublina przyjmują mniejsze wartości niż w Bydgoszczy, Katowicach, Gdańsku czy też w Poznaniu. Niższe wskaźniki obciążenia demograficznego odnotowano tylko w Białymstoku.

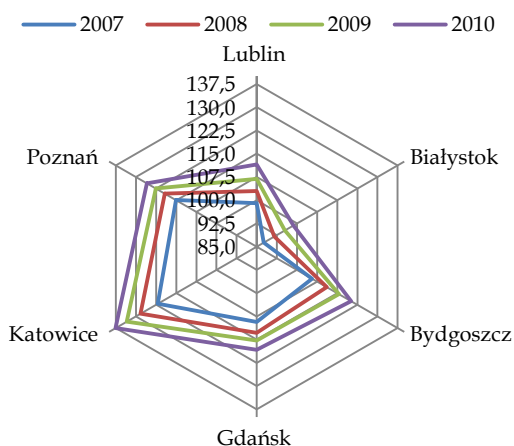
Rysunek 10. Wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	49,6	50,1	51,1	52,1
Białystok	49,7	49,8	49,9	50,5
Bydgoszcz	53,3	53,9	54,6	55,4
Gdańsk	52,5	53,4	54,3	55,6
Katowice	54,3	54,5	55,0	55,6
Poznań	49,6	50,3	51,3	52,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

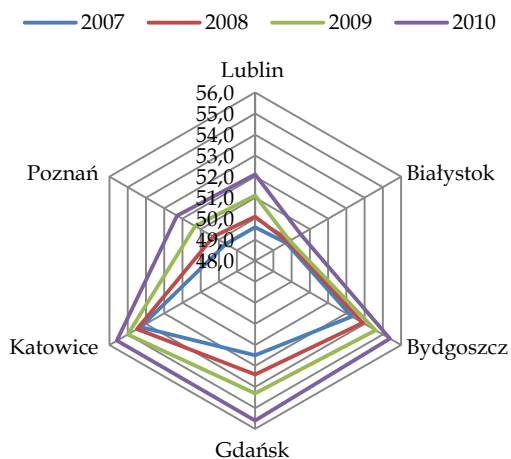
Rysunek 11. Wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	99,0	103,0	106,9	111,5
Białystok	87,6	91,5	95,5	98,7
Bydgoszcz	105,6	111,1	115,6	120,2
Gdańsk	109,3	112,8	115,3	118,3
Katowice	121,9	128,3	133,4	137,6
Poznań	115,1	119,3	122,6	125,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 12. Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	24,7	25,4	26,4	27,5
Białystok	23,2	23,8	24,4	25,1
Bydgoszcz	27,4	28,4	29,3	30,3
Gdańsk	27,4	28,3	29,1	30,1
Katowice	29,8	30,6	31,5	32,2
Poznań	26,5	27,4	28,3	29,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Z analizy powyższych współczynników można wysunąć następujące wnioski. Tendencja wzrostowa pierwszego wskaźnika oznacza, że grupa pracujących w większym stopniu jest obciążona kosztami utrzymania dzieci i osób starszych. W rezultacie w budżecie gospodarstw domowych mniejsza ilość środków finansowych może być przeznaczona na wydatki inwestycyjne i konsumpcyjne mające na celu poprawę standardu życia. Również budżety samorządów w większym stopniu będą obciążone wydatkami sztywnymi. Drugi i trzeci wskaźnik pokazuje, że z czasem obciążenie kosztami utrzymania osób będących na emeryturze będzie rosło, gdyż coraz mniej młodych ludzi będzie wchodzić na rynek pracy, a coraz więcej obecnie pracujących zacznie przechodzić na emeryturę.

2.2. Rynek pracy

Rynek pracy to obszar geograficzny, w obrębie którego występuje wyraźna specyfika określonych przestrzennie możliwości zatrudnienia, dostępnych pracownikom, bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania.⁷ Sytuacja na rynku pracy w znacznym stopniu jest konsekwencją uwarunkowań gospodarczych oraz kondycji ekonomicznej nie tylko danego obszaru, ale również uwarunkowań zewnętrznych.

W Lublinie w 2010 r. zatrudnionych było 120 861 osób, z czego najwięcej w grupie „pozostałe usługi” 44,60% (53 903 osoby). W kategorii „handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja” pracowało 24,42% (29 518 osób). Mniej lublinian znalazło pracę w sektorze „przemysł i budownictwo” – 20,03% (24 213 osób). Najmniej liczne sektory to: „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” – 4,10% (4 954 osoby) oraz „działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości” – 6,85% (8 273 osoby).

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego 18 podmiotów mających siedzibę w Lublinie w 2011 r. zatrudniało więcej niż 1 000 osób. Były to: Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o., Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Urząd Miasta Lublin, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, PGE Dystrybucja Lubzel sp. z o.o., Firma Cukiernicza „Solidarność – rok założenia 1952” sp. z o.o., Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4 w Lublinie, Tradis sp. z o.o., Stokrotka sp. z o.o., Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie, Politechnika Lubelska, Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 w Lublinie, Żagiel SA.

Tabela 3. Struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach ekonomicznych w Lublinie w latach 2007-2010⁸

Sektor ekonomiczny	2007		2008		2009		2010	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Ogółem, w tym:	111 589	100,00	115 448	100,00	116 722	100,00	120 861	100,00
<i>rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</i>	1 795	1,61	1 734	1,50	1 612	1,38	4 954	4,10
<i>przemysł i budownictwo</i>	24 161	21,65	26 047	22,56	24 833	21,28	24 213	20,03
<i>handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja</i>	27 053	24,24	28 229	24,45	30 052	25,75	29 518	24,42
<i>działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości</i>	8 065	7,23	8 423	7,30	8 404	7,20	8 273	6,85
<i>pozostałe usługi</i>	50 515	45,27	51 015	44,19	51 821	44,40	53 903	44,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

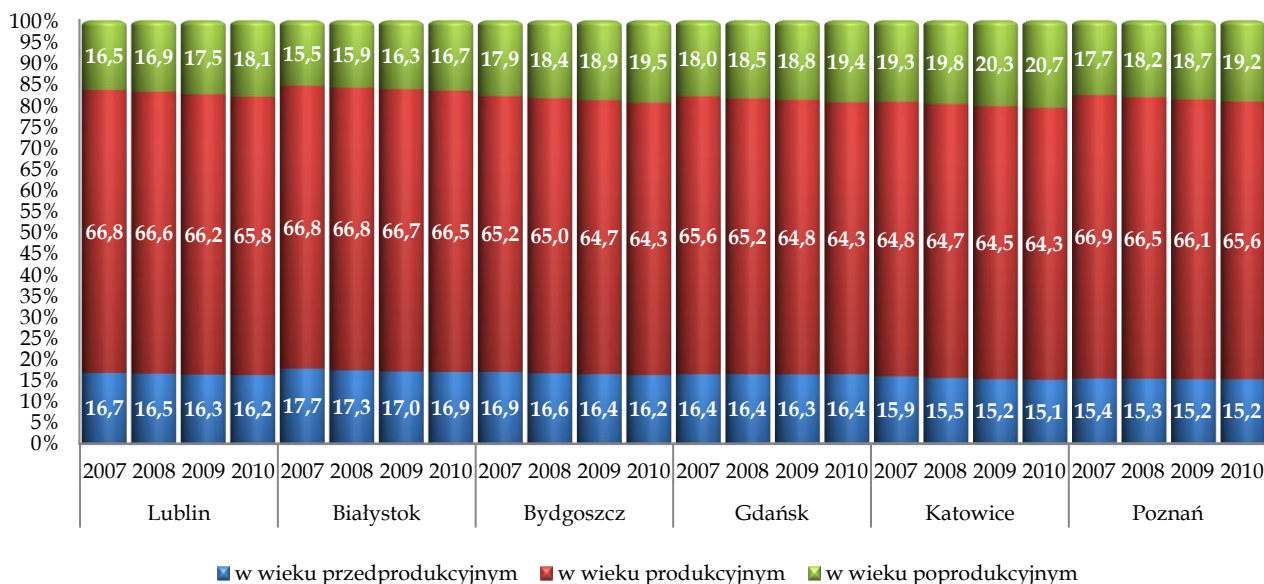
Według danych za 2010 r. blisko 2/3 mieszkańców Lublina to ludność w wieku produkcyjnym. Większym odsetkiem siły roboczej dysponuje jedynie Białystok. W Lublinie udział tej części społeczeństwa zmniejszył się (z 66,8% w 2007 r. do 65,8% w 2010 r.), podobnie jak grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym (spadek z 16,7% do 16,2%). Jednocześnie rośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym (z 16,5% do 18,1%). Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności oraz mniejszym przyrostem naturalnym, niż miało to miejsce kilkanaście lat temu. Prognozy przewidują, że proces starzenia się społeczeństwa będzie postępował. Trzeba mieć na uwadze fakt, iż w najbliższych latach wiek emerytalny

⁷ E. Kwiatkowski (red.), *Zróźnicowanie rozwoju polskich regionów*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2008.

⁸ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego z rolnictwem indywidualnym, według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

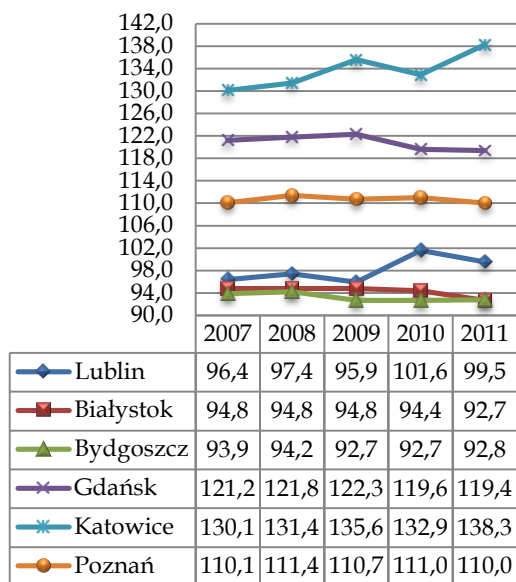
zacznie osiągać pokolenie powojennego wyżu demograficznego z lat 50. XX w. Skutkiem może być znaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.⁹

Rysunek 13. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

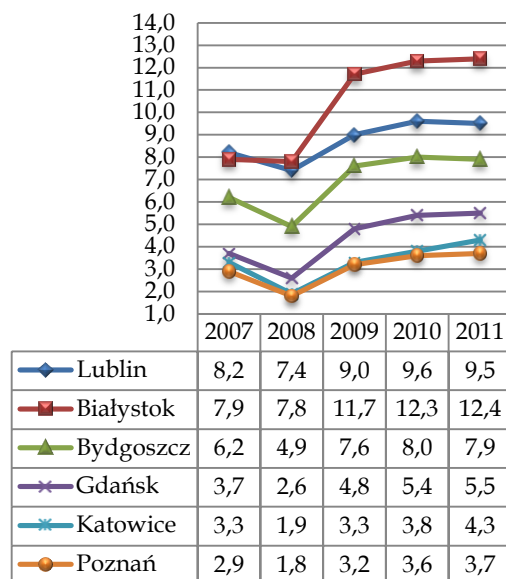
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańca Lublina z roku na rok sukcesywnie wzrasta. W okresie 2007–2011 zwiększyło się o 30,55% z kwoty 2 762,84 zł do 3 606,97 zł. Podobna tendencja występuje w pozostałych miastach, z tym że dynamika wzrostu płac była następująca: Katowice – 34,52%, Poznań – 26,31%, Bydgoszcz – 25,00%, Gdańsk – 24,60%, Białystok – 23,73%. Oznacza to, że w ostatnich latach, płace w Lublinie rosły szybciej niż w porównywanych miastach, z wyjątkiem Katowic. W 2011 r. w relacji do średniej dla województwa lubelskiego (3 257,14 zł) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 110,74%, a w relacji do średniej krajowej (3 625,21 zł) – 99,5%. Rok wcześniej średnie płace w Lublinie były minimalnie wyższe niż w całej Polsce (101,6%). Od wielu lat, znacznie ponad średnią krajową zarabiają mieszkańcy Katowic – 5 013,92 zł, Gdańska – 4 327,35 zł i Poznania – 3 360,36 zł. Natomiast mniejsze wynagrodzenia niż średnia dla Polski występują w Bydgoszczy – 3 363,68 zł oraz Białymstoku – 3 360,36 zł (dane za 2011 r.).

⁹ Dane pokazujące odsetek mieszkańców w zależności od posiadanego poziomu wykształcenia są gromadzone na podstawie prowadzonych Narodowych Spisów Powszechnych. Ostatni spis powszechny został przeprowadzony w 2011 r., jednak w chwili obecnej nie zostały jeszcze opublikowane kompletne dane. Dostępne są informacje z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., dlatego podawanie danych sprzed 10 lat dla tej kategorii będzie nieadekwatne do założonego w diagnozie przedziału czasowego, podlegającego analizie.

Jednym z ważniejszych elementów analizy rynku pracy są dane o stopie bezrobocia. W Lublinie w latach 2007–2008 bezrobocie spadło o 0,8 p.p. z 8,2% do 7,4%. Natomiast kolejne dwa lata okazały się niekorzystne dla rynku pracy i stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła o 2,2 p.p. do poziomu 9,6%, co oznacza, że w ujęciu bezwzględnym przybyło 4 448 bezrobotnych. Wzrost stopy bezrobocia był spowodowany globalnym kryzysem finansowym, który także w 2009 r. silnie wpłynął na polską gospodarkę, co obrazuje spadek tempa wzrostu PKB z 4,8% w 2008 r. do 1,7% w 2009 r. Tendencja wzrostowa stopy bezrobocia w Lublinie uległa wyhamowaniu w 2011 r., kiedy nastąpił spadek o 0,1 p.p. do 9,5%. Na tle porównywanych miast wyższym bezrobociem cechuje się tylko miasto Białystok. Wypada podkreślić, że tendencja wzrostowa, jaka ukształtowała się w ostatnich latach, odwróciła się tylko w Lublinie i Bydgoszczy.

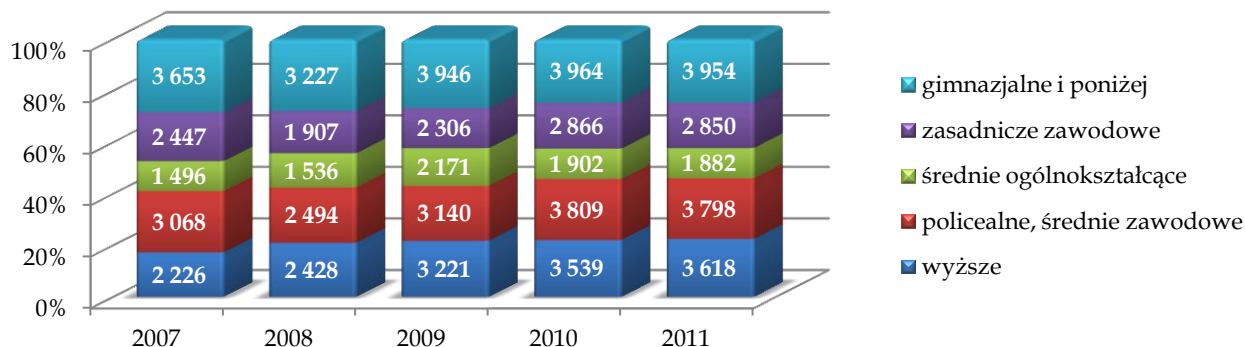
Najliczniejszą grupę bezrobotnych w 2011 r. stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (24,56%), policealnym i średnim zawodowym (23,59%) oraz wyższym (22,47%). W dalszej kolejności znajdują się bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (17,70%) i średnim ogólnokształcącym (11,69%). Na przestrzeni pięciu lat uwidocznił się wyraźny wzrost udziału wśród bezrobotnych osób z wyższym wykształceniem (w 2007 r. stanowili 17,27%) i spadek udziału w gronie osób pozostających bez pracy mieszkańców z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (w 2007 r. stanowili 28,34%).

Rysunek 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2007–2011 w skali Polski, województwa lubelskiego i w wybranych miastach (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 16. Liczba bezrobotnych w zależności od posiadanego wykształcenia w Lublinie w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

2.3. Aktywność społeczna mieszkańców

Działalność organizacji pozarządowych wywiera silny wpływ na rozwój lokalnej społeczności, a w konsekwencji wspiera pośrednio rozwój gospodarczy miasta. Fundacje, stowarzyszenia oraz inne organizacje zapewniają nie tylko pomoc konkretnym grupom społecznym, ale także podejmują inicjatywy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i wzbogacają działalność kulturalną. Tego rodzaju aktywność, której inicjatorem są zwykli obywatele, pozwala budować więzi społeczne oraz przyczynia się do rozwoju kapitału społecznego.

Trzeci sektor w Lublinie rozwija się w sposób równomierny, gdyż systematycznie zwiększa się liczba funkcjonujących podmiotów. Na koniec 2011 r. zarejestrowanych było 344 fundacje i 1 118 stowarzyszeń i organizacji społecznych, natomiast w 2007 r. było ich odpowiednio 227 i 979. W odniesieniu do innych miast po przeliczeniu liczby fundacji na 10 tys. ludności z wartością wskaźnika 9,87 (dane za 2011 r.) Lublin plasuje się tuż za Poznaniem (10,39), a wyraźnie przed pozostałymi samorządami.

Tabela 4. Organizacje pozarządowe w Lublinie wpisane do rejestru REGON w latach 2007-2011

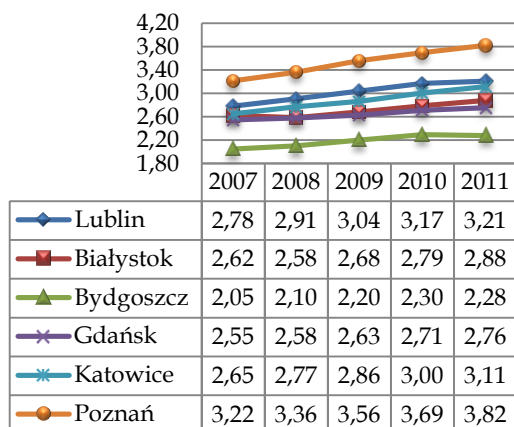
Rodzaj podmiotu	2007	2008	2009	2010	2011
Fundacje	227	245	277	312	344
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	979	1 019	1 061	1 104	1 118

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku wskaźnika określającego liczbę stowarzyszeń i organizacji społecznych, jaka przypada na 1 tys. mieszkańców, z tym że dystans, jaki dzieli Lublin od miasta Poznań, jest większy. W 2011 r. dla Lublina wartość tego wskaźnika wynosiła 3,21 (Poznań - 3,82).

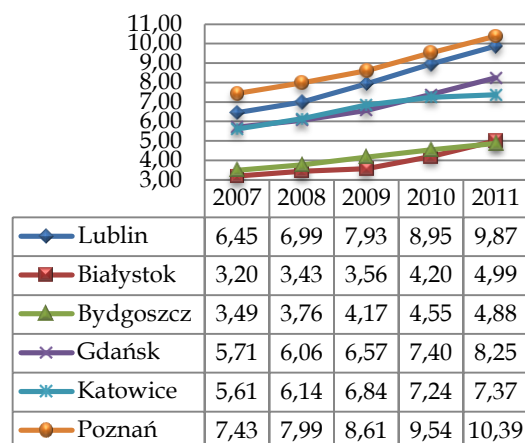
Miasto podejmuje liczne działania mające na celu pobudzenie aktywności obywatelskiej. W tym celu część środków z budżetu miasta przeznaczonych jest na wsparcie finansowe organizacji pozarządowych. W Lublinie w latach 2007-2010 wydatki te stanowiły

Rysunek 18. Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 17. Liczba fundacji wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

ponad 2% niemajątkowych wydatków budżetowych. Wyższym wskaźnikiem pod tym względem cechował się Poznań (z wyłączeniem 2010 r.).

Dnia 18 lutego 2012 r. w Lublinie odbył się I Kongres Organizacji Pozarządowych Miasta Lublin, na którym została wybrana Rada Działalności Pożytku Publicznego Miasta Lublin, składająca się z przedstawicieli organizacji NGO. Rada ma charakter ciała opiniodawczo-pomocowego dla władz miasta.

Wychodząc naprzeciw potrzebom zgłaszanym przez środowisko organizacji pozarządowych działających w sferze zadań społecznych na terenie

Lublina, Urząd Miasta utworzył Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej (siedziba przy ul. Leszczyńskiego 23). W tym miejscu samorząd miasta będzie mógł wspierać, aktywizować i integrować lubelskie organizacje pozarządowe oraz grupy inicjatywne działające na rzecz mieszkańców w sferze zadań społecznych.

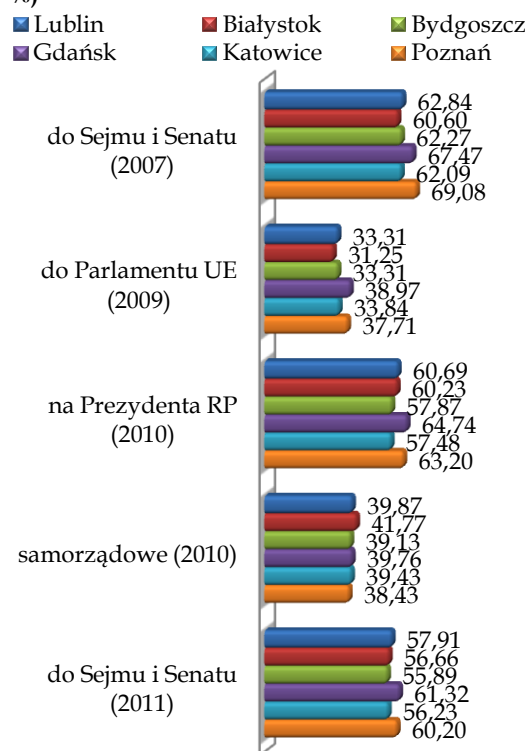
Jest to miejsce budowania dialogu, partnerstwa i współpracy pomiędzy różnymi organizacjami pozarządowymi, inicjatywami społecznymi, władzami lokalnymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców miasta. Lubelskie Centrum Aktywności to także miejsce wsparcia merytorycznego, organizacyjnego i logistycznego lubelskich organizacji, podejmujących działania w zakresie wykluczenia społecznego, opieki nad dzieckiem i rodziną, problematyki osób starszych i niepełnosprawnych.

Zgodnie z programem współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3. ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁰, na 2012 r., Prezydent Miasta Lublin przeznaczył kwotę 100 000 zł na tzw. Fundusz Wkładów Własnych.¹¹ Oprócz Funduszu Wkładów Własnych, Urząd Miasta Lublin finansuje aktywność organizacji, gospodarując środkami będącymi w budżecie Wydziału Kultury (około 1,2 mln zł) oraz Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych w ramach Miejskiego Programu Przeciwdziałania Alkoholizmowi (około 5 mln zł).

Ponadto władze miasta dążą do rozwoju działań partycypacyjnych, mając już w tym zakresie doświadczenia związane m.in. z aplikowaniem o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 (w projekt zaangażowanych było wiele środowisk działających w Lublinie), realizacją projektu HerO oraz uczestnictwem w dwóch kolejnych projektach unijnego programu URBACT (*User i EUnivercities*), współpracą z ciałami doradczymi (np. Radą Rozwoju Lublina, Forum i Radą Kultury Przestrzeni, Radą Pożytku Publicznego), uczestnictwem w projekcie „Program Aktywności Samorządowej PAS – innowacyjne narzędzie uspołecznionego procesu monitorowania usług publicznych” czy też animowaniem aktywności lokalnej w dzielnicach.

Od 2007 r. mieszkańcy Lublina pięciokrotnie uczestniczyli w wyborach na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim. Z wyjątkiem wyborów samorządowych w 2010 r., frekwencja wyborcza w Lublinie była wyższa niż w województwie lubelskim i w Polsce. Frekwencja w skali Polski i województwa lubelskiego we wskazanych wyborach wynosiła odpowiednio: do Sejmu i Senatu w 2007 r. (53,88% i 50,00%), do Parlamentu Europejskiego w 2009 r. (24,53% i 22,04%), na Prezydenta RP w 2010 r. – II tura (55,31% i 54,70%), samorządowe w 2010 r. (47,32% i 49,95%), do Sejmu i Senatu w 2011 r. (48,92% i 46,44%). Na tle społeczności miast wybranych do grupy porównawczej mieszkańcy Lublina wykazują się przeciętnym zaangażowaniem w wybory.

Rysunek 19. Frekwencja wyborcza w wyborach w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej [www.pkw.gov.pl].

¹⁰ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 z późn. zm.].

¹¹ Wsparcie otrzymały następujące organizacje: Fundacja TEATRIKON, Stowarzyszenie HOMO Faber, Fundacja Kultura Enter, Fundacja Szansa dla Niewidomych, Fundacja Sempre a Frente, Rekreacyjny Klub Nieprzetartego Szlaku), Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym AGAPE, Fundacja Muzyka Kresów.

2.4. Konkluzje strategiczne

- Krajowe trendy demograficzne wskazują na to, że procesom starzenia się ulegną zasoby pracy. Dane statystyczne potwierdzają ten trend także w Lublinie, jednak nie jest on jeszcze tak silny jak w niektórych miastach o podobnej wielkości.
- W krótszej perspektywie czasowej spadek zasobów może być kompensowany wzrostem udziału osób starszych w rynku pracy, dlatego ważnym elementem jest promowanie wśród tej grupy mieszkańców postawy *life long learning*, zakładającej optymalne wykorzystanie zasobów ludzkich.
- Starzenie się społeczeństwa spowoduje niewątpliwie znaczące zmiany w obszarze wydatków publicznych i przesunięcie punktu ciężkości na odnowienie zasobów ludzkich przez prowadzenie polityki przyjaznej rodzinie, opiekę zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi.
- Realne ruchy migracyjne są trudne do oszacowania. Emigracja powoduje przede wszystkim zaburzenie struktury demograficznej i utratę dobrze wykształconej, mobilnej siły roboczej, co może niekorzystnie wpływać na lokalną gospodarkę. Zarazem jednak może sprzyjać otwarciu się Lublina na nowe możliwości, które napłyną wraz z nowymi mieszkańcami – ich wiedzą i umiejętnościami.
- Odływ mieszkańców do strefy podmiejskiej wymusza podjęcie działań mających na celu stworzenie odpowiedniej oferty dla osób chcących zamieszkać w Lublinie oraz zmierzających do ukształtowania przestrzeni miejskiej, tak by stała się ona bardziej przyjazna dla lublinian. Wyhamowanie procesu zmniejszania się liczby klientów infrastruktury miejskiej nastąpi w wyniku poszerzenia granic miasta.
- Negatywnym ruchom migracyjnym sprzyja niekorzystna sytuacja na rynku pracy, tj. wysokie bezrobocie (również w grupie osób z wyższym wykształceniem) oraz niższe od średniej krajowej przeciętne wynagrodzenie. Poprawa możliwości odnalezienia się na rynku pracy absolwentów i pozostałych aktywnych ekonomicznie mieszkańców, a także wpajanie postaw poczucia związku z miastem pozwoli zatrzymać w Lublinie młodych, utalentowanych i wykształconych ludzi.
- Niekorzystne warunki na rynku pracy mogą ulec poprawie dzięki lokowaniu w mieście większej liczby inwestycji (w tym zagranicznych), nastawionych na innowacyjne sektory gospodarki i wykorzystujących zasoby pracy, jakimi dysponuje Lublin, oraz wspieraniu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
- Nowa jakość organizacji i wartości w społecznościach lokalnych pojawia się dzięki tworzeniu nowych struktur i instytucji, zaspokajających w coraz większym stopniu ludzkie potrzeby. Rozwój aktywności obywatelskiej stanowi jednocześnie koło zamachowe lokalnej gospodarki i dynamizuje działania na lokalnym rynku pracy. Uznanie, iż jakość kapitału społecznego przekłada się praktycznie na wszystkie obszary ludzkich działań, jest początkiem myślenia o międzysektorowej współpracy.

3. Szkolnictwo i wychowanie

3.1. Wychowanie przedszkolne

W procesie rozwoju społeczno-gospodarczego czynnikiem, który na przestrzeni ostatnich lat istotnie zyskał na znaczeniu, jest kapitał ludzki. Definiowany jest on jako potencjał, zasób nagromadzony w ludziach w postaci kwalifikacji, wiedzy specjalistycznej, umiejętności i doświadczenia.¹² Wszystkie te elementy są kształtowane w człowieku praktycznie od narodzenia, dlatego już w przypadku początkowych lat życia edukacja odgrywa ogromne znaczenie.

Miasto Lublin jest organem prowadzącym dla 63 przedszkoli, które w roku szkolnym 2012/2013 miały 8 101 miejsc, oraz dla 4 punktów przedszkolnych funkcjonujących przy Przedszkolach nr 26, 32, 44 i 69, które dysponują łącznie 67 miejscami. Szkoły podstawowe mają 1 150 miejsc dla dzieci 5- i 6-letnich w oddziałach przedszkolnych. Ponadto sieć placówek przedszkolnych prowadzonych przez Miasto Lublin uzupełniają przedszkola publiczne i niepubliczne, prowadzone przez osoby fizyczne i prawne inne niż samorząd (60 przedszkoli niepublicznych, 6 niepublicznych punktów przedszkolnych, 4 niepubliczne oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz 2 przedszkola publiczne prowadzone przez podmioty inne niż Miasto Lublin), zapewniając dzieciom w wieku przedszkolnym 3 732 miejsca.

Dane z wcześniejszych lat pokazują, że w Lublinie powiększa się nadwyżka wolnych miejsc w przedszkolach. W 2010 r. z opieki przedszkolnej korzystało 10 405 dzieci, co przełożyło się na wykorzystanie 96,18% dostępnych miejsc. Minimalny niedobór miejsc miał jedynie Białystok.

Tabela 5. Stopień wykorzystania dostępnych miejsc w przedszkolach w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski (w %)

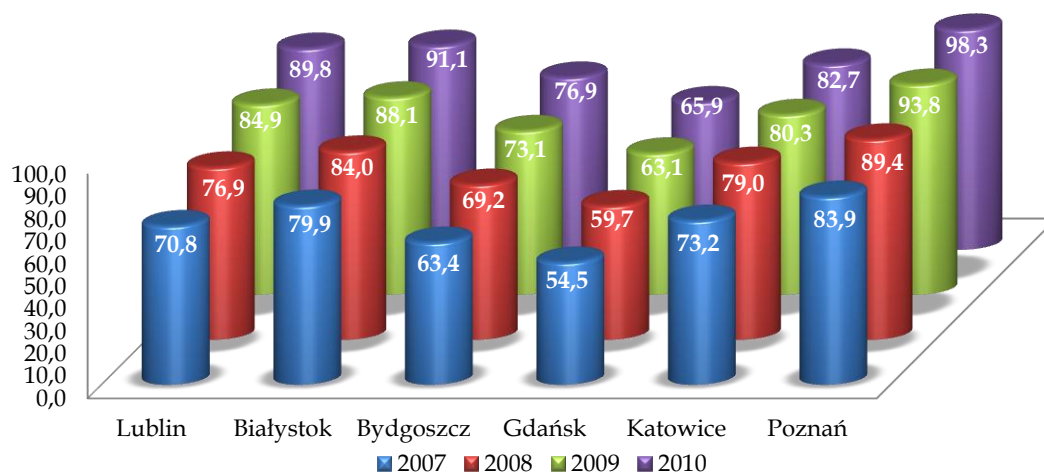
Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	98,24	97,31	98,40	96,18
Białystok	105,11	103,60	102,18	100,61
Bydgoszcz	97,71	98,31	96,21	95,56
Gdańsk	101,44	99,07	99,40	96,10
Katowice	91,17	93,47	93,48	94,72
Poznań	96,63	97,40	96,17	94,86

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Lublin cechuje się także wysokim odsetkiem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (zarówno dla przedziału wiekowego 3–5 lat, jak i 3–6 lat). Współczynnik ten z każdym rokiem ulega poprawie. W 2007 r. kształtował się na poziomie nieco ponad 70% i był niższy niż w Poznaniu, Białymstoku oraz Katowicach. W 2009 r. odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola był już wyższy niż w Katowicach, a w 2010 r. wskaźnik osiągnął wartości bliskie odnotowywanym dla Białegostoku.

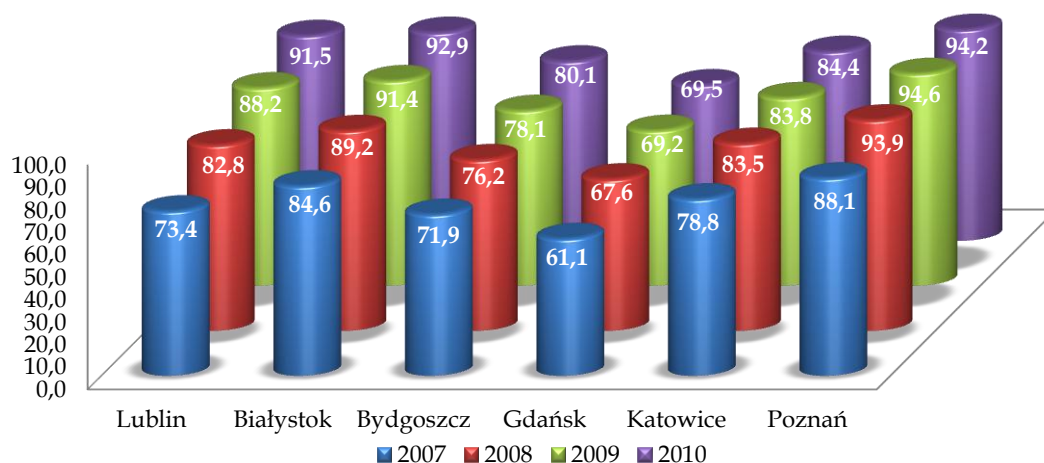
¹² H. Kotarski, *Kapitał ludzki a rozwój regionu peryferyjnego. Podkarpacie na tle kraju*, (w:) *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, (red.) M. Szczepański, K. Bierwiazzonek, T. Nawrocki, Uniwersytet Śląski, Katowice 2008.

Rysunek 20. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 21. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Opiekę dla najmłodszych zapewniają żłobki wchodzące w skład Miejskiego Zespołu Żłobków. Takich placówek ulokowanych w różnych częściach miasta jest 8. Pomimo, że nie zwiększa się liczba punktów, to rośnie liczba dostępnych miejsc. W 2011 r. z 779 dostępnych miejsc wykorzystano 776, a w sumie w ciągu roku przebywało w żłobkach 1 226 dzieci.

Tabela 6. Żłobki i ich wykorzystanie w Lublinie w latach 2007–2011

Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010	2011
Liczba żłobków	8	8	8	8	8
Liczba miejsc w żłobkach	637	719	717	719	799
Liczba korzystających dzieci	625	672	690	713	776
Liczba dzieci przebywających w ciągu roku	1 422	1 262	1 315	1 092	1 226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

3.2. Edukacja podstawowa, średnia i zawodowa

Prognoza trendów do 2020 r. w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego pokazuje, że kluczową determinantą zmian ilościowych i jakościowych cech kapitału ludzkiego będą zmiany demograficzne.¹³ Zmiany te są już zauważalne na wszystkich szczeblach edukacji, począwszy od podstawowej, a skończywszy na szkolnictwie wyższym.

System edukacji szkolnej w Lublinie opiera się na licznych placówkach oświatowych różnego rodzaju. Szczegółowe dane zostały zestawione w tabelach 7 i 8. W przypadku większości poziomów kształcenia obserwujemy spadek liczby uczniów. Wyjątkiem są technika i szkoły policealne, gdzie liczba uczniów zwiększyła się. Oznacza to, że na rynku pracy może brakować osób z odpowiednim wykształceniem technicznym lub kierunkowym, w związku z czym tego rodzaju szkoły charakteryzują się zwiększonym zainteresowaniem młodzieży. Do wszystkich szkół w 2007 r. uczęszczało 61 696 uczniów, w 2008 r. – 62 735, w 2009 r. – 61 364, w 2010 r. – 61 351. Liczba absolwentów w poszczególnych latach przedstawiała się następująco: w 2007 r. – 16 061 absolwentów, w 2008 r. – 15 717, w 2009 r. – 14 898, w 2010 r. – 15 093. Z przekrojowej analizy można też zauważyć, iż ogólna liczba placówek oświatowych zmniejsza się. W 2007 r. funkcjonowało ich 267, w 2008 r. – 270, w 2009 r. – 266, a w 2010 r. – 263.¹⁴ Obecnie Polska jest w fazie niżu demograficznego, w konsekwencji mniejsza liczba uczniów wymusza konieczność konsolidacji lub likwidacji niektórych placówek oświatowych.

¹³ Problem rozwoju kapitału ludzkiego porusza dokument Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, który także wskazuje 21 głównych wyzwań rozwojowych w obszarze kapitału ludzkiego.

¹⁴ Dane za 2011 r. nie są kompletne, dlatego nie zostały podane w ujęciu sumarycznym.

Tabela 7. Liczba placówek oświatowych i pomieszczeń szkolnych w Lublinie w latach 2007–2011

Rodzaj szkoły	Liczba placówek					Liczba pomieszczeń szkolnych				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Szkoły podstawowe, w tym:	48	49	49	51	51	1 044	1 003	1 043	1 059	1 085
<i>szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych</i>	42	43	43	45	45	962	903	942	958	982
<i>szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży</i>	6	6	6	6	6	82	100	101	101	103
Gimnazja, w tym:	38	39	39	38	38	724	674	685	625	682
<i>dla dzieci i młodzieży bez specjalnych</i>	33	33	32	32	32	648	616	601	567	624
<i>dla dzieci i młodzieży specjalne</i>	5	5	5	5	5	76	58	58	58	58
<i>dla dorosłych</i>	0	1	2	1	2	0	0	26	0	0
Licea ogólnokształcące, w tym:	45	51	53	55	62	821	741	738	749	766
<i>ponadgimnazjalne dla młodzieży bez specjalnych</i>	32	34	33	33	34	799	707	705	717	680
<i>ponadgimnazjalne dla młodzieży specjalne</i>	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>uzupełniające dla młodzieży bez specjalnych</i>	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>uzupełniające dla młodzieży specjalne</i>	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
<i>uzupełniające dla dorosłych</i>	5	7	9	9	13	1	7	6	5	23
<i>ponadpodstawowe dla dorosłych</i>	6	8	9	11	13	21	27	27	27	63
Licea profilowane, w tym:	14	13	9	7	6	49	24	24	22	22
<i>licea profilowane dla młodzieży bez specjalnych</i>	12	11	7	5	4	36	14	14	12	12
<i>licea profilowane dla młodzieży specjalne</i>	1	1	1	1	1	13	10	10	10	10
<i>licea profilowane dla dorosłych</i>	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Technika, w tym:	30	29	29	25	26	316	438	441	444	469
<i>ponadgimnazjalne technika dla młodzieży bez specjalnych</i>	21	21	20	20	20	307	430	433	444	469
<i>technika uzupełniająca dla młodzieży bez specjalnych</i>	4	3	4	1	1	9	8	8	0	0
<i>ponadgimnazjalne technika dla dorosłych</i>	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
<i>ponadgimnazjalne technika uzupełniająca dla dorosłych</i>	4	4	4	4	5	0	0	0	0	0
Szkoły policealne, w tym:	62	64	60	59	56	141	228	226	220	190
<i>szkoły policealne dla młodzieży bez specjalnych</i>	14	9	9	8	13	60	59	64	60	94
<i>szkoły policealne dla dorosłych</i>	48	55	51	51	43	81	169	162	160	96
Szkoły artystyczne, w tym:	11	9	11	12	4	114	90	108	102	51
<i>szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych ze specjalnymi</i>	4	3	4	4	4	56	37	50	47	51
<i>szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe</i>	7	6	7	8	<i>bd</i>	58	53	58	55	<i>bd</i>
Zasadnicze szkoły zawodowe, w tym:	14	16	16	16	16	47	43	40	50	104
<i>ponadgimnazjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne</i>	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych</i>	10	14	12	11	10	23	19	16	26	41
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży specjalne</i>	3	1	3	3	3	24	24	24	24	63
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych</i>	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 8. Liczba uczniów i absolwentów lubelskich placówek oświatowych w latach 2007–2011

Rodzaj szkoły	Liczba uczniów					Liczba absolwentów				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Szkoły podstawowe, w tym:	18 839	18 633	18 283	18 192	18 382	3 631	3 090	3 135	3 062	3 046
<i>szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych</i>	18 544	18 344	18 006	17 910	18 119	3 558	3 039	3 091	3 012	2 991
<i>szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży</i>	295	289	277	282	263	73	51	44	50	55
Gimnazja, w tym:	11 532	10 768	10 290	9 841	9 752	3 639	4 061	3 511	3 562	3 032
<i>dla dzieci i młodzieży bez specjalnych</i>	11 281	10 530	10 044	9 608	9 471	3 571	3 980	3 430	3 491	2 951
<i>dla dzieci i młodzieży specjalne</i>	251	216	192	184	181	68	81	74	65	51
<i>dla dorosłych</i>	0	22	54	49	100	0	0	7	6	30
Licea ogólnokształcące, w tym:	13 745	14 467	14 569	14 151	13 713	4 545	4 380	4 138	4 133	4 263
<i>ponadgimnazjalne dla młodzieży bez specjalnych</i>	12 129	12 054	11 848	11 429	11 032	4 153	3 758	3 817	3 632	3 716
<i>ponadgimnazjalne dla młodzieży specjalne</i>	26	29	23	25	17	9	8	9	4	8
<i>uzupełniające dla młodzieży bez specjalnych</i>	21	31	26	0	0	11	5	11	0	0
<i>uzupełniające dla młodzieży specjalne</i>	0	0	0	34	32	0	0	0	7	5
<i>uzupełniające dla dorosłych</i>	599	971	977	840	851	52	158	124	237	236
<i>ponadpodstawowe dla dorosłych</i>	970	1 382	1 695	1 823	1 781	320	451	177	253	298
Licea profilowane, w tym:	1 032	770	577	449	310	538	386	307	169	150
<i>licea profilowane dla młodzieży bez specjalnych</i>	912	648	450	337	203	504	354	275	148	119
<i>licea profilowane dla młodzieży specjalne</i>	36	30	27	33	37	12	12	14	9	7
<i>licea profilowane dla dorosłych</i>	84	92	100	79	70	22	20	18	12	24
Technika, w tym:	5 719	5 794	6 040	6 075	5 848	844	932	944	1 088	1 344
<i>ponadgimnazjalne technika dla młodzieży bez specjalnych</i>	5 204	5 428	5 665	5 707	5 464	762	851	881	975	1 304
<i>technika uzupełniająca dla młodzieży bez specjalnych</i>	230	108	115	57	70	30	66	36	53	14
<i>ponadgimnazjalne technika dla dorosłych</i>	61	51	14	0	0	17	0	0	15	0
<i>ponadgimnazjalne technika uzupełniająca dla dorosłych</i>	224	207	246	311	314	35	15	27	45	26
Szkoły policealne, w tym:	7 873	9 354	8 819	9 946	10 741	2 171	2 237	2 222	2 422	2 457
<i>szkoły policealne dla młodzieży bez specjalnych</i>	1 452	1 282	1 187	1 189	1 517	699	522	453	412	515
<i>szkoły policealne dla dorosłych</i>	6 421	8 072	7 632	8 757	9 224	1 472	1 715	1 769	2 010	1 942
Szkoły artystyczne, w tym:	1 106	1 086	1 068	1 068	380	149	128	138	143	42
<i>szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych ze specjalnymi</i>	356	336	349	356	380	56	31	33	32	42
<i>szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe</i>	750	750	719	712	<i>bd</i>	93	97	105	111	<i>bd</i>
Zasadnicze szkoły zawodowe, w tym:	1 850	1 863	1 718	1 629	1 534	544	503	503	514	483
<i>ponadgimnazjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne</i>	83	88	78	84	81	22	25	14	19	21
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych</i>	1 496	1 567	1 407	1 316	1 195	416	419	425	427	395
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży specjalne</i>	271	208	233	219	219	106	59	64	68	67
<i>ponadgimnazjalne zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych</i>	0	0	0	10	39	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

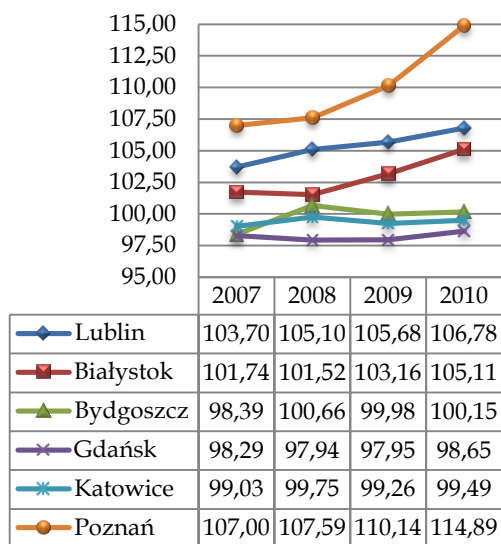
Stopień komputeryzacji i dostępności do Internetu został zaprezentowany poniżej. Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu w przypadku większości placówek oświatowych ulega zmniejszeniu, czyli dostępność do Internetu poprawia się. Jedynie nieznaczny wzrost wskaźnika zanotowano w przypadku gimnazjów i liceów profilowanych. W kategorii oceniającej wyposażenie szkół w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów przez lata 2008–2010 wskaźniki systematycznie rosły dla placówek ponadgimnazjalnych, a w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów zwiększały się do 2009 r. (w 2010 r. wskaźnik spadł).

Tabela 9. Komputeryzacja i dostęp do Internetu w lubelskich szkołach w latach 2008–2010

Rodzaj szkoły	Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu			Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	86,05	88,37	84,44	17,05	16,37	15,96
Gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	84,85	90,63	81,25	11,36	9,58	11,86
Szkoły ponadgimnazjalne ogółem, w rozbiciu:	50,5	56,7	63,4	8,82	8,43	8,12
<i>szkoły zawodowe bez policealnych</i>	36,7	42,6	51,2	7,16	6,80	6,33
<i>zasadnicze szkoły zawodowe</i>	7,1	0,0	18,2	111,93	0,00	50,62
<i>technika</i>	58,3	-	-	5,44	-	-
<i>technika (wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe)</i>	-	60,7	68,0	-	5,47	5,21
<i>licea profilowane</i>	27,3	42,9	40,0	12,96	9,18	14,65
<i>licea ogólnokształcące</i>	74,3	79,4	81,8	9,90	9,70	9,79
<i>szkoły policealne</i>	33,3	44,4	50,0	14,09	12,49	10,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 22. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Do porównań poziomu edukacji w poszczególnych miastach jest wykorzystywany współczynnik skolaryzacji brutto. Jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Lublinie w 2010 r. wyniósł 106,78 i był niższy tylko od wskaźnika wyliczonego dla Poznania (114,89). Minimalnie niższy niż w Lublinie współczynnik zanotowano w Białymstoku, natomiast różnica pomiędzy pozostałymi miastami z grupy porównawczej jest już większa.

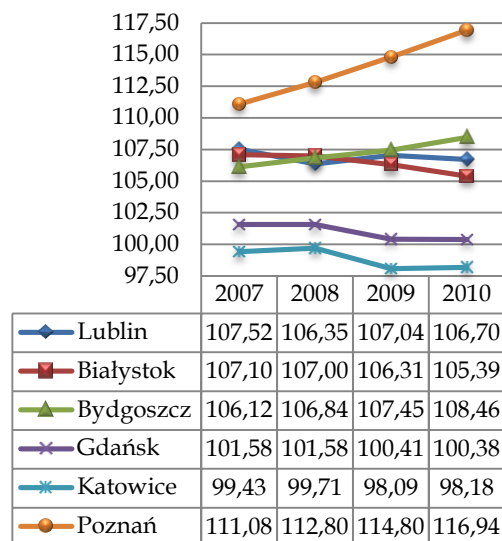
W przypadku zaś współczynnika skolaryzacji brutto dla gimnazjów, w Lublinie wynoszącego w 2010 r. – 106,70, pozycja miasta jest nieznacznie gorsza, bowiem większą wartością cechuje się wskaźnik dla Bydgoszczy i Poznania.

Zaznaczyć trzeba, że w przypadku pierwszego współczynnika mamy do czynienia z jego systematyczną poprawą, a drugi pozostaje na względnie stabilnym poziomie.

Poziom nauczania w lubelskich szkołach, oceniany na podstawie wyników egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2012 r., należy uznać za zadowalający. Jedynie w części dotyczącej nowożytnego języka obcego w zakresie rozszerzonym (angielski i niemiecki) odnotowano gorsze wyniki niż średnia krajowa.

Z kolei dla egzaminu maturalnego w 2012 r., obejmującego zakres przedmiotów obowiązkowych, średnie wyniki na szczeblu ogólnokrajowym z poszczególnych przedmiotów były następujące: język polski podstawowy – 54%, język angielski podstawowy – 68% i matematyka podstawowa – 56%. W Lublinie średnie wyniki matur okazały się lepsze: język polski podstawowy – 60%, język angielski podstawowy – 74,6% i matematyka podstawowa – 63,1%. Świadczy to o dobrej jakości kształcenia w placówkach działających na terenie miasta.

Rysunek 23. Współczynnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów w latach 2007-2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 10. Porównanie wyników egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2012 r. w Lublinie do średnich wyników ogólnokrajowych

Część egzaminu	Zakres / Poziom	Średnie wyniki w kraju (w %)	Wyniki w Lublinie (w %)	Odczylenie od średniej (w p.p.)
Humanistyczna	język polski	65	72,39	7,39
	historia i wiedza o społeczeństwie	61	68,01	7,01
Matematyczno-przyrodnicza	matematyka	47	54,51	7,51
	przedmioty przyrodnicze	50	55,74	5,74
Nowożytny język obcy	język angielski – poziom podstawowy	63	74,14	11,14
	język angielski – poziom rozszerzony	46	23,85	-22,15
	język niemiecki – poziom podstawowy	57	60,84	3,84
	język niemiecki – poziom rozszerzony	33	20,89	-12,11
	język rosyjski – poziom podstawowy	65	90,00	25,00
	język rosyjski – poziom rozszerzony	38	40,00	2,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

3.3. Szkolnictwo wyższe

Lublin to największy we wschodniej Polsce ośrodek akademicki, w którym kształcą się ponad 80 tysięcy studentów rocznie. W mieście działa pięć uznanych uczelni publicznych: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL), Uniwersytet Medyczny (UM), Uniwersytet Przyrodniczy (UP) i Politechnika Lubelska (PL) oraz kilka cenionych niepublicznych szkół wyższych, kształcących młodzież nie tylko z Polski: Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji (WSEI), Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji (WSPA), Wyższa Szkoła Nauk Społecznych (WSNS), Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza (WSSP), Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie oraz Wyższa Szkoła Dziennikarstwa im. Melchiora Wańkowicza w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie.

Kresowy Lublin, ze swoją wschodnią otwartością, gościnnością i tolerancją, stał się siedzibą Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów, do którego na studia doktoranckie przyjeżdża młodzież z Ukrainy. Ponadto Uniwersytet Medyczny w Lublinie prowadzi studia anglojęzyczne dla obcokrajowców. Obecność licznej młodzieży akademickiej sprawia, że Lublin uchodzi za miasto ludzi młodych i dynamicznych. Ich potencjał twórczy, kreatywność – z korzyścią dla miasta – wykorzystują ośrodki badawcze i firmy poszukujące innowacyjnych technologii.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II jest najstarszą uczelnią Lublina i jednym z najstarszych uniwersytetów w Polsce. Powstał w 1918 r. z inicjatywy ks. Idziego Radziszewskiego, który został pierwszym rektorem. W ciągu swojej prawie 100-letniej historii KUL stał się jednym z najważniejszych ośrodków myśli katolickiej, który wpływał na kształt nauki i kultury polskiej, zyskując szerokie uznanie w kraju i za granicą. KUL jest dziś uczelnią otwartą na cywilizacyjne i naukowe wyzwania współczesności. Obok teologii, filozofii, nauk społecznych, prawnych i humanistycznych rozwijane są nauki matematyczne i przyrodnicze.¹⁵

Z kolei jedną z największych w Polsce szkół wyższych jest działający od 1944 r. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Uczelnia prowadzi obecnie działalność naukowo-badawczą w ramach jedenastu wydziałów. W roku akademickim 2011/2012 UMCS posiadał 25 192 studentów oraz 8 795 absolwentów. Uniwersytet kształci swoich studentów na studiach pierwszego i drugiego stopnia, jednolitych magisterskich, podyplomowych i doktoranckich. Tworzone są również studia o charakterze indywidualnym i interdyscyplinarnym. W ramach 11 wydziałów istnieje 51 kierunków i ponad 200 specjalności. UMCS posiada bogatą ofertę studiów podyplomowych (ponad 50 kierunków). Prowadzi również studia podyplomowe w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. UMCS w Lublinie ukończyło blisko 180 tys. absolwentów. Stopnie naukowe zdobyło tutaj 3,5 tys. doktorów i ponad 700 doktorów habilitowanych. Potencjał naukowo-badawczy i dydaktyczny uczelni to 458 profesorów i doktorów habilitowanych, 1 250 doktorów i asystentów.¹⁶

Początki Uniwersytetu Przyrodniczego sięgają 1955 r., kiedy powołano Wyższą Szkołę Rolniczą. Jej pierwszym rektorem został prof. Bohdan Dobrzański. Uczelnia szybko się rozrastała i w 1970 r. powołano dwa kolejne Wydziały – Ogrodniczy (od 2010 r. Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu) i Techniki Rolniczej (od 2003 r. Inżynierii Produkcji). W latach 1972–2008 uczelnia działała pod nazwą Akademia Rolnicza, która została zmieniona na Uniwersytet Przyrodniczy. Z biegiem lat dokonywały się liczne zmiany organizacyjne. Wydział Rolny od 1960 r. został Rolniczym, a od 2007 r. nosi nazwę Wydział Agrobiotechnologii, Wydział Weterynaryjny w 1991 r. zmienił nazwę na Wydział Medycyny Weterynaryjnej, a Wydział Zootechniczny od 1998 r. przekształcono w Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt. W maju 2005 r. Senat powołał jako szósty Wydział Nauk o Żywności i Biotechnologii, a w 2006 r. jako siódmy – Wydział Nauk Rolniczych w Zamościu (dawny Instytut Nauk Rolniczych). Wydziały posiadają uprawnienia do nadawania tytułów doktora i doktora habilitowanego. Uczelnia zatrudnia ok. 1 700 pracowników, w tym ponad 800 nauczycieli akademickich, z których 30% stanowią samodzielni pracownicy naukowcy. Badania naukowe, prowadzone

¹⁵ Strona internetowa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II [www.kul.pl].

¹⁶ Strona internetowa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie [www.umcs.lublin.pl].

w laboratoriach i pracowniach uczelni oraz w zakładach i gospodarstwach doświadczalnych w Bezku, Czesławicach, Uhrusku i Felinie, stanowią cenny wkład w rozwój nauk rolniczych i weterynaryjnych. Świadczą o tym m.in. duża liczba publikacji pracowników w renomowanych czasopismach naukowych i wydawnictwach, a także wiele patentów. Uniwersytet Przyrodniczy ma przeszło 50 tys. absolwentów. Obecnie młodzież kształci się na 27 kierunkach studiów. Kształcenie odbywa się w systemie trzystopniowym i obejmuje jednolite studia magisterskie (Wydz. Med. Wet.), studia I i II stopnia stacjonarne i niestacjonarne oraz studia III stopnia – doktoranckie. Na wszystkich typach studiów uniwersytet kształci ok. 11 tys. studentów.¹⁷

Nauczanie medycyny i farmacji w Lublinie, wiąże się z powstaniem w 1944 r. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Istniejące na UMCS, niemal od chwili jego utworzenia, Wydziały: Lekarski (1944 r.) i Farmaceutyczny (1945 r.), w wyniku wydzielenia w 1950 r. z uniwersytetu, uzyskały autonomię i zostały przekształcone w Akademię Lekarską, która po trzech miesiącach funkcjonowania przyjęła ostatecznie nazwę Akademii Medycznej. W latach siedemdziesiątych powołano na uczelni Wydział Pielęgniarski (1972 r.) i jego Oddział Zaoczny (1975 r.) oraz Oddział Stomatologii Wydziału Lekarskiego, (1973 r.), a w 1995 r. utworzono Oddział Analityki Wydziału Farmaceutycznego. Do chwili obecnej uczelnia wykształciła 12,5 tys. lekarzy medycyny, 2 tys. lekarzy stomatologii, 5 tys. magistrów farmacji oraz 4 tys. magistrów pielęgniarstwa. Obecnie na Uniwersytecie Medycznym na różnych wydziałach i kierunkach studiuje 3 750 osób. Studia odbywają się w systemie dziennym, zaocznym lub wieczorowym. Zatrudnionych jest 1,6 tys. pracowników, wśród których są m.in. nauczyciele akademicy (1 tys. – w tej grupie znajduje się ok. 100 osób z tytułem profesora, ponad 70 doktorów habilitowanych i ponad 400 ze stopniem doktora nauk medycznych, farmaceutycznych lub przyrodniczych) oraz pracownicy: naukowo-techniczni oraz obsługi i administracji uczelni. UM posiada 120 wydziałowych i międzywydziałowych jednostek organizacyjnych – katedr, zakładów i klinik. Wśród zadań statutowych, jakie stawia sobie uczelnia, są m.in.: realizacja badań naukowych; rozwój kadry dydaktycznej i naukowej (przeprowadzanie przewodów doktorskich i habilitacyjnych); kształcenie lekarzy medycyny, lekarzy stomatologów, magistrów farmacji oraz magistrów pielęgniarstwa; wysoce specjalistyczna diagnostyka i leczenie chorych; kompetentny i specjalistyczny nadzór medyczny w regionie lubelskim; promocja zdrowia. Uczelni podlegają trzy szpitale: Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1, Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4 i Dziecięcy Szpital Kliniczny o łącznej liczbie 2 118 łóżek.¹⁸

Politechnika Lubelska powstała z inicjatywy lubelskiego środowiska techników, inżynierów i naukowców w 1953 r. Obecnie w strukturze organizacyjnej Politechniki Lubelskiej funkcjonuje sześć wydziałów (Wydział Mechaniczny, Wydział Elektrotechniki i Informatyki, Wydział Budownictwa i Architektury, Wydział Inżynierii Środowiska, Wydział Podstaw Techniki, Wydział Zarządzania) oraz jednostki międzywydziałowe i ogólnouczelniane (Studium Języków Obcych, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu, Biblioteka, Centrum Informatyczne, Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii, Lubelskie Centrum Transferu Technologii, Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości, Biuro Rozwoju i Kooperacji). Od chwili powstania Politechnika Lubelska kształci kadrę inżynierską i prowadzi badania naukowe. Główne kierunki badań naukowych prowadzonych obecnie na uczelni są związane z rozwojem konstrukcji i technologii, ochroną środowiska oraz oszczędnością materiałów i energii. Politechnika Lubelska wykonuje ekspertyzy i prowadzi działalność konsultingową. Efektem prowadzonych badań są liczne publikacje naukowe, a także patenty i prawa ochronne. Do dyspozycji naukowców, studentów i wszystkich zainteresowanych pozostaje Biblioteka Politechniki Lubelskiej. W 2009 r. powołano Konwent Politechniki Lubelskiej, który pełni rolę organu opiniodawczo-doradczego Rektora. Od kilku lat działa Klub Forum-Politechnika, którego celem jest integracja środowiska naukowego, gospodarczego i kulturalnego Lubelszczyzny oraz podejmowanie inicjatyw na rzecz jej rozwoju.¹⁹

¹⁷ Strona internetowa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie [www.ar.lublin.pl].

¹⁸ Strona internetowa Uniwersytetu Medycznego w Lublinie [www.am.lublin.pl].

¹⁹ Strona internetowa Politechniki Lubelskiej [www.pollub.pl].

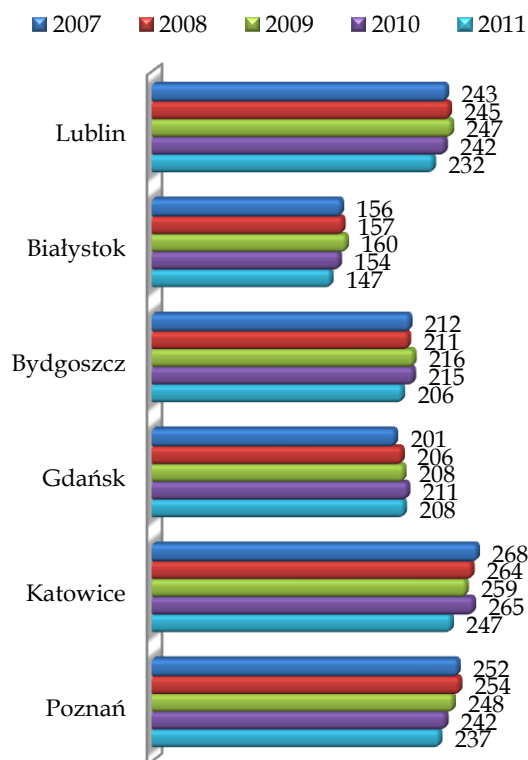
W 2011 r. ogółem w szkołach publicznych i niepublicznych w Lublinie kształciło się 80 839 studentów. W porównaniu do 2007 r. liczba studiujących jest mniejsza o 4 540 osób, tj. o 5,32%. Z oferty szkół publicznych korzystało 52 494 osoby (64,94% ogółu), natomiast pozostała część (28 345 studentów) z oferty szkół niepublicznych. Podobna proporcja ukształtowała się w 2007 r. (65,28% spośród studiujących wybrało uczelnie publiczne). Spośród osób podejmujących naukę na studiach wyższych 64,26% decyduje się to czynić w trybie stacjonarnym (dziennym). W 2007 r. na taki tryb zdecydowało się mniej studentów, bo 58,18%.

Tabela 11. Liczba studentów na lubelskich uczelniach wyższych w latach 2007–2011 (dane dla podregionu lubelskiego - NTS 3)

Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010	2011
Szkoły publiczne i niepubliczne łącznie					
Ogółem, z czego:	85 379	85 911	86 305	84 221	80 839
na studiach stacjonarnych (dziennych)	49 670	50 217	51 139	51 578	51 948
na studiach niestacjonarnych	35 709	35 694	35 166	32 643	28 891
Szkoły publiczne					
Ogółem, z czego:	55 734	56 192	55 311	53 896	52 494
na studiach stacjonarnych (dziennych)	35 574	36 682	37 625	38 251	38 921
na studiach niestacjonarnych	20 160	19 510	17 686	15 645	13 573
Szkoły niepubliczne					
Ogółem	29 645	29 719	30 994	30 325	28 345
na studiach stacjonarnych (dziennych)	14 096	13 535	13 514	13 327	13 027
na studiach niestacjonarnych	15 549	16 184	17 480	16 998	15 318

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 24. Liczba studentów studiujących na uczelniach zlokalizowanych w danym podregionie w przeliczeniu na 1 tys. ludności miasta centralnego podregionu w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Akademicki charakter Lublina potwierdza liczba studiujących w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Spośród miast wybranych do porównania Lublin należy do ścisłej czołówki z wartością wskaźnika za 2011 r. na poziomie 232 osoby. Nieznacznie wyższy wskaźnik mają Katowice - 247 i Poznań - 237. Pozostałe miasta cechują się mniejszą liczbą studentów przypadających na 1 tys. ludności (Gdańsk - 208, Bydgoszcz - 206, Białystok - 147).

Jednak wśród klasyfikacji dwudziestu największych pod względem liczby studentów uczelni wyższych w Polsce znajduje się tylko jedna uczelnia lubelska - Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, który zajmuje 14 miejsce. W rankingu obejmującym wyłącznie uniwersytety UMCS zajmuje nieco wyższe - dziesiąte miejsce. Szkolnictwo wyższe w Lublinie w stosunku do innych miast w Polsce ma charakter rozproszony pomiędzy uczelnie średniej wielkości i małe. W dużo mniejszych pod względem liczby studiujących osób ośrodkach akademickich, takich jak Olsztyn czy Toruń, znajdują się znacznie większe uczelnie.

Tabela 12. Największe publiczne szkoły wyższe w Polsce wg liczby studentów w roku akademickim 2011/2012

Poz.	Nazwa uczelni	Liczba studentów	Poz.	Nazwa uczelni	Liczba studentów
1	UW	52 101	11	Uniwersytet Śląski w Katowicach	30 092
2	Uniwersytet Jagielloński	46 012	12	Uniwersytet Gdański	29 046
3	UAM w Poznaniu	43 197	13	Politechnika Śląska	28 658
4	Uniwersytet Łódzki	42 465	14	UMCS w Lublinie	25 192
5	AGH	34 248	15	Politechnika Gdańska	24 784
6	Politechnika Wrocławska	33 775	16	SGGW	24 248
7	Politechnika Warszawska	33 125	17	Uniwersytet Szczeciński	22 703
8	UWM w Olsztynie	31 667	18	Uniwersytet Rzeszowski	21 105
9	Uniwersytet Wrocławski	31 577	19	UE Kraków	20 990
10	UMK w Toruniu	31 167	20	Politechnika Poznańska	20 197

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu GUS *Szkoły wyższe i ich finanse 2011* [www.stat.gov.pl/gus/5840_657_PLK_HTML.htm].

Występujący niż demograficzny powoduje zmniejszenie liczby chętnych do studiowania, a tym samym może doprowadzić do zubożenia kapitału intelektualnego. Tendencją globalną jest wzrost migracji młodych ludzi, poszukujących w innych krajach (na innych kontynentach) korzystniejszych ofert studiów wyższych. Liczba studentów studiujących poza granicami swojego kraju rośnie na świecie w sposób bardzo dynamiczny. W 2007 r. liczba studentów studiujących poza granicami swojego kraju wyniosła 3 mln. Natomiast według szacunków dokonanych na zlecenie UNESCO i OECD, liczba studentów zagranicznych w 2025 r. wyniesie 5,6 mln.

W ogólnej liczbie 24 253 studentów zagranicznych studiujących w Polsce²⁰ w roku akademickim 2011/2012 największy odsetek (71,54%) to studenci publicznych szkół wyższych.²¹ W latach 2010/2011 i 2011/2012 liczba obcokrajowców studiujących w Polsce zwiększyła się o 12,94% (tj. o 2 779 osób). Największym zainteresowaniem wśród obcokrajowców cieszyły się tradycyjne uniwersytety, na których studiowało 28,61% obcokrajowców (6 939 osób), a studia na uniwersytetach medycznych wybrało 5 175 osób (21,34%). Blisko 18% cudzoziemców zdecydowało się kształcić w wyższych szkołach ekonomicznych.

Lublin jako miasto akademickie jest otwarty na studentów pochodzących niw tylko z Polski, ale także z zagranicy. Dla rozwoju miasta niezwykle istotne jest utrzymanie rangi miasta akademickiego o bogatym kapitale intelektualnym. W tym celu w 2011 r. rozpoczęto wdrażanie projektu „Study in Lublin”, którego realizacja jest przewidziana do 2020 r. Projekt zakłada:

- podwojenie liczby studentów cudzoziemców na lubelskich uczelniach,
- wzrost atrakcyjności kapitału intelektualnego Lubelszczyzny z uwagi na wzrost liczby osób władających biegle kilkoma językami obcymi,
- wzrost na rynku lubelskim liczby firm, dla których kluczowym czynnikiem decyzyjnym w kwestiach wyboru lokalizacji jest dostępność,
- poprawa obsługi cudzoziemców w Urzędzie Miasta,
- poprawa obsługi cudzoziemców w innych instytucjach (dzięki pomocy pracowników punktu),
- zwiększenie dostępu do informacji nt. oferty miasta dla studentów (dystrybucja materiałów promocyjnych),
- utrzymanie pozycji Lublina jako silnego ośrodka akademickiego,
- wzmocnienie pozycji marki Lublin i Lubelskie na arenie międzynarodowej.

Efekty projektu widać już teraz, co potwierdzają poniższe statystyki.

²⁰ Dane dotyczą tylko studentów zagranicznych realizujących pełne programy zajęć, bez studentów krótkoterminowych przyjeżdżających do Polski w ramach programów wymian krótkookresowych, np. Erasmus.

²¹ Raport GUS *Szkoły wyższe i ich finanse 2011* [www.stat.gov.pl/gus/5840_657_PLK_HTML.htm].

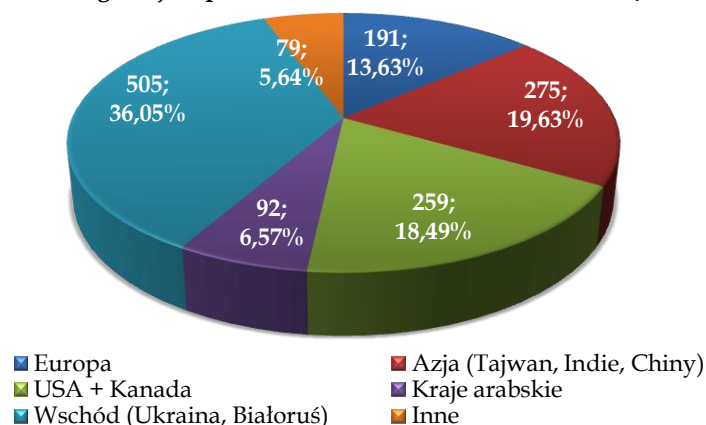
Tabela 13. Liczba cudzoziemców na lubelskich uczelniach wyższych

Uczelnia	Rok akademicki		Dynamika (rok 2010/2011=100%)
	2010/2011	2011/2012	
UMCS (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej)	221	270	122,17%
KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski)	210	253	120,48%
PL (Politechnika Lubelska)	8	21	262,50%
UP (Uniwersytet Przyrodniczy)	6	17	283,33%
UM (Uniwersytet Medyczny)	896	977	109,04%
WSEI (Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji)	0	31	-
WSPA (Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji)	12	47	391,67%
WSSP (Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza)	48	97	202,08%
Razem	1401	1713	122,27%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin.

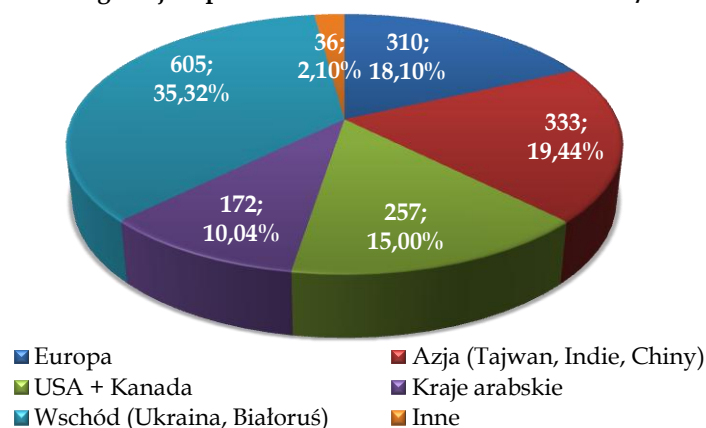
Rysunki 25 i 26 przedstawiają strukturę pochodzenia studentów zagranicznych odpowiednio w latach akademickich 2010/2011 i 2011/2012. W przypadku prawie wszystkich wyszczególnionych miejsc pochodzenia nastąpił wyraźny wzrost liczby studentów zagranicznych, z wyjątkiem grupy „USA + Kanada” i grupy „inne”, gdzie liczba osób uległa zmniejszeniu. Swój udział w całej grupie obcokrajowców zwiększają studenci z Europy i krajów arabskich.

Rysunek 25. Studenci zagraniczni wg miejsca pochodzenia w roku akademickim 2010/2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin.

Rysunek 26. Studenci zagraniczni wg miejsca pochodzenia w roku akademickim 2011/2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin.

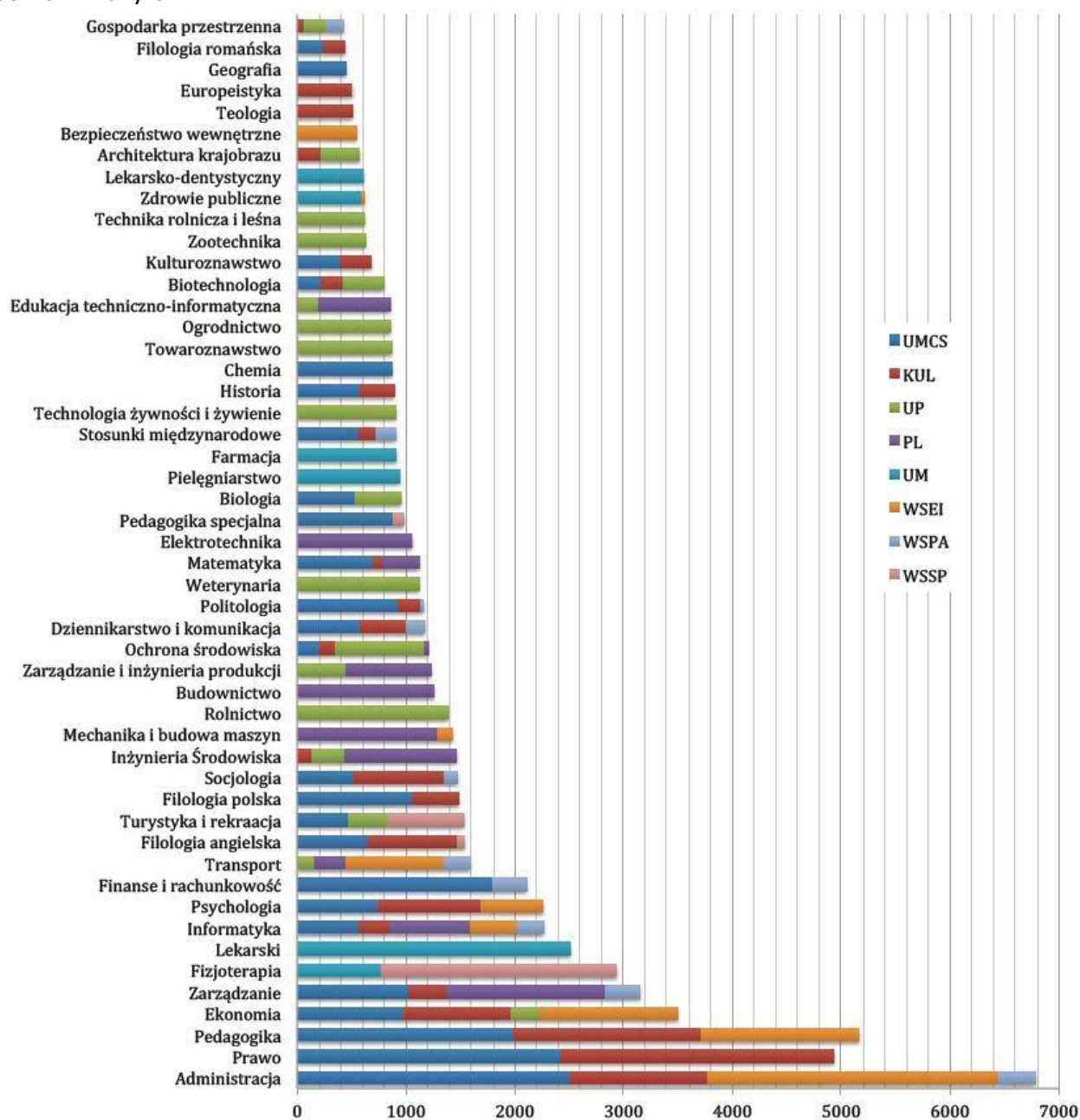
Do najpopularniejszych kierunków studiów w roku akademickim 2011/2012 w Lublinie należała „Administracja” (studiowało ją 6 784 osób), „Pedagogika” (5 164 studentów), „Prawo” (4 935 studentów),

„Ekonomia” (3 499 studentów) oraz „Zarządzanie” (3 149 studentów). W pierwszej dziesiątce najbardziej obleganych kierunków znalazły się także: „Fizjoterapia”, kierunek „Lekarski”, „Informatyka”, „Psychologia” i „Finanse i rachunkowość”.

Pomiędzy rokiem akademickim 2008/2009 a 2011/2012 spośród dziesięciu najpopularniejszych kierunków studiów na dalsze pozycje spadła „Socjologia” (tracąc w tym czasie 49% studiujących), „Rolnictwo” (spadek studiujących o 46%) oraz „Filologia polska” (spadek o 27%). Natomiast w pierwszej dziesiątce pojawiła się „Fizjoterapia” (wzrost liczby studiujących o 46%), „Psychologia” (wzrost o 32%) oraz „Finanse i rachunkowość” (wzrost o 108%). Zmiany te wskazują na zmniejszenie zainteresowania kierunkami niedającymi konkretnego zawodu, nauczycielskimi, związanymi z sektorami gospodarki podlegającymi przekształceniom, wymagającymi mniejszej liczby specjalistów. Wśród studiujących rośnie natomiast popularność kierunków dających konkretne, praktyczne kompetencje po ukończeniu studiów.

Zachodzące zmiany prowadzą do dekoncentracji studiujących na najpopularniejszych kierunkach studiów. W roku 2008/2009 na dziesięciu najliczniejszych kierunkach studiowało 46% studentów, a w roku 2011/2012 już 42,5%. Świadczy to o zwiększonej różnorodności wybieranych kierunków studiów przez studentów. Można z dużym prawdopodobieństwem przewidywać, że w najbliższych latach ten trend będzie postępował i coraz więcej osób będzie studiowało na kierunkach nowych, innowacyjnych, mniej licznych, ale za to bardziej dostosowanych do potrzeb wybranych grup pracodawców. Przyczyniać się do tego będą rosnące z jednej strony, wymagania studentów poszukujących kierunków dających większą pewność znalezienia pracy po studiach, z drugiej zaś strony – konkurencja pomiędzy uczelniami o młodych ludzi w obliczu niżu demograficznego, skutkująca uruchamianiem nowych, atrakcyjnych kierunków studiów.

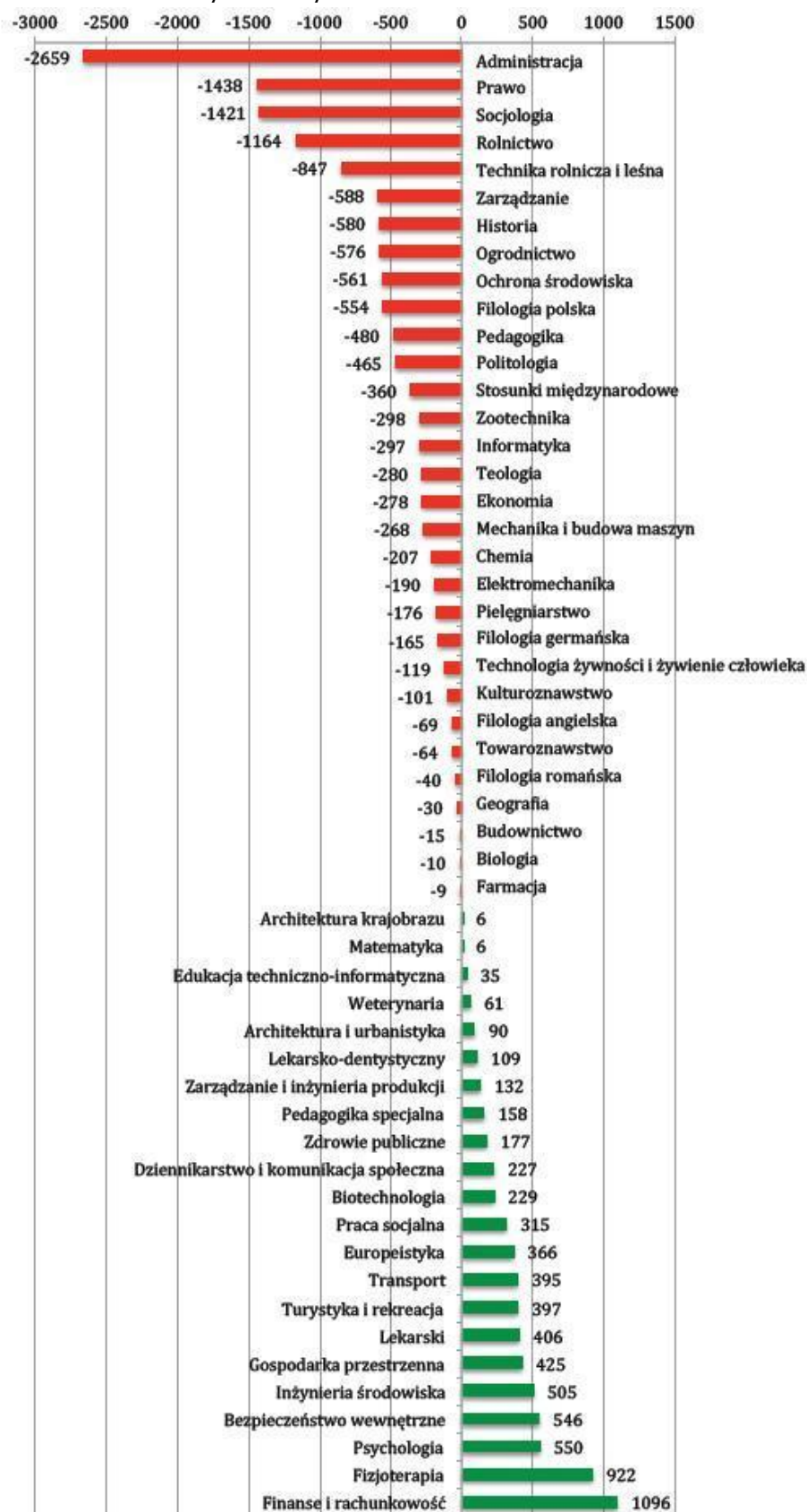
Rysunek 27. Pięćdziesiąt najbardziej popularnych kierunków studiów na uczelniach wyższych w Lublinie w roku akademickim 2011/2012

Źródło: Analiza oferty lubelskich uczelni i możliwości jej dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy. Raport z badań, Fundacja UMCS, Lublin 2012.

Spośród prowadzonych przez lubelskie uczelnie kierunków studiów w ostatnich czterech latach najwięcej studentów ubył na studiach o profilu: „Administracja” (2 659 studentów mniej), „Prawo” (1 438), „Socjologia” (1 421), „Rolnictwo” (1 164), „Technika rolnicza i leśna” (847). W tym samym czasie najwięcej studentów zyskały kierunki: „Finanse i rachunkowość” (1 096 studentów więcej), „Fizjoterapia” (922), „Psychologia” (550), „Bezpieczeństwo wewnętrzne” (546), „Inżynieria środowiska” (505). Wśród studiujących praktycznie nie zmieniło się zainteresowanie takimi kierunkami jak: „Architektura krajobrazu”, „Matematyka”, „Farmacja”, „Biologia”.

Rysunek 28. Zmiana liczby studentów na 50 najbardziej popularnych kierunkach studiów na uczelniach wyższych w Lublinie w latach akademickich 2008/2009–2011/2012

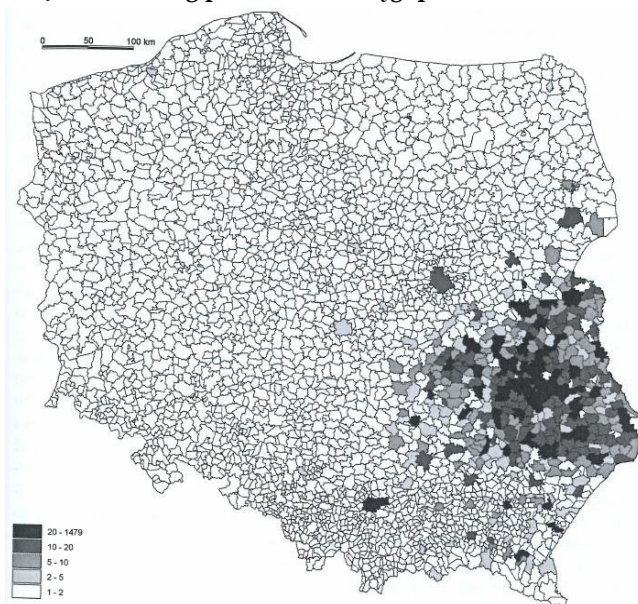

Źródło: Analiza oferty lubelskich uczelni i możliwości jej dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy. Raport z badań, Fundacja UMCS, Lublin 2012.

Część z niedawno wprowadzonych do oferty studiów kierunków kształcenia nie mogła znaleźć się w prezentowanym zestawieniu, pomimo dużego zainteresowania, ze względu na cykl kształcenia (chodzi o wypełnienie wszystkich lat kolejnych stopni), który w ich przypadku jeszcze nie nastąpił.

Uczelnie wyższe działające w Lublinie mają przede wszystkim charakter regionalny, co potwierdza analiza pochodzenia studentów Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, którzy rozpoczęli naukę w roku akademickim 2010/2011. Z ogólnej liczby 8 244 zakwalifikowanych do analizy kandydatów

Rysunek 29. Pochodzenie terytorialne studentów I roku UMCS rozpoczynających studia na kierunkach, na które przyjęto co najmniej 75 osób, w roku akademickim 2010/2011, według podziału na okręgi pocztowe

Źródło: W. Janicki (red.), *Województwo lubelskie. Środowisko-społeczeństwo-gospodarka*, Norbertinum, Lublin 2011, s. 193.

5 968 zamieszkiwało województwo lubelskie, co stanowiło 72,4% ogólnej liczby (z tego 17,7% pochodziło z Lublina). Pozostali studenci I roku to mieszkańcy województw: mazowieckiego - 10,2%, podkarpackiego - 8,0%, świętokrzyskiego - 5,7%. Na UMCS studia podjęło ponad dwukrotnie więcej osób z województwa małopolskiego niż podlaskiego, cechującego się małą liczbą uczelni wyższych o relatywnie ubogiej ofercie dydaktycznej. Przyczyn tego stanu należy upatrywać w dogodności i liczbie połączeń komunikacyjnych pomiędzy Lublinem a sąsiednimi regionami.²²

Lubelskie uczelnie podlegają ocenie i porównaniu do innych szkół wyższych w ramach publikowanych rankingów. Jednym z przykładowych jest „Ranking Szkół Wyższych” publikowany przez „Perspektywy” i „Rzeczpospolitą”²³. W zestawieniu 88 uczelni akademickich za 2012 r. Lublin jest reprezentowany przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (28 miejsce), Uniwersytet Medyczny w Lublinie (30 miejsce), Uniwersytet

Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (31 miejsce), Politechnikę Lubelską (52 miejsce). Z kolei wśród 93 niepublicznych uczelni magisterskich na 23 miejscu znajduje się Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji, na 67 miejscu - Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji, na 85 miejscu - Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. W. Pola. W klasyfikacji zaś niepublicznych uczelni zawodowych i państwowych wyższych szkół zawodowych 46 pozycję (na 72 miejsca) zajmuje Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Lublinie.

Uczelnie wyższe, dbając o rozwój swojego potencjału naukowego i infrastrukturalnego, aktywnie korzystają z Funduszy Europejskich. W grupie porównywanych miast najwyższą wartość realizowanych inwestycji przy udziale środków unijnych osiągnęły uczelnie lubelskie (1 224 686 512,36 zł) i poznańskie (1 190 570 826,96 zł). Pozostałe uczelnie wyższe w wyszczególnionych ośrodkach miejskich dokonały inwestycji na mniejszą ogólną kwotę (gdańskie - 787 146 205,70 zł, białostockie - 637 259 841,17 zł, katowickie - 436 529 230,84 zł, bydgoskie - 215 613 221,49 zł). Jednak skala wykonywanych przedsięwzięć powinna być adekwatna do wielkości ośrodka akademickiego w danym mieście, dlatego w większym stopniu o efektach modernizacji i rozbudowy potencjału akademickiego mówią dane o wartości realizowanych projektów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 studenta. W tym przypadku kolejność miast nie będzie już taka sama. Największe nakłady na 1 studenta, bo w wysokości 14 541,34 zł, poniosły lubelskie uczelnie wyższe, niewiele

²² Źródło: W. Janicki (red.), *Województwo lubelskie. Środowisko-społeczeństwo-gospodarka*, Lublin 2011, s. 192-193.

²³ Szerzej na temat publikowanych rankingów zob.:

[www.perspektywy.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=5155&Itemid=906].

Na temat metodologii sporządzania Rankingu Uczelni Akademickich 2012 zob.:

[www.perspektywy.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=5053&Itemid=906].

mniejszymi wykazały się uczelnie białostockie – 13 991,26 zł. W dalszej kolejności znalazły się ośrodki akademickie w Poznaniu – 8 908,79 zł, Gdańsku – 8 175,08 zł, Katowicach – 5 369,89 zł, Bydgoszczy – 2 810,21 zł.

Tabela 14. Wartość realizowanych projektów inwestycyjnych przy wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej przez uczelnie wyższe w wybranych miastach Polski w przeliczeniu na 1 studenta (liczba studentów studiujących na uczelniach zlokalizowanych w danym podregionie NTS-3 miasta centralnego)

Miasto	Wartość realizowanych projektów	Wartość wkładu funduszy UE	Wartość realizowanych projektów w przeliczeniu na 1 studenta	Wartość wkładu funduszy UE w przeliczeniu na 1 studenta
Lublin	1 224 686 512,36	914 408 708,39	14 541,34	10 857,25
Białystok	637 259 841,17	503 113 329,11	13 991,26	11 046,03
Bydgoszcz	215 613 221,49	153 606 174,82	2 810,21	2 002,04
Gdańsk	787 146 205,70	548 728 795,01	8 175,08	5 698,95
Katowice	436 529 230,84	307 119 048,85	5 369,89	3 777,97
Poznań	1 190 570 826,96	828 591 981,30	8 908,79	6 200,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego [www.mapadotacji.gov.pl] oraz danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 15. Wykaz ważniejszych inwestycji i projektów realizowanych przez lubelskie uczelnie przy wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej

Nazwa uczelni	Nazwa projektu	Wartość projektu	Wkład UE
Katolicki Uniwersytet Lubelski	Budowa i wyposażenie Interdyscyplinarnego Centrum Badań Naukowych KUL	96 830 692,64	82 306 088,74
	Budowa Gmachu Naukowo-Dydaktycznego Biotechnologii	41 441 936,68	21 401 414,75
	Centrum Transferu Wiedzy KUL	21 777 503,93	14 999 997,75
	Adaptacja i przebudowa budynku dawnego Gimnazjum Batorego na potrzeby Collegium Iuridicum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego	10 155 343,64	3 659 571,56
	Infrastruktura i usługi społeczeństwa informacyjnego na KUL	5 532 052,95	4 702 245,00
	Sieć bezprzewodowa i elektroniczna obsługa spraw na KUL	1 914 200,00	1 627 070,00
Politechnika Lubelska	Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej	79 376 602,30	58 102 997,45
	Wschodnie Innowacyjne Centrum Architektury – rozbudowa i wyposażenie kompleksu dydaktyczno-naukowego dla kierunku „architektura i urbanistyka” Politechniki Lubelskiej	34 635 345,58	28 748 719,55
	Rozbudowa i modernizacja potencjału edukacyjnego i badawczego Wydziału Budownictwa i Architektury Politechniki Lubelskiej	28 929 411,76	23 779 349,25
	Modernizacja bazy dydaktycznej Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej	12 800 000,00	9 086 931,52
	Kompleksowa Termomodernizacja Campusu Politechniki Lubelskiej	9 069 359,31	5 794 480,61
	Modernizacja Katedry Elektroniki PL w celu utworzenia Centrum Technologii Internetowych	1 147 353,93	803 688,80
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej	ECOTECH-COMPLEX – Człowiek, Środowisko, Produkcja	143 740 000,00	114 110 221,70
	Rozwój i modernizacja bazy dydaktyczno-naukowej na kierunkach priorytetowych UMCS	64 619 610,99	54 470 125,00
	Centrum Nanomateriałów Funkcjonalnych	44 967 100,00	38 222 035,00
	Budowa budynku dydaktycznego Instytutu Informatyki wraz z wyposażeniem i łącznikami oraz rozbudowa siedziby Wydziału MFI UMCS w Lublinie	42 080 749,79	23 024 449,80
	Wzrost potencjału badawczo-rozwojowego Wydziałów Chemii i Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie	33 017 678,00	28 065 026,30
	Budowa wraz z wyposażeniem obiektu badawczo-dydaktycznego Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS w Lublinie	29 653 702,89	21 665 629,60
	Przebudowa bazy dydaktycznej UMCS w Lublinie – Inkubator Medialno-Artystyczny	19 875 303,35	14 883 710,30
	Modernizacja i wyposażenie obiektów dydaktyczno-badawczych Wydziałów Biologii i Nauk o Ziemi, Matematyki, Fizyki i Informatyki oraz Chemii UMCS w Lublinie	16 324 000,00	12 243 000,00

Nazwa uczelni	Nazwa projektu	Wartość projektu	Wkład UE
Uniwersytet Medyczny	Budowa Teoretycznych Zakładów Naukowych III Uniwersytetu Medycznego w Lublinie	53 880 391,81	32 196 484,45
	Wyposażenie innowacyjnych laboratoriów prowadzących badania nad nowymi lekami stosowanymi w terapii chorób cywilizacyjnych i nowotworowych	46 167 494,04	38 335 556,01
	Przebudowa Centrum Innowacyjnych Technologii Nanobiomedycznych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie	42 726 018,21	28 919 804,14
	Poprawa dostępu do bazy dydaktycznej na Wydziale Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Lublinie	19 735 380,00	14 801 535,00
	Kompleksowe doposażenie laboratoriów B+R prowadzących badania nad biomateriałami oraz nowoczesnymi metodami analizy substancji wykorzystywanych w naukach biomedycznych i farmaceutycznych	12 918 512,00	10 980 735,20
Uniwersytet Przyrodniczy	Budowa Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowego Nowych Technik i Technologii w Inżynierii Rolniczej	92 625 882,00	68 781 019,95
	Budowa i wyposażenie hali sportowej i pływalni w Akademii Rolniczej w Lublinie	25 915 941,88	16 885 723,01
	Wyposażenie Centralnego Laboratorium Agroekologicznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie	20 572 893,50	16 645 314,38
	Uniwersytet Przyrodniczy. Biblioteka Główna - Regionalny Ośrodek Rolniczej Informacji Naukowej w Lublinie.	19 699 013,78	13 803 850,37
	Nowoczesna Uczelnia jako system e-usług dla społeczeństwa informacyjnego województwa lubelskiego	5 469 362,51	4 372 465,72
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji	Centrum Informatyzacji i Bezpieczeństwa Transportu	18 790 612,00	14 374 818,18
	Centrum Nowych Technologii Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie	12 839 450,45	9 609 329,35
	Nasza Szkoła. Opracowanie i wdrożenie programów rozwoju szkół Polski Wschodniej	8 146 678,87	6 109 194,48
	Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej	5 218 707,52	4 435 901,39
	Poprawa warunków kształcenia i potencjału badawczego Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie	2 364 274,38	1 214 729,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego [www.mapadotacji.gov.pl].

3.5. Konkluzje strategiczne

- Systematycznej poprawie ulega poziom opieki w żłobkach i przedszkolach, a władze miasta starają się zwiększać liczbę miejsc w swoich placówkach i zapewniać odpowiednią opiekę. Plany dotyczące rozwoju sieci żłobków i przedszkoli należy dostosowywać do aktualnych trendów demograficznych.
- Wysokie współczynniki skolaryzacji brutto dla lubelskich szkół oraz wyniki z egzaminu gimnazjalnego potwierdzają, że system edukacji szkolnej w Lublinie, składający się z ponad 50 różnego rodzaju placówek, kształcący co roku ponad 18 000 uczniów, spełnia swoje zadania na dobrym poziomie.
- Placówki oświatowe wymagają doinwestowania w sprzęt i środki stwarzające możliwość wykorzystania nowoczesnych technik nauczania, przekazywania i egzekwowania wiedzy.
- Akademicki charakter miasta stanowi istotny czynnik kształtujący relacje wewnętrzne pomiędzy różnymi grupami interesariuszy, który wpływa na kierunek i tempo rozwoju Lublina. Inspiracje do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju miasta powstają w wyniku interakcji reprezentantów rozmaitych grup społecznych, przede wszystkich środowisk uniwersyteckich, samorządowych, biznesowych i działających w obszarze kultury.
- Na uczelniach wyższych spoczywa ogromna odpowiedzialność za rozwój lokalny i kształtowanie postaw młodzieży i studentów. Połączenie wysiłków i współpraca w wielu obszarach działalności naukowej może w przyszłości zaowocować wzmocnieniem pozycji Lublina jako ośrodka akademickiego.
- Trendy demograficzne już obecnie wpływają na zmiany w obszarze edukacji. Problem przyciągania studentów do Lublina może być rozwiązany przez podniesienie jakości kształcenia, rozwinięcie oferty kształcenia o kierunki obcojęzyczne i stworzenie studentom możliwości rozwoju.
- Szczególnie ważne są dane prezentujące wzrastającą liczbę studentów zagranicznych. Jest to pozytywny aspekt rokujący nadzieję większego umiędzynarodowienia Lublina, umożliwiającą wymianę zasobów i transfer nowej wiedzy i nowych idei.
- Lubelskie uniwersytety i szkoły wyższe dysponują ogromnym potencjałem rozwojowym, o czym świadczą dane o przeprowadzonych inwestycjach. Jednak pogłębiona analiza koncentrująca się na politykach inwestycyjnych poszczególnych uczelni wyższych skłania do wyciągnięcia następujących wniosków: potencjał rozwojowy jest rozdrobniony oraz brakuje synergii i współdziałania przy podejmowaniu i realizowaniu inwestycji.
- Jednym z elementów skutecznej polityki prowadzonej w obszarze rynku pracy jest ułatwienie przechodzenia z edukacji (kształcenia i szkolenia) do aktywności zawodowej, a także wzmocnienie postaw aktywności życiowej na każdym etapie egzystencji. Obecnie problemem staje się to, że kształcenie i szkolenie w zbyt małym stopniu jest nastawione na rozwijanie kluczowych kompetencji potrzebnych w życiu społecznym, obywatelskim i na rynku pracy.

4. Infrastruktura

4.1. Drogi i transport

Dostępność komunikacyjna i transportowa jest niezmiernie ważna dla potencjału ekonomicznego miasta. To nie tylko odległość geograficzna od danego miejsca, ale także stan infrastruktury komunikacyjnej i transportowej. Czynniki takie jak położenie geograficzne, stopień skomunikowania z obszarami centralnymi oraz efektywny system transportowy warunkują o centralności bądź peryferyjności danego obszaru. Dostępność komunikacyjna i transportowa kształtuje podstawy rozwoju społeczno-gospodarczego miasta dzięki tworzeniu warunków do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej, a tym samym zapewnia właściwe funkcjonowanie lokalnej gospodarki oraz stałe stymulowanie jej rozwoju.²⁴

Lublin jest największym miastem wschodniej Polski i stolicą województwa lubelskiego. Leży na pograniczu Wyżyny Lubelskiej, Polesia i Podlasia, niedaleko wschodniej granicy Unii Europejskiej. Sieć drogowo-uliczną miasta stanowią drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz wewnętrzne. Podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą wyloty dróg krajowych (nr 12 Warszawa–Lublin–Dorohusk–Kijów, nr 17 Warszawa–Lublin–Lwów, nr 19 Białystok–Lublin–Rzeszów i nr 82 Lublin–Włodawa) i wojewódzkich (nr 747 z Lublina przez Konopnicę w kierunku Opola Lubelskiego, nr 809 z Lublina przez Krasienin w kierunku Przytoczna, nr 822 z Lublina do Portu Lotniczego w Świdniku, nr 830 z Lublina przez Nałęczów do Bochothnicy i nr 835 z Lublina w kierunku Biłgoraja) oraz obwodowe „ramy” uliczne. Pod koniec 2013 r. w obecny układ komunikacyjny jako jeden z najistotniejszych elementów wpisze się obwodnica Lublina. Inwestycja ta jest obecnie w trakcie realizacji.

Rysunek 30. Przebieg obwodnicy miasta Lublin

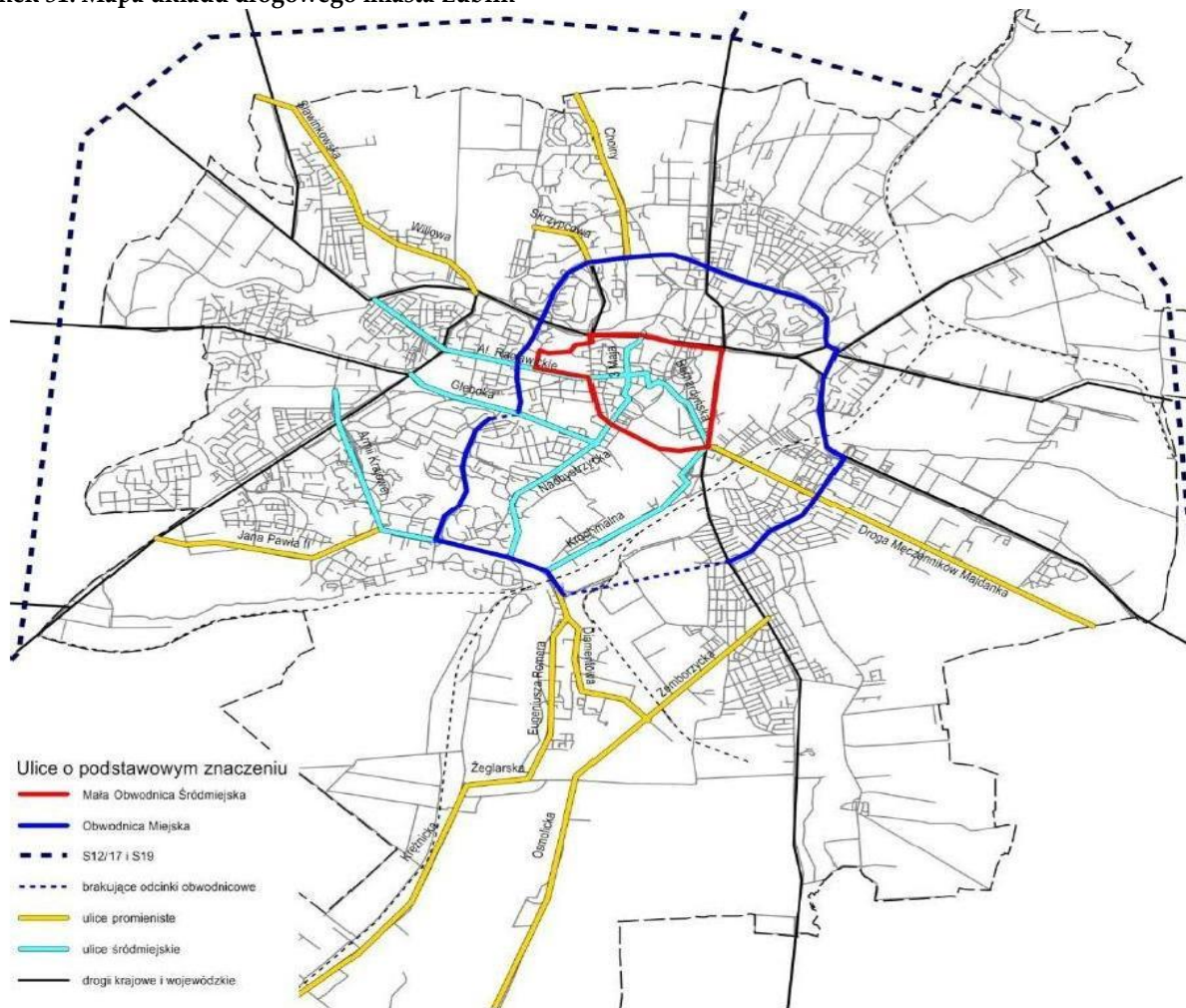

Źródło: Serwis internetowy „Kurier Lubelski”

[www.kurierlubelski.pl/arttykul/199117,blizej-obwodnicy-lublina-i-trasy-do-stolicy,id,t.html].

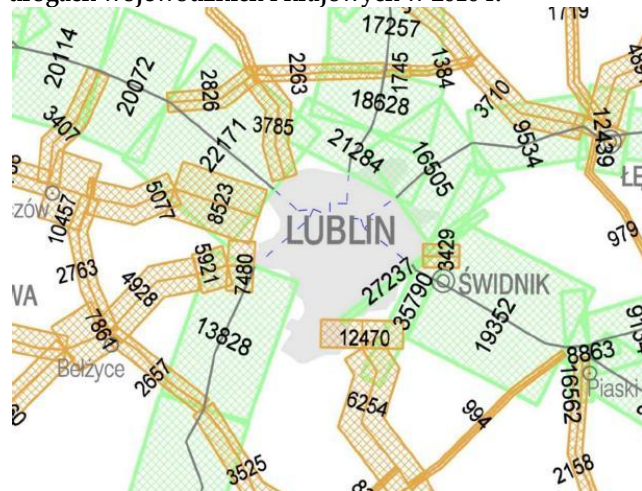
²⁴ U. Bronisz (red.), *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000–2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011, s. 116-117.

Rysunek 31. Mapa układu drogowego miasta Lublin

Źródło: *Diagnoza Stanu Systemu Transportowego Lublina* opracowany przez Biuro Projektowo-Konsultingowe TRANSEKO [www.um.lublin.pl/um/index.php?t=200&id=164828].

Rysunek 32. Natężenie ruchu na wlotowych do Lublina drogach wojewódzkich i krajowych w 2010 r.

Źródło: *Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012–2020* opracowany przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie [www.zdw.lublin.pl/viewpage.php?page_id=34].

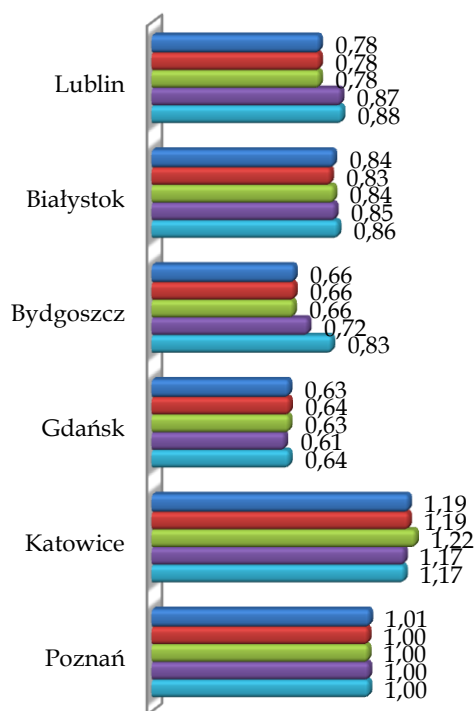
Usytuowanie Lublina w ważnym węźle transportowym sprawia, że występuje duży ruch dojazdowy na granicach miasta (od około 62% do 73%) oraz wysoki udział ruchu tranzytowego (27%–38%, z czego około 17%–22% to ruch regionalny, a 8%–12% ruch dalekobieżny). Tranzyt to w znacznym stopniu ruch ciężarowy (40%–60%). Z kolei ruch międzynarodowy na wlotach jest szacowany na około 1%–2,5%. Obecne natężenie ruchu uzasadnia konieczność podniesienia standardu głównych korytarzy dróg krajowych do rangi dróg ekspresowych. Na najbardziej obciążonych wlotach dróg krajowych natężenie wynosi od 22 000 SDR do 27 000 SDR. Silnie obciążone są także drogi wojewódzkie (droga nr 835 ponad 12 000 SDR, pozostałe od 3 500 SDR do 8 500 SDR). Maksymalny poziom ruchu na głównych ciągach jest zbliżony od 4 150 p/h do 4 900 p/h. Nieco mniejsze obciążenia

są na drogach wojewódzkich – od 835 p/h do 3 700 p/h (al. Unii Lubelskiej). W latach 2005–2010 odnotowano wzrost ruchu na wlotach Lublina o około 30%.

Odległości z Lublina do dziesięciu największych miast Polski (wyłączając z listy Lublin) są następujące: Warszawa – 167 km, Kraków – 271 km, Łódź – 249 km, Wrocław – 430 km, Poznań – 452 km, Gdańsk – 508 km, Szczecin – 698 km, Bydgoszcz – 434 km, Katowice – 349 km, Białystok – 253 km, zaś do wybranych miast europejskich i położonych na pozostałych kontynentach: Ateny – 1 477 km, Bangkok – 7 978 km, Berlin – 643 km, Bombaj – 5 655 km, Budapeszt – 487 km, Dublin – 1 958 km, Helsinki – 1 003 km, Hongkong – 8 200 km, Kijów – 565 km, Londyn – 1 568 km, Madryt – 2 348 km, Mińsk – 448 km, Moskwa – 1 110 km, Oslo – 1 214 km, Paryż – 1 464 km, Pekin – 6 896 km, Praga – 585 km, Rzym – 1 866 km, Singapur – 9 298 km, Stambuł – 1 238 km, Sztokholm – 943 km, Tokio – 8 584 km, Wiedeń – 560 km, Wilno – 424 km.

Rysunek 33. Gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

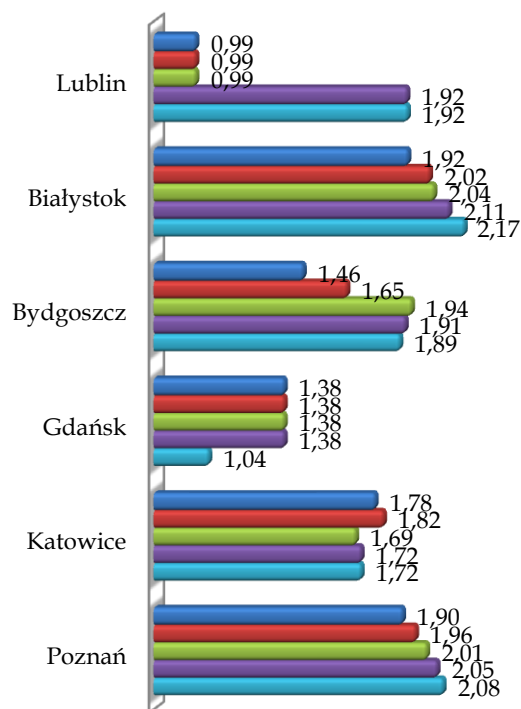
■ 2007 ■ 2008 ■ 2009 ■ 2010 ■ 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 34. Gęstość sieci dróg gminnych w powiecie o nawierzchni twardej w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

■ 2007 ■ 2008 ■ 2009 ■ 2010 ■ 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Od przejść granicznych z najbliższymi sąsiadami Lublin dzieli: 82 km – Dorohusk (Ukraina), 165 km – Terespol (Białoruś), 264 km – Barwinek (Słowacja). Z kolei najbliższe międzynarodowe lotniska znajdują się w Świdniku (12 km – Port Lotniczy Lublin SA) i dysponujące gęstszą siecią połączeń w Warszawie (160 km – Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina).

Lublin charakteryzuje się stosunkowo gęstą siecią drogową w zakresie dróg gminnych i powiatowych. Wskaźnik gęstości sieci dróg gminnych na terenie miasta w 2011 r. wyniósł 1,92, natomiast w przypadku dróg powiatowych – 0,88. Wyższym współczynnikiem gęstości dróg gminnych cechuje się Poznań (2,08) i Białystok (2,17), a w przypadku dróg powiatowych Poznań (1,00) i Katowice (1,17).

Za organizację i zarządzanie komunikacją miejską w Lublinie jest odpowiedzialny Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie (ZTM), który został powołany dnia 1 stycznia 2009 r.²⁵

²⁵ Uchwała Rady Miasta nr 496/XXVI/2008 z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie [www.bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=65805].

Na zlecenie ZTM w Lublinie działa jeden operator wewnętrzny w postaci Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego Lublin sp. z o.o. (MPK Lublin) oraz przewoźnicy wyłonieni w wyniku rozstrzygniętych przetargów na obsługę linii: Usługi Przewozowe Irex z Sosnowca, Meteor sp. z o.o. z Jaworzna, Autobusowe Konsorcjum Lubelskie (składa się z 7 przewoźników działających wcześniej na lubelskim rynku przewozowym na własne ryzyko). Do 2010 r. w Lublinie ponad 20 prywatnych przewoźników prowadziło przewozy na podstawie prowadzonej działalności gospodarczej i na własne ryzyko na 19 liniach, 48 pojazdami w ruchu. Przewoźnicy prywatni jeździli na liniach wspólnie z MPK Lublin lub mieli własne linie. Od 2012 r. nie ma już przewoźników prywatnych działających poza siecią ZTM w Lublinie.

Liczba pojazdów funkcjonujących w sieci ZTM w Lublinie liczy 236 autobusów i 64 trolejbusy obsługiwane przez MPK Lublin oraz 47 autobusów obsługiwanych przez przewoźników prywatnych. Komunikację miejską w Lublinie tworzy 10 linii trolejbusowych (w tym: 8 regularnych linii, 1 linia zjazdowa, 1 linia turystyczna, obsługiwana turystycznym trolejbusem „Ziutek”, 1 linia specjalna, uruchamiana z okazji dnia Wszystkich Świętych) i 61 linii autobusowych (w tym: 13 linii podmiejskich, wyjeżdżających poza granice administracyjne miasta Lublin, 4 linie zjazdowe, 3 linie nocne, 1 linia zastępcza, 2 linie specjalne uruchamiane na Wszystkich Świętych).

W ciągu roku jest przewożonych około 93 mln pasażerów, z czego szacuje się, że 14 mln – trolejbusami (15%), 79 mln – autobusami (85%). Jeśli zaś chodzi o typ przewoźnika około – 79 mln osób zostało przewiezionych przez MPK Lublin (85%), a 14 mln przez przewoźników prywatnych (15%). Wielkość przewozów zlecanych przez ZTM w Lublinie w 2011 r. w przypadku MPK Lublin wyniosła 12 187 293 wozokilometrów zrealizowanych przez autobusy i 2 700 557 – przez trolejbusy. Natomiast pojazdy przewoźników prywatnych wykonały 2 702 816 wozokilometrów.

Miasto Lublin realizuje dwa duże projekty związane z rozwojem i modernizacją komunikacji miejskiej, które są współfinansowane z Unii Europejskiej. Pierwszy to „Modernizacja infrastruktury przystankowej wraz z budową systemu informacji pasażerskiej dla poprawy jakości funkcjonowania komunikacji miejskiej w Lublinie” (projekt w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013, Działanie 5.3. Transport miejski). Całkowity koszt projektu to 13 476 704,64 zł, z czego wartość dofinansowania z EFRR – 9 781 161,10 zł. W ramach projektu w latach 2010–2012 wykonano:

- zakup i montaż 100 wiat przystankowych standardowych, 350 słupków przystankowych standardowych, 28 wiat i 18 słupków przystankowych ponadstandardowych z dynamiczną informacją pasażerską, 6 toalet wolno stojących, 10 kiosków,
- badania rynku komunikacji miejskiej (badania mieszkańców, potoków pasażerskich, więźby ruchu pasażerskiego),
- system informacji pasażerskiej (z modułem GPS w pojazdach i urządzeniami do pomiaru liczby pasażerów),
- budowa, przebudowa i remont zatok przystankowych oraz miejsc nawrotowych.

Drugi projekt to „Zintegrowany System Miejskiego Transportu Publicznego w Lublinie” (projekt w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007–2015, Działanie 3.1. Systemy miejskiego transportu zbiorowego). Całkowity koszt projektu to 91,98 mln Euro (520,63 mln zł), z czego wartość dofinansowania z EFRR – 78,18 mln Euro (319,83 mln zł). Projekt zakłada:

- zakup 100 nowoczesnych autobusów, 70 nowoczesnych trolejbusów, w tym 20 wyposażonych w napęd pomocniczy,
- zakup 850 kasowników z komputerami (wraz z budową systemu zarządzania transportem publicznym),
- zakup 20 wyświetlaczy LED (tablice SIP) wraz z centrum zarządzania (2 centra dyspozytorskie wykonane w formule „zaplanuj i wybuduj”),
- zakup 3 wozów technicznych (wieżowych),
- budowę nowej zajezdni trolejbusowej i placu postojowego,
- stworzenie systemu zarządzania ruchem,

- stworzenie systemu zarządzania transportem publicznym.²⁶

Dostępność komunikacyjną Lublina zapewniają także spółki kolejowe (PKP Polskie Linie Kolejowe, PKP Intercity), realizujące połączenia regionalne, krajowe i międzynarodowe, przedsiębiorstwa przewozów autobusowych (tzw. PKS-y) oraz prywatni przewoźnicy (autobusy, busy). Rozwinięta sieć zamiejskiej komunikacji autobusowej zapewnia obsługę powiązań regionalnych i metropolitalnych oraz najważniejszych krajowych. Spośród ważniejszych połączeń największą częstotliwością charakteryzują się takie trasy, jak:

- realizowane przez PKS (szacowana liczba kursów na dobę):
 - Lublin-Lubartów-Radzyń Podlaski-Biała Podlaska – 20 kursów,
 - Lublin-Krasnystaw-Zamość-Tomaszów Lubelski – 18 kursów,
 - Lublin-Kurów-Ryki-Garwolin-Warszawa – 16 kursów,
 - Lublin-Kraśnik-Janów Lubelski-Rzeszów – 15 kursów,
 - Lublin-Chełm-Hrubieszów – 14 kursów,
 - Lublin-Parczew – 12 kursów,
 - Lublin-Puławy-Radom – 9 kursów,
 - Lublin-Łuków – 8 kursów,
- realizowane przez przewoźników prywatnych (szacowana liczba kursów na dobę):
 - Lublin-Opole Lubelskie – 90 kursów,
 - Lublin-Warszawa – 75 kursów,
 - Lublin-Puławy – 75 kursów,
 - Lublin-Krasnystaw – 65 kursów,
 - Lublin-Naęczów – 60 kursów,
 - Lublin-Bychawa – 55 kursów,
 - Lublin-Chełm – 55 kursów,
 - Lublin-Kraśnik – 45 kursów,
 - Lublin-Zamość – 45 kursów,
 - Lublin-Łęczna – 30 kursów,
 - Lublin-Włodawa – 25 kursów,
 - Lublin-Janów Lubelskie – 25 kursów,
 - Lublin-Radom – 20 kursów.²⁷

Ze względu na niezadowalający stan techniczny, zapóźnienia w rozwoju, słabą ofertę i mankamenty organizacyjne kolej charakteryzuje się niską konkurencyjnością i niewielkim udziałem w obsłudze podróży regionalnych, metropolitalnych i wewnątrz Lublina.

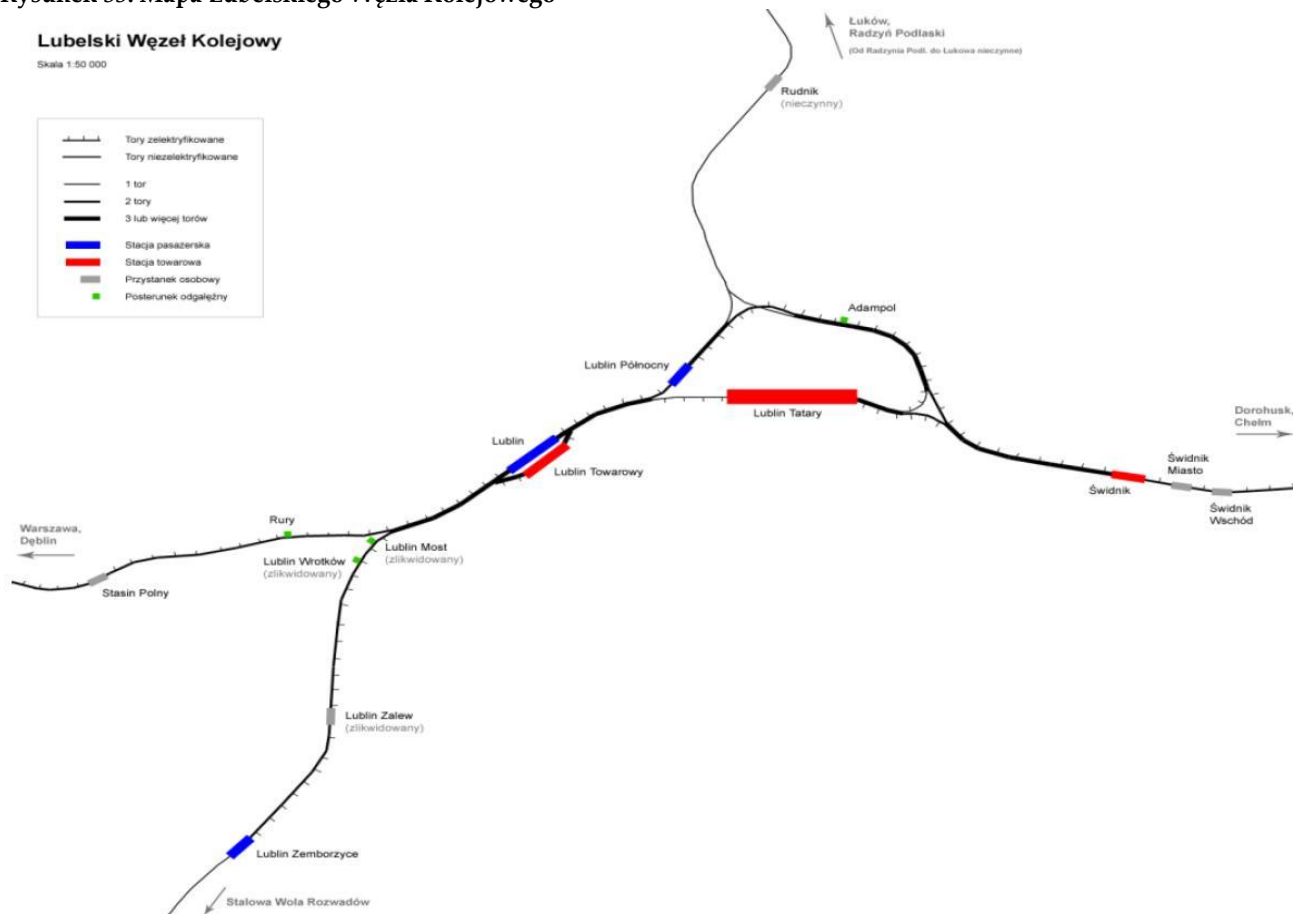
Czas bezpośredniego przejazdu koleją z Lublina do 10 największych miast Polski (wyłączając z listy Lublin) jest następujący: Warszawa – 2:25, Kraków – 4:46, Łódź – 5:04, Wrocław – 8:20, Poznań – 5:55, Gdańsk – 8:44, Szczecin – 8:59, Bydgoszcz – 6:22, Katowice – 5:19, Białystok – 5:12 (kurs przez Warszawę Wschodnią z 10-minutową przesiadką).²⁸

²⁶ Informacje dotyczące funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego pochodzą od Zarządu Transportu Miejskiego w Lublinie.

²⁷ Raport *Diagnoza Stanu Systemu Transportowego Lublina* opracowany przez Biuro Projektowo-Konsultingowe TRANSEKO [www.um.lublin.pl/um/index.php?t=200&id=164828].

²⁸ Dane opracowane na podstawie wyszukiwarki połączeń kolejowych [www.rozklad-pkp.pl].

Rysunek 35. Mapa Lubelskiego Węzła Kolejowego

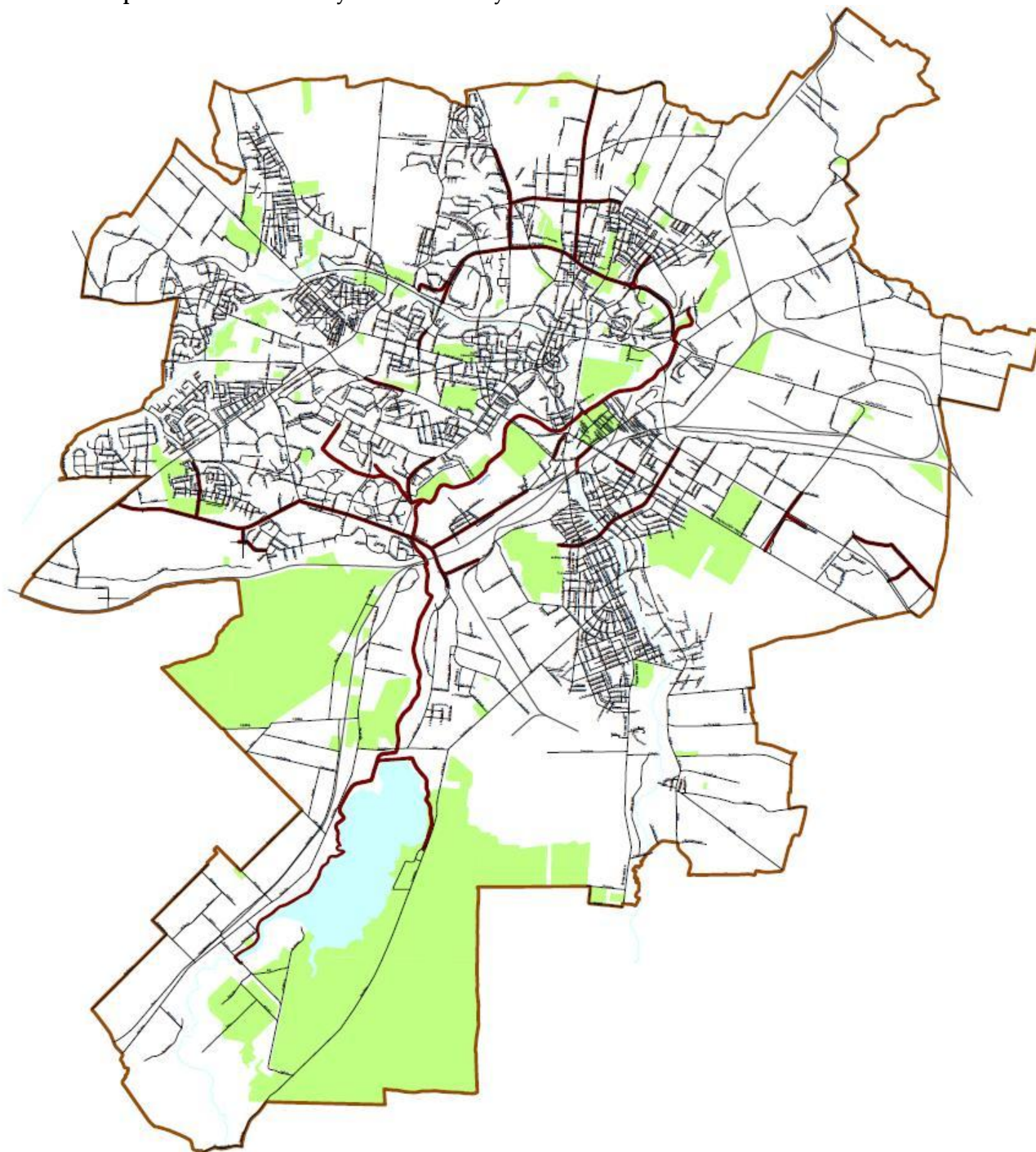

Źródło: *Diagnoza Stanu Systemu Transportowego Lublina* opracowany przez Biuro Projektowo-Konsultingowe TRANSEKO [www.um.lublin.pl/um/index.php?t=200&id=164828].

W Lublinie obecnie jest wytyczonych ponad 54 km ścieżek rowerowych, z których mieszkańcy korzystają głównie w celach rekreacyjnych. Podróżujących rowerem do pracy jest znacznie mniej. Budowa ścieżek rowerowych w Lublinie rozpoczęła się w latach 90. XX w. od asfaltowego odcinka wzdłuż Bystrzycy, rozpoczynającego się w pobliżu Dworku Graffa i doprowadzonego do ul. Fabrycznej. Obecnie trasa dochodzi do Zalewu Zemborzycy i docelowo ma otaczać cały zbiornik. Z planu systemu ścieżek rowerowych Lublina widać, że zadaniem większości odcinków jest umożliwienie rowerzystom dojazdu do trasy wytyczonej nad Bystrzycą. W ten sposób skomunikowany jest Czechów, LSM, Czuby i Kalinowszczyzna. Oficjalny plan rozwoju ścieżek rowerowych w mieście zakłada, że do 2015 r. powstanie około 175 km dróg dla rowerów.²⁹

²⁹ Strona internetowa Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Bystrzyca” w Lublinie sp. z o.o. [www.mosir.lublin.pl/zalew/?s=content&id=124].

Rysunek 36. Mapa tras ścieżek rowerowych zlokalizowanych w Lublinie

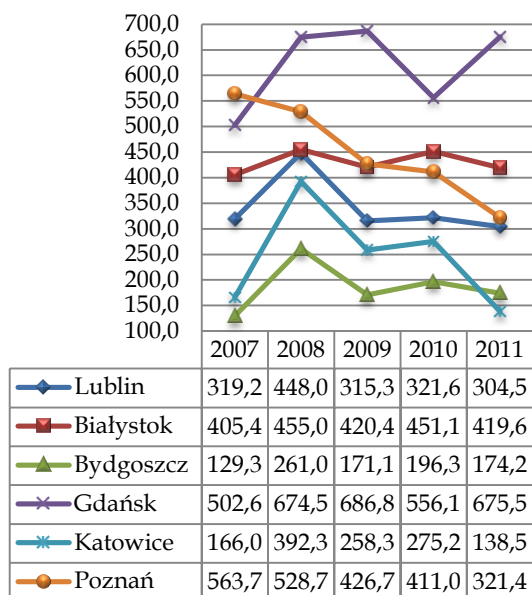
Źródło: Materiały Urzędu Miasta Lublin.

4.2. Zasoby mieszkaniowe

Dla oceny zmian ilościowych zasobów mieszkaniowych istotne znaczenie mają informacje na temat nowo powstałych budynków mieszkalnych oraz popytu na mieszkania, zależnego od ich wartości rynkowej. W 2010 r. zasoby mieszkaniowe w Lublinie wynosiły 138 189 mieszkań, o przeciętnej powierzchni użytkowej 59,5 m². Natomiast w 2007 r. w dyspozycji lublinian było 133 242 lokali o przeciętnej wielkości wynoszącej 58,9 m². Oznacza to wzrost liczby lokali o 4 947 i zwiększenie się powierzchni o 0,6 m². Większą średnią powierzchnią mieszkania dysponują mieszkańcy Poznania (64,4 m²) oraz Białegostoku (60,2 m²). Mniejszą przeciętną powierzchnią użytkową odnotowano w Gdańsku (59,0 m²), Katowicach (58,8 m²) i Bydgoszczy (57,3 m²).

W 2011 r. w Lublinie do użytku zostało oddanych 307 budynków, z czego 257 to budynki mieszkalne, a pozostałe 50 - niemieszkalne. Ogólna liczba obiektów przekazanych do użytkowania była większa niż w 2010 r. (260), lecz mniejsza, niż miało to miejsce w latach: 2007 (418), 2008 (384) i 2009 (341).

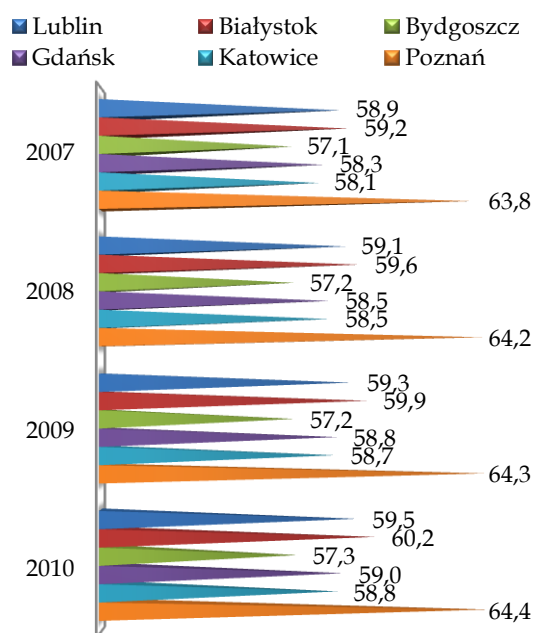
Rysunek 38. Powierzchnia użytkowa nowo oddanych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

(o powierzchni 52 250 m²), 318 mieszkań spółdzielczych (o powierzchni 21 372 m²), 207 mieszkań indywidualnych (o powierzchni 33 053 m²), 119 mieszkań komunalnych (o powierzchni 5 059 m²), 70 mieszkań społecznych czynszowych (o powierzchni 2 975 m²). W latach 2007–2011 w sumie oddano do

Rysunek 37. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski (w m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Taką samą tendencję można zaobserwować w przypadku wyłącznie budynków mieszkalnych. W kolejnych latach okresu 2007–2011 odpowiednio przekazywano 347, 344, 302, 210 i 257 budynków.

W odniesieniu do miast, z którymi porównywany jest Lublin, pod względem wskaźnika powierzchni użytkowej nowo oddanych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców z powierzchnią 304,5 m², znajduje się on przed Bydgoszczą (174,2 m²) i Katowicami (138,5 m²), a za Poznaniem (321,4 m²), Białymstokiem (419,6 m²) i Gdańskiem (675,5 m²). W przypadku większości miast z wyjątkiem Gdańska i Białegostoku, od 2008 r. nastąpił znaczny spadek analizowanej miary i do 2011 r. zła sytuacja na rynku nieruchomości ulegała pogłębieniu (Poznań i Katowice) lub stabilizowała się (Lublin i Bydgoszcz).

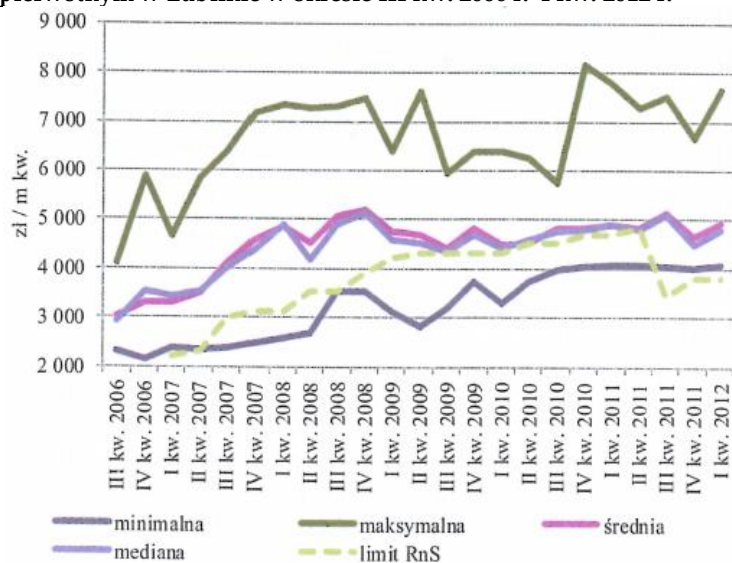
W 2011 r. na terenie Lublina oddano do użytkowania 1 493 mieszkania (o 114 więcej niż w 2007 r.), o łącznej powierzchni 114 709 m², z czego 779 to mieszkania przeznaczone na sprzedaż i wynajem

użytku 8 069 nowych mieszkań, co średnio na rok daje liczbę blisko 1 614 lokali. Najwięcej mieszkań przekazano nowym lokatorom w 2008 r. (2 196), a najmniej w 2009 r. (1 250). Dla porównania liczba mieszkań oddanych do użytku w 2011 r. w Białymstoku wynosiła 1 711, w Bydgoszczy – 865, w Gdańsku – 4 422, w Katowicach – 663, w Poznaniu – 2 512.

Porównując wskaźnik mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. ludności, z wyjątkiem tylko 2009 r., od kilku lat Lublin plasuje się za Gdańskiem, Białymstokiem i Poznaniem. Wartość współczynnika dla Lublina w 2011 r. wyniosła 42,9 i była ponad dwukrotnie mniejsza niż dla Gdańska (96,8), a także niższa niż dla Białegostoku (58,0) oraz Poznania (45,6). W ostatnich trzech latach wskaźnik ten dla Lublina nie wykazuje wyraźnej tendencji wzrostowej lub spadkowej i waha się w przedziale od 50,2 do 35,7.

Pomimo iż w Lublinie buduje się mniej niż w niektórych porównywanych miastach, to lubelski rynek mieszkaniowy stwarza możliwości nabycia nowego mieszkania przez młode pary. W 2011 r. w Lublinie na 1 tys. małżeństw przypadło 860 nowych mieszkań. Oznacza to, że teoretycznie zdecydowana większość par zawierających związek ma możliwość dokonania wyboru i zakupu nowego mieszkania.

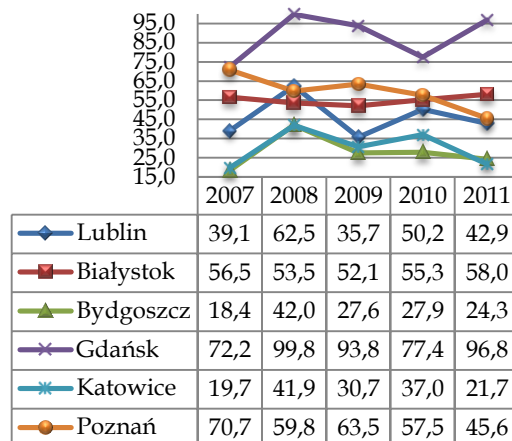
Rysunek 40. Średnie ceny 1 m² mieszkania w transakcjach na rynku pierwotnym w Lublinie w okresie III kw. 2006 r.–I kw. 2012 r.

Źródło: *Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2011 r.*, NBP Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012, s. 201.

a w transakcjach 780 zł (minimalna 4 437 zł, maksymalna 5 217 zł). Największym zainteresowaniem cieszyły się mieszkania dwu- i trzypokojowe o powierzchni użytkowej od 40 m² do 60 m². Praktycznie w całym analizowanym okresie średnia cena transakcyjna kształtowała się powyżej limitu określonego dla programu

Rysunek 39. Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

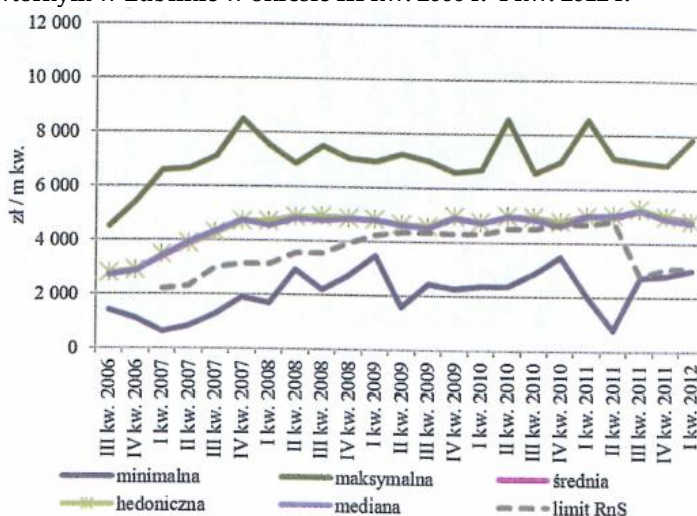
Lubelski rynek mieszkaniowy³⁰ od kilku lat wykazuje kontynuację większości procesów rozpoczętych po okresie boomu mieszkaniowego w latach 2005–2007, m.in. w zakresie kształtowania się cen mieszkań, struktury popytu i podaży oraz dostępności do kredytów. Od IV kw. 2007 r. ceny mieszkań na rynku pierwotnym były stabilne i w analizowanym okresie podlegały niewielkiej fluktuacji, która okazała się nieznacznie większa w przypadku średnich cen 1 m² mieszkania w zawieranych transakcjach niż w przypadku ogłaszanych ofert. W okresie od IV kw. 2007 r. do I kw. 2012 r. rozpiętość średniej ceny 1 m² w ofertach wyniosła 336 zł (minimalna 4 993 zł, maksymalna 5 329 zł),

³⁰ Procesy zachodzące na lubelskim rynku mieszkaniowym (pierwotnym i wtórnym) zostały przedstawione na podstawie publikacji pt.: *Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2011 r.*, NBP Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012.

„Rodzina na Swoim” (limit RnS). Oznacza to, że wysokie ceny na rynku powodują, iż przy zakupie nowego mieszkania nie jest łatwo zakwalifikować się na preferencyjny kredyt w ramach rządowego programu wsparcia.

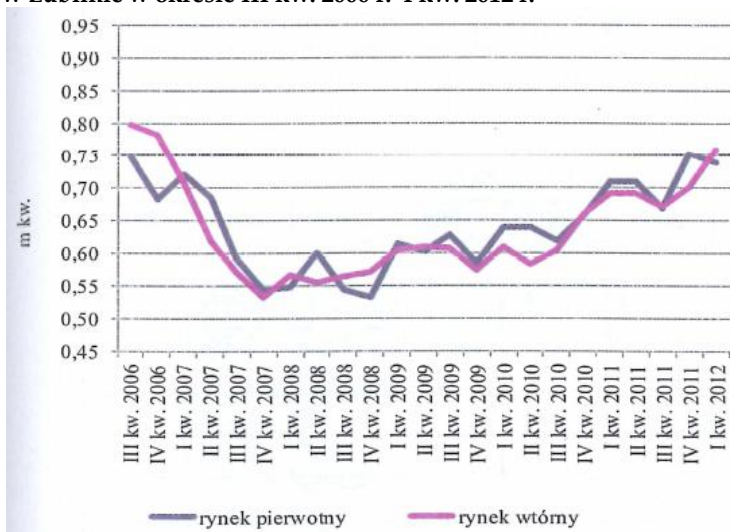
Podobne tendencje można zaobserwować na rynku wtórnym, gdzie również od IV kw. 2007 r. ceny mieszkań były stabilne i w analizowanym okresie podlegały niewielkiej fluktuacji, która okazała się nieznacznie większa w przypadku średnich cen 1 m² mieszkania w zawieranych transakcjach niż w przypadku ogłaszanych ofert. W okresie od IV kw. 2007 r. do I kw. 2012 r. rozpiętość średniej ceny 1 m² w ofertach wyniosła 237 zł (minimalna 4 962 zł, maksymalna 5 199 zł), a w transakcjach 617 zł (minimalna 4 589 zł, maksymalna 5 206 zł). Największym popytem cieszyły się mieszkania dwu- i trzypokojowe o powierzchni użytkowej od 40 m² do 60 m².

Rysunek 41. Średnie ceny 1 m² mieszkania w transakcjach na rynku wtórnym w Lublinie w okresie III kw. 2006 r.–I kw. 2012 r.

Źródło: Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2011 r., NBP Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012, s. 202.

Rysunek 42. Dostępność mieszkania za przeciętne wynagrodzenie w Lublinie w okresie III kw. 2006 r.–I kw. 2012 r.

Źródło: Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2011 r., NBP Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012, s. 195.

dogodny moment dla osób dysponujących wolnymi środkami i mających zamiar zakupić mieszkanie – chociażby w celach inwestycyjnych – gdyż zdaniem ekspertów ceny nie spadną. Prognozuje się, że w perspektywie 2–3 lat ceny mieszkań zaczną rosnąć.

Stabilny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Lublinie (a nie spadek cen mieszkań) spowodował, że zwiększyła się dostępność mieszkania w relacji do średniej ceny 1 m². Na początku 2012 r. w przypadku rynku pierwotnego ukształtowała się ona na poziomie zbliżonym do tego z III kw. 2006 r., a na rynku wtórnym była nieco niższa, niż to miało miejsce w 2006 r. Niemniej od 2008 r. dostępność mieszkania za przeciętne wynagrodzenie sukcesywnie rośnie.

Obecnie na obydwu rynkach w ofercie sprzedaży znajduje się duża liczba mieszkań. W opinii podmiotów działających na rynku nieruchomości (pośredników i deweloperów), jest to

4.3. Infrastruktura sieciowa

Do infrastruktury technicznej zalicza się także urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty świadczące niezbędne i podstawowe usługi dla określonej jednostki przestrzenno-gospodarczej w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów.³¹ Stopień rozwinięcia i zaawansowania tego typu infrastruktury wpływa na poziom i jakość życia mieszkańców miasta, a także sprzyja rozwojowi społeczno-gospodarczemu.

W Lublinie dostęp do mediów komunalnych zapewniających podstawowe wyposażenie sanitarne i sieciowe gospodarstw domowych jest dobry. Niemniej porównanie do innych wybranych miast pokazuje, że infrastruktura sieciowa wymaga ciągłego rozwoju i modernizacji. W 2010 r. z sieci wodociągowej korzystało 95,0% mieszkańców, z sieci kanalizacyjnej – 90,0%, a z sieci gazowej – 87,6%.

Tabela 16. Korzystający z instalacji sieciowych w % ogółu ludności w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	wodociąg				kanalizacja				gaz			
Lublin	94,9	94,9	95,0	95,0	89,8	89,9	90,0	90,0	87,5	87,7	87,7	87,6
Białystok	97,1	97,1	97,1	97,1	94,3	95,2	95,3	95,4	90,6	90,4	90,7	90,6
Bydgoszcz	96,6	96,7	96,7	96,7	89,4	90,0	90,9	91,1	87,7	87,4	87,3	87,2
Gdańsk	96,8	98,3	98,5	98,5	93,2	94,4	94,5	95,2	84,8	83,1	81,9	81,6
Katowice	97,9	98,0	98,0	98,0	89,4	89,5	89,5	89,5	78,4	78,1	77,7	78,0
Poznań	96,1	96,3	96,4	96,5	89,7	89,9	90,2	90,4	88,8	88,3	87,7	87,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gospodarką wodno-kanalizacyjną w Lublinie zajmuje się Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o. (MPWiK – od 1998 r. spółka prawa handlowego, będąca własnością Gminy Lublin). Głównym przedmiotem działalności jest produkcja, dystrybucja i sprzedaż wody oraz usługi w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków. MPWiK zarządza także miejskim Składowiskiem Odpadów Komunalnych w Rokitnie. Lubelskie Wodociągi należą do zaszczytnego grona najlepszych firm wodociągowo-kanalizacyjnych w kraju.

Spółka jako pierwsza wdrożyła innowacyjne rozwiązanie monitoringu komputerowego pracy sieci wodociągowej oraz opracowała matematyczny model sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, dzięki któremu można z dużą dokładnością przewidzieć następstwa awarii i wybrać najkorzystniejsze warianty działań, a także podejmować szybkie i trafne decyzje eksploatacyjne. System dystrybucji wody jest wciąż doskonały, opiera się na komputerowym programie kontroli ciśnienia wody w najważniejszych punktach sieci wodociągowej oraz kontroli pracy wszystkich pompowni. Dowodem uznania dla osiągnięć Spółki jest umieszczenie jej nazwy w 1999 r. na liście referencyjnej Ministra Gospodarki, promującej nowoczesnie zarządzane przedsiębiorstwa.³²

Dystrybucję gazu na terenie Lublina prowadzi Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. w Tarnowie Oddział Zakład Gazowniczy w Lublinie. Spółka od 2009 r. posiada zintegrowany system zarządzania jakością, bezpieczeństwem, higieną pracy oraz bezpieczeństwem informacji. Wdrożyła również system zarządzania środowiskowego zgodny z PN-EN ISO 14001:2005 z zakresu ochrony środowiska. Wszelkie niedobory w zakresie gazu przewodowego są sukcesywnie uzupełniane.³³

Na 100 km² obszaru Lublina w 2010 r. przypadało 397,6 km sieci wodociągowej (w 2007 r. – 378,4 km), 381,9 km sieci kanalizacyjnej (w 2007 r. – 365,8 km) i 387,6 km sieci gazowej (w 2007 r. – 365,1 km).

³¹ E. Sobol (red.), *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1997.

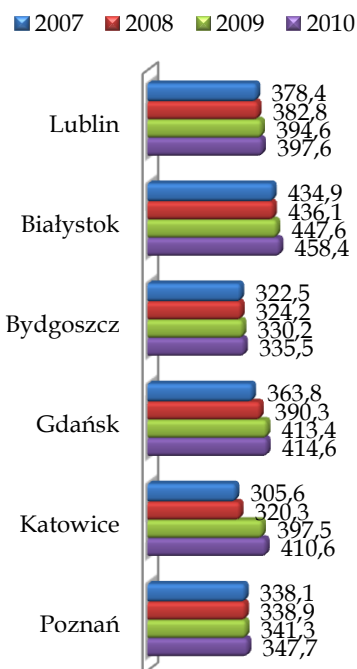
³² Strona internetowa Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.

[www.mpwik.lublin.pl].

³³ Strona internetowa Karpackiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. [www.ksgaz.pl].

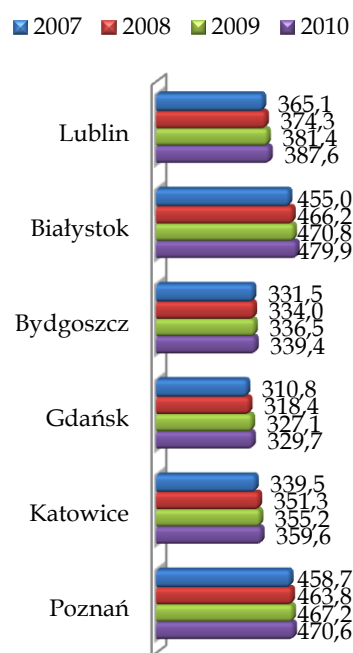
Dynamika wzrostu wskaźników sieci w Lublinie na przestrzeni lat 2007–2010 odpowiednio wyniosła: 5,07%, 4,40%, 6,16%, w Białymstoku – 5,40%, 8,38%, 5,47%, w Bydgoszczy – 4,03%, 24,30%, 2,38%, w Gdańsku – 13,96%, 16,78%, 6,08%, w Katowicach – 34,36%, 2,76%, 5,92%, w Poznaniu – 2,84%, 2,70%, 2,59%).

Rysunek 44. Sieć wodociągowa przypadająca na 100 km² powierzchni w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

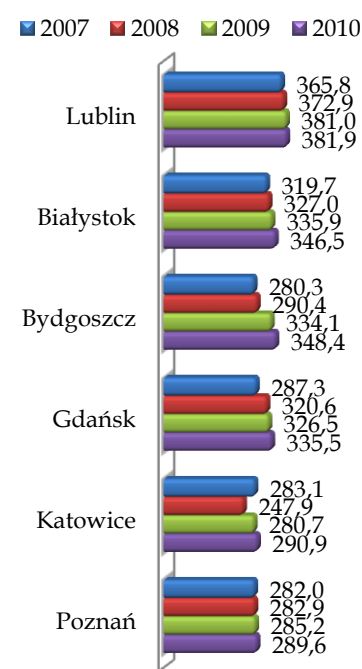
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 43. Sieć gazowa przypadająca na 100 km² powierzchni w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 45. Sieć kanalizacyjna przypadająca na 100 km² powierzchni w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Spółką odpowiedzialną za dystrybucję energii na terenie miasta jest PGE Dystrybucja SA z siedzibą w Lublinie. Potencjał techniczny podmiotu został opisany w tabeli 17.³⁴ W 2010 r. było 140 522 odbiorców energii elektrycznej, podczas gdy w 2007 r. ich liczba wynosiła 136 756 (wzrost o 2,75%). W Białymstoku liczba odbiorców wzrosła o 3,39% (z 113 796 do 117 656), w Bydgoszczy – 2,61% (z 139 976 do 143 635), Gdańsku – 6,06% (z 196 514 do 208 421), Katowicach – 2,18% (z 133 270 do 136 170), Poznaniu – 3,32% (z 232 261 do 239 965).

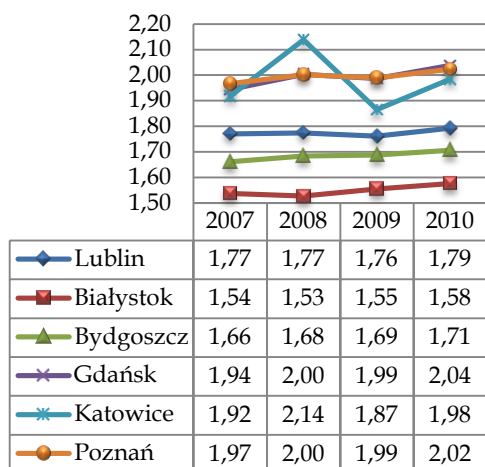
Tabela 17. Potencjał techniczny PGE Dystrybucja SA Oddział Lublin (stan na 24.01.2012 r.)

Obiekt	Posiadany majątek
Linie WN w przeliczeniu na 1-tor	1 049 km
Linie SN w przeliczeniu na 1-tor	12 415 km
Linie nN w przeliczeniu na 1-tor	17 145 km
Przyłącza	7 597 km
Linie wydzielonego oświetlenia drogowego	1 482 km
Oświetlenie uliczne podwieszane na l. nN	3 927 km
Stacje 110 kV/SN	44 szt.
Stacje SN/SN	2 szt.
Stacje SN	28 szt.
Stacje SN/nN	9 498 szt.
Transformatory 110/SN	80 szt.
Transformatory SN/SN	4 szt.
Transformatory SN/nN	9 752 szt.

Źródło: Strona internetowa PGE Dystrybucja SA Oddział Lublin [www.lublin.pgedystrybucja.pl].

³⁴ Strona internetowa PGE Dystrybucja SA z siedzibą w Lublinie [www.lublin.pgedystrybucja.pl].

Rysunek 46. Zużycie energii w przeliczeniu na 1 odbiorcę w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

ponad 560 MW zamówionej mocy cieplnej, korzystających z ciepła sieciowego. Podstawę tego systemu stanowi układ sieci o średnicy rurociągów od 2xDn250 do 2xDn700. Średni wiek sieci ciepłowniczej wynosi 21 lat. Jedną ze specyficznych cech lubelskiego systemu ciepłowniczego jest duże zróżnicowanie w ukształtowaniu terenu. Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym miejscem systemu wynosi ponad 60 m, co powoduje konieczność zachowania w sieci odpowiednio dużego ciśnienia dyspozycyjnego. Lubelski system ciepłowniczy jest zasilany z dwóch źródeł ciepła: Elektrociepłownia Lublin-Wrotków i Elektrociepłownia Megatem EC-Lublin, przy czym źródła te posiadają tzw. wydzielone rejonu zasilania. Źródła ciepła są zlokalizowane w południowej i wschodniej części miasta i w zależności od potrzeb posiadają możliwość zmiany rejonu dostawy ciepła.³⁵

W Lublinie funkcjonuje rozwinięta sieć hotspotów zapewniająca mieszkańcom bezpłatny dostęp do Internetu. Pasma dla każdego użytkownika sieci jest ograniczone do 256 kb/s. Połączenie z Internetem jest możliwe w bezpośrednim sąsiedztwie następujących lokalizacji:

- Stare Miasto – Plac Zamkowy, Rynek 5, Rynek 14, plac Po Farsze, plac Łokietka 1 (Ratusz),
- Śródmieście – ul. Krakowskie Przedmieście 29, plac Litewski 1, ul. Okopowa 11, Hala MOSiR (al. Zygmuntowskie),
- Wieniawa – ul. Wieniawska 14, ul. Leszczyńskiego 20, Państwowe Szkoły Budownictwa (al. Raclawickie 5),
- LSM i Czuby – ul. Filaretów 44, Hala Globus (ul. Kazimierza Wielkiego), Rondo Nauczycieli Tajnego Nauczania, ul. Biedronki 13,
- Miasteczko Akademickie – Rektorat UMCS (plac Marii Curie-Skłodowskiej),
- Czechów – ul. Kompozytorów Polskich 8,
- Bronowice, Kośminek, Majdanek – plac Dworcowy, skrzyżowanie Drogi Męczenników Majdanka i Krańcowej, Galeria Gala Dom i Wnętrze (ul. Fabryczna 2),
- Kalinowszczyzna – Biuro Obsługi Mieszkańców (ul. Kleeberga).

Zwiększająca się liczba odbiorców istotnie nie wpływa na zużycie energii w przeliczeniu na 1 użytkownika, które wzrosło o 1,13% (z 1,77 w 2007 r. do 1,79 w 2010 r.). W pozostałych miastach, z którymi porównywany jest Lublin, wskaźnik zużycia energii na 1 odbiorcę rośnie z większą dynamiką. Najbardziej miało to miejsce w Gdańsku – wzrost o 5,15%, a w dalszej kolejności w Katowicach – 3,13%, Bydgoszczy – 3,01%, Białymstoku – 2,60% i Poznaniu – 2,54%.

Lubelski system ciepłowniczy w Lublinie, zarządzany przez Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o., należy do jednych z największych w kraju, spośród blisko 300 istniejących w Polsce systemów ciepłowniczych. Miejska sieć ciepłownicza stanowi jeden wspólny system dla całego miasta, obejmujący swoim zasięgiem większość jego obszaru. Potencjał techniczny LPEC to: 430,5 km eksploatowanych sieci ciepłych, 1 485 węzłów ciepłych, w tym 408 węzłów grupowych,

blisko 1 400 odbiorców ciepła i 250 tys. mieszkańców

³⁵ Strona internetowa Lubelskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej sp. z o.o. [www.lpec.pl].

4.4. Konkluzje strategiczne

- Lublin jest największym miastem w Polsce Wschodniej, lecz pod względem komunikacyjnym nie jest tak ważnym węzłem komunikacyjnym (międzyregionalnym i międzynarodowym), jakim powinien być. Położenie na wschodniej granicy Unii Europejskiej predestynuje Lublin do bycia miastem „bramą” pomiędzy Zachodem a Wschodem. Kluczowe znaczenie dla podniesienia rangi Lublina jako istotnego węzła komunikacyjnego ma poprawa istniejącej i budowa nowej infrastruktury zapewniającej sprawny transport drogowy, kolejowy i powietrzny.
- Wyzwanie dla Lublina stanowi konieczność rozwiązania problemu transportu publicznego, który jest mało efektywny ze względu na brak uprzywilejowania względem transportu tradycyjnego – samochodowego. W kontekście postępujących procesów metropolizacji Lublina należy rozpocząć planowanie, a następnie wdrażanie rozwiązań zapewniających zintegrowany transport publiczny w ramach metropolii lubelskiej.
- Uporządkowania wymaga organizacja ruchu w centrum miasta, włącznie z wprowadzeniem uprzywilejowania dla alternatywnych form ruchu (ruch pieszy, rowerowy, transport publiczny). Niezbędne w tym celu jest ukończenie tzw. obwodowych ram ulicznych, które pozwolą przemieszczać się pomiędzy dzielnicami Lublina bez konieczności promienistego przejeżdżania przez centrum miasta.
- Budownictwo mieszkaniowe w Lublinie rozwija się w umiarkowanym tempie zaspokajając występujący popyt. Natomiast niechęć do zaciągania długoterminowych zobowiązań finansowych i problemy z osiągnięciem zdolności kredytowej przez potencjalnych nabywców mieszkań, przy niesprzyjających warunkach na rynku pracy i dominacji umów czasowych, stwarzają szansę dla rozwoju rynku nieruchomości na wynajem.
- Ze względu na dużą migrację ludności na przedmieścia, należy dokładać starań na rzecz tworzenia wysokiej jakości zabudowy oraz poprawy powiązań funkcjonalnych osiedli mieszkaniowych, aby stworzyć konkurencyjną ofertę wobec możliwości osiedlenia się poza miastem.
- Lublin dysponuje dobrą infrastrukturą techniczną w zakresie mediów komunalnych oraz usług informacyjnych. Systematyczne przyłączanie mediów w rejonach nieobjętych jeszcze infrastrukturą sieciową pozwoli poprawić stan obecny. Priorytetem dla miasta winna być budowa szerokopasmowego Internetu zapewniającego mieszkańcom Lublina powszechny dostęp do sieci.

5. Aktywność gospodarcza

5.1. Lokalna przedsiębiorczość

W 2010 r. w Lublinie zarejestrowanych było 41 622 podmioty gospodarki narodowej. W analizowanym okresie ich liczba systematycznie zwiększa się, gdyż w porównaniu z danymi z 2007 r. przybyło 3 163 nowych działalności gospodarczych (wzrost o 8,22%). W ramach tej liczby 40 871 to podmioty zaliczane do sektora prywatnego, a pozostałe 751 do sektora publicznego.

W Lublinie zdecydowanie przeważa sektor prywatny, który na przestrzeni lat 2007–2010 stopniowo zwiększał swój udział kosztem sektora publicznego, gdzie liczba funkcjonujących podmiotów zmniejszyła się o 214. Na koniec 2010 r. sektor prywatny stanowił 98,20% funkcjonujących firm, podczas gdy w 2007 r. było to 97,49%. Zdecydowaną większość zarejestrowanych podmiotów, bo około 74,19%, to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Udział spółek handlowych od 2007 r. zwiększa się i w 2010 r. wyniósł 10,03%. Natomiast spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 1,15% ogółu podmiotów zarejestrowanych w REGON.

W ciągu analizowanych czterech lat duże zmiany zaobserwowano w przypadku spółek handlowych z kapitałem polskim (wzrost o 15,62%) oraz zagranicznym (wzrost o 8,11%), stowarzyszeń i organizacji społecznych (wzrost o 12,77%), a także fundacji (wzrost o 37,44%). W przypadku najbardziej podatnej na zmiany grupy podmiotów zarejestrowanych przez osoby fizyczne wzrost wyniósł 8,45%. Zmniejszyła się natomiast liczba spółdzielni – o 3,02% oraz państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego – o 4,13%. Liczba przedsiębiorstw państwowych spadła z 6 do 3, tj. o 50%.

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych³⁶

Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010
Podmioty gospodarki narodowej ogółem				
Ogółem	38 459	39 060	39 815	41 622
Sektor publiczny				
Ogółem, w tym:	965	753	753	751
<i>państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	436	422	416	418
<i>przedsiębiorstwa państwowe</i>	6	5	5	3
<i>spółki handlowe</i>	48	42	42	43
<i>spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	1	1	1	1
Sektor prywatny				
Ogółem, w tym:	37 494	38 307	39 062	40 871
<i>osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	28 472	28 976	29 455	30 878
<i>spółki handlowe</i>	3 611	3 742	3 927	4 175
<i>spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	444	456	461	480
<i>spółdzielnie</i>	199	196	195	193
<i>fundacje</i>	227	245	277	312
<i>stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	979	1 019	1 061	1 104

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

³⁶ Nie prezentuje się wszystkich form prawnych podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem.

Tabela 19. Udział podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg sektorów własnościowych (w %)³⁷

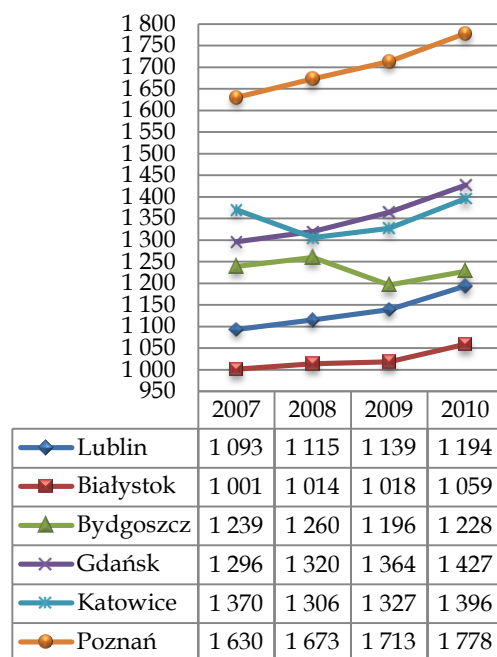
Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010
Podmioty gospodarki narodowej ogółem				
Ogółem	100	100	100	100
Sektor publiczny				
Ogółem, w tym:	2,51	1,93	1,89	1,80
<i>państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	1,13	1,08	1,04	1,00
<i>przedsiębiorstwa państwowe</i>	0,02	0,01	0,01	0,01
<i>spółki handlowe</i>	0,12	0,11	0,11	0,10
<i>spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	0,00	0,00	0,00	0,00
Sektor prywatny				
Ogółem, w tym:	97,49	98,07	98,11	98,20
<i>osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	74,03	74,18	73,98	74,19
<i>spółki handlowe</i>	9,39	9,58	9,86	10,03
<i>spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	1,15	1,17	1,16	1,15
<i>spółdzielnie</i>	0,52	0,50	0,49	0,46
<i>fundacje</i>	0,59	0,63	0,70	0,75
<i>stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	2,55	2,61	2,66	2,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców działających w Lublinie od 2007 r. systematycznie rosła z 1 093 do 1 194 w 2010 r. (wzrost o 9,24%). Jedynie miasto Gdańsk w tym okresie cechowało się dynamicznym wzrostem - 10,11%. Nieznacznie mniejszy przyrost tego wskaźnika odnotowano w Poznaniu - 9,08%, w dalszej kolejności w Białymstoku - 5,79% i Katowicach - 1,90%. Ujemna dynamika zmian miała miejsce w Bydgoszczy - spadek o 0,89%. Pomimo dynamicznego rozwoju lokalnej przedsiębiorczości Lublin odznacza się niską w skali kraju wartością wskaźnika określającego liczbę podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Postępujące ożywienie na rynku lokalnej przedsiębiorczości znajduje odzwierciedlenie w różnicy pomiędzy wskaźnikiem podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W 2007 r. był on jeszcze ujemny i wynosił - 27, ale w kolejnych latach bilans sukcesywnie ulegał poprawie (w 2008 r. - 20, w 2009 r. - 28, w 2010 r. - 56). W 2010 r. wskaźnik dla Lublina był korzystniejszy, niż ten obliczony dla miast Białostok i Bydgoszcz, ale niższy w Katowicach, Gdańsku i Poznaniu.

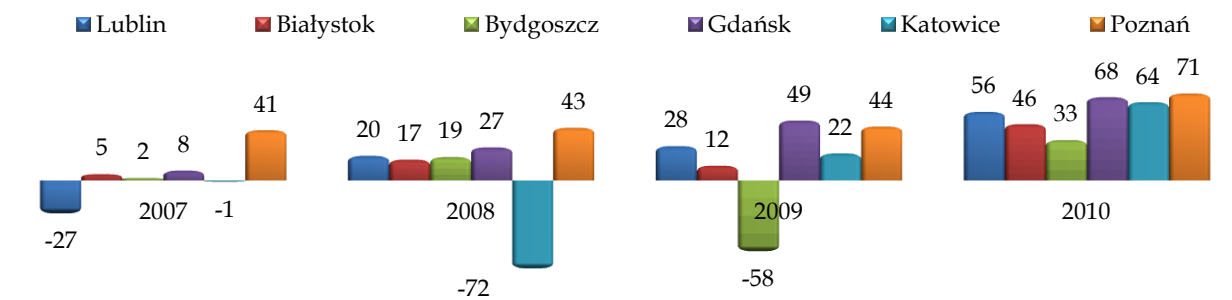
Rysunek 47. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2007-2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

³⁷ Nie prezentuje się wszystkich form prawnych podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem.

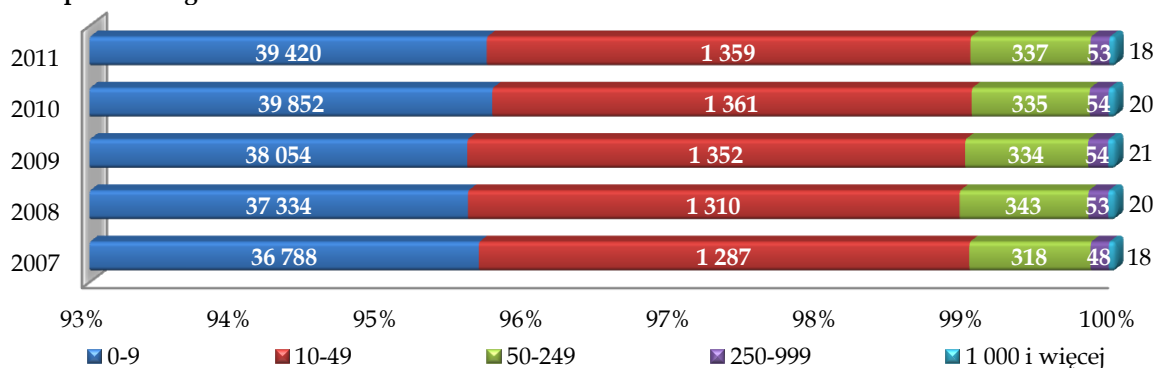
Rysunek 48. Różnica między wskaźnikiem podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Funkcjonujące w Lublinie podmioty gospodarcze w znacznej części to mikro- i małe przedsiębiorstwa. W 2011 r. firmy zatrudniające od 0 do 9 osób stanowiły 95,71%, a charakteryzujące się zatrudnieniem w przedziale 10–49 – 3,30%. Z kolei firmy dające pracę od 50 do 249 osób stanowią 0,82% wszystkich podmiotów wpisanych do REGON. W 2011 r. działalność prowadziły 53 jednostki zatrudniające od 250 do 999 osób, co stanowiło 0,13%. Na terenie miasta działało 18 podmiotów z ponad 1 000 pracowników.

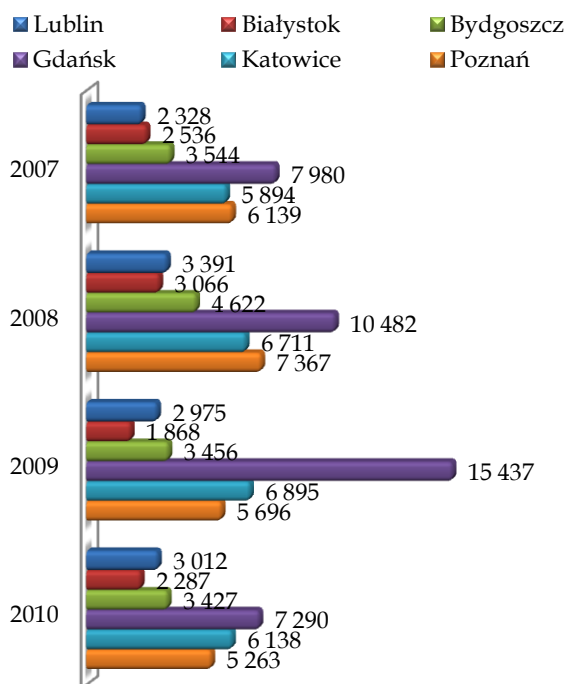
Rysunek 49. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON i działających na terenie Lublina w podziale wg klas wielkości w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

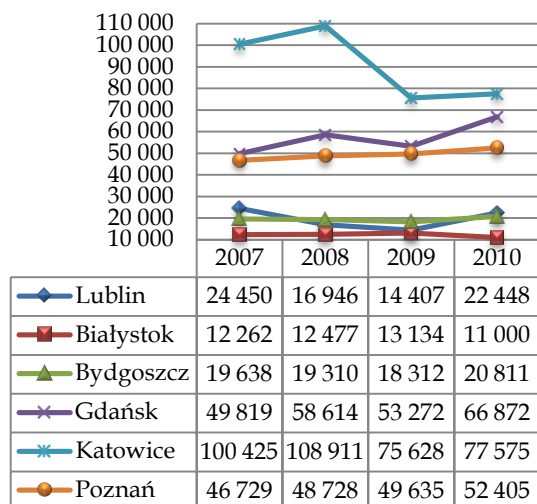
Nakłady inwestycyjne lubelskich przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca są relatywnie niskie. W 2007 r. wynosiły 2 328 zł i przez następny rok wzrosły o 45,66% do 3 391 zł. Po spadku nakładów inwestycyjnych w 2009 r. (2 975 zł) osiągnęły w 2010 r. wartość 3 012 zł (tj. o 29,38% więcej niż w 2007 r.). Na tle miast, z którymi jest porównywany Lublin, wyróżnia się Gdańsk, nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach z tego miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2010 r. wyniosły 7 290 zł, a rok wcześniej były ponad dwukrotnie większe – 15 437 zł. Stosunkowo wysokie nakłady ponoszą firmy z Katowic i Poznania (odpowiednio dane: 6 138 zł i 5 263 zł). Niższe nakłady inwestycyjne niż w Lublinie zaobserwowano jedynie w Białymstoku.

Rysunek 50. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 51. Produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski (podmioty o liczbie pracujących > 9)

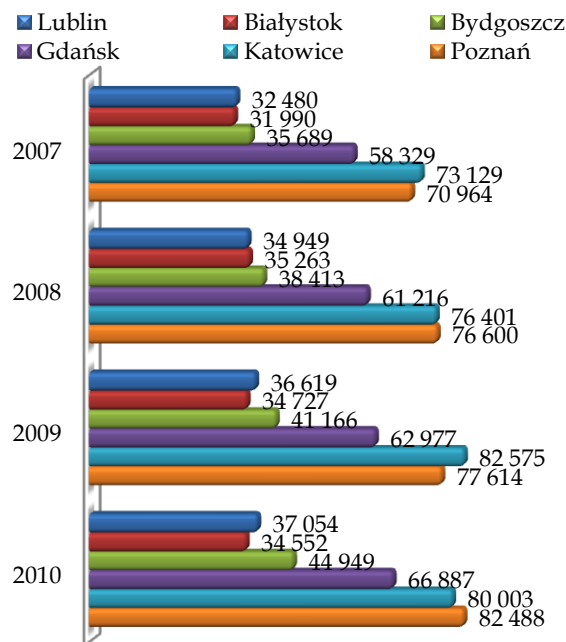

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wpływ na sytuację na rynku miał światowy kryzys finansowy. Wskaźnik ten jest wyższy niż w Białymstoku – 11 000 zł i Bydgoszczy – 20 811 zł, ale wciąż wyraźnie niższy niż w Poznaniu – 52 405 zł, Gdańsku – 66 872 zł i Katowicach – 77 575 zł. Analizując zmiany na przestrzeni lat 2007–2010, należy podkreślić, iż dużą odpornością na kryzys gospodarczy wykazały się lokalne rynki w Poznaniu, Bydgoszczy i Gdańsku, nie notując w tym czasie wahań znaczących dla prezentowanego wskaźnika.

Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie w Lublinie wzrosła o 14,08% z kwoty 32 480 zł w 2007 r. do 37 054 zł w 2010 r. Wzrost ten był mniejszy niż w analogicznym okresie w przypadku Bydgoszczy – 25,95%, Poznania – 16,24% i Gdańska – 14,67%, a większy niż w Katowicach – 9,40% i Białymstoku – 8,01%. Jednak wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach przypadająca na 1 mieszkańca wyliczona dla Lublina jest ponad dwa razy niższa niż obliczona dla Poznania i Katowic. Wskaźnik ten jest także wyższy w Gdańsku i Bydgoszczy, a niższy jedynie w Białymstoku.

Rysunek 52. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wyznacznikiem kondycji przedsiębiorstw na lokalnym rynku jest produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2010 r. w Lublinie wyniosła ona 22 448 zł i była niższa o 8,19% niż w 2007 r. – 24 450 zł, jednak widać znaczącą poprawę po okresie obejmującym lata 2008–2009, kiedy silny

5.2. Otoczenie biznesu

Lublin skupia instytucje świadczące usługi w skali regionalnej i ponadregionalnej oraz liczne fundacje i stowarzyszenia. Miasto jest największym ośrodkiem akademickim we wschodniej części Polski. Koncentruje zdecydowaną większość studentów studiujących w regionie i kadry naukowej województwa. Dysponuje znacznym i liczącym się potencjałem naukowym skupionym w uczelniach wyższych oraz placówkach naukowych, których działalność ma zasięg i znaczenie ponadregionalne (np. Instytut Agrofizyki PAN, Instytut Medycyny Wsi).

Wyniki badań³⁸ nad samozatrudnieniem wskazują, iż podjęcie decyzji o prowadzeniu własnego biznesu jest raczej decyzją wynikającą z restrukturyzacji polskiej gospodarki, zdecydowanie w mniejszym stopniu z własnej inicjatywy przedsiębiorczej. Ponadto obserwuje się niski wskaźnik podejmowania działalności gospodarczej przez bezrobotnych i osoby związane z rolnictwem. Struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach ekonomicznych w Lublinie³⁹ pokazuje, iż w 2010 r. pracujący w handlu i usługach stanowili 75,87%, w przemyśle i budownictwie – 20,03%, natomiast w rolnictwie – 4,10% ogółu zatrudnionych. W latach 2007–2010 ukształtowana struktura cechowała się dużą stabilnością.

Rozpatrując w szerszym kontekście pewne modelowe strategie biznesu dla nowo powstających przedsiębiorstw w Polsce Wschodniej należy wskazać przede wszystkim:

- handel i usługi skierowane na obsługę rynku lokalnego,
- usługi świadczone „na miejscu”, ale skierowane do odbiorców spoza regionu (turystyka i rekreacja),
- usługi świadczone w siedzibie zamawiającego, poza regionem, np. usługi budowlane, specjalistyczne usługi serwisowe, doradztwo, szkolenia, usługi transportowe,
- kooperacja i podwykonawstwo na rzecz większych podmiotów gospodarczych w regionie i poza regionem,
- specjalizacja (wyroby nietypowe, unikalne, oferta wyrobów ekskluzywnych) i kierowanie oferty na rynek krajowy i zagraniczny,
- wyjście poza tradycyjną formę świadczenia usług, związaną z siedzibą, i wykorzystanie sieci Internetu, np. sklepy internetowe, usługi doradcze, tłumaczenia itd.⁴⁰

Na obecnym etapie rozwoju gospodarczego wiedza i innowacje zostały uznane za kluczowe czynniki wpływające na konkurencyjność przedsiębiorstw i gospodarki. Z tego też powodu przed instytucjami otoczenia biznesu postawione zostały nowe zadania, m.in. z zakresu wspierania procesów innowacyjnych.

W Lublinie działa wiele instytucji, które wspomagają rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Zrzeszają one na zasadzie dobrowolności lubelskie przedsiębiorstwa. Reprezentując ich interesy, oferują usługi doradcze, promocyjne, kojarzą oferty współpracy gospodarczej, organizują seminaria, szkolenia i misje gospodarcze. Są to m.in.:

- organizacje pracodawców:
 - Związek Prywatnych Pracodawców Lubelszczyzny „Lewiatan”,
 - Regionalna Izba Gospodarcza,
 - Business Centre Club,
 - Lubelski Związek Pracodawców,
 - Lubelskie Forum Pracodawców,
 - Lubelska Izba Rzemieślnicza,
 - Stowarzyszenie Lubelski Klub Biznesu,
 - Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublinie,

³⁸ R. Drozdowski, P. Matczak (red.), *Samozatrudnienie. Analiza wyników badań*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004, s. 12.

³⁹ Zob.: rozdział 2.2. Rynek pracy.

⁴⁰ T. Szot-Gabryś, *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, (w:) *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, (red.) B. Józwik, M. Sagan, Difin, Warszawa 2012, s. 102.

- organizacje wspierające rozwój przedsiębiorczości:
 - Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny,
 - Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”,
 - Lubelska Fundacja Rozwoju,
 - Rada Przedsiębiorczości Lubelszczyzny,
 - Lubelski Sejmik Gospodarczy,
- zrzeczenia kupców:
 - Stowarzyszenie Handlowców i Przedsiębiorców „UL.RUSAŁKA”,
 - Zrzeszenie Handlu i Usług MSP w Lublinie.

Otoczenie innowacyjnego biznesu w Lublinie to również szereg instytucji, które powstały w celu wspierania procesów innowacyjnych w stolicy regionu lubelskiego. Prowadzenie polityki innowacyjnej, wspierania przedsiębiorczości, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, stanowi domenę oddziaływania regionalnego. Wynika to z faktu, iż struktury proinnowacyjne mają charakter regionalny.

Do instytucji tych zaliczamy:

- **Lubelski Park Naukowo-Technologiczny SA (LPNT)** – jest przedsięwzięciem partnerskim samorządu regionalnego i lokalnego, jednostek nauki i badań oraz przedsiębiorstw i instytucji wspierania rozwoju przedsiębiorczości. Głównym celem Parku jest wspieranie rozwoju województwa lubelskiego poprzez współpracę nauki i biznesu, pozwalającą na efektywny transfer technologii z instytucji naukowo-badawczych do przedsiębiorstw. LPNT jest organizatorem konferencji głównie obejmujących swoją tematyką zagadnienia związane z inicjowaniem połączeń świata nauki ze światem biznesu. Prowadzi także zinstytucjonalizowaną współpracę z białoruskim Parkiem Naukowo-Technologicznym w Brześciu oraz z ukraińskimi partnerami: Lwowskim Centrum Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej oraz Wołyńską Asocjacja Uczonych i Innowatorów. Na terenie Parku funkcjonuje 5 jednostek uczelni wyższych oraz 9 innych podmiotów (firm/instytucji). Są to m.in. Laboratorium Badań Genetycznych, Centralne Laboratorium Agroekologiczne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Laboratorium Katedry Termodynamiki, Mechaniki Płynów i Napędów Lotniczych Politechniki Lubelskiej, Laboratorium Katedry Energetyki i Elektrochemii Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej, Laboratorium Katedry i Zakładu Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, Laboratorium Katedry i Zakładu Farmakognozji z Pracownią Roślin Leczniczych. W podmiotach tych ogólnie zatrudnione są 93 osoby. Obecnie wykorzystywane jest 100% powierzchni biurowej, laboratoryjnej i wystawienniczej, jaką oferuje LPNT (tj. 5 645,09 m²). W obiektach Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego SA zlokalizowany jest również Inkubator Technologiczny LPNT. Od połowy 2005 r. do końca lipca 2011 r. LPNT zrealizował 9 projektów o łącznej wartości 3 157 833,69 zł.
- **Centra Transferu Technologii:**
 - **Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego sp. z o.o.** – ma na celu zwiększanie konkurencyjności i dynamiki rozwoju regionu lubelskiego m.in. poprzez tworzenie środowiska innowacyjnego w regionie, pozwalającego na efektywny transfer technologii z instytucji naukowo-badawczych do przedsiębiorstw, promocję lokalnej przedsiębiorczości oraz wspomaganie projektów innowacyjnych, jak również nowych przedsiębiorstw zakładanych przez pracowników i absolwentów uczelni wyższych.
 - **Ośrodek Innowacji NOT - Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Naczelna Organizacja Techniczna (SNT NOT)** – działająca od 1950 r. na Lubelszczyźnie Naczelna Organizacja Techniczna kontynuuje działalność Stowarzyszenia Techników miasta Lublina, powstałego w 1911 r., przekształconego w 1928 r. w Stowarzyszenie Techników Województwa Lubelskiego. Aktualnie Rada NOT w Lublinie skupia 22 branżowe Stowarzyszenia naukowo-techniczne zrzeszające ok. 4800 inżynierów i techników. Podstawowe cele działania Federacji SNT NOT to: integrowanie środowisk technicznych, wspomaganie i koordynowanie inicjatyw stowarzyszeń członkowskich, ochrona interesów inżynierów i techników, wpływanie na rozwój

nauki, techniki i gospodarki, kształtowanie etyki zawodowej kadry technicznej oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych członków stowarzyszeń. Cele te realizowane są m.in. poprzez organizację konferencji naukowo-technicznych, seminariów, sympozjów, wystaw, szkoleń, wycieczek technicznych i konkursów technicznych.⁴¹

- **Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej** – realizuje swoją misję przez następujące działania: pozyskiwanie i komercjalizację wyników badań naukowych, promocję innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych i technologii, rozwój współpracy technologicznej Lubelszczyzny, w szczególności z krajami Unii Europejskiej, wspomaganie rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw, specjalistyczne kształcenie i trening zawodowy oraz współpracę z władzami samorządowymi, agendami rządowymi i instytucjami otoczenia biznesu.⁴²
- **Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji w Lublinie (WKTiR)** – powstał w 1962 r. i jest organizacją naukowo-techniczną, działającą w oparciu o statut i inne dokumenty wewnętrzne. WKTiR współpracuje m.in. z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy w Warszawie, Politechniką Lubelską, Uniwersytetem Przyrodniczym, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Uniwersytetem Medycznym, Państwową Inspekcją Pracy, Urzędem Patentowym RP oraz przedsiębiorcami różnych branż, a także z około 200 specjalistami z rozmaitych dziedzin. Od września 2005 r. WKTiR jest członkiem Międzynarodowego Klubu Innowacji „Archimedes”.⁴³
- **Inkubatory Przedsiębiorczości** – stanowią odpowiedź na potrzeby młodych, początkujących mikroprzedsiębiorców, dając szansę wykorzystania wiedzy zdobytej podczas studiów i zastosowania jej w praktyce – w działalności gospodarczej. Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Oddział w Lublinie działa przy Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji. Z kolei przy Politechnice Lubelskiej funkcjonuje Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej. Inicjatywa tworzenia inkubatorów ma na celu rozwój przedsiębiorczości wśród młodych ludzi. W Lubelskim Inkubatorze Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej spośród 57 inkubowanych firm najwięcej związanych jest z sektorem informatycznym/IT – 20 oraz budowlanym – 14. Po 8 przedsiębiorstw zostało przypisanych do branży elektrycznej i usługowej (tłumaczenia, transport, naprawa sprzętu elektronicznego itp.). Wyróżniono także 4 firmy prowadzące działalność związaną z reklamą i 3 podmioty zajmujące się wzornictwem przemysłowym. Realizując swoje zadania, Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej prowadził liczne projekty szkoleniowe, doradcze, a także promujące i rozwijające działalność instytucji na łączną kwotę 1 899 500,92 zł. Natomiast w lubelskim oddziale Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości w latach 2009–2011 inkubowanych było 171 firm. Ponadto udzielono 1 492 konsultacji i objęto szkoleniami 2 645 osób.

Tabela 20. Liczba inkubowanych firm w całym okresie działalności Lubelskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej w latach 2007–2012

Rodzaj danych	2010	2011	2012
Liczba inkubowanych firm, w tym:	10	21	26
z Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej	4	10	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu *Informacja nt działalności „Lubelskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej” ze szczególnym uwzględnieniem Wydziału Elektrotechniki i Informatyki (WEiI)*.

⁴¹ Strona internetowa Naczelnej Organizacji Technicznej Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Rada w Lublinie [www.not.lublin.pl].

⁴² Strona internetowa Lubelskiego Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej [www.lctt.pollub.pl].

⁴³ Strona internetowa Wojewódzkiego Klubu Techniki i Racjonalizacji w Lublinie [www.wktir.pl].

Tabela 21. Działalność Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości Oddział w Lublinie w latach 2009–2011

Rodzaj danych	2009	2010	2011
Liczba inkubowanych firm	39	57	75
Liczba przeprowadzonych konsultacji	420	500	572
Liczba osób objętych szkoleniami	700	1 005	940

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości Oddział w Lublinie.

Oprócz powyżej wymienionych inkubatorów przedsiębiorczości, początkujący przedsiębiorcy na etapie inkubacji mogą liczyć na wsparcie w inkubatorze technologicznym, koncentrującym się na takich branżach jak: informatyka, telekomunikacja, teleinformatyka, biotechnologia, optoelektronika, ochrona środowiska. W chwili obecnej w inkubatorze prowadzi działalność 18 podmiotów. Przedsiębiorstwa te mogą liczyć na pomoc przy prowadzeniu księgowości oraz na bezpłatne doradztwo w zakresie opieki mentorskiej, prawa, marketingu i finansów.

Szereg organizacji prowadzi także działalność mającą na celu wsparcie inwestycyjne poszczególnych przedsięwzięć. Są to m.in.:

- **Lubelski Fundusz Kapitałowy sp. z o.o.** – spółka zależna Lubelskiej Fundacji Rozwoju, mająca na celu pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom z terenu województwa lubelskiego przez wsparcie m.in. ich przedsięwzięć inwestycyjnych, wprowadzanie na rynek nowych produktów, rozwój sieci dystrybucji oraz finansowanie ich bieżącej działalności, zapewniając środki na niezbędny w fazie wzrostu kapitał obrotowy. Oferta obejmuje: dostarczanie średnio- lub długookresowego kapitału w wysokości nieprzekraczającej równowartości 200 000 USD, a w ramach tej kwoty pożyczkę (z warunkami spłaty dostosowanymi do potrzeb danego projektu), leasing, a w razie potrzeby – pomoc merytoryczną. W ramach dotychczasowej działalności Lubelski Fundusz Kapitałowy sp. z o.o. przeanalizował około 400 wniosków na inwestycję kapitałową i zrealizował inwestycje 8 przedsiębiorców, przekazując do dyspozycji przedsiębiorców z terenu województwa lubelskiego kapitał w wysokości 5 500 000 zł.
- **Fundusz Pożyczkowy Fundacji „OIC Poland”** – oferuje preferencyjnie oprocentowane pożyczki dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorców. Mogą być one przeznaczone na cele związane z rozszerzeniem działalności gospodarczej, m.in. na: finansowanie inwestycji, wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych, zakup maszyn i urządzeń, rozbudowę, adaptacje lub modernizacje obiektów produkcyjnych, handlowych i usługowych, zakup materiałów i surowców niezbędnych do realizacji założonego przedsięwzięcia gospodarczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Z funduszu udzielono 80 pożyczek (z czego 37 dla podmiotów zarejestrowanych w Lublinie) na łączną kwotę 3 914 540 zł. Wsparcia udzielano głównie mikroprzedsiębiorstwom, bo trafiło do nich ponad 85% środków. Identyfikując strumień wsparcia według sektorów gospodarki największa alokacja wystąpiła w sektorze usług (ponad 55%).

Tabela 22. Pożyczki udzielone przez Polską Fundację Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” wg sektorów gospodarki (dane wg stanu na 31.10.2012 r.)

Produkcja		Budownictwo		Handel		Transport		Usługi		Przemysł	
Liczba	Wartość	Liczba	Wartość	Liczba	Wartość	Liczba	Wartość	Liczba	Wartość	Liczba	Wartość
6	370 000	2	75 000	20	922 000	6	328 000	45	2 154 860	1	64 680

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Polskiej Fundacji Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”.

Tabela 23. Pożyczki udzielone przez Polską Fundację Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” wg wielkości podmiotów (dane wg stanu na 31.10.2012 r.)

Rodzaj przedsiębiorstwa	Liczba	Wartość	Środki faktycznie wypłacone	Środki zwrócone
Mikroprzedsiębiorcy	71	3 329 860,00	3 329 860,00	739 760,17
Mali przedsiębiorcy	4	260 000,00	260 000,00	115 403,40
Średni przedsiębiorcy	5	324 680,00	324 680,00	119 049,48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Polskiej Fundacji Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”.

W globalizującej się gospodarce znaczenia nabierają sieci powiązań lokalnych, regionalnych i międzynarodowych. Skonsolidowaną sieć współdziałających organizacji stanowi Krajowy System Usług (KSU). Ośrodki KSU świadczą usługi systemowe, np.: informacyjne (Punkty Konsultacyjne), doradcze o charakterze proinnowacyjnym (Krajowa Sieć Innowacji) i finansowe (fundusze pożyczkowe i fundusze poręczeniowe). W ramach Krajowego Systemu Usług można wyodrębnić współpracujące ze sobą grupy ośrodków:⁴⁴

- **Regionalny Punkt Konsultacyjny (RPK)** – funkcjonuje w oparciu o umowę o udzielenie wsparcia, zawartą pomiędzy Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) a Lubelską Fundacją Rozwoju. Punkt został wyłoniony w drodze konkursu i jest finansowany w ramach projektu systemowego PARP pod tytułem „Wsparcie system kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (PK)”. Punkt świadczy bezpłatne usługi informacyjne, które dostępne są dla osób fizycznych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, a także mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. RPK koordynuje Lubelską Sieć Punktów Konsultacyjnych, którą tworzy dodatkowo 6 Lokalnych Punktów Konsultacyjnych.
- **Enterprise Europe Network (ENN)** – jest to międzynarodowa sieć informacyjno-doradcza działająca w ramach Programu Ramowego na rzecz Konkurencyjności i Innowacji (CIP 2007–2013) pod egidą Komisji Europejskiej. Ośrodek Enterprise Europe Network działający przy Lubelskiej Fundacji Rozwoju. Oferuje szeroki zakres bezpłatnych usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb przedsiębiorców, głównie z sektora Małych i Średnich Przedsiębiorców (MŚP). Ośrodek w szczególności pomaga małym i średnim przedsiębiorcom z terenu województwa lubelskiego w rozwijaniu potencjału innowacyjnego oraz poziomu konkurencyjności na rynku europejskim. W ramach swojej działalności EEN świadczy między innymi usługi z zakresu: analizy potrzeb przedsiębiorstwa, zakładania profilu kooperacyjnego, udziału w misjach handlowych i spotkaniach brokerskich, nawiązywania współpracy zagranicznej – Partnership Agreements, specjalistycznych szkoleń, warsztatów, zgłaszania problemu poprzez SME Feedback. Ośrodek Enterprise Europe Network przynależy do sieci prawie 600 organizacji działających w krajach członkowskich i kandydujących do Unii Europejskiej, krajach EOG (Norwegia i Islandia) oraz państwach trzecich takich jak: Armenia, Izrael czy Szwajcaria. Posiada również dostęp do najnowszych publikacji i baz danych Komisji Europejskiej.

Ponadto na lubelskich uczelniach funkcjonują centra technologiczne, np.:

- **Centrum Biotechnologii** – koncentruje swe prace nad projektami dotyczącymi transferu innowacji i technologii z Centrum Biotechnologii UMCS, Centrum Leków i Szczepionek UM, Centrum Technologii Żywności UP oraz ośrodków badawczych Instytutu Agrofizyki PAN, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa z Puław oraz innych instytucji regionalnych, krajowych i zagranicznych do świata biznesu.
- **Centrum Elektroniki, Optoelektroniki i Teleinformatyki** – koncentruje prace nad projektami dotyczącymi transferu innowacji i technologii z Centrum Optoelektroniki i Teleinformatyki PL, Pracowni Technologii Światłowodów UMCS oraz ośrodków badawczych innych instytucji regionalnych, krajowych i zagranicznych do biznesu.
- **Pracownia Technologii Światłowodów UMCS** – to jedyny ośrodek w Polsce dysponujący kompletnymi urządzeniami do wytwarzania i pomiarów właściwości światłowodów cylindrycznych. Pracownia zajmuje się technologią produkcji światłowodów domieszkowanych ziemiami rzadkimi, produkcją światłowodów specjalnych dla czujników.
- **Centrum Ochrony Środowiska** – koncentruje projekty związane z ochroną środowiska oraz z alternatywnymi i odnawialnymi technologiami energetycznymi, rozwijane przez Centrum Ochrony Środowiska PL oraz ośrodki badawcze UMCS, Akademii Rolniczej, Akademii Medycznej, Instytutu

⁴⁴ Strona internetowa Lubelskiej Fundacji Rozwoju [www.lfr.lublin.pl].

Agrofizyki PAN, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa z Puław oraz innych regionalnych, krajowych i zagranicznych instytucji naukowych.

Klustry, jako nowoczesne powiązania stymulujące współpracę podmiotów sfery przemysłu, nauki i administracji rządowej i samorządowej, stanowią ważny czynnik decydujący o wzroście innowacyjności przedsiębiorstw i regionów. Są narzędziem, które ułatwia transfer innowacji oraz wzmacnia współpracę pomiędzy partnerami wewnątrz i na zewnątrz. Przedsiębiorcy działający w klastrach rozwijają się szybciej, niż funkcjonujący w tej samej branży, lecz samodzielnie.

Do końca sierpnia 2011 r. w województwie lubelskim odnotowano powstanie 17 inicjatyw klastrowych. Większość z nich jest zlokalizowana w Lublinie (15):

- Lubelski Klaster Ekoenergetyczny,
- Wschodni Klaster ICT,
- Lubelskie Żagle – Klaster Regionalny w Lublinie,
- Lubelski Cebularz – Regionalny Klaster w Lublinie,
- Lubelska Poligrafia – Regionalny Klaster w Lublinie,
- Lubelski Klaster Edukacyjny,
- Lubelska Motoryzacja – Regionalny Klaster w Lublinie,
- Lubelska Kosmetyka – Regionalny Klaster w Lublinie,
- Lubelskie Fryzjerstwo – Regionalny Klaster w Lublinie,
- Stowarzyszenie Lubelski Klaster Teleinformatyczny,
- Stowarzyszenie „Lubelski Klaster Branży Spożywczej”,
- Lubelskie Drewno,
- Klaster Restauratorów i Hotelarzy,
- Dolina Ekologicznej Żywności,
- Klaster Kultur Lubelszczyzny.

Oprócz inicjatyw umiejscowionych w stolicy województwa, jedna zrodziła się w Świdniku (Lubelski Klaster Lotniczy) oraz w Nałęczowie (Kraina Lessowych Wąwozów).⁴⁵

Priorytetowym zadaniem Gminy Lublin jest tworzenie przyjaznego klimatu dla rozwoju biznesu. W tym celu Gmina podejmuje wiele działań, inwestując w infrastrukturę, szkoląc przedsiębiorców, prowadząc aktywne punkty informacyjne dla przedsiębiorców, współpracując z instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość, pomagając w nawiązywaniu relacji B2B, doskonaląc obsługę procesu inwestycyjnego.⁴⁶

W celu zapewnienia sprawnej obsługi inwestorów i promowania Lublina, jako miejsca atrakcyjnego pod kątem inwestycyjnym, w strukturze Urzędu Miasta Lublin działa Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów. Oferuje on doradztwo w zakresie wyboru terenów pod inwestycje, serwis informacyjny dotyczący ulg i zachęt dla inwestorów, wysokości podatków i opłat lokalnych oraz pomoc w trakcie całego procesu inwestycyjnego (od planowania lokalizacji do zakończenia procesu inwestycyjnego).

Uwzględniając potrzeby przedsiębiorców, uruchomiono stronę internetową poświęconą sferze gospodarczej Lublina [www.gospodarka.eu], dostępną w czterech wersjach językowych: polskiej, angielskiej, niemieckiej i ukraińskiej. Portal ten zawiera użyteczne, z punktu widzenia przedsiębiorcy, informacje nt. możliwości inwestycyjnych (oferty greenfields, brownfields, powierzchnie biurowe), prowadzenia biznesu, funkcjonowania Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin oraz aktualnych wydarzeń gospodarczych.

Władze Lublina są organizatorem cyklicznych przedsięwzięć, które mają na celu ułatwienie lubelskim przedsiębiorcom nawiązywania współpracy gospodarczej z partnerami zagranicznymi z różnych krajów. Przykładem takiego przedsięwzięcia jest Forum Inwestycyjno-Gospodarcze LUB-INVEST, które

⁴⁵ W oparciu o informacje własne Urzędu Miasta Lublin oraz raport *Klustry w województwie lubelskim*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, 2011, s. 6-7.

⁴⁶ Na temat możliwości inwestowania w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin zob.: rozdział 5.3. Potencjał inwestycyjny.

odbywa się w czerwcu. Obejmuje ono krótką część seminaryjną i bezpośrednie spotkania biznesowe, prowadzone przy obsłudze tłumaczy, zaaranżowane na podstawie indywidualnych harmonogramów. Spotkania te stanowią doskonałą okazję do poznania potencjalnych partnerów handlowych i pozyskania konkretnych propozycji biznesowych. W Forum uczestniczą lubelscy przedsiębiorcy oraz goście z Europy i Azji. W ramach wspierania przedsiębiorczości oraz współpracy ze środowiskiem akademickim realizowane są projekty „Prowadź Biznes w Lublinie”, „Lubelska Wyżyna IT” oraz „Study in Lublin”. Urząd Miasta Lublin również wspólnie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego organizuje „Forum Polsko-Ukraińskie”.

Gmina Lublin aktywnie współpracuje z instytucjami otoczenia, biznesu wspomagając rozwój lokalnej przedsiębiorczości w oparciu o wspólne usługi doradcze, szkoleniowe i promocyjne. Współpracuje z Lubelską Fundacją Rozwoju, Stowarzyszeniem Lubelski Klub Biznesu, Radą Przedsiębiorczości Lubelszczyzny i PKPP Lewiatan.

W ramach współpracy z lokalnym biznesem uruchomiono „Program dla Lublina” oferujący bezpłatne szkolenia i seminaria doradcze dotyczące głównie tematyki możliwości finansowania inwestycji oraz metod zarządzania w czasach spowolnienia gospodarczego, a także poszukiwania nowych rynków zbytu. W latach 2009–2010 odbyło się 14 szkoleń, w których uczestniczyło ok. 400 przedsiębiorców. Przykładowe tematy szkoleń to: „Eksport jako strategia rozwoju firmy”, „Rynek giełdowy – źródło kapitału dla przedsiębiorstw”, „Sposoby finansowania działalności przedsiębiorstw w dobie kryzysu gospodarczego”, „Faktoring oraz inne formy finansowania i zabezpieczenia płynności finansowej przedsiębiorstwa w czasach kryzysu”, „Elastyczne formy zatrudnienia a racjonalizacja kosztów przedsiębiorstwa”, „E-usługi bez tajemnic”, „Marketing - praktyczne porady dla przedsiębiorców”, „Kontrakty i negocjacje w handlu zagranicznym”, „Nowelizacja VAT oraz CIT i PoN”. Większość szkoleń zostało zorganizowanych wspólnie z Enterprise Europe Network przy Lubelskiej Fundacji Rozwoju.

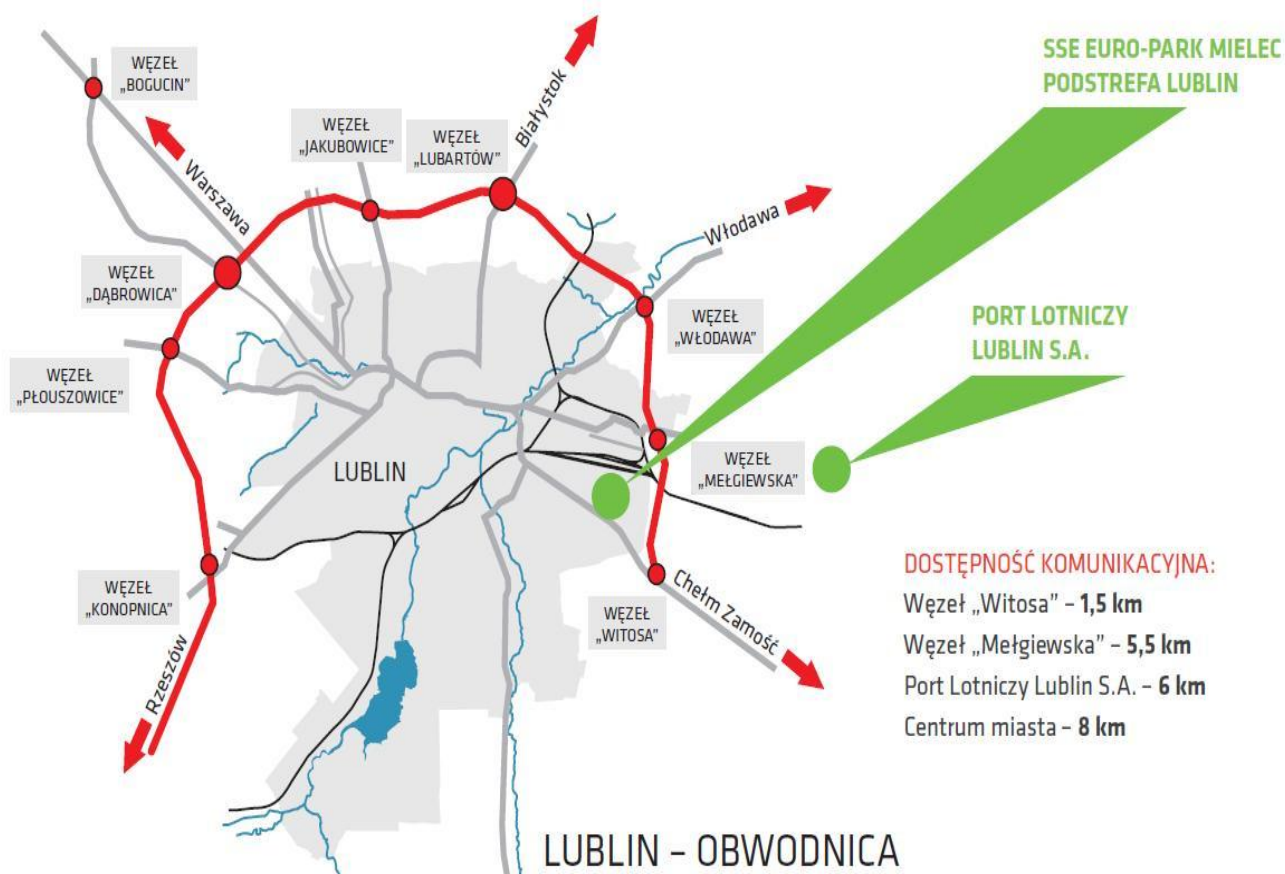
Ponadto utworzono Lokalne Okienko Przedsiębiorczości (LOP), którego celem jest usprawnienie i skrócenie procesu uruchamiania działalności gospodarczej. LOP w Urzędzie Miasta Lublin ma bezpośrednie połączenie z Kompleksowym Systemem Informatycznym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (KSI ZUS).

5.3. Potencjał inwestycyjny

W celu wzmocnienia dynamiki rozwoju gospodarczego Lublina władze miasta tworzą i kierują dla inwestorów zewnętrznych odpowiednią ofertę. Obejmuje ona różnego rodzaju czynniki, takie jak: wyposażenie infrastrukturalne, potencjał intelektualny, kwalifikacje siły roboczej, współpracę z uczelniami na rzecz komercjalizacji wiedzy, dostęp do instytucji otoczenia biznesu, a także zachęty finansowe. Działania miasta skupiają się na przedsięwzięciach zwiększających dostępność przedsiębiorców do tego rodzaju zasobów. Przekłada się to na mobilizację nie tylko kapitału lokalnego, ale także na przyływ kapitału zewnętrznego.

We wrześniu 2007 r. w Lublinie została utworzona Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin (SSE). Głównym celem jej powołania było przyspieszenie rozwoju gospodarczego Lublina, zmniejszenie skali bezrobocia, a także zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw otwartych na innowacje. Podstrefa Lublin stanowi integralną część SSE Euro-Park Mielec, którą zarządza Agencja Rozwoju Przemysłu SA Oddział w Mielcu (ARP). Obejmuje grunty zlokalizowane w południowo-wschodniej części miasta w rejonie ul. Witosa, w pobliżu budowanej obwodnicy miasta, węzła komunikacyjnego trasy ekspresowej S-17 oraz Portu Lotniczego Lublin SA. Obszar Podstrefy w chwili obecnej to 116 ha gruntów, które zostały zagospodarowane w 47%.

Rysunek 53. Lokalizacja Podstrefy Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec

Źródło: Materiały informacyjne Urzędu Miasta Lublin, Folder dotyczący Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin.

Na podstawie otrzymanego Zezwolenia Ministra Gospodarki przedsiębiorcy podejmujący działalność na terenie Strefy są uprawnieni do korzystania z pomocy publicznej, stanowiącej pomoc regionalną w postaci zwolnienia z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (PIT i CIT),

udzielanej z tytułu poniesionych nakładów inwestycyjnych i tworzenia nowych miejsc pracy. Dla podmiotu zatrudniającego ponad 250 osób będzie to zwolnienie w wysokości 50%, mniej jak 250 osób, ale więcej jak 50 pracowników – 60%, poniżej 50 osób – 70%. W ramach uzyskanego zezwolenia przedsiębiorcy przysługuje także prawo do zwolnienia z podatku od nieruchomości przez okres 3 lat. Uzyskanie Zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie SSE, wydawanego przez ARP SA Oddział Mielec z upoważnienia ministra gospodarki, jest możliwe po spełnieniu następujących warunków:

- poniesienie nakładów inwestycyjnych w wysokości 100 000 Euro,
- prowadzenie działalności nie krócej niż pięć lat od zakończenia inwestycji w przypadku dużych przedsiębiorstw, nie krócej niż trzy lata dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- utrzymanie nowo utworzonych miejsc pracy nie krócej niż pięć lat od zakończenia inwestycji w przypadku dużych przedsiębiorstw, nie krócej niż trzy lata dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Do końca września 2012 r. zezwolenie na prowadzenie działalności w Podstrefie Lublin otrzymało 18 podmiotów gospodarczych. Według danych ogólna wartość deklarowanych inwestycji ma wynieść 572 809 060 zł, z czego podmioty poniosły już wydatki na kwotę 439 106 951 zł. W strefie ma znaleźć zatrudnienie 801 osób. Przedsiębiorstwa, które już rozpoczęły swoją działalność lub są w trakcie przygotowań, w przeciągu całego analizowanego okresu utworzyły 352 nowe miejsca pracy i utrzymały 403 dotychczasowe stanowiska.

Tabela 24. Podmioty, które uzyskały zezwolenie na działalność w Podstrefie Lublin SSE EURO-PARK Mielec (wg stanu na 30.09.2012 r.)

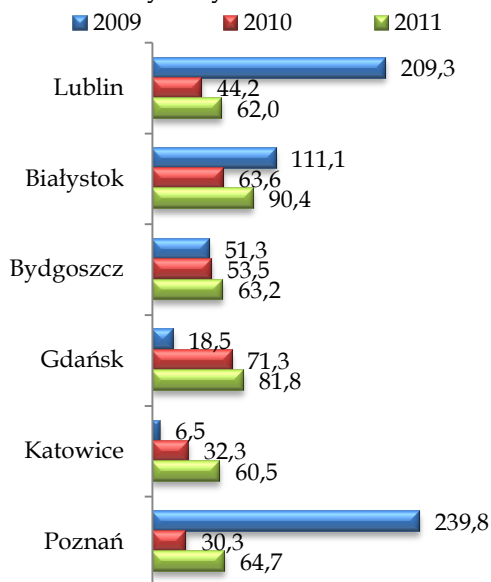
Nazwa Przedsiębiorcy	Data wydania zezwolenia	Data rozpoczęcia działalności	Deklarowane inwestycje wg zezwolenia (PLN)	Inwestycje zrealizowane (PLN)	Deklarowane nowe miejsca pracy wg zezwolenia	Nowe (utworzone) miejsca pracy	Utrzymane miejsca pracy
Zezwolenia udzielone w 2008 r.							
BALLPACKAGING EUROPE LUBLIN sp. z o.o.	23.01.2008	brak danych	200 000 000	209 596 995	100	5	0
ALIPLAST sp. z o.o.	24.04.2008	01.10.2009	35 000 000	80 213 731	200	158	0
Zezwolenia udzielone w 2009 r.							
WIKANA INVEST sp. z o.o.	04.06.2009	brak danych	66 033 000	25 805 091	70	1	0
Oficyna Wydawnicza „El-Press” s.c. Wojciech Samoliński Marek Tytuła	16.07.2009	31.10.2011	2 340 000	2 710 946	11	20	0
Biuro Doradztwa Europejskiego EUROCOMPASS Włodzimierz Styk i s-ka Spółka Jawna	16.07.2009	brak danych	1 800 000	4 409 832	7	1	0
BIOMAXIMA SA	16.07.2009	06.06.2011	3 442 000	5 396 945	20	41	0
R.B.M. APEX Przedsiębiorstwo Wielobranżowe	29.07.2009	20.10.2010	4 101 800	6 228 187	22	43	0
FIRMA „HENRYK” Henryk Batyra	23.10.2009	brak danych	2 565 000	1 649 194	10	0	0
MW Lublin sp. z o.o.	04.11.2009	prowadzi działalność	152 806 360	30 033 303	127	0	181
Zezwolenia udzielone w 2010 r.							
„DOBROPLAST” Fabryka Okien i Drzwi PCV Renata Kaczyńska	08.04.2010	brak danych	8 093 520	13 011 804	71	0	0
Ledrin sp. z o.o.	15.09.2010	brak danych	4 000 000	3 283 988	12	0	0
D&D Resory Polska sp. z o.o.	27.10.2010	01.03.2012	25 000 000	37 814 597	30	62	222
Zezwolenia udzielone w 2011 r.							
MPC Metal sp. z o.o.	10.03.2011	15.02.2012	7 000 000	12 146 069	28	21	0
Laboratoria Natury sp. z o.o.	28.04.2011	brak danych	8 136 000	0	10	0	0
Multivac sp. z o.o.	10.10.2011	brak danych	7 554 000	1 315 810	20	0	0
Zezwolenia udzielone w 2012 r.							
Intrograf – Lublin SA	25.01.2012	brak danych	26 599 000	2 788 460	25	0	0
Inwest Bistro sp. z o.o.	16.02.2012	brak danych	8 848 380	2 702 000	23	0	0
MAX-BUD Grzegorz Pawłowski	20.06.2012	brak danych	9 490 000	0	15	0	0
Suma			572 809 060	439 106 951	801	352	403

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Agencji Rozwoju Przemysłu SA Oddział w Mielcu.

Powierzchnia biurowa w Lublinie jest skoncentrowana głównie w odnowionych kamienicach ulokowanych w centrum miasta oraz w okolicy ul. T. Zana i ul. Wallenroda, a także wzdłuż al. Witosa w obszarze Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Obecnie szacuje się, że w Lublinie do dyspozycji jest 107 563 m² nowoczesnej powierzchni biurowej (głównie klasy B), w tym dostępne 6 051 m². W ostatnich latach miasto przyjęło politykę wspierania rozwoju powierzchni biurowej. W trakcie budowy są biurowce, które będą oferować najemcom 61 734 m² przestrzeni biurowej, z czego szacuje się, że 33 734 m² będą oddane do końca I kw. 2013 r.

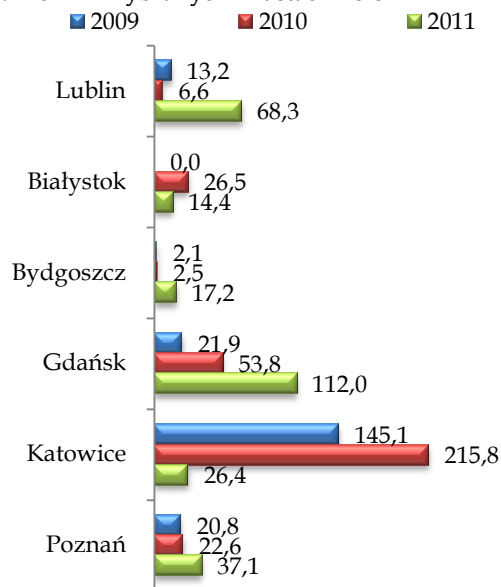
Przyjętą przez władze miasta Lublin politykę potwierdza wskaźnik powierzchni użytkowej budynków biurowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, który w 2011 r. wyniósł 68,3 m² i był wyższy niż w Poznaniu (37,1 m²), Katowicach (26,4 m²), Bydgoszczy (17,2 m²), Białymstoku (14,4 m²). Jedyne większą wartość współczynnika odnotowano w Gdańsku (112,0 m²). Spośród wszystkich miast intensywny rozwój powierzchni biurowej w latach 2009–2010 wystąpił w Katowicach. Z kolei stabilnym trendem wzrostowym cechuje się Gdańsk, który wzmacnia swoją pozycję na rynku powierzchni biurowej.

Rysunek 55. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 54. Powierzchnia użytkowa budynków biurowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2009–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Nieco gorzej wypadają dane dotyczące oddanej do użytku powierzchni handlowo-usługowej. Pod tym względem w 2011 r. Lublin (62,0 m²) miał wskaźnik niższy od Białegostoku (90,4 m²), Gdańska (81,8 m²), Poznania (64,7 m²), Bydgoszczy (63,2 m²). Najmniej nowej powierzchni handlowo-usługowej na 1 tys. mieszkańców przypadło w Katowicach (60,5 m²). Należy podkreślić, że w Lublinie na przestrzeni ostatnich trzech lat bardzo duża ilość powierzchni została oddana do dyspozycji inwestorów w 2009 r. (209,3 m²). Cechą charakterystyczną dla 2011 r. jest to, że dysproporcje pomiędzy poszczególnymi miastami uległy spłaszczeniu.

5.4. Przemysł kreatywny⁴⁷

Pojęcie „przemysł kreatywny” jest stosunkowo nowe i pojawiło się pod koniec ubiegłego wieku. Mniej więcej od tamtego czasu prowadzone są nad nim badania naukowe, przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych i w Europie Zachodniej. Przy tym w wielu przyjmowanych strategiach, zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i krajowym, wskazuje się konieczność oparcia nowoczesnej gospodarki na kreatywności i wiedzy czy poszukiwania związków między kulturą, nauką i biznesem.

Poziom i rozwój przemysłów kreatywnych jest związany z wieloma czynnikami: przede wszystkim z kapitałem ludzkim, kreatywnym i intelektualnym, obecnością sektora B+R, zapotrzebowaniem na produkty i usługi „kreatywne” czy też z otoczeniem gospodarczym. Można do tego dodać również kulturę (a także wielokulturowość), niemniej jednak aby w pełni pojmować sektor kreatywny, należy brać pod uwagę również rozwój społeczeństwa informacyjnego i cyfrowego. Przemysł kreatywny oddziałuje także na rozwój innych sektorów gospodarki, przyciąga wysokiej jakości kapitał ludzki (profesjonalistów), co wpływa na kształtowanie atrakcyjnej przestrzeni życiowej dla mieszkańców oraz biznesu (również na sam rozwój miasta).⁴⁸

Definiując pojęcie „przemysł kreatywny” i określając jego zakres, należy wyraźnie odróżnić go od przemysłów kultury. Pojęcie „przemysł kreatywny” nie jest synonimem pojęcia „przemysł kultury”, choć niewątpliwie, i to trzeba mieć na uwadze, przemysł kreatywny niejako „wyrasta” z przemysłów kultury. Korelacja jest tu wyraźna – nie ma sektora kreatywnego bez przemysłów kultury, z czego wynika, że aby rozwijać sektor kreatywny, należy również podjąć działania wspierające sektor kultury i przemysły kulturalne.

Jak wskazano powyżej, nie ma jednej, uniwersalnej definicji przemysłów kreatywnych. Niemniej jednak najczęściej zalicza się do nich aktywność w następujących obszarach:

- reklama, film i wideo,
- architektura, wzornictwo (design),
- rzemiosło artystyczne,
- rynek sztuki i antyków, sprzedaż detaliczna dóbr kultury,
- sztuki performatywne, sztuki wizualne, muzea i inną działalność kulturalną,
- oprogramowanie,
- działalność wydawniczą,
- dziennikarstwo (media, radio i telewizja),
- działalność twórczą i rozrywkową.

Odnosząc się do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)⁴⁹, można zaproponować klasyfikację branż kreatywnych, zwracając szczególną uwagę na wskazane poniżej sekcje, działy i grupy działalności. Jest to najbardziej podstawowa i przykładowa klasyfikacja. W ramach niewymienionych tu działów, grup czy podgrup jest możliwa także działalność związana z kreatywnością, np. w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” zdarza się aktywność związana z wzornictwem przemysłowym. Jednak sama przynależność do działu, grupy itd. nie jest jeszcze jednoznaczna z prowadzeniem działalności kreatywnej. Na potrzeby opracowania został więc dokonany wybór najbardziej oczywistych rodzajów działalności (tabela 25).

W opracowaniu zaproponowano odniesienie do kategorii związanych z handlem detalicznym, przyjmuje się bowiem, że do przemysłów kreatywnych zalicza się także handel dobrami powstałymi w procesie kreatywnym. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę prezentowane poniżej wyniki badań, może się

⁴⁷ Rozdział opracowany w oparciu o raport *Wsparcie przemysłów kreatywnych w Lublinie. Analiza potencjału i kierunki rozwoju*, Lubelskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych, Lublin 2012.

⁴⁸ Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki [www.mg.gov.pl/node/10147].

⁴⁹ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) [Dz. U. Nr 251, poz. 1885 ze zm.].

to okazać dyskusyjne i nie oddaje faktycznego stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie. Dlatego też wyniki analizy dotyczącej handlu będą potraktowane ostrożnie. Jednak ostatecznie uzyskane na podstawie analizy informacje są wartościowe, ponieważ *de facto* wskazują na zapotrzebowanie lubelskich konsumentów.

Tabela 25. Klasyfikacja przemysłów kreatywnych w oparciu o Polską Klasyfikację Działalności (PKD 2007)

SEKCJA G				HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE
DZIAŁ	GRUPA	KLASA	PODKLASA	NAZWA GRUPOWANIA
47				Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi
	47.6			Sprzedaż detaliczna wyrobów związanych z kulturą i rekreacją prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
	47.7			Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
SEKCJA J				INFORMACJA I KOMUNIKACJA
DZIAŁ	GRUPA	KLASA	PODKLASA	NAZWA GRUPOWANIA
58				Działalność wydawnicza
	58.1			Wydawanie książek i periodyków oraz pozostała działalność wydawnicza, z wyłączeniem w zakresie oprogramowania.
	58.2			Działalność wydawnicza w zakresie oprogramowania
59				Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych
	59.1			Działalność związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi
	59.2	59.20	59.20.Z	Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych
60				Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych
	60.1	60.10	60.10.Z	Nadawanie programów radiofonicznych
	60.2	60.20	60.20.Z	Nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych i abonamentowych
62	62.0			Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana
SEKCJA M				DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA NAUKOWA I TECHNICZNA
DZIAŁ	GRUPA	KLASA	PODKLASA	NAZWA GRUPOWANIA
71				Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne
	71.1			Działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne
		71.11	71.11.Z	Działalność w zakresie architektury
73				Reklama, badanie rynku i opinii publicznej
	73.1			Reklama
		73.11	73.11.Z	Działalność agencji reklamowych
74				Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
	74.1	74.10	74.10.Z	Działalność w zakresie specjalistycznego programowania
	74.2	74.20	74.20.Z	Działalność fotograficzna
	74.9	74.90	74.90.Z	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna gdzie indziej niesklasyfikowana
SEKCJA R				DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ
DZIAŁ	GRUPA	KLASA	PODKLASA	NAZWA GRUPOWANIA
90	90.0			Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką
		90.01	90.01.Z	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007).

Dla zbiorczego przedstawienia liczby przedsiębiorstw na podstawie klasyfikacji PKD wskazano zestawienie danych z lat 2009–2011 dla Polski oraz dla Lublina (bazy danych z lat poprzednich operują klasyfikacją PKD 2004).

Zestawienie ilościowe dla Polski i Lublina, dotyczące przemysłów kreatywnych, nie rekonstruuje w sposób całościowy sytuacji tego sektora. Dostępne dane charakteryzują jedynie kategorie nadrzędne,

zacierając obraz sektora kreatywnego, ukrytego w poszczególnych grupach, klasach i podklasach klasyfikacji PKD.

Przedsiębiorstw zaliczonych do sektora kreatywnego (do analizy nie włączono podmiotów zajmujących się handlem) w 2011 r. było 3 936, czyli o 191 więcej niż w 2009 r. (wzrost o 5,1%). Jednak gdy porówna się lata 2010 i 2011, to widać, że w stosunku do roku poprzedniego liczba wszystkich podmiotów gospodarczych w 2011 r. nieznacznie zmalała, w przypadku zaś sektora kreatywnego liczba podmiotów wzrosła o 10 (0,25%). Przedsiębiorstwa kreatywne w 2011 r. stanowiły 9,56% wszystkich lubelskich podmiotów gospodarczych. Natomiast udział lubelskich przedsiębiorstw kreatywnych w stosunku do wszystkich takich podmiotów w Polsce wyniósł 1,34%.

Analizując dane za ostatni rok, należy stwierdzić, że na pierwszym miejscu pod względem udziału wśród krajowych podmiotów w branży kreatywnej znajdują się podmioty skoncentrowane w ramach działu „pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (w tym działalność w zakresie profesjonalnego projektowania)” (1,71%), a następnie „działalność wydawnicza” (1,52%). W dalszej kolejności z bardzo zbliżonym udziałem w skali kraju są: lubelska „architektura i inżynieria; badania i analizy techniczne” (1,27%), „produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych” (1,25%) oraz „reklama, badanie rynku i opinii publicznej” (1,23%). Pozostałe działy osiągają następujący udział: „nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych” (1,14%), „działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana” (1,13%), „działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką” (1,04%), „działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą” (0,87%).

Największą dynamiką zmian cechowały się działy: „działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana” (wzrost o 26,82%), „nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych” (wzrost o 22,22%), „produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych” (wzrost o 15,70%), „reklama, badanie rynku i opinii publicznej” (wzrost o 11,50%).

Tabela 26. Liczba przedsiębiorstw kreatywnych w Polsce w latach 2009–2011 w oparciu o Polską Klasyfikację Działalności (PKD 2007)

Rodzaj działalności (dział)	2009	2010	2011
Działalność wydawnicza	14 338	15 237	15 071
Produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	10 044	11 069	11 196
Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych	954	966	963
Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana	40 205	45 734	49 599
Architektura i inżynieria; badania i analizy techniczne	77 384	82 060	82 207
Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	39 426	42 496	44 082
Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (w tym działalność w zakresie profesjonalnego projektowania)	71 244	72 877	69 579
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	16 941	17 831	17 559
Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	4 430	4 504	4 486
<i>Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi</i>	669 647	677 332	640 157
Suma podmiotów wg ww. działów PKD	274 986	292774	294 742
<i>(z uwzględnieniem podmiotów handlu detalicznego)</i>	<i>(944 633)</i>	<i>(970 106)</i>	<i>(934 899)</i>
Suma wszystkich podmiotów gospodarczych działających w Polsce	3 742 673	3 909 802	3 869 897

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 27. Liczba przedsiębiorstw kreatywnych w Lublinie w latach 2009–2011 w oparciu o Polską Klasyfikację Działalności (PKD 2007)

Rodzaj działalności (dział)	2009	2010	2011
Działalność wydawnicza	237	248	229
Produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	121	133	140
Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych	9	11	11
Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana	440	511	558
Architektura i inżynieria; badania i analizy techniczne	1 003	1 043	1 045
Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	487	525	543
Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (w tym działalność w zakresie profesjonalnego projektowania)	1 221	1 224	1 189
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	188	193	182
Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	39	38	39
<i>Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi</i>	6 963	7 074	6 731
Suma podmiotów wg ww. działów PKD	3 745	3 926	3 936
<i>(z uwzględnieniem podmiotów handlu detalicznego)</i>	<i>(10 708)</i>	<i>(11 000)</i>	<i>(10 667)</i>
Suma wszystkich podmiotów gospodarczych działających w Lublinie	39 815	41 622	41 187

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Procentowy rozkład poszczególnych sekcji szeroko rozumianej branży kreatywnej dla Lublina przedstawia tabela 28. Potwierdzony zostaje akademicki i specjalistyczny charakter miasta (ponad 30,21% przedsiębiorstw zajmuje się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, a 26,55% – architekturą i inżynierią, badaniami i analizami technicznymi). Także wyróżnia się działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki (14,18%) oraz z reklamą, badaniami rynku i opinii publicznej (13,80%). Marginalnym udziałem cechują się działalności związane z nadawaniem programów ogólnodostępnych i abonamentowych (0,28%) oraz prowadzeniem bibliotek i muzeów (0,99%).

Tabela 28. Udział w lubelskim rynku sektora kreatywnego przedsiębiorstw z poszczególnych działów klasyfikacji PKD w 2011 r.

Rodzaj działalności (dział)	2011	Udział (w %)
Działalność wydawnicza	229	5,82
Produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	140	3,56
Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych	11	0,28
Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana	558	14,18
Architektura i inżynieria; badania i analizy techniczne	1 045	26,55
Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	543	13,80
Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (w tym działalność w zakresie profesjonalnego projektowania)	1 189	30,21
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	182	4,62
Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	39	0,99
Razem	3 936	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

5.5. Konkluzje strategiczne

- Gospodarkę Lublina tworzą głównie małe i średnie przedsiębiorstwa. Stanowią one obecnie siłę napędową gospodarki lokalnej, tworząc nową jakość. Aby były one źródłem rozwoju miasta, powinny być w jak największym stopniu usieciowione, innowacyjne i konkurencyjne oraz winny pochodzić z zasobów wiedzy skumulowanych przez uczelnie wyższe. Małe i średnie przedsiębiorstwa mają możliwość szybszego reagowania na zmiany zachodzące w otoczeniu. Obecnie na znaczeniu zyskują te gospodarki, które tworzą innowacje i są zdolne je implementować.
- Pod względem finansowym (w kontekście ponoszonych nakładów inwestycyjnych, posiadanych środków trwałych czy też produkcji sprzedanej przemysłu) lubelskie przedsiębiorstwa wyraźnie ustępują swoim konkurentom z miast o podobnym lub wyższym poziomie rozwoju. Stworzenie swoistego ekosystemu biznesowego, ułatwiającego rozwój przedsiębiorczości, zarówno w sektorze usług jak i przemyśle, zdynamizuje procesy rozwojowe w lokalnej gospodarce.
- Położenie geograficzne, a tym samym uwarunkowania przestrzenne sprawiają, że Lublin powinien stawiać na rozwój dziedzin gospodarki, dla których rozwoju nie jest priorytetem tradycyjna dostępność komunikacyjna. Dotyczy to przede wszystkim branży, w których model biznesowy oparty jest w dominującym stopniu na wykorzystaniu ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne).
- Od momentu akcesji Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. nastąpiło zdecydowane wzmocnienie systemu instytucjonalnego i określonych mechanizmów stymulowania rozwoju przedsiębiorczości. Stworzona sieć instytucji i organizacji otoczenia biznesu daje możliwość absorpcji środków unijnych i sprawniejszej ich redystrybucji w przyszłej perspektywie finansowej obejmującej lata 2014–2020 na cele związane z innowacyjnością, przedsiębiorczością i rozwojem kapitału intelektualnego.
- Lublin zwiększa swój potencjał rozwojowy dzięki utworzeniu Podstrefy Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec, w której z każdym rokiem przybywa podmiotów prowadzących działalność. Jednak w znacznej mierze funkcjonujące tam przedsiębiorstwa to nieduże krajowe lub regionalne podmioty. Specjalna Strefa Ekonomiczna powinna przyciągać dużych inwestorów krajowych i zagranicznych oraz w miarę potrzeby być powiększana o nowe tereny inwestycyjne.
- Ostatnie lata odznaczają się zwiększoną aktywnością inwestorów w zakresie budownictwa powierzchni handlowo-usługowych i biurowych. W połączeniu z potencjałem akademickim zakorzenionym w mieście Lublin ma szansę rozwijać sektor usług specjalności bazujących na wiedzy i nowoczesnych technologiach.
- Przedsiębiorstwa kreatywne stanowią w Lublinie blisko 10% wszystkich lubelskich podmiotów gospodarczych. Lublin jako miasto o bogatej historii i kulturze, będące ośrodkiem akademickim i w znacznym stopniu gospodarczo oparte na małych i średnich przedsiębiorstwach, stwarza znakomite warunki do rozwoju sektora kreatywnego. Tworzenie tego sektora nie wymaga ponoszenia dużych nakładów finansowych, a jedynie potrzebne są działania pobudzające i wspierające wybitne, utalentowane jednostki do przedsiębiorczej aktywności.

6. Kultura i wizerunek

6.1. Zasoby dziedzictwa narodowego i kultury

Lublin zachwyca swoją ponad 700-letnią historią. Zachowane w tak dobrym stanie Stare Miasto ma w Polsce, oprócz Lublina, jeszcze tylko Kraków. Wiekowe, autentyczne budowle są symbolem krzyżujących się w Lublinie kultur i religii wielu narodów. Lubelskie Stare Miasto wyróżnia średniowieczny układ przestrzenny i autentyczność klimatu sprzed wieków. W obrębie Starego Miasta mieści się wiele zabytków z różnych epok. Zachwycają zwłaszcza bogato zdobione renesansowe kamienice (m.in. Konopniców, Klonowica czy Lubomelskich). Obecnie w kamienicy Lubomelskich jest udostępniony obiekt turystyczny „Piwnica pod Fortuną”. Piwnica cechuje się nowoczesnie zaaranżowanymi wnętrzami w zabytkowej zabudowie i jest wyposażona w multimedialny sprzęt.

Wejście na Stare Miasto jest możliwe przez Bramę Krakowską (Muzeum Historii Miasta Lublin), która wraz z murami obronnymi została wzniesiona w XIV w. Uważana za jeden z symboli miasta i jeden z najważniejszych zabytków Lublina, łączy Śródmieście ze Starym Miastem. Przed Bramą Krakowską mieści się Nowy Ratusz (Urząd Miasta). Powstał na murach zespołu klasztorowego Karmelitów Bosych, który został zniszczony przez pożar w 1803 r. Od strony północno-wschodniej na Starówkę wchodzi się przez Bramę Grodzką, powstałą za czasów króla Kazimierza Wielkiego po najeździe Tatarów w 1341 r.

Zamek lubelski (Muzeum Lubelskie) został wzniesiony w stylu gotyckim w XIV w. przez Kazimierza Wielkiego. Zamek przekształcono i rozbudowano w stylu renesansowym w I poł. XVI w. Wskutek działań wojennych w II poł. XVII w. budowla popadła w ruinę i ostatecznie została rozebrana w XVIII w. Z dawnego zespołu grodowo-zamkowego do dzisiaj zachowała się tylko romańska wieża mieszkalno-obronna (donżon) i gotycka kaplica pw. św. Trójcy oraz fragment gotyckiej baszty, zwanej żydowską. Obecny, neogotycki kompleks budynków wzniesiono wg projektu Jana Stompfa w latach 1824–1826.

Okrągła wieża mieszkalno-obronna (donżon) uchodzi za jeden z najstarszych zabytków architektury na Lubelszczyźnie. Wzniesiono ją w II poł. XIII w. Najcennieszą częścią zamku i zarazem zabytkiem cieszącym się popularnością wśród zwiedzających, jest kaplica pw. św. Trójcy. Została wystawiona przez Kazimierza Wielkiego w poł. XIV w., pierwotnie gotycka, w okresie nowożytnym dodano do jej fasady renesansowy szczyt. W 1418 r. ozdobiono wnętrze ufundowanymi przez Władysława Jagiełłę freskami rusko-bizantyńskimi pędzla przybyłego z Rusi mistrza Andrzeja. Polichromia, przedstawiająca treści religijne w duchu kościoła prawosławnego a zarazem zdobiąca mury rzymskokatolickiej świątyni, jest unikalnym symbolem koegzystencji kultury wschodnio- i zachodnioeuropejskiej. Kaplicy św. Trójcy nadano Znak Dziedzictwa Europejskiego.

Wszystkie zabudowania zamkowe zajmuje i udostępnia do zwiedzania Muzeum Lubelskie, którego zbiory są zgrupowane w kilku działach, m.in. archeologicznym, numizmatycznym, militariów i etnograficznym. W galerii malarstwa eksponowany jest m.in. obraz Jana Matejki „Unia Lubelska”.

Pośrodku staromiejskiego Rynku wznosi się gmach Trybunału Koronnego (Stary Ratusz). Dziś znajduje się w nim m.in. Urząd Stanu Cywilnego. Trybunał w Lublinie ustanowiono w 1578 r., jako najważniejszą instancję sądową dla szlachty z Małopolski. Z Trybunałem związana jest jedna z najsłynniejszych lubelskich legend. Według niej, w 1637 r. odbył się tu „diabelski sąd”, a dowodem diabelskiej interwencji jest „czarcia łapa” wypalona w stole, który znajduje się w holu Muzeum Lubelskiego na Zamku. Pod budynkiem Starego Ratusza swój początek ma dwustumetrowa Lubelska Trasa Podziemna. Szlak wiedzie przez 14 tajemniczych sal. Podczas wędrowki poznaje się historię Lublina z pokazem multimedialnym wielkiego pożaru miasta z 2 czerwca 1719 r.

Nad Placem Katedralnym i Starym Miastem góruje Wieża Trynitarzka, mająca 64 m wysokości. Jest najwyższym akcentem wysokościowym historycznego Lublina. Powstała w miejscu wzniesionej w latach 1623–1699 furty w zabudowaniach przylegającego do murów miejskich dawnego kolegium jezuickiego, które po kasacie zakonu w 1773 r. przejęli trynitarze. W 1819 r. została nadbudowana wg proj. Antonia Corazziego

jako dzwonnica i wtedy otrzymała obecny kształt. We wnętrzu mieści się Muzeum Archidiecezjalne Sztuki Religijnej. Z platformy widokowej na wysokości 40 m można podziwiać rozległą panoramę Lublina i okolic.

W najbliższym sąsiedztwie Starego Miasta, na placu Katedralnym, wznosi się największa zabytkowa budowla sakralna Lublina – archikatedra pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty. Świątynia powstała w latach 1586–1625. Był to jeden z pierwszych barokowych kościołów wzniesionych poza Włochami. Ze względu na udział w budowie lubelskich muratorów kościół otrzymał wówczas, częściowo zachowane do dziś, elementy wystroju w typie tzw. renesansu lubelskiego. W latach 1756–1757 pochodzący z Moraw malarz Józef Mayer wykonał iluzjonistyczną polichromię, podziwianą do dzisiaj, wtedy też powstała tzw. zakrystia akustyczna. Na ścianach katedry umieszczono liczne tablice epitafijne wielu znanych osób, w tym m.in. poetów Sebastiana Klonowica (tablica przeniesiona z nieistniejącej lubelskiej fary) i Wincentego Pola. Do najcenniejszych elementów wyposażenia należą: XV-wieczna gotycka chrzcielnica ze spiżu, pochodząca z niezachowanej lubelskiej fary pw. św. Michała, wczesnobarokowy ołtarz główny z XVII w. wykonany z czarnej gruszy libańskiej, 10 ołtarzy bocznych, drewniane stalle, XV-wieczny krucyfiks zwany Trybunalskim (przeniesiony z kościoła pw. św. Michała).

Jednym z najcenniejszych obiektów sakralnych w Lublinie jest bazylika oo. Dominikanów. Kościół i klasztor ufundował w 1342 r. król Kazimierz Wielki. W murach kościoła w 1569 r. po podpisaniu unii lubelskiej odprawiono nabożeństwo dziękczynne, w którym uczestniczył król Zygmunt August. Świątynia już wtedy cieszyła się międzynarodową sławą za sprawą umieszczenia w niej relikwii Krzyża Świętego, jednych z największych na świecie. Według jednej z legend, procesja z relikwiarzem uratowała miasto od tragicznego pożaru w 1719 r. Przechowywane w kościele przez stulecia relikwie zostały skradzione w 1991 r. Zespół klasztorny Dominikanów w Lublinie jest zabytkiem, któremu przyznano Znak Dziedzictwa Europejskiego.

Inne obiekty sakralne warte uwagi, zlokalizowane na Starym Mieście i w Śródmieściu to: kościół pw. św. Ducha, kościół i klasztor pobernardyński, kościół pobrygidkowski, kościół i klasztor Kapucynów, kościół ewangelicko-augsburski, kościół i klasztor pw. św. Józefa Oblubieńca NMP (oo. Karmelici Bosi), kościół pw. św. Jozafata, dawna cerkiew grecka, kościół pw. św. Mikołaja, cerkiew prawosławna katedralna pw. Przemienienia Pańskiego.

Oprócz obiektów sakralnych warto zwrócić uwagę także na pałace: pałac Lubomirskich, pałac Czartoryskich, pałac Biskupi, pałacyk Morskich, oraz pomniki: pomnik Unii Lubelskiej (nadany Znak Dziedzictwa Europejskiego), pomnik Marszałka J. Piłsudskiego, pomnik Nieznanego Żołnierza, pomnik Konstytucji 3 Maja, pomnik Józefa Czechowicza, pomnik Jana Kochanowskiego, pomnik Ofiar Getta.

O bogatym dziedzictwie narodowym i kultury świadczą także muzea, galerie i teatry. Część z nich została już wymieniona wcześniej, ale w tym miejscu należy wspomnieć jeszcze o Muzeum Wsi Lubelskiej i Państwowym Muzeum na Majdanku. Pierwsze gromadzi ponad sto zabytkowych, głównie drewnianych obiektów. Różnorodne budowle wiejskie, dworskie, sakralne i małomiasteczkowe są zgrupowane w sektorach: Wyżyna Lubelska, Roztocze, Pobuże, Podlasie i Powiśle. W skansenie odbywają się imprezy folklorystyczne oraz pokazy prac gospodarskich. Drugie muzeum obejmuje teren byłego niemieckiego obozu, który był miejscem zagłady kilkudziesięciu tysięcy osób z 26 państw Europy, głównie Polaków, Żydów i Rosjan. Teren obozu, otoczony kolczastym drutem, z barakami i wieżyczkami strażników oraz monumentalnym pomnikiem i mauzoleum z prochami, upamiętnia męczeństwo pomordowanych.

W granicach Starego Miasta znajduje się Teatr Stary. To najstarszy po krakowskim Teatrze Starym zachowany budynek teatralny w Polsce. Został wystawiony w 1822 r. na miejscu zrujnowanych szesnastowiecznych kamienic, według projektu i z fundacji Łukasza Rodakiewicza. Dnia 16 lutego 2012 r. zaprezentowano odrestaurowane wnętrze Teatru Starego (prace remontowe rozpoczęły się w 2007 r.). Z kolei Teatr im. Juliusza Osterwy należy do najwybitniejszych placówek kulturalnych na Lubelszczyźnie. Na spektakle zaprasza też Teatr Muzyczny oraz Teatr im. H. Ch. Andersena – lalki i aktora, zaś na koncerty Lubelska Filharmonia im. Henryka Wieniawskiego. Lublin to prawdziwe zagłębie teatrów alternatywnych

czy kabaretów popularnych w całej Polsce, które ulokowane są często w magicznych, zabytkowych kamienicach (np. Scena Plastyczna KUL czy Scena InVitro).

Lublin ma kilka znaczących galerii i innych obiektów wystawienniczych. Do najślynniejszych należą: Biuro Wystaw Artystycznych, Galerie Sceny Plastycznej KUL, Galeria Sztuki „Wirrydarz” czy Galeria Biała.

Również nie można zapomnieć o tym, że w przeszłości wyjątkowo liczną społeczność miasta tworzyli Żydzi. Cennym zabytkiem nawiązującym do kultury żydowskiej jest Jesziwa Chachmej, oddana do użytku w 1930 r. (Dawna Uczelnia Mędrców Lublina). Świadczy ona o ogromnym znaczeniu przedwojennej diaspory żydowskiej w Lublinie. Była to największa i najbardziej prestiżowa szkoła rabinacka na świecie. Uchodziła za jedną z najnowocześniejszych tego typu szkół, a jej absolwenci byli poszukiwanymi rabinami.

6.2. Wydarzenia

Miasto Lublin w ostatnich latach organizowało liczne wydarzenia kulturalne i artystyczne, które poprzez swoją cykliczność zdobyły uznanie i stały się rozpoznawalne nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Sztandarowym i najważniejszym produktem markowym miasta jest odbywający się na przełomie lipca i sierpnia Carnaval Sztuk-Mistrzów – wielokrotnie nagradzane wydarzenie poświęcone idei Nowego Cyrku. W 2012 r. trzecia już edycja Carnawalu miała unikalny charakter, stając się częścią Europejskiej Konwencji Żonglerskiej, światowego wydarzenia goszczącego po raz pierwszy w swojej 35-letniej historii w Europie Środkowo-Wschodniej.

Inne ważne wydarzenie to Inne Brzmienia Art 'n' Music Festival, czyli cykl imprez kulturalnych: koncertów, wystaw i warsztatów artystycznych, w których udział biorą polscy i zagraniczni muzycy, artyści, przedstawiciele świata filmu, mediów i nauki. Miejscem spotkań są dwa miasta partnerskie – Lublin i Lwów.

Kolejną imprezą jest Noc Kultury – manifestacja kulturalna Miasta Lublin. Co roku składa się na nią ponad 200 wydarzeń artystycznych i kulturalnych przygotowanych specjalnie na tę okazję przez instytucje kultury, lubelskich twórców i animatorów kultury.

W połowie sierpnia odbywa się Jarmark Jagielloński. Jest to wydarzenie artystyczno-kupieckie, które w swojej formule łączy prezentację wyrobów rękodzielniczych i rzemieślniczych twórców tradycyjnych, m.in. z Polski, Ukrainy i Białorusi oraz bogaty program wydarzeń kulturalnych. Jarmark Jagielloński swoją ideą nawiązuje do słynnych Jarmarków Lubelskich, które na przełomie XV i XVI w. były jednym z najbardziej znanych handlowych wydarzeń międzynarodowych.

Kolejnym wydarzeniem jest Międzynarodowy Festiwal „Konfrontacje Teatralne”, zapoczątkowany w 1996 r. przez przedstawicieli lubelskiego środowiska teatralnego związanego wcześniej z ideą „Konfrontacji Młodego Teatru”. „Konfrontacje Teatralne” to także wiele imprez towarzyszących, m.in. cykl filmowy „Kino Konfrontacji”, koncerty organizowane pod szyldem „Muzycznych Konfrontacji Nocą”, wystawy w „Galeria Konfrontacji” i cykl spotkań i debat z twórcami.

W Lublinie odbywa się najstarszy i jeden z największych w Polsce festiwali prezentujących muzykę inspirowaną folklorem – Międzynarodowy Festiwal Muzyki Ludowej „Mikołajki Folkowe”. Celem imprezy jest popularyzacja kultury tradycyjnej we wszystkich jej przejawach, głównie poprzez prezentację twórczych przekształceń muzycznego folkloru. Dzięki ciekawej i różnorodnej propozycji repertuarowej oraz towarzyszącej festiwalowi atmosferze „folkowego święta” „Mikołajki” zdobyły sobie opinię ważnego wydarzenia kulturalnego oraz jednego z najbardziej interesujących i prestiżowych przeglądów tego rodzaju muzyki w Polsce.

Innym festiwalem nawiązującym do folkloru są Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne im. I. Wachowiaka. Każdego roku uczestniczy w nich około 10 zespołów z różnych krajów świata. Impreza jest organizowana pod auspicjami CIOFF (Międzynarodowej Organizacji Festiwali Folklorystycznych i Sztuki Ludowej) i jest zaliczana do najważniejszych tego typu przedsięwzięć w kraju. W imprezie uczestniczą naprzemiennie – w jednym roku zespoły dorosłe, w następnym zaś dziecięce.

„Lublin Jazz Festiwal” to nowy festiwal jazzowy nawiązujący do wspaniałej historii Lubelskich Spotkań Jazzowych, na których przed wielu laty debiutowała Ewa Bem czy też Stanisław Sojka. Program artystyczny, proponowany na Jazz Festiwal, jest nową formułą, która ma za zadanie pełniej oddać obraz współczesnej sceny jazzowej.

W Lublinie cyklicznie organizowany jest również Międzynarodowy Festiwal Sztuki Performance. Oprócz pokazów sztuki performance odbywają się także warsztaty, wykłady, dyskusje, wystawy, prezentacje multimedialne i projekcje filmów. Tytułowa „platforma” zbliża publiczność i artystów, aktywizuje odbiorców pod kątem indywidualnej ekspresji – uczestnicy warsztatów mają możliwość skonfrontowania swojej wrażliwości wizualnej z publicznością. W festiwalu biorą udział artyści pochodzący z różnych, nieraz bardzo odległych krajów, należący do różnych generacji – zarówno uznani już klasycy, jak również młodzi twórcy.

Z kolei podczas Międzynarodowego Festiwalu „Najstarsze Pieśni Europy” prezentowane są najstarsze muzyczne świadectwa kultury tradycyjnej z różnych regionów Europy. W dotychczasowych edycjach festiwalu uczestniczyło kilkadziesiąt zespołów śpiewaczych i liczni soliści z Albanii, Białorusi, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rosji, Ukrainy, Słowacji, Serbii i Włoch. Festiwal jest okazją do posłuchania nielicznych żywych lub ożywionych przez etnomuzykologów i artystów pieśni ocalałych na krańcach Europy.

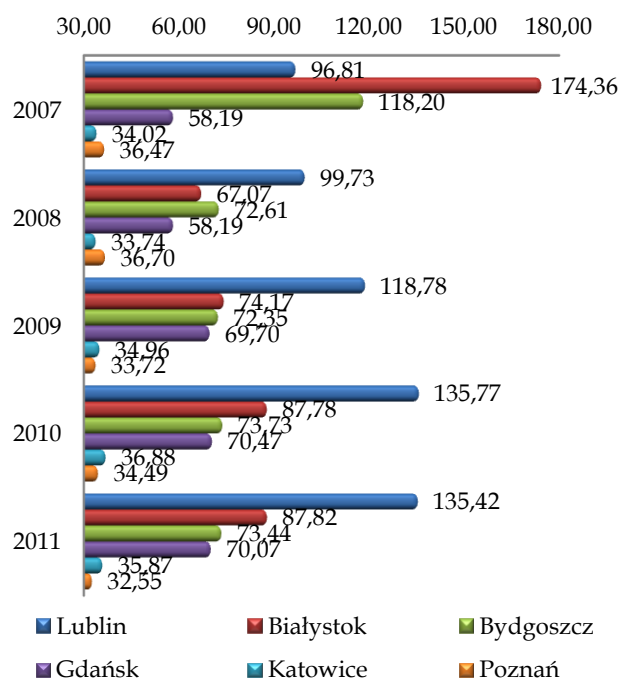
W 1997 r. zainicjowano festiwal Międzynarodowe Spotkania Teatrów Tańca. Obecnie jest jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych Lublina, a także jednym z najbardziej liczących się festiwali sztuki tańca w Polsce i Europie. Ideą Festiwalu jest wzajemne poznanie i wymiana doświadczeń oraz inspiracja odmiennością kulturową pomiędzy Polską i krajami Europy Środkowo-Wschodniej, Europy Zachodniej i innymi częściami świata.

W mieście odbywa się także Ogólnopolski Konwent Miłośników Fantastyki „Falkon”. Jest to jeden z największych konwentów fantastycznych w Polsce, co roku gromadzący ponad 1 000 uczestników. Celem konwentu jest propagowanie i utrwalanie wśród młodzieży i dorosłych zainteresowań związanych z szeroko pojętą fantastyką, przez którą organizatorzy rozumieją przede wszystkim literaturę, film, sztukę oraz gry fantastyczne.

Następnym przykładowym wydarzeniem jest Wielokulturowy Lublin. To festiwal różnorodności kulturowej współczesnego Lublina. Promuje tolerancję i dialog międzykulturowy poprzez działania o charakterze edukacyjnym i kulturotwórczym o wysokiej wartości artystycznej.

Natomiast Festiwal Tradycji i Awangardy Muzycznej „Kody” powstał, aby łączyć i przenikać tradycję muzyki archaicznej z nowoczesnymi poszukiwaniami. Na festiwalu spotykają się wybitni muzycy, kompozytorzy muzyki współczesnej, przedstawiciele awangardowego jazzu, a także muzycy tradycyjni i twórcy rekonstruujący archaiczne tradycje muzyczne.

Rysunek 56. Liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinach stałych w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Kolejnym wydarzeniem związanym z teatrem jest Festiwal Teatrów Europy Środkowej „Sąsiedzi”. Ma on charakter spotkania tradycji teatralnych krajów tworzących region Europy Środkowo-Wschodniej. Jego celem jest popularyzacja działań artystycznych państw sąsiadujących z Polską. Festiwal jest otwarty tak dla teatrów profesjonalnych, jak i dla twórców niezależnych i alternatywnych.

Wyżej wymienione festiwale i wydarzenia artystyczno-kulturalne nie wyczerpują oferty Lublina w omawianym zakresie. W mieście organizowanych jest znacznie więcej przedsięwzięć artystycznych, o których szerzej można przeczytać na specjalnym portalu internetowym dotyczącym kultury.⁵⁰

Jedną z popularnych form działalności kulturalnej są kina. W wyniku zamknięcia w Lublinie kilku podmiotów liczba miejsc na widowni zmniejszyła się o 29,17% z 3 634 do 2 574. Przełożyło się to na wzrost wskaźnika liczby ludności przypadającej na 1 miejsce w kinach stałych 96,81 w 2007 r. do poziomu 135,42 w 2011 r. Obecnie współczynnik ten dla Lublina

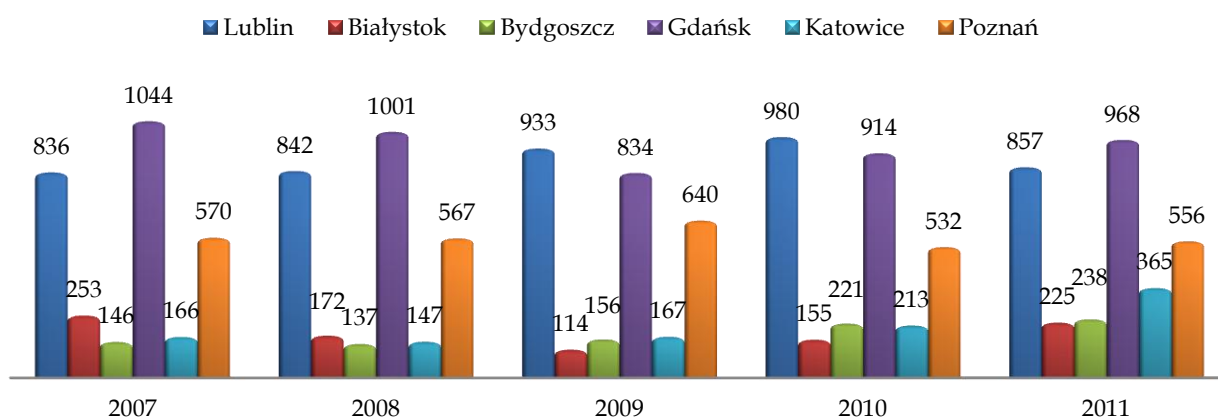
⁵⁰ Więcej informacji o wydarzeniach kulturalnych znajduje się na portalu: www.kultura.lublin.eu.

jest najwyższy spośród miast grupy porównawczej, co oznacza mniejszą dostępność do tego rodzaju instytucji kultury. Negatywne tendencje, jakie wystąpiły na lubelskim rynku kinowym, nie przełożyły się na spadek liczby seansów i widzów. Liczba wyświetlanych seansów wzrosła o 22,27% z 14 946 do 18 275. Natomiast liczba widzów zwiększyła się o 32,52% z 585 129 do 775 430. Jednak przy porównaniu wskaźnika widzów w kinach na 1 tys. ludności dla wybranych miast Polski, Lublin ma wyraźnie mniejszy współczynnik od Poznania, Katowic i Gdańska, ale za to niewiele traci do Bydgoszczy i Białegostoku.

Ofertę kulturalną Lublina wzbogacają liczne muzea działające na terenie Lublina. Do najważniejszych placówek można zaliczyć m.in. Muzeum Wsi Lubelskiej, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Lubelskie na Zamku (w tym jego oddziały: Muzeum Historii Miasta Lublin, Oddział Martyrologii „Pod Zegarem”, Oddział Literacki im. Józefa Czechowicza, Dworek Wincentego Pola). Muzeum Archidiecezjalne Sztuki Religijnej w Lublinie, Izba Pamięci Żydów Lublina, Apteka Muzeum „Cefarm – Lublin” SA, Muzeum Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej, Muzeum Uniwersyteckie Historii KUL oraz Izba Pamięci Drukarstwa Polskiego.

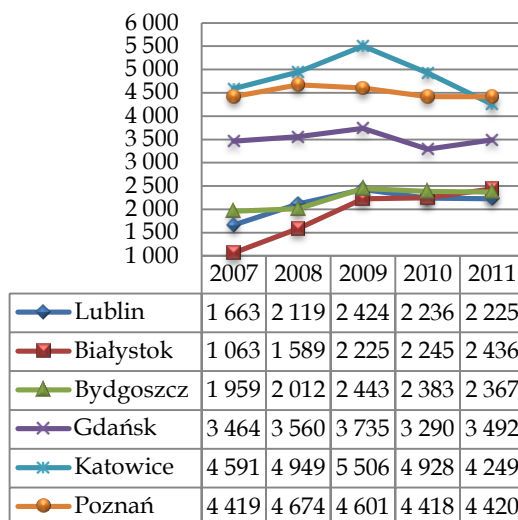
W 2011 r. lubelskie muzea odwiedziło 298 671 osób. O dużym zainteresowaniu mieszkańców i turystów muzeami świadczy wskaźnik zwiedzających w przeliczeniu na 1 tys. ludności, który dla Lublina wynosi 857. Pod tym względem Lublin ustępuje jedynie Gdańskowi. W pozostałych miastach zainteresowanie muzeami jest mniejsze.

Rysunek 58. Zwiedzający muzea w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 57. Widzowie w kinach w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

6.3. Atrakcyjność turystyczna miasta i działalność promocyjna

Lublin szczyci się blisko 700-letnią historią i unikalnymi w skali Polski i Europy zabytkami architektonicznymi. Z racji położenia na granicy Unii Europejskiej i wschodniej Europy, ma silne kontakty zarówno z Ukrainą i Białorusią, jak też z wieloma krajami Europy Zachodniej. Od lat jest organizatorem cieszących się renomą międzynarodowych festiwali filmowych, teatralnych i muzycznych.

Baza noclegowa Lublina składa się z 27 obiektów dysponujących w sumie 2 447 miejscami noclegowymi, z czego nieco ponad 59% znajduje się w 14 hotelach. W ostatnich latach liczba obiektów i miejsc noclegowych zmieniała się. Najwięcej podmiotów świadczących usługi zakwaterowania działało w 2010 r. (30), jednak nie przekładało się to na większą dostępność miejsc noclegowych, których więcej było w 2007 r. – 2 518 w ramach 24 działających obiektów.

Tabela 29. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w latach 2007-2011

Rodzaj obiektu	2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem, w tym:	24	22	26	30	27
<i>hotele</i>	11	11	11	13	14
<i>motele</i>	1	2	2	2	1
<i>pensjonaty</i>	1	1	0	0	0
<i>inne obiekty hotelowe</i>	4	4	5	5	5
<i>domy wycieczkowe</i>	1	0	0	0	0
<i>szkolne schroniska młodzieżowe</i>	1	1	1	1	1
<i>ośrodki wczasowe</i>	0	0	2	2	0
<i>ośrodki kolonijne</i>	0	0	1	0	0
<i>ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe</i>	0	0	0	1	1
<i>zespoły domków turystycznych</i>	0	0	1	1	1
<i>kempingi</i>	1	1	1	1	1
<i>pozostałe obiekty niesklasyfikowane</i>	4	2	2	4	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W porównaniu z 2007 r. całkowita liczba dostępnych miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania zmniejszyła się o 2,82%. Spadki wystąpiły w przypadku następujących rodzajów obiektów: pensjonaty, domy wypoczynkowe, szkolne schroniska młodzieżowe, kempingi, pozostałe obiekty niesklasyfikowane. Dla pozostałych form działalności odnotowano wzrost dostępnych miejsc zakwaterowania lub brak zmian.

Tabela 30. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w latach 2007-2011

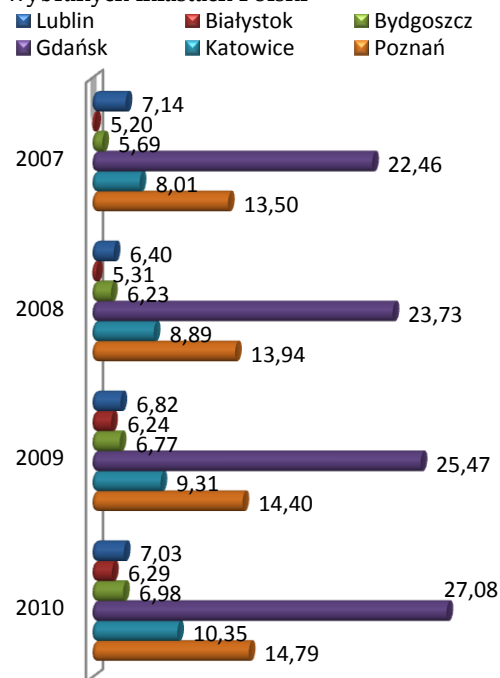
Rodzaj obiektu	2007	2008	2009	2010	2011	Zmiana (rok bazowy=2007)
Ogółem, w tym:	2 518	2 250	2 391	2 452	2 447	-71
<i>hotele</i>	1 328	1 321	1 220	1 361	1 450	122
<i>motele</i>	97	124	125	125	97	0
<i>pensjonaty</i>	68	67	0	0	0	-68
<i>inne obiekty hotelowe</i>	350	419	510	443	541	191
<i>domy wycieczkowe</i>	49	0	0	0	0	-49
<i>szkolne schroniska młodzieżowe</i>	62	62	62	62	58	-4
<i>ośrodki wczasowe</i>	0	0	143	143	0	0
<i>ośrodki kolonijne</i>	0	0	150	0	0	0
<i>ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe</i>	0	0	0	27	27	27
<i>zespoły domków turystycznych</i>	0	0	24	24	24	24
<i>kempingi</i>	90	85	85	85	70	-20
<i>pozostałe obiekty niesklasyfikowane</i>	474	172	72	182	180	-294

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Na tle miast, z którymi porównywany jest Lublin, baza noclegowa prezentuje się skromnie. Na 1 tys. ludności przypada w przybliżeniu 7 miejsc noclegowych, podczas gdy w Gdańsku jest to 27, a w Poznaniu blisko 15. Lepsze wartości wskaźnika notowane są także w przypadku Katowic – 10 miejsc. Ponadto w przypadku wymienionych miast na przestrzeni lat 2007–2011 wskaźnik rósł, natomiast dla Lublina praktycznie nie uległ zmianie.

W przeciągu analizowanych pięciu lat liczba korzystających z noclegów wzrosła o 11,48%. W sumie na koniec 2011 r. z oferty noclegowej Lublina skorzystało 197 767 osób (w 2007 r. – 177 402 osoby). Przeciętnie około 25% stanowią turyści z zagranicy. Liczba zagranicznych obywateli, która zatrzymała się w Lublinie w poszczególnych latach, kształtowała się następująco: w 2007 r. – 47 731, 2008 r. – 41 014, 2009 r. 41 724, 2010 r. 49 741, a w 2011 r. – 50 726. Ogólnie przełożyło się to na wzrost liczby nocujących obcokrajowców o 6,27%. Niemniej nie w każdym roku rósł udział turystów z zagranicy.

Rysunek 59. Miejsca noclegowe w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

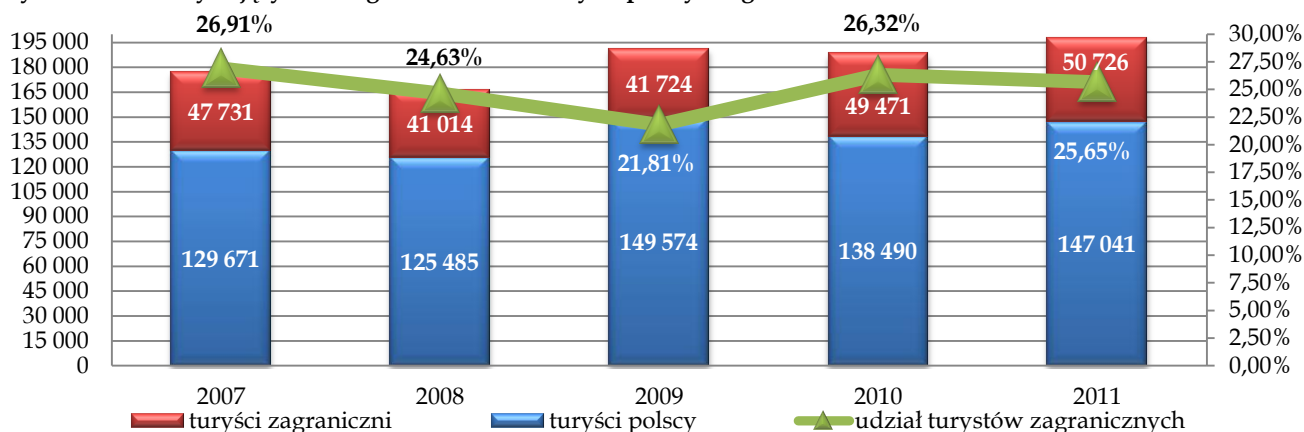
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Tabela 31. Korzystający z noclegów w poszczególnych obiektach zbiorowego zakwaterowania w latach 2007–2011

Rodzaj obiektu	2007		2008		2009		2010		2011	
	ogółem	zagraniczni (%)	ogółem	zagraniczni (%)	ogółem	zagraniczni (%)	ogółem	zagraniczni (%)	ogółem	zagraniczni (%)
Łącznie, w tym:	177 402	26,91	166 499	24,63	191 298	21,81	187 961	26,32	197 767	25,65
hotele	129 905	32,93	119 520	30,61	146 862	25,67	145 533	30,02	159 064	28,87
motele	7 291	11,78	10 314	8,79	9 028	7,9	8 037	8,3	8 147	9,71
pensjonaty	7 472	7,80	6 619	6,51	1 054	1,52	0	0,00	0	0,00
inne obiekty hotelowe	22 936	8,92	20 505	7,63	23 206	8,21	22 641	16,14	21 103	14,11
domy wycieczkowe	1 682	11,12	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
szkolne schroniska młodzieżowe	2 403	7,16	3 021	4,93	3 043	4,57	3 053	4	3 391	5,25
ośrodki wczasowe	0	0,00	0	0,00	1 008	0,00	926	0,00	60	0,00
ośrodki kolonijne	0	0,00	0	0,00	883	0,00	0	0,00	0	0,00
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	0	0,00	0	0,00	0	0,00	908	18,61	903	19,60
zespoły domków turystycznych	0	0,00	0	0,00	96	0,00	96	0,00	96	0,00
kempingi	1 118	41,50	1 906	42,18	2 249	40,15	1 692	34,81	948	28,69
pozostałe obiekty niesklasyfikowane	4 595	13,88	4 614	12,46	3 869	8,89	5 075	11,49	4 055	9,91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 60. Korzystający z noclegów w Lublinie turyści polscy i zagraniczni w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

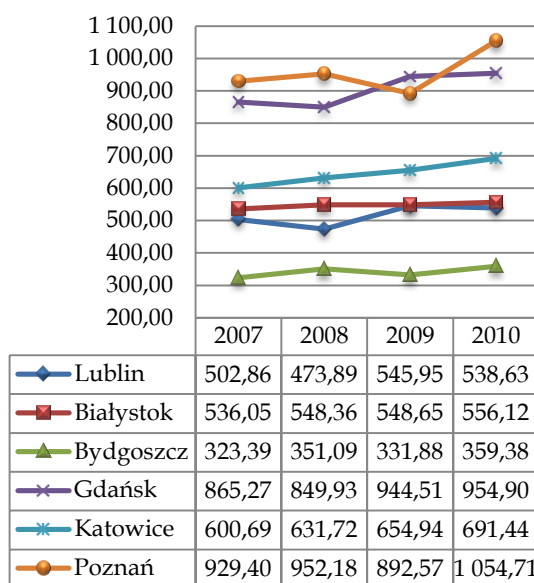
Wskaźnik korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. ludności w 2010 r. w Lublinie wyniósł 538,63 i był o 35,77 wyższy niż w 2007 r. (wzrost o 7,11%). Niemniej wartość ta jest jedną z niższych spośród miast wybranych do porównań. Blisko dwukrotnie większy współczynnik obserwowano dla Poznania (1 054,71) i Gdańska (954,90). Więcej korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców było także w Katowicach (691,44) i Białymstoku (556,12). Mniejszy wskaźnik od Lublina zanotowano jedynie w Bydgoszczy (359,38).

Podobnie jak w przypadku miejsc noclegowych przypadających na 1 tys. ludności, wskaźnik dla Lublina pokazujący liczbę udzielonych noclegów i liczbę korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w porównaniu do innych miast nie przedstawia się zadowalająco. Odnotowane wartości wskaźnika są wyższe tylko od wskaźników miasta Bydgoszcz. Niewielka różnica dzieli Lublin od Białegostoku, ale przewaga pozostałych miast jest już dość wyraźna.

Miasto Lublin w swojej promocji wykorzystuje całą tak gamę tradycyjnych, jak i nowych mediów. Działania wizerunkowe są realizowane za pomocą mediów ATL – telewizji, outdooru oraz radia i prasy, wspomaganymi przez kampanie prowadzone w Internecie. W przypadku tego ostatniego medium Miasto prowadzi dwa główne portale – ogólny [www.lublin.eu] i gminny [www.um.lublin.pl], a także profil na Facebook’u oraz kilka serwisów dedykowanych konkretnym projektom lub inicjatywom. Lublin w swoich działaniach korzysta również z ambientu, rozmaitych form komunikacji bezpośredniej oraz programów lojalnościowych. Znaczącą rolę w promocji pełnią miejskie wydawnictwa o charakterze informacyjnym oraz drobne materiały wizerunkowe.

Lublin opiera swoje działania marketingowe na przyjętej Strategii Komunikacji Marki opisującej emocjonalne i funkcjonalne aspekty marki „Lublin. Miasto Inspiracji”. Stworzono również drugą markę z nową identyfikacją wizualną, odnoszącą się do gospodarczej tożsamości Lublina – „Lublin. Inspiruje Biznes”.

Rysunek 61. Korzystający z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

6.4. Organizacja czasu wolnego

Mieszkańcy Lublina mogą spędzać czas wolny w formie aktywnej, uprawiając sport (zawodowo, amatorsko lub czysto rekreacyjnie). Według ewidencji prowadzonej przez Prezydenta Miasta Lublin (stan na wrzesień 2012 r.) w Lublinie działają 54 uczniowskie kluby sportowe, 103 kluby sportowe funkcjonujące w formie stowarzyszenia, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej, oraz 31 klubów sportowych z siedzibą w Lublinie, wpisanych do rejestru stowarzyszeń KRS. W mieście Lublin funkcjonuje 38 związków sportowych reprezentujących różne dyscypliny.

Zgodnie z założeniami Strategii wspierania rozwoju sportu i rekreacji w Lublinie do roku 2015⁵¹ mówiącymi o konieczności koncentracji nakładów na ograniczonej liczbie dyscyplin, wyróżniono dyscypliny strategiczne, reprezentowane przez lubelskie kluby biorące udział w rozgrywkach ligowych na różnym szczeblu. Wśród gier zespołowych znajdują się:

- piłka nożna mężczyzn – Motor Lublin SA (klub uczestniczy w rozgrywkach grupy wschodniej II ligi – trzecia klasa rozgrywkowa),
- koszykówka mężczyzn – MKS „Start” Lublin SA (klub uczestniczy w rozgrywkach I ligi – druga klasa rozgrywkowa),
- piłka ręczna kobiet – SPR Lublin SA (klub uczestniczy w rozgrywkach Superligi – najwyższa klasa rozgrywkowa),
- piłka siatkowa:
 - ZKS „Cukrownik” (siatkówka mężczyzn, klub uczestniczy w rozgrywkach IV grupy II ligi – trzecia klasa rozgrywkowa),
 - AZS KU UMCS (siatkówka kobiet, klub uczestniczy w rozgrywkach III grupy II ligi – trzecia klasa rozgrywkowa).

Spośród dyscyplin indywidualnych szczególna uwaga władz Lublina będzie skupiać się na:

- lekkiej atletyce – AZS KU UMCS (kobiety i mężczyźni, klub uczestniczy w rozgrywkach I ligi – pierwsza klasa rozgrywkowa),
- tenisie stołowym:
 - KS „Sygnał” (mężczyźni, klub uczestniczy w rozgrywkach I ligi – druga klasa rozgrywkowa),
 - KTS „Optima” (kobiety, klub uczestniczy w rozgrywkach I ligi – druga klasa rozgrywkowa),
- pływaniu,
- sportach walki (taekwondo WTF, boks).

Ponadto wyróżniono „żużel”, który przede wszystkim z uwagi na niewielką zdolność do generowania rozległej piramidy szkoleniowej – co przekłada się na relatywnie małą liczbę czynnie uprawiających – został odmiennie potraktowany w ramach powyższego podziału.

Lubelscy sportowcy zdobywają medale na zawodach rangi światowej, europejskiej i polskiej. W 2010 r. w sumie wywalczyli 105 medali, natomiast w 2011 r. – 136. Najwięcej medali uzyskali trenujący karate – 20, zapasy/sumo – 17, kick boxing – 12, taekwondo – 12, wspinaczkę 12. Ponad 24% zdobytych odznaczeń w 2011 r. przypadło dla sportowców niepełnosprawnych, podczas gdy w 2010 r. było to ok. 14%.

⁵¹ Uchwała nr 496/XXII/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii wspierania rozwoju sportu i rekreacji w Lublinie do roku 2015 [www.bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=170782].

Tabela 32. Medale zdobyte przez lubelskich sportowców w poszczególnych dyscyplinach w latach 2010–2011 (oznaczenia: Z – złoty, S – srebrny, B – brązowy)

Dyscyplina	2010									2011								
	Mistrzostwa Świata			Mistrzostwa Europy			Mistrzostwa Polski			Mistrzostwa Świata			Mistrzostwa Europy			Mistrzostwa Polski		
	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B
Piłka nożna	I liga									II liga								
Koszykówka	2 x I liga									2 x I liga								
Piłka siatkowa	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2 x II liga								
Piłka ręczna	Superliga, Akademicki Mistrz Europy									Superliga								
Pływanie	0	0	0	0	0	0	5	4	3	0	0	0	0	0	0	4	2	2
Karate	3	2	2	0	1	0	2	5	4	2	0	1	5	2	2	0	4	4
Lekka atletyka	0	0	0	0	0	0	3	2	6	0	0	0	0	0	0	7	0	2
Taekwondo	0	0	0	0	1	0	2	1	3	2	0	0	0	0	0	0	6	4
Zapasy/sumo	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	3	4	1	2	6
Rugby	Ekstraliga									Ekstraliga, Mistrz Polski Juniorów								
Tenis stołowy	I liga									2 x I liga								
Szachy	I liga									Ekstraklasa, Wicemistrzynie Europy								
Boks	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	2	1	1
Wspinaczka	0	0	1	0	0	0	3	1	6	1	0	0	0	0	0	4	5	2
Motocross	0	0	0	0	0	0	6	1	1	0	0	0	0	0	0	4	2	1
Kick boxing	1	0	0	0	1	0	2	4	4	0	0	0	1	0	0	2	5	4
Żużel	II liga									I liga								
Kajakarstwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sport niepełnosprawnych	0	0	0	0	0	1	8	4	2	1	0	0	1	0	4	13	6	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin.

Miasto Lublin od wielu lat inwestuje w infrastrukturę sportową. Przykładem jest wybudowana w 2006 r. Hala Sportowo-Widowiskowa Globus przy ul. Kazimierza Wielkiego 10. Obiekt posiada ok. 5 500 miejsc siedzących i jest miejscem licznych wydarzeń sportowych oraz artystycznych. W Hali Globus odbywają się największe imprezy sportowe i artystyczne po tej stronie Polski, m.in. Mecz Gwiazd PLK 2010, Turniej Finałowy Pucharu Polski w koszykówce mężczyzn, Spalding Super Cup PLKK, Gale Boksu Zawodowego, Mistrzostwa Polski w Kick-Boxingu, 2008 European Snooker Championships Ladies/Masters/Men EBSA International Polish Open Lublin-Poland. Na co dzień na parkiecie Hali Globus trenuje i rozgrywa mecze piłki ręcznej drużyna SPR Lublin. W ramach wydarzeń o charakterze artystycznym wystąpili tutaj m.in. Ewa Farna, Maryla Rodowicz, Piotr Rubik (Tu Es Petrus, Psalterz Wrześniowy), Kombii, Boney M, Doda, Lady Pank, Golec Orkiestra, Stachursky, GaelForce Dance, Zespół Pieśni i Tańca Mazowsze. Dobrym dowcipem popisały się liczne kabarety. W hali zagościły również gwiazdy Musicalu Metro, programu Mam Talent, odbył się Festiwal Reggae, rewie na lodzie: *Czarnoksiężnik z krainy Oz*, *Champions on Ice* oraz wystawiono opery *La Traviata*, *Nabucco*, a także operetkę *Baron cygański*. Drugim obiektem o charakterze sportowo-widowiskowym istniejącym od wielu lat na terenie miasta jest Hala Zygmuntońska. Wykorzystywana jest przede wszystkim do rozgrywania meczów piłki ręcznej, siatkówki, koszykówki oraz halowej piłki nożnej.

Przedsięwzięciem inwestycyjnym realizowanym w najbliższych latach będzie budowa stadionu miejskiego (obiekt stanie przy ul. Krochmalnej na terenach dawnej Cukrowni Lublin) oraz budowa basenu olimpijskiego (zespół krytych pływalni przy al. Zygmuntońskich 4). Obecny stadion miejski przy al. Zygmuntońskich będzie przeznaczony tylko dla żużlowców. Z kolei stadion „Start” służy do rozgrywania zawodów lekkoatletycznych.

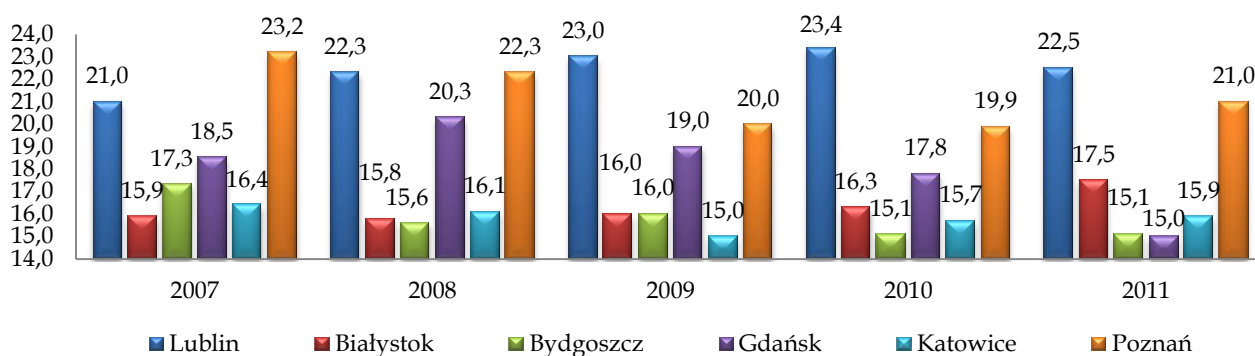
W okolicach Zalewu Zemborzyckiego zorganizowana jest strefa rekreacji i sportu – „Słoneczny Wrotków”. Wzdłuż brzegu rozciąga się piaszczysta plaża z boiskami do siatkówki. Oprócz niej zlokalizowane

są: urządzenia do outdoorowego fitness, park linowy, wyciąg do nart wodnych oraz liczne place zabaw dla najmłodszych i punkty gastronomiczne. Istnieje możliwość skorzystania z odkrytych basenów (100 m zjeżdżalnia wodna rura, turbozjeżdżalnia, zjeżdżalnia rodzinna, brodzik dla dzieci, basen pływacki, baseny rekreacyjne, wodny plac zabaw, wyspa piratów – plac zabaw dla dzieci). Również wolny czas można spędzać w bardziej aktywnej formie, korzystając z wypożyczalni sprzętu sportowego, gdzie czekają kajaki jedno- i dwuosobowe, rowery wodne, rowery górskie oraz sprzęt do windsurfingu. Do Zalewu Zemborzyckiego z różnych części Lublina prowadzi ścieżka rowerowa, która także biegnie wokół zbiornika wodnego.

W okresie zimy mieszkańcy Lublina mają do dyspozycji stok narciarski i lodowisko przy Hali Globus (powierzchnia 20 m x 30 m) oraz lodowisko Icemania (powierzchnia 30 m x 60 m) przy al. Zygmuntońskich.

Mniej fizycznie obciążającą formą zagospodarowania wolnego czasu jest przeznaczenie go na poszerzanie swojej wiedzy, horyzontów, zainteresowań poprzez lekturę książek i czasopism ogólnodostępnych w lubelskich bibliotekach. Dane potwierdzają, że lublinianie chętnie korzystają z bibliotek i czytają książki, o czym świadczy liczba wypożyczeń przypadających na 1 czytelnika. Pod tym względem Lublin wyraźnie wyróżnia się na tle innych miast. W 2011 r. wskaźnik wypożyczeń był najwyższy i wyniósł 22,5 wolumina na 1 korzystającego z biblioteki.

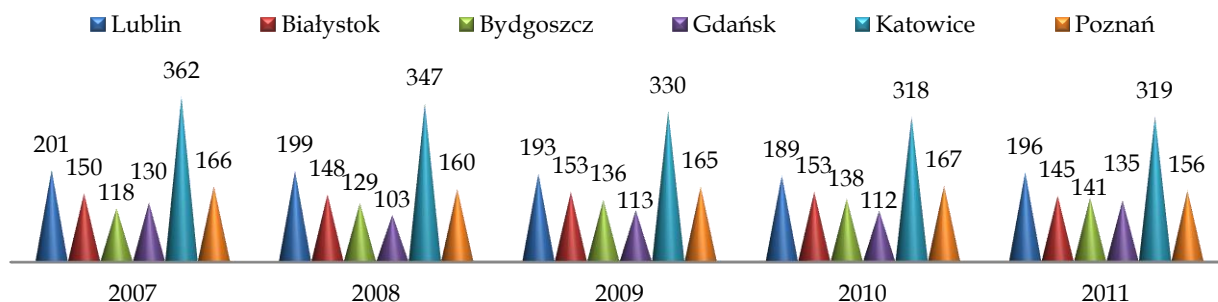
Rysunek 62. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Potwierdzeniem aktywności mieszkańców, jeśli chodzi o wykorzystanie bibliotek, jest liczba czytelników, jaka przypada na 1 tys. ludności. W ostatnich latach wskaźnik ten nieznacznie spada, ale nie są to tak dynamiczne zmiany jak w przypadku części porównywanych miast. Katowice cechują się większą liczbą czytelników przypadającą na 1 tys. ludności, z tym że nie przekłada się to na liczbę pożyczonych książek, czasopism lub pozostałych publikacji tworzących zasób zbiorów.

Rysunek 63. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 tys. ludności w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

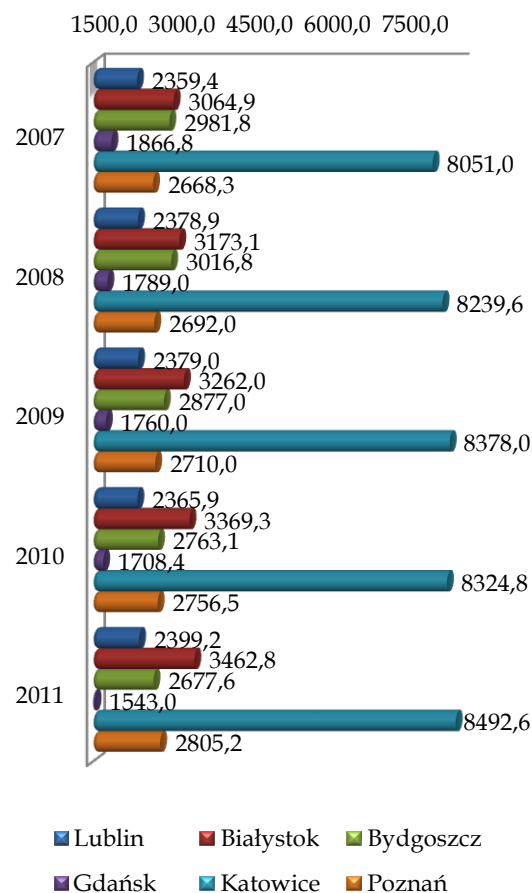

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Księgozbiór lubelskich bibliotek nie należy do zasobnych, co obrazuje wskaźnik pokazujący liczbę dostępnych pozycji w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Przez ostatnie cztery lata utrzymywał się na względnie stabilnym poziomie. Najniższą wartość odnotowano w 2007 r. – 2 359,4 książki, a najwyższą w 2011 r. – 2 399,2. Spośród porównywanych miast większym zasobem dysponują: Bydgoszcz, Poznań, Białystok i Katowice.

Czas wolny mieszkańcy Lublina oraz turyści mogą spędzić, korzystając z usług wielu lokali gastronomicznych (restauracji, kawiarni, cukierni, barów, pubów itd.). W części z nich można skosztować potraw regionalnych, a także dań pochodzących z wielu kuchni świata. W 2011 r. w Lublinie funkcjonowało 835 podmiotów gospodarczych o profilu gastronomicznym (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców przypadło blisko 24 podmioty), z czego 611 stanowiły restauracje i inne placówki gastronomiczne. W latach 2009–2011 znacznie, bo o 27,78% zmniejszyła się liczba punktów zajmujących się przygotowaniem i podawaniem napojów. Natomiast wzrosła liczba restauracji i pozostałych placówek gastronomicznych oraz liczba punktów gastronomicznych przygotowujących żywność dla odbiorców zewnętrznych (odpowiednio o 7,76% i 26,56%).

Rysunek 64. Księgozbiór bibliotek na 1 tys. ludności w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 33. Liczba podmiotów gospodarczych o profilu gastronomicznym działających w Lublinie w latach 2009–2011

Rodzaj działalności podmiotu	2009		2010		2011	
	liczba	w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	liczba	w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	liczba	w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców
Ogółem, w tym:	829	23,72	874	25,08	835	23,96
restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	567	16,23	628	18,02	611	17,53
przygotowywanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering) i pozostała gastronomiczna działalność usługowa	64	1,83	82	2,35	81	2,32
przygotowywanie i podawanie napojów	198	5,67	164	4,71	143	4,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

6.5. Konkluzje strategiczne

- Lublin jest miastem posiadającym bogatą historię, która była tworzona przez rozmaite kultury i środowiska ścierające się na przestrzeni wieków w mieście, udokumentowaną wieloma zabytkami, dziełami oraz eksponatami. Na 2017 r. przypada 700-lecie lokacji Lublina, dlatego też rok ten oraz lata wcześniejsze warto wykorzystać do zaprezentowania dziejów miasta, tego, jak ono się kształtowało, i na bazie 700-letniej historii wyznaczyć nowe kierunki rozwoju na przyszłe stulecie.
- Lubelska kultura cechuje się dobrze rozwiniętą bazą instytucjonalną i organizacyjną. Jest bogata w różnorodne wydarzenia o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Unikatowe walory kulturowe miasta stanowią bazę do promocji Lublina oraz są kluczowym komponentem sprzyjającym rozwojowi turystyki.
- Lublin opiera swoje działania marketingowe na dwóch markach – „Lublin. Miasto Inspiracji” i „Lublin. Inspiruje Biznes”. Pierwsza odnosi się do tożsamości kulturowej, druga zaś do gospodarczej. Obydwie marki wymagają zakorzenienia w świadomości mieszkańców Lublina i regionu, a także wszelkich interesariuszy wywodzących się z kraju i zagranicy.
- Stan oraz wielkość bazy noclegowej Lublina są nieadekwatne do możliwości, jakie miasto ma do generowania turystyki kulturowej przy założeniu wykorzystania walorów historyczno-kulturowych, które posiada. Szczególnie uboga jest oferta noclegowa dla młodych turystów, którzy chętnie korzystają z niedrogich noclegów, jak np. hostele, schroniska itp. Ponadto poprzez dążenie do wzmocnienia potencjału konferencyjnego i kongresowego miasta należy rozwijać turystykę biznesową.
- Blisko 3/4 odwiedzających Lublin stanowią turyści polscy. Warto wzmocnić promocję miasta za granicą, co może przełożyć się na wzrost liczby turystów zagranicznych, którzy z reguły bywają zamożniejsi i są w stanie wydać w trakcie pobytu w mieście więcej pieniędzy (finalnie środki te trafiają w znacznej części do lubelskich przedsiębiorców).
- W ostatnich latach Lublin wzbogacił swoją ofertę, pozwalającą na spędzenie w sposób aktywny czasu wolnego. Główne działania spowodowały rozszerzenie propozycji rekreacyjno-sportowych, zostały także podjęte kroki zakładające modernizację i budowę nowych wielokubaturowych obiektów sportowych. W przyszłości stworzy to szansę na organizację prestiżowych imprez sportowych, a także kulturowych.

7. Jakość życia

7.1. Środowisko naturalne

Walory i zasoby przyrodnicze Lublina są jednym z ważniejszych czynników kształtujących rozwój miasta i jakość życia w nim. W swoich granicach Lublin posiada trzy lasy: największy las Dąbrowa, położony przy zbudowanym w 1974 r. sztucznym zbiorniku wodnym, zwanym Zalewem Zemborzyckim, Stary Gaj, położony na zachodzie miasta, i najdalej wysunięty na południe las Prawiedniki. Ponadto miasto posiada liczne parki spacerowo-wypoczynkowe (m.in. Park Saski, Park Ludowy, park Rusalka, park Czuby, Park Bronowicki), a osiedla bogate są w zieleńce i mniejsze skwery.

Na terenie miasta, w dolinie i na zboczach rzeki Czechówki w dzielnicy Sławinek, położony jest Ogród Botaniczny UMCS. Dostarcza on wysokich wartości krajobrazowych i kompozycji parkowych. Rozciąga się na powierzchni 25 hektarów i zawiera około 6,5 tys. gatunków i odmian roślin pochodzących ze wszystkich stron świata. W Ogrodzie, oprócz urzekających kompozycji roślinnych, tajemniczych ścieżek, głębokich wąwozów, znajduje się zabytkowy dworek Kościuszków.

Drugim obiektem o walorach przyrodniczych i kulturowych zlokalizowanym na Sławinku jest Muzeum Wsi Lubelskiej (tzw. Skansen). Na powierzchni 27 hektarów zgromadzono unikalną ekspozycję, która dokumentuje życie dawnych mieszkańców regionu. Znajdują się tu urokliwe młyny, zagrody i chaty kryte strzechą, tętniące życiem podczas organizowanych przez muzeum sianokosów, żniw czy dożynek.

Od wieków doliny rzeczne Czechówki, Czerniejówki i Bystrzycy miały kluczowe znaczenie dla zagospodarowania miasta. Do dziś decydują o warunkach przewietrzania, a koryta rzek i ich dawne tereny zalewowe wyznaczają racjonalne granice terenów przydatnych pod zabudowę. W latach 60. minionego stulecia dokonano regulacji rzek na znacznej części ich przebiegu przez miasto, a równocześnie zlikwidowano wiele stawów, które od stuleci dostarczały miastu ryb i pozwalały na wypoczynek. Zmniejszyło to ryzyko wylewów, ale też i zubożyło walory krajobrazowe dolin. Jednocześnie z powiększaniem obszarów zabudowanych w dolinach pojawiły się drogi o coraz większych parametrach. W latach 70. spiętrzone też wody Bystrzycy w Zalewie Zemborzyckim, tworząc na południu miasta tereny rekreacyjne o wysokim potencjale atrakcyjności. Doliny rzeczne na wielu odcinkach zaczęły być wręcz terenem wysypisk śmieci i miejscem spustu ścieków i nieczystości. Dopiero budowa oczyszczalni ścieków na Hajdowie wraz z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej spowodowały początek poprawy stanu czystości rzek. Stan obecny dolin rzecznych można scharakteryzować następująco:

- Dolina Czechówki – zdominowana przebiegiem drogi krajowej S-17, będącej jednocześnie ważną drogą obsługującą śródmieście i inne przyległe dzielnice. Wymaga rekultywacji terenów zielonych, przywrócenia im walorów krajobrazowych i wyizolowania od trasy komunikacyjnej.
- Dolina Czerniejówki – jedyna dolina wolna od dużych szlaków komunikacyjnych, co nie oznacza braku problemów. Jedno ze źródeł problemów leży w sposobie „wiejskiego” traktowania rzeki przez wielu mieszkańców przyległych terenów. Zanieczyszczanie ściekami lub tworzenie wysypisk śmieci jest tu dość powszechne. Innym problemem jest odprowadzenie wód opadowych i zagrożenie powodziowe występujące okresowo w dolinie.
- Dolina Bystrzycy – najdłuższa dolina największej rzeki w Lublinie, której kierunek i szerokość zapewnia miastu korzystne warunki przewietrzania. Odcinkowo dolinie rzecznej towarzyszą trasy komunikacyjne. Wiele dawnych terenów zalewowych zajęły ogrody działkowe, które powoli tracą swoich zwolenników i użytkowników. W ostatnich latach powstała ścieżka rowerowa wzdłuż tej doliny, która stanowi główną oś całego systemu ścieżek rowerowych w Lublinie i służy tworzeniu alternatywnej sieci ekologicznej komunikacji w mieście pozwalającej na dobrą dostępność terenów rekreacyjnych w dolinach. Główne tereny i obiekty sportowe (stadion, boiska, Lubelski Klub Jeździecki) są zlokalizowane w środkowym odcinku tej doliny, ale ich powiązanie z rzeką nie jest w pełni wykorzystane. Dolina Bystrzycy obejmuje

też teren Zalewu Zemborzycyckiego i lasu Dąbrowa, które są potencjalnie najbardziej atrakcyjnymi terenami rekreacyjnymi miasta.⁵²

Cenne zasoby przyrodnicze, jakimi dysponuje miasto, muszą być chronione m.in. poprzez wdrożenie i stosowanie odpowiedniej polityki gospodarki odpadami. Jej skuteczność może być oceniana poprzez stopień odzysku odpadów ogólnie wyprodukowanych. W 2011 r. w Lublinie wytworzono 1 324,5 tony odpadów przypadających na 1 km² powierzchni miasta. Porównywalną ilość wytwarza Białystok i Bydgoszcz. Dla ochrony walorów naturalnych środowiska istotny jest udział odpadów poddanych odzyskowi. Pod tym względem w 2011 r. Lublin był liderem, poddając odzyskowi 99,3% wytworzonych w ciągu roku odpadów.

Tabela 34. Odpady wytworzone w przeliczeniu na 1 km² powierzchni miasta w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w tonach)

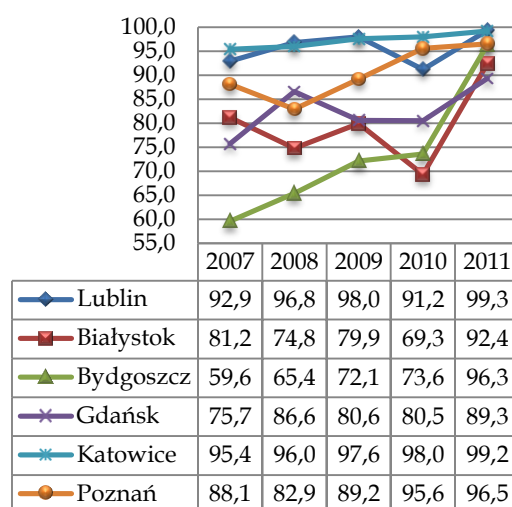
Miasto	2007	2008	2009	2010	2011
Lublin	2 807,5	803,4	966,7	826,7	1 324,5
Białystok	1 641,2	1 737,3	1 198,0	1 231,9	1 256,2
Bydgoszcz	1 844,0	1 453,7	1 004,5	1 367,2	1 300,1
Gdańsk	2 293,9	1 747,3	1 405,7	1 338,4	1 610,2
Katowice	22 014,5	19 694,5	17 910,3	16 618,1	17 456,9
Poznań	1 838,2	1 724,4	2 614,9	2 644,6	2 204,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Dbłość o środowisko naturalne przejawia się także w gospodarce ściekowej. Ścieki powstające na terenie miasta stanowią ścieki: bytowe, przemysłowe, wody opadowe lub ich mieszanina. Są one odprowadzane do kanalizacji miejskiej, która ma charakter rozdzielczy. Ścieki bytowo-gospodarcze i przemysłowe są przesyłane przez układ kanałów do kolektora zbiorczego, a następnie trafiają do oczyszczalni ścieków „Hajdów”, gdzie zostają poddane procesowi oczyszczania. Natomiast wody opadowe odprowadzane są oddzielnym systemem kanalizacji deszczowej do rzek.

Oczyszczalnia ścieków „Hajdów” oczyszcza wszystkie ścieki bytowo-gospodarcze z miast Lublin i Świdnik oraz okolicznych gmin. Ścieki z obu miast dopływają do oczyszczalni kolektorem „Z” o średnicy 2,5 m. Oczyszczalnia posiada następującą projektową zdolność przepustową: średnio na dobę Qd śr = 120 000 m³/d, max. na dobę Qd max = 135 000 m³/d, max. na godzinę Qh max = 9 000 m³/h. Zajmuje łącznie 62,6 ha, z czego pola załadowywania – 22,4 ha. Obiekt został zaprojektowany w latach 70. XX w., a jego budowa trwała do 1992 r. Oczyszczone ścieki, odprowadzane do rzeki Bystrzycy, mają bardzo duży wpływ na jej stan z uwagi na ich dużą ilość, stanowiącą kilkadziesiąt procent odbiornika. Z tego powodu Spółka, dbając o naturalne środowisko, przykłada ogromną wagę do jakości świadczonych usług i zaawansowanych technologii wykorzystywanych w obiekcie. Stopień

Rysunek 65. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

⁵² Na podstawie Programu Rewitalizacji dla Miasta, Uchwała nr 752/XXXIII/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie Programu Rewitalizacji dla Lublina.

redukcji podstawowych wskaźników zanieczyszczeń wynosi średnio 95,6%, co pozwala na spełnienie warunków pozwolenia wodnoprawnego.⁵³

Od 2009 r. Lublin oczyszcza 100% ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających przeprowadzenia tego procesu. Podobnym rezultatem, z tym że od 2010 r., cechuje się Białystok. W przeszłości 100% ścieków oczyszczała Bydgoszcz, lecz w ostatnim analizowanym roku wskaźnik ten uległ znacznej obniżce.

Tabela 35. Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	98,47	99,27	100,00	100,00
Białystok	99,66	99,86	94,61	100,00
Bydgoszcz	100,00	100,00	100,00	94,12
Gdańsk	78,87	77,72	98,92	99,37
Katowice	72,73	71,88	74,02	74,72
Poznań	99,93	99,24	99,49	99,96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

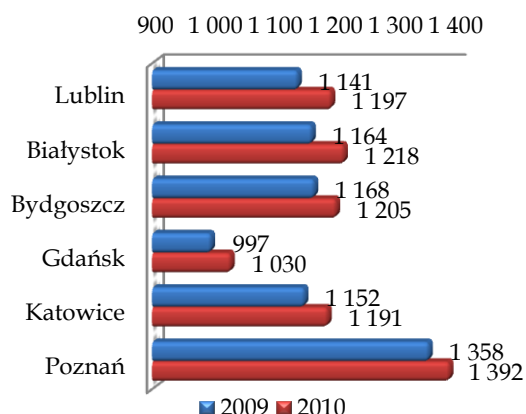
Wpływ na zanieczyszczenie powietrza, ale również na komfort życia i przemieszczania się po mieście ma samochodowy ruch uliczny i jego natężenie. Wskaźnikami, które pokazują zagęszczenie samochodów w przestrzeni miejskiej i które mogą być wykorzystane do porównań z innymi miastami jest liczba pojazdów w przeliczeniu na 1 tys. ludności oraz liczba pojazdów w przeliczeniu na 1 km² powierzchni miasta.

Tabela 36. Liczba pojazdów w przeliczeniu na 1 tys. ludności w latach 2009–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	Samochody osobowe			Samochody ciężarowe			Motocykle		
	2009	2010	Dynamika	2009	2010	Dynamika	2009	2010	Dynamika
Lublin	378,7	396,5	104,70%	79,5	85,3	107,30%	14,6	15,9	108,90%
Białystok	315,5	328,3	104,06%	66,5	70,4	105,86%	13,2	13,9	105,30%
Bydgoszcz	462,5	477,4	103,22%	82,7	87,6	105,93%	25,4	26,0	102,36%
Gdańsk	470,9	484,3	102,85%	88,4	92,4	104,52%	10,2	11,1	108,82%
Katowice	484,5	500,7	103,34%	107,3	114,3	106,52%	14,6	15,4	105,48%
Poznań	514,8	525,6	102,10%	107,7	115,1	106,87%	18,7	19,8	105,88%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Rysunek 66. Liczba pojazdów samochodowych ogółem w przeliczeniu na 1 km² powierzchni miasta w latach 2009–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

Lublin cechuje się największą dynamiką wzrostu liczby samochodów osobowych, ciężarowych oraz motocykli przypadających na 1 tys. mieszkańców. Odpowiednio wskaźnik wzrósł o 4,7%, 7,3% i 8,9%. Jednak porównanie konkretnych wartości za 2010 r. wykazuje, że są one w większości przypadków niższe niż dla miast grupy porównawczej. Jedynie mniej pojazdów na obywatela przypada w Białymstoku – 328,2, podczas gdy w Lublinie jest 396,5. Niskie wartości tego wskaźnika są korzystne dla środowiska naturalnego i pozytywnie wpływają na jakość powietrza (mniej zanieczyszczeń i spalin).

Z kolei pod względem zagęszczenia przestrzeni miejskiej pojazdami (1 197 pojazdów na 1 km² w 2010 r.) niewiele różni się od pozostałych miast. Największym zagęszczeniem cechuje się Poznań (1 392 pojazdy na 1 km²),

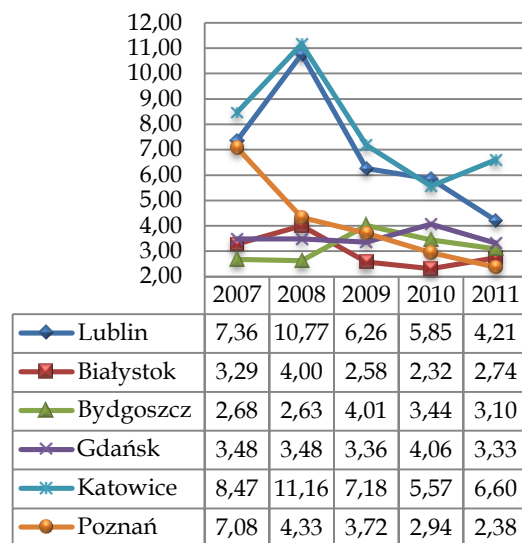
⁵³ Strona internetowa Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Lublinie [www.mpwik.lublin.pl].

niewiele wyższy wskaźnik odnotowano dla Białegostoku (1 218) i Bydgoszczy (1 205). Minimalnie mniejsze zagęszczenie pojazdami występuje w Katowicach (1 191). Najbardziej przyjaznym miastem dla mieszkańców, środowiska i przestrzeni miejskiej jest Gdańsk (1 030).

Władze Lublina w 2011 r. przeznaczyły na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska 63 121 222,05 zł, co stanowiło 4,21% ogólnych wydatków miasta i 181,09 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Od 2007 r. zarysowała się ogólna tendencja spadkowa udziału wydatków w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Jedynie w 2008 r. jednorazowo wystąpił skokowy wzrost. Niemniej udział tego rodzaju wydatków w budżecie w porównaniu do większości wybranych miast jest większy. Jedynie Katowice, przeznaczając 92 691 193,20 zł, osiągają wskaźnik na poziomie 6,60%. Pozostałe miasta w 2011 r. przeznaczyły odpowiednio następujące kwoty: Gdańsk - 84 585 329,03 zł (3,33%), Poznań - 72 728 216,49 zł (2,38%), Bydgoszcz - 43 986 784,21 zł (3,10%), Białystok - 40 263 689,62 zł (2,74%).

Ponadto władze miasta Lublin inicjują wiele działań zmierzających do poprawy jakości środowiska.⁵⁴ Lublin otrzymał także wyróżnienie od Prezydenta RP za skuteczną walkę ze szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem jako wzorcową metodę ochrony kasztanowców.

Rysunek 67. Udział wydatków w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska w ogólnych wydatkach budżetu JST w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

⁵⁴ W 2011 r. zorganizowano m.in.: akcję „Posprzątajmy Lublin na wiosnę 2011”, akcję „Sadzonki za oponki”, akcję „Spotkajmy się w schronisku”, VI Ekopiknik Rodzinny połączony z Maratonem Leszczynowa”, akcję „Ekoświatło za Elektrośmięci”, konferencję „Potencjał ekologiczny Lublina i Lubelszczyzny”, konferencję „Prawidłowa pielęgnacja drzew”, kampanię „Kochasz dzieci, nie pal śmieci”.

7.2. Opieka zdrowotna

W Lublinie ambulatoryjna opiekę medyczną świadczą 223 placówki (23 publiczne i 200 niepublicznych) oraz 68 podmiotów o charakterze praktyk lekarskich. W latach 2007–2010 zwiększyła się liczba zakładów opieki zdrowotnej działających na terenie miasta. W 2007 r. było ich 208, a w 2010 r. już 223. Wzrost ten wynika wyłącznie z tego, iż przybyło 19 nowych placówek niepublicznych. Natomiast liczba placówek publicznych uległa zmniejszeniu z 27 do 23. Ubyło także ośrodków świadczących praktyki lekarskie.

Tabela 37. Zakłady opieki zdrowotnej wg rodzaju działające w Lublinie w latach 2007–2010

Rodzaj placówki	2007	2008	2009	2010
Ogółem, w tym:	208	201	215	223
publiczne	27	35	26	23
niepubliczne	181	166	189	200
Służby medycyny pracy	7	30	-	-
Praktyki lekarskie	92	81	70	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

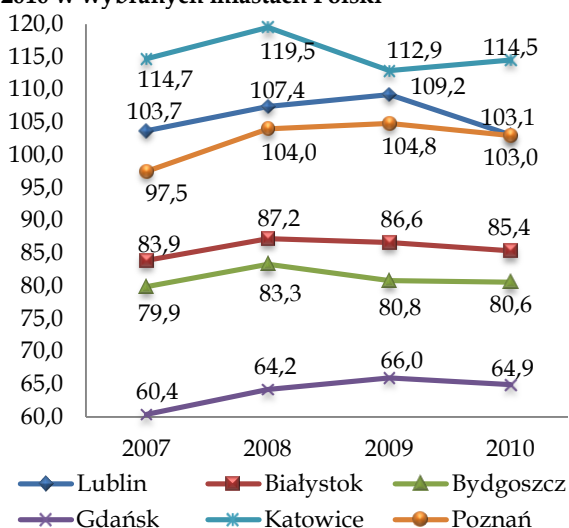
W 2010 r. udzielono 1 564 674 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, co oznaczało 80 414 mniej porad (spadek o 4,89%) niż w 2007 r. Pomoc świadczona przez placówki podległe samorządowi stanowiła odpowiednio w 2007 r. – 6,75%, w 2008 r. – 7,24%, w 2009 r. – 6,81%, w 2010 r. – 6,96%.

Tabela 38. Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w latach 2007–2010

Rodzaj danych	2007	2008	2009	2010
Ogółem, w tym:	1 645 088	1 679 669	1 673 194	1 564 674
udzielone przez placówki podległe samorządowi terytorialnemu	111 094	121 529	113 891	108 830

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 68. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Działające na terenie Lublina szpitale dysponują znaczną liczbą łóżek przeznaczonych dla pacjentów. W 2010 r. na 10 tys. ludności w przybliżeniu przypadają 103 łóżka. W porównaniu do innych miast pozycjonuje to Lublin na 2 miejscu tuż za Katowicami (114,5), a minimalnie przed Poznaniem (103,0). W Białymstoku, Bydgoszczy i Gdańsku dostępność do wolnych łóżek w szpitalach jest znacznie mniejsza.

Leczeniem lublinian zajmuje się liczna kadra medyczna. Z danych za 2010 r. wynika, że 2 329 lekarzy (6,68 na 1 tys. osób), 393 dentyistów (1,13 na 1 tys. osób), 3 755 pielęgniarek (10,78 na 1 tys. osób) oraz 465 położnych (1,33 na 1 tys. osób). Powyższe dane potwierdzają, że Lublin jest silnym ośrodkiem medycznym z liczną i dobrze wykształconą kadrami.

Lublin charakteryzuje się również bardzo dobrze rozwiniętą siecią aptek, o czym świadczy wskaźnik liczby ludności przypadającej na 1 aptekę. Spośród wybranych miast jest on najniższy, co oznacza, że mieszkańcy mają większy dostęp do punktów sprzedaży leków, niż ma to miejsce w porównywanych samorządach. W 2011 r. na 1 aptekę przypadają 2 049 osób i było to o 197 więcej niż w 2007 r. Pomimo pewnego ograniczenia dostępności, Lublin i tak posiada pod tym względem sporą przewagę nad pozostałymi miastami.

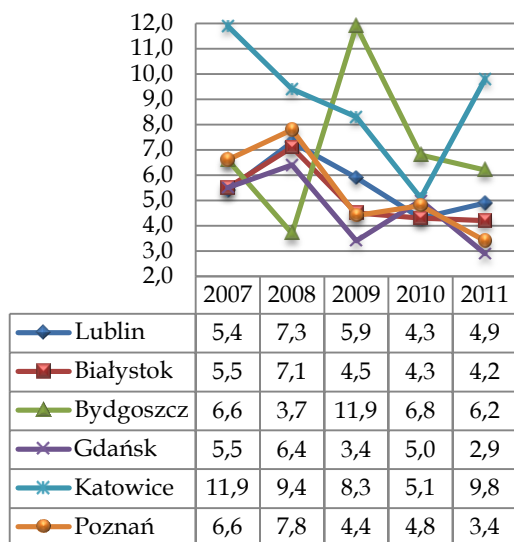
Tabela 39. Liczba personelu medycznego wg podstawowego miejsca pracy przypadającego na 1 tys. mieszkańców w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski⁵⁵

Miasto	Lekarze				Dentyści				Pielęgniarki				Położne			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Lublin	5,82	6,47	6,80	6,68	1,07	1,00	1,09	1,13	10,82	10,94	11,28	10,78	1,32	1,38	1,40	1,33
Białystok	4,61	4,79	4,93	4,85	0,79	0,73	0,70	0,79	8,17	8,11	8,36	8,38	1,14	1,24	1,19	1,19
Bydgoszcz	4,11	3,83	4,63	4,61	0,40	0,37	0,43	0,43	7,58	7,23	7,87	7,92	1,05	1,01	0,97	0,96
Gdańsk	3,76	3,71	4,11	3,75	0,37	0,38	0,40	0,48	6,81	6,74	6,92	6,59	0,86	0,88	0,90	0,79
Katowice	5,05	5,22	5,63	5,45	0,42	0,47	0,47	0,47	12,45	12,73	13,41	13,08	1,05	1,19	1,10	1,22
Poznań	4,16	4,20	4,07	3,79	0,36	0,45	0,20	0,32	7,33	7,29	7,11	7,47	1,25	1,33	1,25	1,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

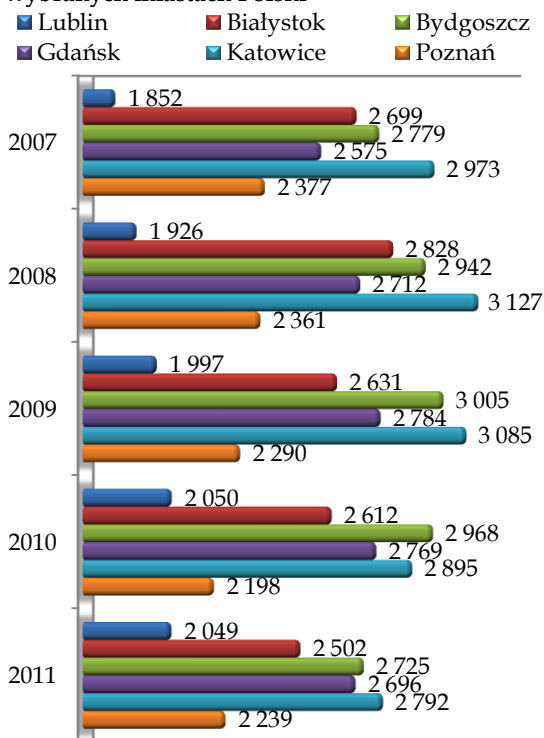
Ostatni element analizowany w ramach tego rozdziału dotyczy opieki zdrowotnej nad najmłodszymi. Obrazowany jest on przez dane dotyczące zgonów niemowląt. W 2011 r. wskaźnik zgonów niemowląt na 1 tys. urodzeń wzrósł o 0,6 do poziomu 4,9. W ten sposób ogólna spadkowa tendencja, jaką można było obserwować od 2008 r., została odwrócona. Na tle grupy porównawczej miasto Lublin prezentuje się przeciętnie i powinno dążyć do poprawy jakości opieki nad noworodkami. Miastami posiadającymi większy wskaźnik śmiertelności niemowląt są Bydgoszcz i Katowice.

Rysunek 70. Zgony niemowląt na 1 tys. urodzeń żywych w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 69. Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

⁵⁵ Dane nie obejmują jednostek, których organem tworzącym jest Ministerstwo Obrony Narodowej lub dawne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

7.3. Pomoc społeczna⁵⁶

Miasto Lublin realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie (MOPR), będący jednostką organizacyjną miasta, oraz inne podmioty, dla których organem prowadzącym jest Urząd Miasta Lublin, a także liczne ośrodki prowadzone przez fundacje i stowarzyszenia.

W 2011 r. wydatki MOPR wyniosły 147 054 106,36 zł. Dokonując analizy wydatków MOPR ze względu na formę wsparcia, należy podkreślić, że największe nakłady zostały przeznaczone na zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne, dodatki do zasiłków rodzinnych oraz świadczenia alimentacyjne – 71 608 039,51 zł (48,70%). Znaczne wydatki zostały poniesione także na zasiłki i usługi pomocy społecznej – 23 973 124,88 zł (16,30%) oraz utrzymanie MOPR, CAŚ, CIK i Poradni Specjalistycznej dla Rodzin – 20 014 126,23 zł (13,61%). Przeznaczenie pozostałych środków prezentuje tabela 40.

Tabela 40. Wydatki zrealizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w 2011 r. z podziałem na formy wsparcia

Wyszczególnienie	Wartość (w zł)	Udział (w %)
Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	6 932 505,36	4,71
Wydatki na domy pomocy społecznej i ośrodki wsparcia	9 588 124,75	6,52
Wydatki na placówki opiekuńczo-wychowawcze	2 945 238,04	2,00
Zasiłki i usługi pomocy społecznej	23 973 124,88	16,30
Ubezpieczenie zdrowotne	923 454,50	0,63
Pomoc na rzecz repatriantów i cudzoziemców	74 897,62	0,05
Rodziny zastępcze i usamodzielnienia	5 186 548,21	3,53
Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne, dodatki do zasiłków rodzinnych oraz świadczenia alimentacyjne	71 608 039,51	48,70
Utrzymanie MOPR, CAŚ, CIK, Poradni Specjalistycznej dla Rodzin	20 014 126,23	13,61
Gminny Program Przeciwdziałania i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	725 000,00	0,49
Projekty współfinansowane środkami UE	3 809 898,04	2,59
Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	744 766,97	0,51
Mieszkania chronione	97 878,25	0,07
Pozostała działalność	430 504,00	0,29
Razem	147 054 106,36	100

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku.

Poziom wydatków na realizację zadań pomocy społecznej w 2011 r. w stosunku do 2010 r. był niższy o 2 889 946,40 zł. Największy spadek wydatków dotyczył projektów współfinansowanych środkami UE. W 2011 r. wydatki w tym obszarze były niższe o 4 394 419,14 zł w stosunku do 2010 r.

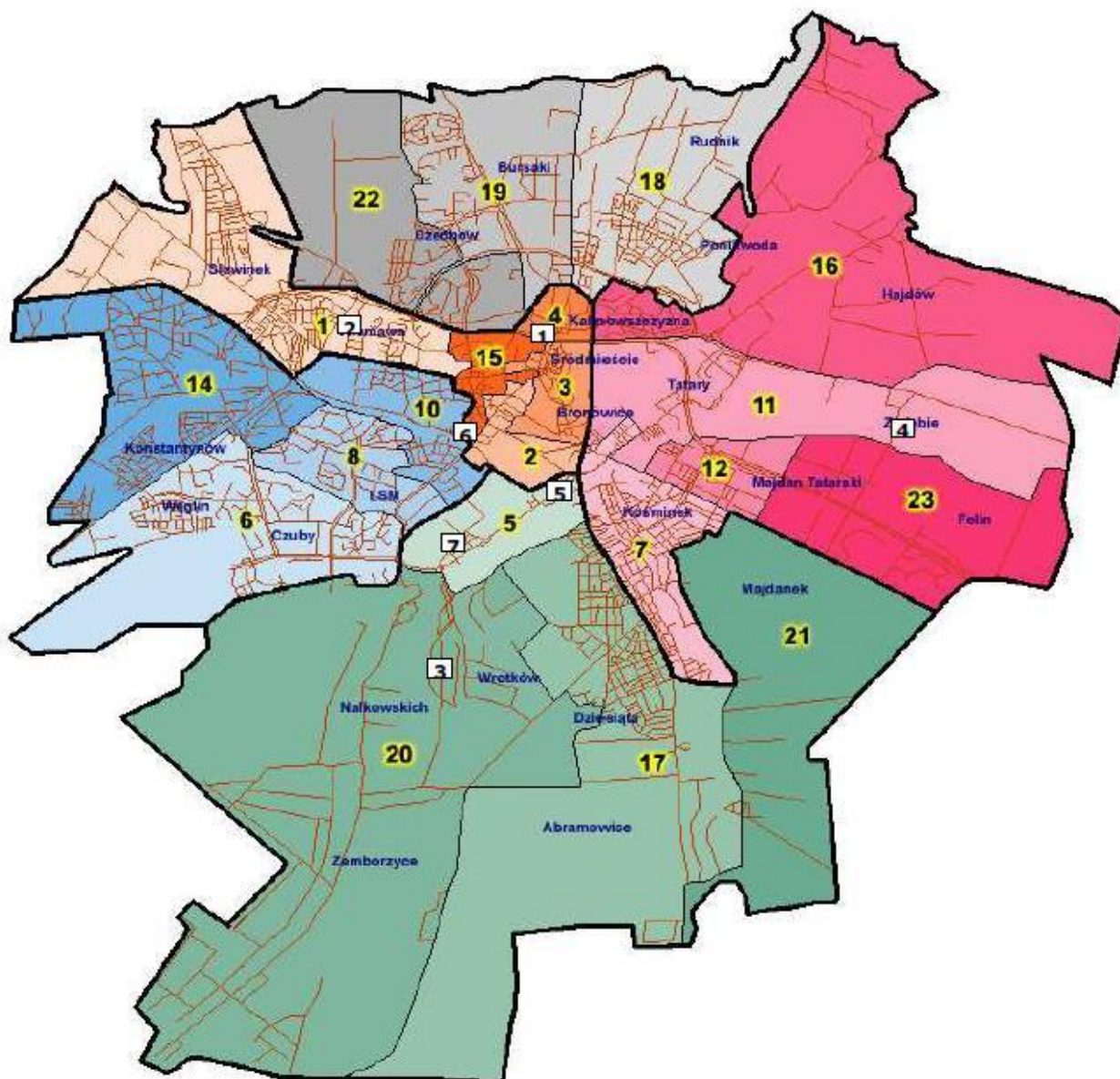
W 2011 r. z pomocy MOPR skorzystało 23 558 osób, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznaczało spadek o około tysiąc osób. Tendencja spadkowa liczby podopiecznych jest obserwowana od kilku lat, przy czym sukcesywnie zmniejsza się liczba korzystających z pomocy środowiskowej. Należy zaznaczyć, że osoby objęte wsparciem środowiskowym stanowią 87% wszystkich korzystających z systemu wsparcia pomocy społecznej w mieście.

Na terenie miasta Lublin w 2011 r. funkcjonowało 5 Filii Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, które swoim zasięgiem obejmowały wszystkie dzielnice Lublina. W strukturach Filii MOPR wydzielono 21 Sekcji Pracy Socjalnej, których pracownicy zajmują się pracą socjalną bezpośrednio w środowisku potrzebującego. Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie sprawował nadzór merytoryczny nad działalnością 7 domów pomocy społecznej i 31 ośrodkami wsparcia. Domy pomocy społecznej oferują łącznie 606 miejsc, a ośrodki wsparcia dysponują 1 034 miejscami. W 2011 r. pomoc otrzymało 3 737 osób, z czego w ośrodkach wsparcia 2 978 osób (w tym 1 162 osób korzystało z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez Miasto Lublin,

⁵⁶ Rozdział opracowany w oparciu o Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku [www.mopr.lublin.pl/sprawozdania/opis/spr_2011.pdf].

a 1 816 osób z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne) i domach pomocy społecznej 759 potrzebujących.

Rysunek 71. System pomocy środowiskowej w 2011 r. na terenie miasta Lublin

Filia Nr 1 - ul. Lubartowska 6-8

- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 1 - Głowackiego 35
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 2 - Narutowicza 74
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 3 - Jezuicka 4
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 4 - Lubartowska 59/2
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 15 - Chopina 11/4

Filia Nr 2 - ul. Kresowa 9

- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 7 - Startowa 11
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 11 - Montażowa 16
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 12 - Startowa 11
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 16 - Towarowa 19
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 23 - Jagielly 16

Filia Nr 3 - ul. Mieszka I - 4

- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 6 - Jutrzenki 6
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 8 - Mieszka I - 4
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 10 - Głęboka 11
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 14 - Zana 14

Filia Nr 4 - al. Kompozytorów Polskich 8

- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 18 - Koryznowej 2c
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 19 - Kompozytorów Polskich 8
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 22 - Paganiniego 12

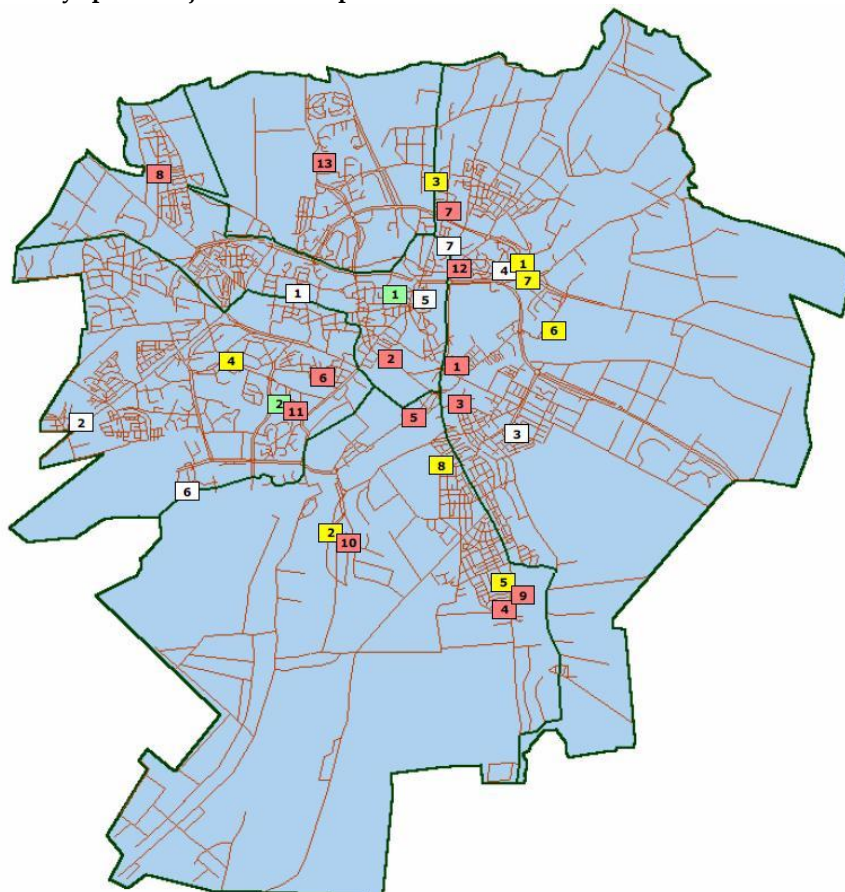
Filia Nr 5 - ul. Nałkowskich 114

- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 5 - Piekarska 27
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 17 - Róży Wiatrów 1
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 20 - Nałkowskich 114
- Sekcja Pracy Socjalnej Nr 21 - Zdrowa 14

- 1 Centrum Interwencji Kryzysowej, ul. Probstwo 6A
- 2 Specjalistyczna Poradnia dla Rodzin, ul. Popieluszki 28E
- 3 Centrum Aktywizacji i Rozwoju Seniorów, ul. Nałkowskich 114
- 4 Centrum Aktywności Środowiskowej, ul. Grygowej 4B
- 5 Dzielny Ośrodek Wsparcia dla Bezdomnych, ul. Młyńska 18
- 6 Świetlica socjoterapeutyczna, ul. Głęboka 11
- 7 Świetlica socjoterapeutyczna nr 2, ul. Piekarska 27

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku.

Rysunek 72. Domy pomocy społecznej i ośrodki wsparcia na terenie miasta Lublin

Domy Pomocy Społecznej

- 1 DPS im. Matki Teresy z Kalkuty w Lublinie, ul. Głowackiego 26
- 2 DPS "Betania" w Lublinie, Al. Kraśnicka 223
- 3 DPS dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie w Lublinie, ul. Kosmonautów 78
- 4 DPS "Kalina" w Lublinie, ul. Kalinowszczyzna 84
- 5 DPS im. Wiktorii Michelisowej w Lublinie, ul. Archidiakońska 7
- 6 DPS im. Błogosławionego Jana Pawła II, ul. Ametystowa 22
- 7 Prawosławny DPS Diecezji Lubelsko - Chełmskiej, ul. Dolińskiego 1

Środowiskowe domy samopomocy

- 1 ŚDS "Kalina", ul. Kalinowszczyzna 84
- 2 ŚDS, ul. Nałkowskich 78
- 3 ŚDS "Absolwent", ul. Spółdzielczości Pracy 65
- 4 ŚDS "Roztocze", ul. Wallenroda 2a
- 5 ŚDS "Misericordia", ul. Abramowicka 2
- 6 ŚDS "Serce", ul. Gospodarcza 32
- 7 ŚDS "Mefazja", ul. Towarowa 19
- 8 ŚDS "Akademia Artystyczna", ul. Wyścigowa 31

Dzienne domy pomocy

- 1 Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 1, ul. Niecała 16 (w Zespole Ośrodków Wsparcia)
- 2 Dzienny Dom Pomocy Społecznej nr 2, ul. Pozytywistów 16 (w Zespole Ośrodków Wsparcia)

Ośrodki wsparcia dla osób bezdomnych

- 1 Schronisko dla bezdomnych kobiet, ul. Bronowicka 3a
- Całoroczna noclegownia dla bezdomnych kobiet, ul. Bronowicka 3a
- Ośrodek wsparcia dla samotnych matek, ul. Bronowicka 3
- 2 Ośrodek Wsparcia dla Osób Bezdomnych, ul. Dolna Panny Marii 32
- Sezonowe miejsca interwencyjne
- 3 Schronisko dla bezdomnych mężczyzn, ul. Garbarska 17
- Sezonowe miejsca interwencyjne
- 4 Sezonowa noclegownia dla bezdomnych mężczyzn, ul. Abramowicka 2F
- 5 Całoroczna noclegownia dla bezdomnych mężczyzn, ul. Młyńska 8
- 6 Ośrodek wsparcia dla samotnych matek i kobiet w ciąży, ul. Chmielewskiego 9

Inne ośrodki wsparcia

- 7 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, ul. Bazylianówka 44
- 8 Ośrodek Wsparcia Dom Dzieci Benjamin, ul. Zbożowa 22a
- 9 Klub Samopomocy "Misericordia", ul. Abramowicka 2
- 10 Klub Samopomocy "Przystań", ul. Nałkowskich 78
- 11 Klub Samopomocy "Galeria", ul. Pozytywistów 16
- 12 Centrum Usług Socjalnych, ul. Lwowska 28 (w Zespole Ośrodków Wsparcia)
- 13 Dzienny Ośrodek Adaptacyjny, ul. Poturzyńska 1 (w Zespole Ośrodków Wsparcia)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku.

Najliczniejszą grupę korzystających z usług ośrodków wsparcia stanowiły osoby z zaburzeniami psychicznymi uzyskujące pomoc w środowiskowych domach samopomocy i klubach samopomocy. W jedenastu tego typu placówkach wsparcie otrzymało 1 072 osoby. Drugą pod względem liczebności grupą były osoby przebywające w schroniskach i noclegowniach dla bezdomnych. W okresie sprawozdawczym udzielono pomocy w formie schronienia 611 osobom w ośmiu placówkach. Liczną grupę stanowiły także osoby w wieku starszym korzystające z usług dziennych domów pomocy i innych ośrodków wsparcia.

Dominującym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej realizowanych przez MOPR jest ubóstwo. Pomoc z tego tytułu otrzymało 6 162 rodziny (liczące 11 606 osób). Drugim znaczącym problemem jest niepełnosprawność dotycząca 5 061 rodzin, trzecim bezrobocie, które stało się powodem do korzystania z pomocy przez 4 218 rodzin. Na kolejnych miejscach notuje się problemy długotrwałej lub ciężkiej choroby, które dotyczą 3 741 rodzin, oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2 591 rodzinach.

Tabela 41. Powody przyznania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie - analiza porównawcza za lata 2010-2011

Problem	2010		2011		Zmiana w stosunku do ogółu rodzin (w %)	Zmiana w odniesieniu do 2010 r. (w %)
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach		
Ubóstwo	6 146	12 343	6 162	11 606	0,26	-5,97
Niepełnosprawność	5 485	9 024	5 061	8 249	-7,73	-8,59
Długotrwała lub ciężka choroba	3 987	6 631	3 741	5 867	-6,17	-11,52
Bezrobocie	4 182	10 104	4 218	9 942	0,86	-1,60
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	2 529	5 376	2 591	5 438	2,45	1,15
Przemoc w rodzinie	241	637	234	697	-2,9	9,42
Alkoholizm	843	1 286	903	1 371	7,12	6,61
Narkomania	36	50	50	95	38,39	90,00
Bezdomność	556	634	620	716	11,51	12,93

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku.

Należy zaznaczyć, że niejednokrotnie wymienione problemy współistnieją przy jednym dominującym lub są jego konsekwencją. Pomimo tendencji spadkowej ogólnej liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej obserwowany jest nieznaczny (0,26%) wzrost liczby osób dotkniętych problemem ubóstwa, przy jednoczesnym spadku liczby osób w rodzinie. Podobne sytuacje odnotowano w przypadku problemu bezrobocia. Trzeba podkreślić, że osoby bezrobotne korzystające z pomocy Ośrodka, w znacznej części nie posiadają kwalifikacji (są bez zawodu) lub mają je na poziomie średnim czy zasadniczym. Ponadto dużo osób bezrobotnych posiada zdezaktualizowane kwalifikacje, co w efekcie utrudnia im powrót na rynek pracy. W przypadku części podopiecznych bezrobocie jest problemem wtórnym, współistniejącym m.in. z alkoholizmem.

Pomimo nieznacznego spadku nadal znaczącym problemem jest niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba. Częstym powodem korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo i bezdomność, utrzymująca się od kilku lat na podobnym poziomie. Bezdomność jest zazwyczaj problemem wieloaspektowym, współistnieje z innymi problemami, takimi jak uzależnienie od alkoholu i narkotyków, bezrobocie, choroba psychiczna, problemy w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego czy też brak możliwości zamieszkania po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Formą bezpośredniej pomocy finansowej są dodatki mieszkaniowe wypłacane przez gminę w celu dofinansowania wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Przyznanie takiej pomocy jest uwarunkowane spełnieniem wymagań określonych odpowiednimi przepisami. Dane przedstawiające liczbę i kwoty wypłaconych dodatków zostały przedstawione w tabeli 42. Analizując poniższe informacje, można zaobserwować systematyczny spadek liczby wypłacanych zasiłków o 14,22%.

W 2009 r. ilość środków przeznaczanych na ten cel (13 190 178 zł) była mniejsza o 3 716 122 zł od rozdysponowanej w 2007 r. (16 906 300 zł). W 2010 r. kwota ta nieznacznie wzrosła, choć i tak okazała się niższa niż w latach 2007–2008.

Spadająca ogólna bezwzględna wartość wypłacanych dodatków w przeciągu analizowanych czterech lat zmniejszyła się z racji tego, iż przyznano mniej dodatków. W 2007 r. w Lublinie pomocy udzielono 96 515 razy, podczas gdy w 2010 r. już tylko 67 398 razy. Oznacza to spadek liczby udzielonych dodatków mieszkaniowych o 30,17%. W rezultacie obserwowanych obydwu tendencji średnia wartość wypłacanego dodatku mieszkaniowego w latach 2007–2010 stale rośnie. W 2010 r. wyniosła 202,65 zł wobec 175,17 zł w 2007 r. Jest to wzrost o 15,69% w przeciągu czterech lat.

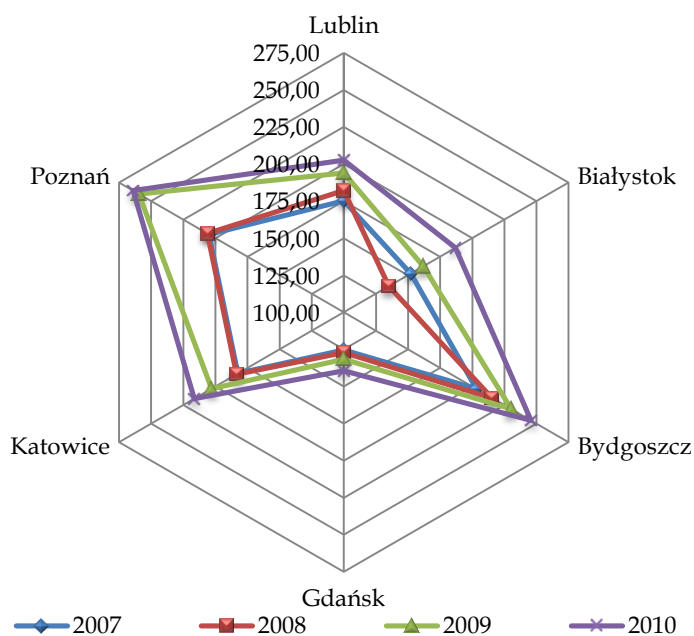
Tabela 42. Liczba i kwota ogółem wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007		2008		2009		2010	
	liczba	kwota (w zł)	liczba	kwota (w zł)	liczba	kwota (w zł)	liczba	kwota (w zł)
Lublin	96 515	16 906 300	78 573	14 301 923	67 968	13 190 178	67 398	13 658 136
Białystok	99 788	15 182 103	91 285	12 327 257	77 475	12 553 425	78 398	14 660 264
Bydgoszcz	89 220	18 127 134	69 947	15 069 891	61 556	14 173 075	63 167	15 527 752
Gdańsk	115 576	14 491 730	91 995	11 683 508	78 392	10 319 129	81 869	11 409 249
Katowice	102 943	18 782 104	82 860	15 200 255	72 464	14 706 907	69 343	15 013 369
Poznań	86 541	17 747 838	62 987	12 996 270	45 327	11 761 607	55 727	14 717 613

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Średnia wartość wypłacanych w Lublinie dodatków mieszkaniowych jest wyższa niż w Gdańsku (139,36 zł) i Białymstoku (187,00 zł), a niższa niż w Katowicach (216,51 zł), Bydgoszczy 245,82 zł) i Poznaniu (264,10 zł). Pod względem dynamiki wzrostu średniej wartości wypłacanego dodatku mieszkaniowego Lublin ze zmianą o 15,69% na tle grupy porównawczej plasuje się na przedostatnim miejscu, wyprzedzając Gdańsk (11,14%), a znajdując się za Katowicami (18,67%), Bydgoszczą (20,99%), Białymstokiem (22,91%) i Poznaniem (28,78%).

Rysunek 73. Średnia wartość wypłaconego dodatku mieszkaniowego w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski

Miasto	2007	2008	2009	2010
Lublin	175,17	182,02	194,06	202,65
Białystok	152,14	135,04	162,03	187,00
Bydgoszcz	203,17	215,45	230,25	245,82
Gdańsk	125,39	127,00	131,63	139,36
Katowice	182,45	183,45	202,95	216,51
Poznań	205,08	206,33	259,48	264,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

7.4 Bezpieczeństwo

Wysoka jakość życia to również poczucie bezpieczeństwa w zamieszkiwanym miejscu. W Lublinie znajduje się Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej przy ul. Strażackiej 8 oraz Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej przy ul. Szczerbowskiego 6. Komendzie Miejskiej PSP liczącej 27 funkcjonariuszy podlegają następujące Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze (JRG):

- JRG nr 1 w Lublinie przy ul. Szczerbowskiego 6 (79 funkcjonariuszy),
- JRG nr 2 w Lublinie przy ul. Zemborzyckiej 94 (40 funkcjonariuszy),
- JRG nr 3 w Lublinie przy ul. Grygowej 8 (35 funkcjonariuszy),
- JRG nr 4 w Lublinie przy ul. Stanisława Węglarza 4 (36 funkcjonariuszy),
- JRG Bełżyce ul. Ks. Biskupa Wilczyńskiego 7 w Bełżycach (35 funkcjonariuszy),
- JRG Bychawa przy ul. Armii Krajowej 2 w Bychawie (35 funkcjonariuszy).⁵⁷

Zapewnienie bezpieczeństwa to także rola służb policji. W Lublinie przy ul. Narutowicza 73 zlokalizowana jest Komenda Wojewódzka Policji, która obejmuje swym działaniem Lublin i województwo lubelskie. Natomiast Komenda Miejska Policji w Lublinie mieści się przy ul. Północnej 3. KMP w Lublinie podlegają następujące komisariaty:

- Komisariat I Policji w Lublinie przy ul. Okopowej 2B,
- Komisariat II Policji w Lublinie przy ul. Walecznych 1,
- Komisariat III Policji w Lublinie przy ul. Kunickiego 49A,
- Komisariat IV Policji w Lublinie przy ul. Tomasza Zana 45,
- Komisariat V Policji w Lublinie przy ul. Koncertowej 4A,
- Komisariat VI Policji w Lublinie przy ul. Gospodarczej 2,
- Komisariat VII Policji w Lublinie przy ul. Różanej 1,
- Komisariat VIII Policji w Lublinie przy ul. Piłsudskiego 17,
- Komisariat Policji w Bełżycach przy ul. Lubelskiej 82,
- Komisariat Policji w Bychawie przy ul. Piłsudskiego 44,
- Komisariat Policji w Niemcach przy ul. Różanej 18.⁵⁸

W Lublinie o porządek publiczny dba również Straż Miejska Miasta Lublin z siedzibą przy ul. Podwale 3A. W zakresie powierzonym przez Prezydenta, nad realizacją zadań wykonywanych przez Straż Miejską w Lublinie nadzór sprawuje Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego. Oprócz tego czuwa on nad bezpieczeństwem obywateli, realizując w szczególności zadania z zakresu:

- przewidywania i przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i technicznym, przygotowywania i realizacji programów dotyczących porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców oraz zapobiegania zagrożeniom życia i zdrowia ludzi,
- planowania i realizacji przygotowań z zakresu obronności państwa zapewniających jego funkcjonowanie w razie zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny wykonywanych przez komórki organizacyjne i jednostki organizacyjne oraz przedsiębiorców wykonujących zadania obronne, dla których Prezydent jest organem założycielskim,
- ochrony przeciwpożarowej, działań ratowniczych i porządkowo-ochronnych mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia i środowiska w budynkach, obiektach oraz na terenach należących do Miasta Lublin,
- koordynowania i kierowania działalnością w zakresie przygotowywania i realizacji przedsięwzięć Obrony Cywilnej,

⁵⁷ Strona internetowa Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie [www.straz.lublin.pl].

Strona internetowa Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie [www.kmpsp.lublin.pl].

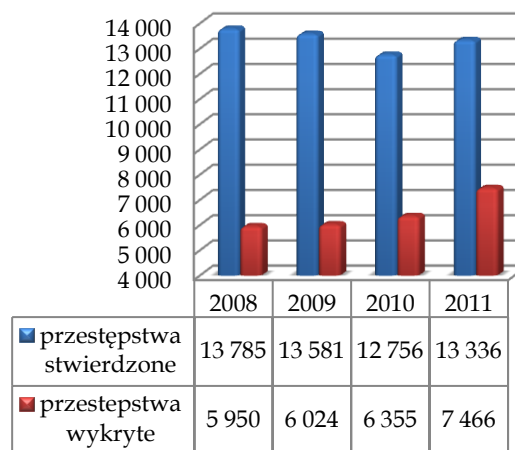
⁵⁸ Strona internetowa Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie [www.kwp.lublin.pl] oraz strona internetowa Komendy Miejskiej Policji w Lublinie [www.bip.lublin.kmp.policja.gov.pl].

- przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych,
- koordynowania i kierowania działalnością w zakresie planowania i realizacji przedsięwzięć z zakresu zarządzania kryzysowego,
- koordynowania działalności funkcjonujących w Mieście Lublin jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych,
- obsługi administracyjno-kancelaryjnej Komisji Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego.

Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego, z upoważnienia Prezydenta, współpracuje i wykonuje czynności związane ze sprawowaniem przez Prezydenta zwierzchnictwa nad Komendą Miejską Policji i Komendą Miejską Państwowej Straży Pożarnej.

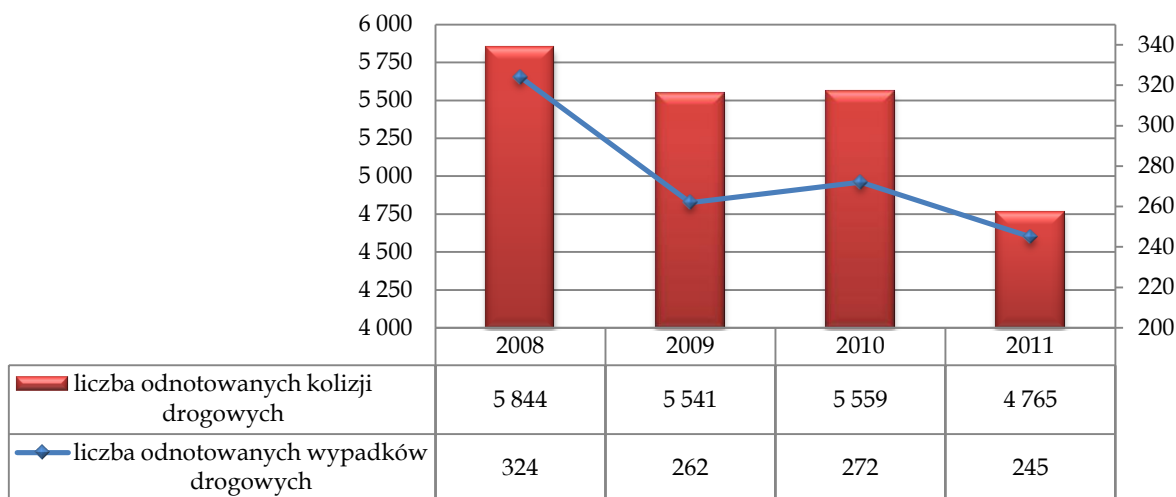
Do oceny bezpieczeństwa w mieście posłużą dane pokazujące skuteczność policji w zakresie stwierdzania i wykrywania przestępstw. Pojęcia te należy rozróżniać, gdyż nie są tożsame. Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. W przypadku gdy w zakończonym postępowaniu stwierdzono, że zdarzenie nie miało znamion przestępstwa, nie podlega ono rejestracji statystycznej. Z kolei przestępstwo wykryte jest to stwierdzone przestępstwo, w którym ustalono przynajmniej jedną osobę podejrzaną i udowodniono jej popełnienie przestępstwa w zakończonym postępowaniu przygotowawczym. Dane zostały przedstawione na rysunku 74. Tendencja zmian, jaką możemy zaobserwować, jest pozytywna. Liczba przestępstw stwierdzonych zmniejszyła się o 1 029 zdarzeń (spadek o 7,46%), wzrosła także liczba przestępstw wykrytych – o 405 zdarzeń (6,81%).

Rysunek 74. Liczba stwierdzonych i wykrytych przestępstw w Lublinie w latach 2008–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Lublinie.

Rysunek 75. Liczba odnotowanych wypadków i kolizji drogowych w Lublinie w latach 2008–2011

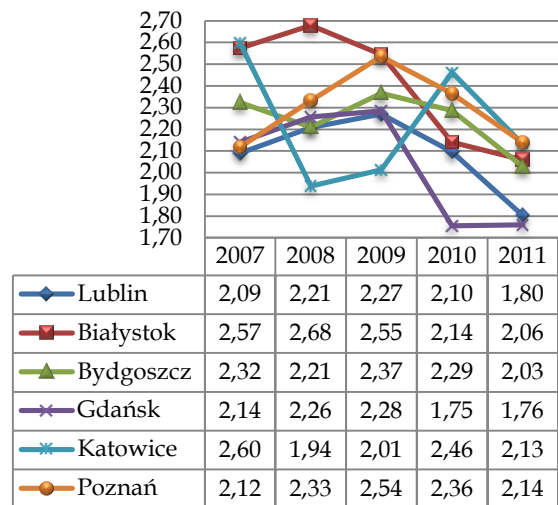

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Lublinie.

Poprawie uległo również bezpieczeństwo na drogach, co odzwierciedlają statystyki dotyczące odnotowanych kolizji i wypadków drogowych. W ciągu trzech lat liczba kolizji spadła o 4,88%, a wypadków o 16,05%. W ostatnim 2010 r. odnotowano minimalnie więcej zdarzeń niż w 2009 r.

Z budżetu miasta wydatkowane są środki finansowe z przeznaczeniem na utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej. W 2011 r. Lublin przeznaczył na ten cel 27 012 823,95 zł, co oznaczało 77,50 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Kwota ta była wyższa o 21,14% niż w 2007 r. (22 298 749,49 zł). Największe wydatki w ujęciu bezwzględnym w okresie 2007–2011 odnotowano w 2009 r., kiedy w ramach Działu 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa zrealizowano zadania na sumę 30 922 409,10 zł. Porównanie z wybranymi miastami udziału wydatków w Dziale 754 w ogólnych wydatkach budżetu samorządu pokazuje, że w takich miastach jak Poznań (2,14%), Katowice (2,13%), Białystok (2,06%), Bydgoszcz (2,03%) udział ten jest wyższy niż w Lublinie (1,80%). Niższa wartość wskaźnika została odnotowana w Gdańsku (1,76%).

Rysunek 76. Udział wydatków w Dziale 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa w ogólnych wydatkach budżetu JST w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

7.5. Konkluzje strategiczne

- Bogate walory przyrodniczo-geograficzne Lublina (liczne parki, doliny rzeczne, tereny zielone) stanowią istotną wartość dodaną w mieście. Wpływają na poprawę komfortu życia oraz zachowania populacji w długim zdrowiu, co wymaga popularyzacji aktywnego sposobu życia. Niemniej ich stan wymaga poprawy, dlatego niezbędna jest rewitalizacja tych zasobów oraz nadanie im nowych funkcji w przestrzeni miejskiej.
- Lublin jest miastem przyjaznym środowisku. Przejawia się to w przyjętym i realizowanym gospodarowaniu odpadami i ściekami, w ramach którego ponad 99% odpadów poddaje się odzyskowi i oczyszcza się 100% ścieków przemysłowych i komunalnych. Utrzymanie tego poziomu będzie możliwe dzięki systematycznemu i szybkiemu włączaniu w stosowane systemy nowych obszarów miasta i użytkowników.
- Lublin cechuje się największą dynamiką wzrostu liczby pojazdów samochodowych, dlatego też konieczna jest ochrona przestrzeni publicznych i zwiększenie możliwości korzystania z alternatywnych form przemieszczania się (ruch pieszy, rowerowy, uprzywilejowany transport publiczny itd.), by uchronić miasto przed nadmiernym zagęszczeniem przestrzeni miejskiej pojazdami.
- Efektem istnienia w Lublinie Uniwersytetu Medycznego, którego wykształceni absolwenci znajdują pracę w publicznych i prywatnych ośrodkach świadczących opiekę zdrowotną, jest wyższa niż w innych miastach dostępność do usług medycznych. Funkcjonowanie Uniwersytetu Medycznego w Lublinie sprzyja rozwojowi sektora ochrony zdrowia, wpływając jednocześnie na zwiększenie jakości życia w mieście. Mając na uwadze powyższe jedną ze specjalizacji biznesowych Lublina powinna być branża usług medycznych. Wspieranie przez miasto inicjatyw klastrowych w tym zakresie przyczyni się do realizacji wspomnianego celu.
- Lublin dysponuje rozwiniętym systemem pomocy społecznej, tworzonym przez liczne placówki pomocowe i ośrodki wsparcia, których efektywność działania zawsze może być wyższa. Kierunki działań, na których należy się skoncentrować w przyszłości, to: wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych w kwestii ich funkcjonowania w społeczeństwie, wzmocnienie pozycji rodziny jako podstawowej jednostki wychowującej i kształtującej przyszłe pokolenie, pomoc osobom wykluczonym społecznie i bezdomnym.
- Stan bezpieczeństwa w Lublinie ulega systematycznej poprawie, przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału wydatków na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową. Bezpieczeństwo jest ważnym aspektem w tworzeniu wizerunku miasta przyjaznego, otwartego i umiędzynarodowionego.

8. Samorząd terytorialny

8.1. Zarządzanie miastem

Lublin jest miastem na prawach powiatu. Miasto na prawach powiatu jest gminą o statusie miasta, wykonującą również zadania przypisane powiatowi. Władza wykonawcza jest sprawowana przez Prezydenta, który posiada swoich czterech Zastępców. Istotną rolę odgrywa także Sekretarz Miasta i Skarbnik Miasta. Działania Prezydenta wspomagają powołani stosownymi zarządzeniami Pełnomocnicy Prezydenta Miasta Lublin, m.in.:

- ds. współpracy z uczelniami wyższymi oraz partnerstwa wschodniego,
 - ds. partycypacji społecznej i współpracy transgranicznej,
 - ds. współpracy z przedsiębiorcami,
 - ds. innowacji i rozwoju,
 - ds. współpracy nauki z biznesem,
 - ds. projektów europejskich,
 - ds. promocji,
 - ds. seniorów,
 - ds. rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rewitalizacji zasobów mieszkaniowych,
 - ds. współpracy z uczelniami wyższymi państw Europy Wschodniej,
- oraz utworzone ciała doradcze, do których zalicza się:

- Miejską Radę Zatrudnienia,
- Społeczną Komisję Mieszkaniową,
- Społeczną Radę do spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin,
- Miejską Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną,
- Społeczną Radę Ochrony Dziedzictwa Kulturowego,
- Komisję do spraw Opracowania Listy Dóbr Kultury Współczesnej,
- Radę Kultury Przestrzeni,
- Społeczną Radę Seniorów Miasta Lublin,
- Radę Rozwoju Lublina przy Prezydencie Miasta Lublin,
- Radę Lokalnej Przedsiębiorczości przy Prezydencie Miasta Lublin.

Organem uchwałodawczym jest Rada Miasta Lublin, która liczy 31 Radnych Rady Miasta. W ostatnich wyborach samorządowych wybrani zostali radni VI kadencji Rady Miasta Lublin, którzy sprawują swoją funkcję przez lata 2010–2014.

Jednostką pomocniczą Miasta są dzielnice, w których Rada Dzielnicy jest organem uchwałodawczym, a Zarząd Dzielnicy – organem wykonawczym. Lublin podzielony jest na 27 dzielnic: Abramowice, Bronowice, Czechów Południowy, Czechów Północny, Czuby Południowe, Czuby Północne, Dziesiąta, Felin, Głusk, Hajdów-Zadębie, Kalinowszczyzna, Konstantinów, Kośminek, Ponikwoda, Rury, Sławin, Sławinek, Stare Miasto, Szerokie, Śródmieście, Tatary, Węglin Południowy, Węglin Północny, Wieniawa, Wrotków, Za Cukrownią, Zemborzyce.

Urząd Miasta Lublin wdrożył System Zarządzania Jakością, zgodny z wymaganiami ISO 9001:2008.

Rysunek 77. Podział terytorialny miasta Lublin na dzielnice

Źródło: Materiały Urzędu Miasta Lublin.

Strukturę Organizacyjną Urzędu Miasta Lublin tworzą następujące komórki organizacyjne i stanowiska pracy:

Tabela 43. Struktura Organizacyjna Urzędu Miasta Lublin

Nazwa departamentu	Podległe komórki organizacyjne i stanowiska pracy
Departament Prezydenta	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Oświaty i Wychowania – Wydział Audytu i Kontroli – Wydział Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego – Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów – Biuro Kadr – Biuro Nadzoru Właścicielskiego – Biuro Miejskiego Rzecznika Konsumentów – Biuro Obsługi Prawnej – Biuro Rady Miasta – Pion Ochrony Informacji Niejawnych – Wieloosobowe Stanowisko Pracy Doradca Prezydenta – Samodzielne Stanowisko Pracy Rzecznik Prasowy Prezydenta – Wieloosobowe Stanowisko Pracy Asystent Prezydenta – Urząd Stanu Cywilnego – Samodzielne Stanowisko Pracy ds. strategii i monitoringu wykorzystania miejskich obiektów sportowych
Departament Inwestycji i Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Architektury i Budownictwa – Wydział Funduszy Europejskich – Wydział Geodezji – Wydział Inwestycji i Remontów – Wydział Ochrony Środowiska – Wydział Planowania – Biuro Zamówień Publicznych – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków
Departament Zarządzania Miastem	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Gospodarki Komunalnej – Wydział Gospodarowania Mieniem – Wydział Spraw Mieszkaniowych – Wieloosobowe Stanowisko Pracy ds. Nadzoru Transportu Miejskiego
Departament Spraw Społecznych	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności – Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych
Departament Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Kultury – Wydział Sportu i Turystyki – Kancelaria Prezydenta – Wydział Projektów Nieinwestycyjnych
Departament Organizacji i Administracji	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Informatyki i Telekomunikacji – Wydział Organizacji Urzędu – Wydział Komunikacji – Wydział Spraw Administracyjnych – Biuro Obsługi Kancelaryjnej – Biuro Obsługi Mieszkańców – Wieloosobowe Stanowisko Pracy ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy – Samodzielne Stanowisko Pracy Administrator Bezpieczeństwa Informacji
Departament Finansów	<ul style="list-style-type: none"> – Wydział Budżetu i Księgowości – Wydział Podatków – Wydział Egzekucji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów wewnętrznych Urzędu Miasta Lublin.

Miasto Lublin realizuje część swoich zadań, w celu lepszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców, przez specjalnie powołane w tym celu spółki prawa handlowego. Spółki te, prowadząc swoją działalność, wspierają rozwój społeczno-gospodarczy Lublina. Działalność lubelskich przedsiębiorstw miejskich jest wysoko oceniana w krajowych konkursach i rankingach. Dynamicznie rozwijają się, dostosowując swoją

strategię do oczekiwań klientów i łącząc bogatą tradycję z nowoczesnością. To także potencjalni partnerzy do współpracy dla inwestorów.

Tabela 44. Wykaz spółek prawa handlowego, w których Gmina Lublin posiada udziały/akcje (stan na sierpień 2012 r.)

Nazwa spółki	Kapitał zakładowy spółki	Liczba udziałów/akcji	Wartość jednostkowa (w zł)	Udział Gminy Lublin w kapitale zakładowym spółki	Strona internetowa
Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o.	102 225 000	170 375	600	100%	www.lpec.pl
Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o. ⁵⁹	270 530 400	417 550	600	100%	www.mpwik.lublin.pl
Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Lublinie sp. z o.o.	60 846 600	101 411	600	100%	www.mpk.lublin.pl
Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji „Bystrzyca” w Lublinie sp. z o.o.	34 122 200	341 222	100	100%	www.mosir.lublin.pl
Towarzystwo Budownictwa Społecznego „Nowy Dom” sp. z o.o.	28 044 600	46 741	600	100%	www.tbsnowydom.lublin.pl
Kamienice Miasta sp. z o.o.	10 332 600	17 221	600	100%	www.kamienicemiasta.lublin.pl
Port Lotniczy Lublin SA	169 438 500	1 694 385	100	58,42%	www.airport.lublin.pl
Targi Lublin SA	46 267 000	46 267	1000	42,44%	www.targi.lublin.pl
Centrum Transferu Innowacji i Technologii LPNT sp. z o.o.	236 000	472	500	21,19%	www.citt.lublin.pl
Motor Lublin SA	2 361 000	4 722	500	72%	www.motor.lublin.pl
SPR Lublin Sportowa SA	1 770 300	17 703	500	96,03%	www.spr.lublin.pl

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin.

Całkowita wartość mienia Miasta Lublin na dzień 31.12.2011 r. wyniosła 3 730 720 019 zł (na koniec 2010 r. było to 2 713 462 978 zł). Na mienie Gminy Lublin składają się:

- grunty (2 712 ha) – 1 074 411 285 zł,
- budynki i lokale (1 370 szt.) – 574 683 306 zł,
- obiekty inżynierii lądowej i wodnej (3 172 szt.) – 1 389 353 508 zł,
- maszyny i urządzenia (6 391 szt.) – 17 164 529 zł,
- środki transportu (156 pojazdów) – 47 886 594 zł,
- narzędzia, przyrządy (3 156 szt.) – 3 688 121 zł,
- wartości niematerialne i prawne – 641 784 zł,
- kapitały jednoosobowych spółek gminy – 502 121 400 zł,
- udziały miasta w kapitałach spółek – 120 769 492 zł.⁶⁰

Ponadto w tabeli 44 nie wyszczególniono podmiotów, które wg stanu na koniec 2011 r. znajdowały się w likwidacji lub upadłości: Targi Wschodnie SA w likwidacji (10 000 akcji o łącznej wartości 100 000 zł), DAEWOO Motor Polska sp. z o.o. w upadłości (5 085 udziałów o łącznej wartości 508 500 zł), Zakłady Mięsne

⁵⁹ Różnica pomiędzy kwotą kapitału zakładowego (270 530 400 zł) a wynikającą z wyliczeń wartością udziałów (417 550*600 zł = 250 530 000 zł) wynika z umorzenia 33 334 udziałów o łącznej wartości 20 000 400 zł.

⁶⁰ Szczegółowe dane znajdują się w dokumencie Informacja o stanie mienia Gminy Lublin na dzień 31 grudnia 2012 r. [www.bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=164573].

„LUBMEAT” SA w Lublinie w upadłości (2 666 akcji o łącznej wartości 13 250,02 zł) oraz ZPC „URSUS” SA w upadłości – 869 akcji o łącznej wartości 8 690 zł).

Urząd Miasta Lublin dba o sprawną obsługę mieszkańców. W tym celu zostały stworzone Biura Obsługi Mieszkańców, które zlokalizowano w pięciu miejscach: przy ul. Wieniawskiej 14, ul. Filaretów 44, ul. Franciszka Kleberga 12A, ul. Szaserów 13–15 oraz placu Króla Władysława Łokietka 1 (Ratusz). Można w nich otrzymać pomoc, zasięgnąć informacji, złożyć wnioski oraz załatwić część podstawowych spraw. Systematycznie wdrażane są także inne narzędzia mające na celu usprawnić obsługę mieszkańców. Została założona elektroniczna skrzynka pocztowa „Dialog Społeczny” [dialog@lublin.eu]. Za jej pośrednictwem mieszkańcy mogą zgłaszać swoje uwagi, pomysły dotyczące miasta i jego rozwoju. Podobną rolę spełnia skrzynka „Dbam o Miasto”, umożliwiająca zgłaszanie pod specjalnym adresem mailowym [czysto@lublin.eu] informacji o dzikich wysypiskach śmieci lub sytuacjach podrzucania śmieci. Na stronie internetowej BIP Urzędu Miasta Lublin oraz w postaci ekranu dotykowego ustawionego w budynkach Urzędu funkcjonuje „Elektroniczna Tablica Ogłoszeń”, która skupia w sobie wszelkiego rodzaju informacje i ogłoszenia, np. oferty pracy, konkursy, zamówienia publiczne, obwieszczenia inwestycyjne, licytacje komornicze, ogłoszenia sądowe itd. Z kolei serwis „e-URZĄD” pozwala za pośrednictwem Internetu umówić wizytę w Urzędzie Miasta oraz złożyć odpowiednie deklaracje podatkowe.

Usprawnienia wprowadzane są także dla osób niepełnosprawnych. Osoby niesłyszące mają możliwość bezpłatnego skorzystania z pomocy tłumacza języka migowego. Jak wynika z raportu *Dostępność budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych w mieście Lublin (stan na 30 czerwca 2011 r.)*⁶¹, 30,3% budynków użyteczności publicznej jest dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, 5,1% tylko częściowo spełnia wymogi dostępności, natomiast aż 64,6% budynków nie jest nieprzystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Analiza stanu budynków użyteczności publicznej w Lublinie ukazuje wiele barier, których likwidacja powinna być uwzględniona przy planowanych remontach. W dużej części analizowane obiekty dysponują podjazdami i chodnikami, lecz ciągle brakuje miejsc parkingowych w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Korzystanie z obiektów lubelskich budynków użyteczności publicznej jest ograniczone z powodu braku wind i umiejscowienia części instytucji na piętrach, co skutecznie uniemożliwia osobom z dysfunkcjami narządu ruchu dostanie się do danej placówki. Niektóre z dostosowań, np. pochylnie lub drzwi wejściowe, mają niewłaściwe wyposażenie lub rozmiary. Wewnątrz budynków dostosowania wymagają wielu dodatkowych prac, aby mogły z nich korzystać osoby z ograniczeniami w poruszaniu się, widzeniu i słyszeniu.

Do przykładowych działań w zakresie poprawy dostępności obiektów dla osób niepełnosprawnych zrealizowanych w ostatnich latach można zaliczyć:

- remont toalety dla osób niepełnosprawnych w Miejskim Urzędzie Pracy wykonany w 2009 r. oraz wydzielenie miejsca parkingowego dla osoby niepełnosprawnej przy siedzibie MUP,
- przeniesienie w kwietniu 2011 r. siedziby Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności do budynku przy ul. Magnoliowej 2, który jest w pełni przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- rozpoczęcie w czerwcu 2011 r. realizacji zadania „Przebudowa i rozbudowa budynku gimnazjum na potrzeby Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Tadeusza Szeligowskiego w Lublinie”, w której trakcie przewidziano: dostosowanie sanitariatu na parterze budynku głównego do potrzeb osób niepełnosprawnych, budowę dwóch pochylni – do wejścia głównego i od strony ogrodu, montaż dźwigu osobowego, obsługującego wszystkie kondygnacje szkoły, oraz wydzielenie 5 miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych,
- zakończenie w październiku 2011 r. realizacji zadania „Termomodernizacja Lubelskiego Centrum Edukacji Zawodowej przy ul. Magnoliowej 8 w Lublinie”, w ramach którego wykonano dwie pochylnie dla osób niepełnosprawnych do budynku głównego i warsztatów,

⁶¹ Raport *Dostępność budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych w mieście Lublin* zamieszczony jest na stronie internetowej Urzędu Miasta Lublin [www.bip.lublin.eu/niepelnospawni/index.php?t=200&fid=3428].

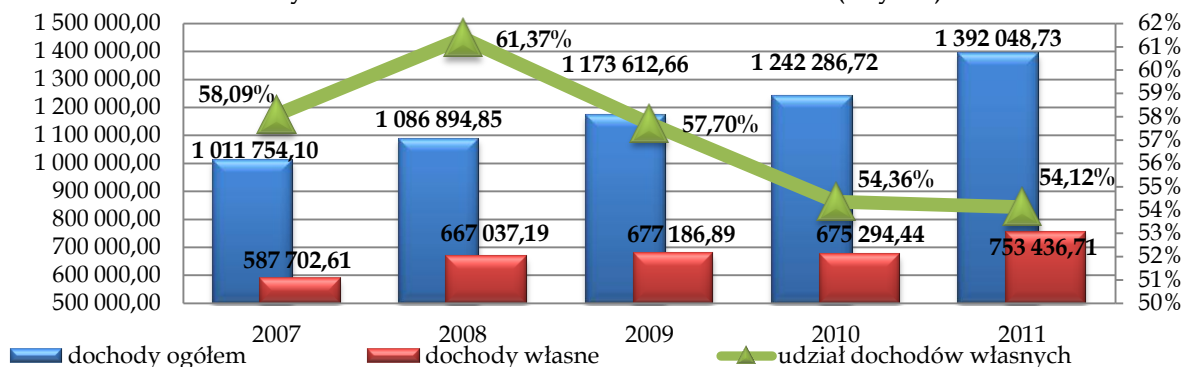
- systematyczną wymianę taboru pojazdów komunikacji zbiorowej na pojazdy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych (pojazdy niskopodłogowe, wyposażone w rampę lub przyklęk i posiadające głosowy system zapowiadania przystanków),
- dofinansowanie indywidualnych przewozów osób niepełnosprawnych specjalnymi busami zakupionymi w 2008 r. w ramach programu PFRON „Wyrównywanie różnic między regionami”.

8.2. Finanse miasta

Polityka finansowa miasta jest prowadzona w oparciu o budżet uchwalany corocznie przez Radę Miasta Lublin. Uchwała określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków. Budżet miasta jest przygotowywany zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o finansach publicznych. Oprócz budżetu uchwalana jest także Wieloletnia Prognoza Finansowa. Lublin posiada również Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008–2015.

Możliwości budżetowe Lublina określają zdolność miasta do inwestowania, która w znacznym stopniu wpływa na jakość zarządzania. W ciągu analizowanych pięciu lat dochody ogółem Lublina wzrosły o 37,59% z 1 011 754 098,96 zł do 1 392 048 734,83 zł. W przypadku dochodów własnych dynamika była mniejsza, bo wyniosła 28,20% (wzrost z 587 702 612,53 zł w 2007 r. do 753 436 714,69 zł w 2011 r.). W konsekwencji udział dochodów własnych w budżecie miasta spadł z 58,09% w 2007 r. do 54,12% w 2011 r. Pozostałe miasta zakwalifikowane do grupy porównawczej w 2011 r. posiadały następujący udział dochodów własnych w budżecie: Białystok – 53,21%, Bydgoszcz – 64,95%, Gdańsk – 67,57%, Katowice – 72,45%, Poznań – 70,32%. Dane pokazują, iż na tle innych miast Lublin w znacznie większym stopniu jest uzależniony od środków zewnętrznych płynących z budżetu państwa lub środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Rysunek 78. Udział dochodów własnych w budżecie miasta Lublin w latach 2007–2011 (w tys. zł)

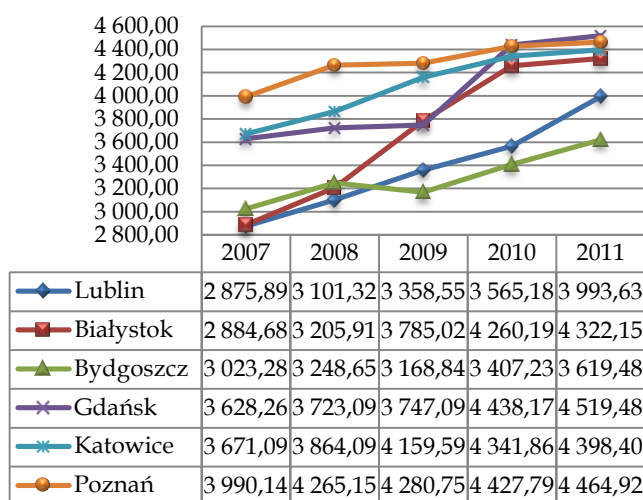

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Przeliczenie dochodów ogółem budżetu miasta na 1 mieszkańca wykazuje, że Lublin w 2011 r. z kwotą 3 993,63 zł osiągnął wartość wyższą jedynie od Bydgoszczy – 3 619,48 zł. Najwyższe dochody ogółem w przeliczeniu na osobę uzyskuje Gdańsk – 4 519,48 zł, a w dalszej kolejności Poznań – 4 464,92 zł, Katowice – 4 398,40 zł i Białystok – 4 322,15 zł. Pod względem dynamiki przyrostu tego wskaźnika za okres pięciu lat Lublin (38,87%) znalazł się na drugim miejscu za Białymstokiem – 49,83%. W przypadku pozostałych miast dynamika wyniosła: dla Bydgoszczy – 19,72%, Gdańska – 24,56%, Katowic – 19,81%, i Poznania – 11,90%.

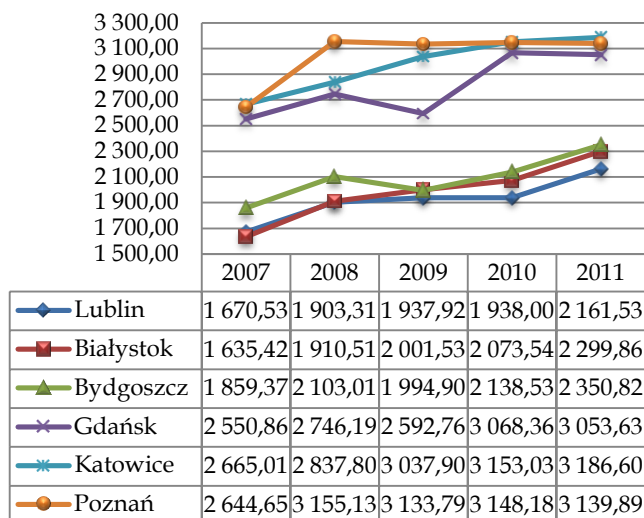
Natomiast pod względem dochodów własnych budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Lublinie zanotowano

Rysunek 79. Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 80. Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

1 mieszkańca można zaobserwować wyraźny podział grupy sześciu miast na dwie podgrupy. Pierwsza, składająca się z Poznania, Gdańska i Katowic, osiągała zdecydowanie wyższe wpływy przypadające na jednego mieszkańca, drugą - o wyraźnie niższych dochodach, stanowiły Lublin, Bydgoszcz i Białystok.

W 2011 r. wpływy z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Lublinie wyniosły odpowiednio 930,49 zł i 71,84 zł. W porównaniu do 2007 r. (827,05 zł) wpływy z PIT były wyższe o 12,51%. Inne miasta w tym okresie cechowały się mniejszą dynamiką (Białystok - 11,53%, Gdańsk - 10,04%, Poznań - 7,97%, Bydgoszcz - 7,55%, Katowice - 5,04%).

Natomiast wpływy z CIT w porównaniu do 2007 r. (92,77 zł) okazały się niższe o 22,56%. Równie duży spadek odnotowano w Białymstoku - 22,98%. Na przestrzeni pięciu lat mniejsze wpływy z CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiły także w Bydgoszczy - o 15,45% i Poznaniu - o 2,65%. Wzrost zanotowano jedynie w Gdańsku - o 2,58% i Katowicach - o 21,94%.

Tabela 45. Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007-2011 w wybranych miastach Polski (w zł)

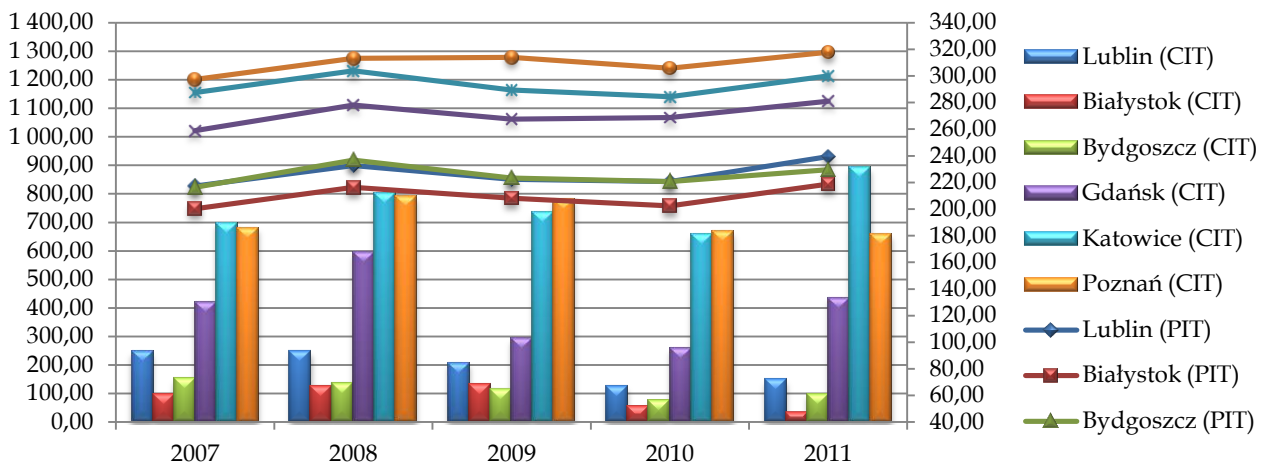
Miasto	2007		2008		2009		2010		2011	
	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT
Lublin	827,05	92,77	899,63	93,34	851,05	84,40	843,06	66,58	930,49	71,84
Białystok	748,06	61,17	822,44	66,97	785,08	67,94	757,38	52,01	834,33	47,12
Bydgoszcz	822,96	72,46	918,44	68,81	855,74	64,37	842,74	56,10	885,10	61,27
Gdańsk	1 021,87	129,98	1 111,80	167,47	1 061,66	103,01	1 067,41	95,51	1 124,44	133,33
Katowice	1 154,77	189,64	1 231,14	211,68	1 163,58	197,51	1 140,52	180,50	1 212,91	231,25
Poznań	1 200,80	185,85	1 274,75	209,32	1 277,90	207,69	1 240,35	182,97	1 296,47	180,92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych.

najniższą kwotę - 2 161,53 zł w 2011 r. Wyższa kwota przypadła w Białymstoku - 2 299,86 zł, Bydgoszczy - 2 350,82 zł, Gdańsku - 3 053,63 zł, Poznaniu - 3 139,89 zł i Katowicach - 3 186,60 zł. W przypadku Lublina wartość wyliczona dla 2011 r. była wyższa od tej z 2007 r. o 29,39%. Większa dynamika wzrostu została odnotowana w Białymstoku - 40,63%. Pozostałe miasta cechowały się mniejszą dynamiką. Dla Bydgoszczy wyniosła ona 26,43%, Gdańska - 19,71%, Katowic - 19,57%, a Poznania o 18,73%.

Istotną częścią dochodów własnych budżetu miasta są dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od nieruchomości oraz w mniejszym stopniu dochody z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. Pod względem wielkości wpływów PIT i CIT w przeliczeniu na

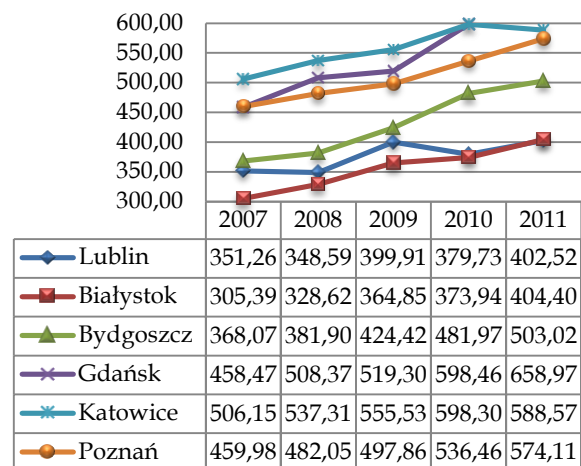
Rysunek 81. Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W ramach wyróżnionych sześciu miast Lublin z kwotą 402,52 zł osiąga najniższe wpływy z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na podobnym poziomie dochody z tego tytułu osiąga miasto Białystok – 404,40 zł. Liderem jest Gdańsk, gdzie wpływy na 1 mieszkańca wyniosły 658,97 zł. W dalszej kolejności należy wyróżnić Katowice – 588,57 zł, Poznań – 574,11 zł i Bydgoszcz 503,02 zł. Dynamika przyrostu wpływów z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach była następująca: Gdańsk – 43,73%, Bydgoszcz – 36,66%,

Rysunek 82. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski (w zł)

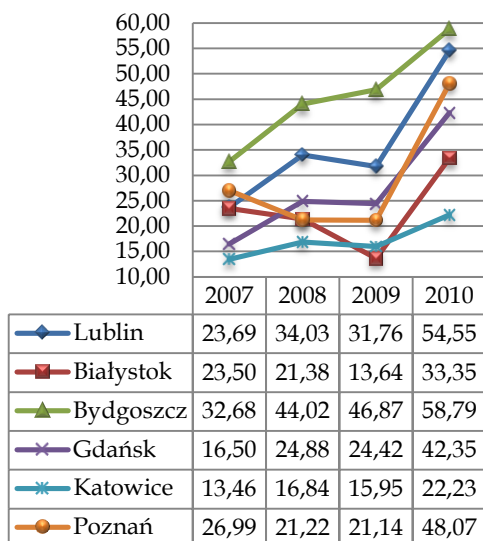

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Białystok – 32,42%, Poznań – 24,81%, Katowice – 16,28% i Lublin – 14,59%.

Analizując zmianę wskaźnika zadłużenia w latach 2007–2010, należy podkreślić, iż w przypadku wszystkich miast wybranych do grupy porównawczej 2010 r. cechował się znacznym wzrostem badanego wskaźnika. Największa zmiana w porównaniu do 2009 r. nastąpiła w Poznaniu (wzrost o 26,93 p.p.), w dalszej kolejności znalazły się: Lublin (wzrost o 22,79 p.p.), Białystok (wzrost o 19,71 p.p.), Gdańsk (wzrost o 17,93 p.p.), Bydgoszcz (wzrost o 11,92 p.p.) i Katowice (wzrost o 6,28 p.p.). W 2010 r. najbardziej zadłużonymi samorządami były: Bydgoszcz (58,79%), Lublin (54,55%) i Poznań (48,07%). Średnią relacją poziomu długu do dochodu charakteryzował się Gdańsk

Rysunek 83. Zadłużenie ogółem do dochodów ogółem w latach 2007–2010 w wybranych miastach Polski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Analiz Samorządowych.

(42,35%) i Białystok (33,35%), a najniższą Katowice (22,23%).

Pod względem dynamiki wzrostu zadłużenia przypadającego na 1 mieszkańca największa wystąpiła w Gdańsku - 213,97% (wzrost z 605,18 zł do 1900,10 zł) i Lublinie - 184,31% (wzrost z 698,41 zł do 1 985,62 zł). W następnej kolejności uplasowały się: Białystok - 109,43% (wzrost z 683,54 zł do 1 431,51 zł), Bydgoszcz - 102,83% (wzrost z 997,08 zł do 2 022,37 zł), Poznań - 97,07% (wzrost z 1 097,28 zł do 2 162,43 zł), na końcu zaś Katowice - 95,29% (wzrost z 496,36 zł do 969,32 zł).

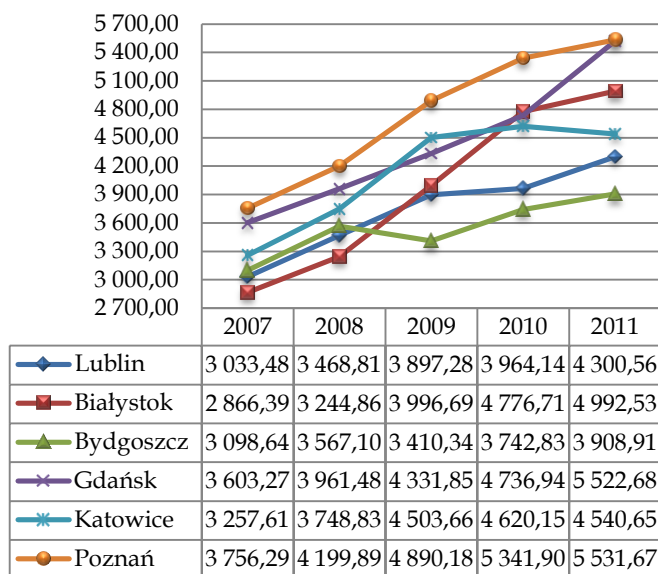
Zwiększenie zadłużenia względem dochodów, jest z jednej strony świadectwem ekspansywnej polityki inwestycyjnej miasta, a z drugiej - potwierdzeniem braku adekwatności posiadanych środków do postawionych zadań. W konsekwencji samorządy są zmuszane do sięgania po kredyty, pożyczki czy też środki z emisji obligacji komunalnych.⁶²

⁶² U. Bronisz (red.), *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011, s. 78-79.

8.3. Działalność bieżąca i inwestycyjna

Miasto ponosi wydatki na realizację zadań przypisanych samorządowi terytorialnemu w zakresie zadań gminy i powiatu, które obejmują wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. W 2011 r. wydatki budżetu miasta Lublin wynosiły 1 499 034 599,47 zł i były o 40,46% wyższe niż w 2007 r. (1 067 197 130,86 zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca daje to kwotę 4 300,56 zł. W 2011 r. niższe ogólne wydatki w przeliczeniu na 1 osobę niż w Lublinie odnotowano w Bydgoszczy – 3 908,91 zł.

Rysunek 84. Wydatki ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

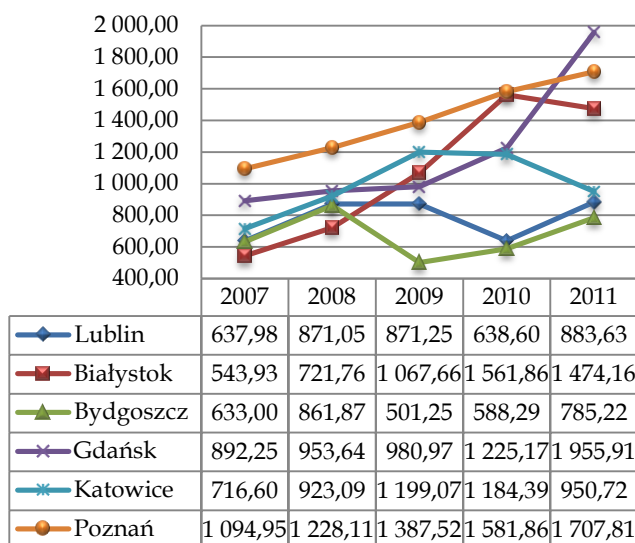
900 731 031,62 zł). Nieco większy wzrost niż w Lublinie odnotowano w Poznaniu – o 53,92% (z 614 195 084,00 zł do 945 383 033,68 zł). Z kolei najmniejszym wzrostem cechują się Katowice – 31,44% (z 223 723 633,30 zł do 294 060 726,17 zł) i Bydgoszcz – 24,66% (z 228 654 568,46 zł do 285 050 847,46 zł).

Wydatki majątkowe ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Lublinie rosły, począwszy od 2007 r. z kwoty 637,98 zł do 871,25 zł w 2009 r. W 2010 r. przejściowo zmalały do kwoty 638,60 zł i rok później osiągnęły najwyższą wartość – 883,63 zł. W perspektywie lat 2007–2011 wzrost ten wyniósł 38,50%. Niższa dynamika zmian wystąpiła w przypadku Bydgoszczy – 24,05% i Katowic – 32,67%, a z kolei wyższa w Poznaniu (55,97%), Gdańsku (119,21%) i Białymstoku (171,02%).

Nieco wyższe występowały w Katowicach – 4 540,65 zł i Białymstoku – 4 992,53 zł, a najwyższe w Gdańsku – 5 522,68 zł i Poznaniu – 5 531,67 zł. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian za okres pięciu lat, trzeba podkreślić, że największy wzrost wydatków wystąpił w Białymstoku – o 74,27%, a w dalszej kolejności w Gdańsku – 54,88% i Poznaniu 45,33%. Mniejszą dynamiką niż miasto Lublin cechują się Katowice – 38,09% i Bydgoszcz – 26,78%.

Wydatki majątkowe ogółem za 2011 r. w Lublinie wyniosły 308 005 816,70 zł i stanowiły 20,55% ogólnych wydatków. W odniesieniu do 2007 r. wydatki majątkowe wzrosły o 37,23%. Największy wzrost miał miejsce w Białymstoku – o 171,17% (z 159 991 959,23 zł w 2007 r. do 433 843 288,82 zł w 2011 r.) i Gdańsku o 121,52% (z 406 611 629,34 zł do

Rysunek 85. Wydatki majątkowe ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 w wybranych miastach Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Władze miasta Lublin na realizację własnych zadań starają się pozyskiwać środki finansowe z funduszy unijnych. W latach 2007–2011 pozyskano 265 253 234,33 zł, w 2007 r. – 31 033 762,34 zł (88,21 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca), w 2008 r. – 11 213 138,32 zł (32,00 zł), w 2009 r. – 27 725 341,52 zł (79,34 zł), w 2010 r. – 83 979 446,36 zł (241,01 zł) i w 2011 r. – 111 301 545,79 zł (319,31 zł).⁶³

Natomiast według danych GUS⁶⁴ w latach 2007–2011 średnio w przeliczeniu na 1 mieszkańca Lublin pozyskał 757,98 zł (łącznie 264 587 373,95 zł). Większą absorpcją środków unijnych wykazały się jedynie: Białystok – 1 912,02 zł (563 565 218,33 zł) i Poznań – 804,31 zł (448 247 871,28 zł). W przypadku pozostałych miast, z którymi porównywany jest Lublin, kwoty środków finansowych otrzymanych z funduszy unijnych, przypadające na 1 mieszkańca, były mniejsze: Gdańsk – 694,06 zł (317 852 217,79 zł), Bydgoszcz – 609,07 zł (219 710 858,43 zł), Katowice – 193,50 zł (59 798 966,68 zł).

Znaczny wzrost aktywności Lublina w pozyskiwaniu środków unijnych nastąpił w latach 2010–2011, co jest zauważalne na rysunku 86. W 2010 r. ich wartość była ponad trzykrotnie większa niż w 2009 r. (wzrost z 77,28 zł do 243,50 zł), a w kolejnym 2011 r. zwiększyła się do 318,93 zł.

Fundusze unijne stanowią istotne źródło finansowania miejskich inwestycji. Do najważniejszych zadań infrastrukturalnych, drogowych oraz kubaturowych, zrealizowanych bądź będących w trakcie wykonania w ostatnich latach, można zaliczyć takie przedsięwzięcia jak:

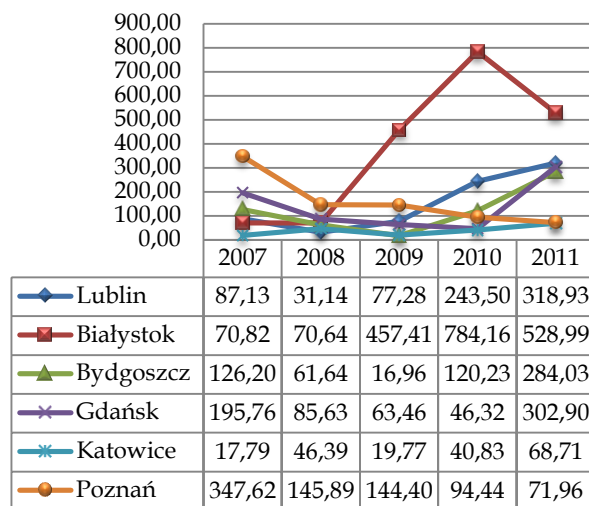
- przedłużenie ul. Solidarności do węzła obwodnicy „Dąbrowica”,
- budowę Portu Lotniczego Lublin,
- przedłużenie ul. Mełgiewskiej,
- przedłużenie ul. Grygowej do Drogi Męczenników Majdanka,
- renowację Teatru Starego w Lublinie,
- renowację klasztoru powiżytkowskiego i przekształcenie w centrum działań artystycznych w Lublinie,
- budowę stadionu miejskiego w Lublinie wraz z zagospodarowaniem przylegającego terenu,
- budowę infrastruktury dla strefy ekonomicznej na Felinie.⁶⁵

⁶³ Na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta Lublin w latach 2007–2011.

⁶⁴ W przypadku Lublina dane Głównego Urzędu Statystycznego są odmienne od tych obliczonych na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta.

⁶⁵ Inne zrealizowane projekty inwestycyjne to: przebudowa ul. Radziwiłłowskiej i ul. 3-go Maja, przebudowa skrzyżowania al. Solidarności–ul. Dolna 3-go Maja–ul. Prusa, przedłużenie ul. Jana Pawła II do al. Kraśnickiej, przedłużenie ul. Krańcowej do ul. Kunickiego wraz z mostem na rzece Czerniejówce, remont zabytkowego mostu na rzece Bystrzycy na przedłużeniu ul. Zamojskiej, renowacja renesansowej „Piwnicy pod Fortuną” poprzez wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań multimedialnych, termomodernizacja zespołu budynków z przebudową hali sportowej Zespołu Szkół Elektronicznych przy ul. Wojciechowskiej 38, budowa dodatkowej kondygnacji i remont obiektu Domu Pomocy Społecznej przy ul. Kosmonautów 78, odrestaurowanie zieleni miejskiej i wybudowanie ścieżek rowerowych oraz ciągów pieszych w parku Czuby, budowa kompleksu boisk „Orlik” przy Gimnazjum nr 1 i Zespole Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego, remont ul. Krochmalnej, ul. Betonowej, ul. Młyńskiej i ul. Przeskok, ul. Diamentowej, al. Smorawińskiego, al. Kraśnickiej, al. Kompozytorów Polskich, al. Spółdzielczości Pracy, ul. Unickiej, ul. Podzamcze, ul. Koryzonowej, ul. Lwowskiej, termomodernizacja budynku Lubelskiego Centrum Edukacji Zawodowej przy ul. Magnoliowej 8, rozbudowa obiektu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego przy ul. Głuskiej 5.

Rysunek 86. Środki finansowe pozyskane z funduszy unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 przez wybrane miasta Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Budżet przyjęty na 2012 r. odzwierciedla główny cel przyjętej polityki finansowej miasta, polegającej na zabezpieczeniu środków na realizację zadań bieżących, przy utrzymaniu jak najwyższego poziomu wydatków na zadania inwestycyjne. Przyjęty budżet na 2012 r. ma charakter proinwestycyjny i zakłada wydatki majątkowe w kwocie 521,1 mln zł, co stanowi blisko 30% całości budżetu.

8.4. Konkluzje strategiczne

- Władze miasta Lublin, realizując swoje zadania, powinny kontynuować działania zmierzające do poprawy obsługi mieszkańców, a także wdrażające projekty związane z cyfryzacją urzędu oraz partycypacją społeczną.
- Rozwój partycypacji społecznej mieszkańców miasta i stymulowanie aktywności społecznej mogą być animowane na wiele sposobów. Tworzenie ciał opiniotawczo-pomocowych dla władz miasta nabiera w tej sytuacji szczególnego znaczenia. Partycypacja prawidłowo animowana sprzyja definiowaniu interesów publicznych w konkretnych sprawach, a tym samym dostosowaniu procesów decyzyjnych do potrzeb społeczności lokalnej.
- Dalsze wprowadzanie udogodnień i nowych rozwiązań dostosowujących infrastrukturę oraz budynki użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnością uczyni przestrzeń miasta bardziej przyjazną i spełniającą oczekiwania wszystkich obywateli Lublina.
- Władze miasta Lublin powinny dążyć do utrzymania wysokiej dynamiki przyrostu dochodów ogółem budżetu miasta, by dorównały do poziomu, jaki występuje w porównywanych ośrodkach.
- W związku ze spadkiem dochodów własnych z tytułu udziału w podatku CIT oraz przeciętnymi wpływami z tytułu udziału w podatku PIT, wynikającymi z przeciętnej zamożności mieszkańców Lublina, władze miasta muszą poszukiwać alternatywnych źródeł dochodów (np. środki z Unii Europejskiej, Fundusze Norweskie i Fundusz EOG (Norway Grants/EEA Grants), Fundusze Szwajcarskie, współpraca w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego itd.).
- Ekspansywna polityka inwestycyjna realizowana w Lublinie (wzrost wydatków majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2007–2011 wyniósł 38,50%) wpłynie na zmniejszenie różnic rozwojowych pomiędzy Lublinem a największymi miastami Polski, ale spowoduje wzrost wskaźnika zadłużenia miasta.
- Gospodarka majątkiem stanowiącym własność miasta powinna wynikać z założeń przyjętych w dokumentach strategicznych i mieć charakter długookresowy. Ważny jest również efektywny i skuteczny nadzór właścicielski nad spółkami, w których samorząd gminy posiada swoje udziały/akcje.

9. Wyniki analizy porównawczej potencjału społeczno-ekonomicznego Lublina

Celem przeprowadzonej wielopłaszczyznowej diagnozy było nie tylko określenie tendencji zmian, jakie w ciągu ostatnich lat zarysowały się w różnych dziedzinach, ale także zbadanie potencjału społeczno-ekonomicznego Lublina i odniesienie go do innych miast Polski (Białegostoku, Bydgoszczy, Gdańska, Katowic i Poznania). Dla każdego działu zawierającego pogłębioną analizę został obliczony zintegrowany wskaźnik cząstkowy, który przyjmuje wartości od 0 do 100, na podstawie którego ustalono pozycję Lublina w stosunku do porównywanych miast. Ze względu na konieczność dokonania rzetelnego porównania wszystkie wskaźniki zostały obliczone w oparciu o dane za 2010 r., gdyż dla tego roku są one kompletne.

Pierwszy komponent wskaźnika sumarycznego „Społeczeństwo” obejmuje aspekty związane z demografią, funkcjonowaniem na rynku pracy oraz aktywnością społeczną. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla Lublina wyniósł 55,90, co przełożyło się na 3 pozycję w rankingu – za Poznaniem (69,58) i Gdańskiem (56,03), od którego dzieli nas minimalna różnica. Lublin posiada kilkupunktową przewagę nad Białymstokiem, a nad Katowicami i Bydgoszczą sięga ona już kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu punktów. Pozytywny wpływ na wynik Lublina miał licznie reprezentowany sektor organizacji pozarządowych działających w mieście, a także lepsza sytuacja demograficzna niż w porównywanych miastach. Na rezultat negatywnie oddziałuje sytuacja na rynku pracy, tj. bezrobocie i niskie płace.

Tabela 46. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Społeczeństwo”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Przyrost naturalny	66,67	100,00	33,33	71,11	0,00	64,44
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	66,20	100,00	26,76	29,58	0,00	42,25
Stopa bezrobocia rejestrowanego	31,03	0,00	49,43	79,31	97,70	100,00
Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	68,18	100,00	0,00	0,00	0,00	59,09
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej	22,14	4,23	0,00	66,92	100,00	45,52
Liczba fundacji wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności	88,95	0,00	6,55	59,93	56,93	100,00
Frekwencja wyborcza w wyborach na Prezydenta RP	44,21	37,88	5,37	100,00	0,00	78,79
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	55,90	49,42	17,95	56,03	38,19	69,58

Źródło: Opracowanie własne.

W drugim komponencie „Szkolnictwo i wychowanie” analizą objęto dane związane ze wszystkimi szczeblami nauczania, począwszy od wychowania przedszkolnego, a skończywszy na studiach i działalności uczelni wyższych. Obliczony wskaźnik dla Lublina – 72,35 zapewnił mu 2 miejsce na sześć badanych miast. Najlepszy wynik osiągnął Poznań – 85,14, a na 3 pozycji znalazł się Białystok – 54,59. Pozostałe miasta od liderów dzieli znaczna różnica (Katowice – 37,03, Bydgoszcz – 32,38, Gdańsk – 20,79). Na bardzo dobry wynik Lublina istotny wpływ miał wyraźny akademicki charakter miasta oraz prężne działania prorozwojowe prowadzone przez uczelnie wyższe. Miasto zapewnia również odpowiednią opiekę przedszkolną. Z kolei dalszej poprawy wymaga funkcjonowanie placówek oświatowych typu szkoły podstawowe i gimnazja.

Tabela 47. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Szkolnictwo i wychowanie”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	89,07	94,74	42,91	0,00	60,32	100,00
Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych	50,06	39,78	9,24	0,00	5,17	100,00
Współczynnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów	45,42	38,43	54,80	11,73	0,00	100,00
Liczba studentów studiujących na uczelniach wyższych w przeliczeniu na 1 tys. ludności	79,28	0,00	54,95	51,35	100,00	79,28
Środki z UE pozyskane przez uczelnie wyższe w przeliczeniu na 1 studenta	97,91	100,00	0,00	40,88	19,64	46,42
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	72,35	54,59	32,38	20,79	37,03	85,14

Źródło: Opracowanie własne.

Trzeci komponent „Infrastruktura” odnosi się do możliwości transportu i infrastruktury drogowej, zasobów mieszkaniowych, a także do infrastruktury sieciowej. Najwyższym zintegrowanym wskaźnikiem cząstkowym w tym obszarze cechuje się Białystok – 70,11, a tuż za nim Poznań – 59,05. Lublin znajduje się na 3 miejscu – wartość wskaźnika 55,90. W dalszej kolejności są Katowice – 39,28, Gdańsk – 35,71 i Bydgoszcz – 24,04. Na wynik Lublina korzystnie oddziałuje rozwinięta sieć kanalizacyjna (w mniejszym stopniu sieć wodociągowa i gazowa) oraz przyzwoita infrastruktura drogowa w mieście. Poprawy wymagają cechy charakteryzujące zasoby mieszkaniowe.

Tabela 48. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Infrastruktura”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Gęstość sieci dróg gminnych w powiecie o nawierzchni twardej	73,97	100,00	72,60	0,00	46,58	91,78
Gęstość sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej	46,43	42,86	19,64	0,00	100,00	69,64
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	30,99	40,85	0,00	23,94	21,13	100,00
Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. ludności	45,05	55,35	0,00	100,00	18,38	59,80
Sieć kanalizacyjna przypadająca na 100 km ² powierzchni	100,00	61,65	63,71	49,73	1,41	0,00
Sieć wodociągowa przypadająca na 100 km ² powierzchni	50,53	100,00	0,00	64,36	61,11	9,93
Sieć gazowa przypadająca na 100 km ² powierzchni	38,55	100,00	6,46	0,00	19,91	93,81
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	55,90	70,11	24,04	35,71	39,28	59,05

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejny komponent to „Aktywność gospodarcza”. Opiera się on na analizie sektora lokalnej przedsiębiorczości i działalności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych, także w dziedzinie budownictwa biurowego oraz działalności handlowo-usługowej. Obliczenia zintegrowanych wskaźników cząstkowych pokazują mocną polaryzację porównywanych miast. Miasta takie jak Gdańsk – 70,19, Katowice – 68,77, Poznań – 50,14 charakteryzują się rozwiniętą sferą gospodarczą. Odmienny poziom rozwoju gospodarczego obrazują wskaźniki obliczone dla Bydgoszczy – 23,72, Białegostoku – 18,49 i Lublina – 15,5. W przypadku Lublina wszystkie elementarne wskaźniki są niskie, a spośród nich najlepiej prezentuje się wskaźnik związany z budownictwem budynków handlowo-usługowych.

Tabela 49. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Aktywność gospodarcza”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności	18,78	0,00	23,50	51,18	46,87	100,00
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca	14,49	0,00	22,79	100,00	76,97	59,48
Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca	5,22	0,00	21,69	67,45	94,82	100,00
Produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	17,20	0,00	14,74	83,92	100,00	62,19
Powierzchnia użytkowa budynków biurowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	1,92	11,25	0,00	24,05	100,00	9,42
Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	33,90	81,22	56,59	100,00	4,88	0,00
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	15,52	18,49	23,72	70,19	68,77	50,14

Źródło: Opracowanie własne.

Piąty komponent „Kultura i wizerunek” wiąże się z szeroko rozumianą działalnością instytucji kultury i podmiotów tworzących bazę hotelową oraz z postrzeganiem miasta przez turystów. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy badający te aspekty dla Lublina wyniósł 43,63 (4 miejsce). Wyższy wskaźnik osiągnęły Katowice – 50,09, Gdańsk – 63,47 i Poznań – 69,46, a niższy Białystok – 13,13 i Bydgoszcz – 10,90. Na tle porównywanych miast w Lublinie najgorzej przedstawia się sytuacja związana z funkcjonowaniem kin. Na przeciętną wartość zintegrowanego wskaźnika cząstkowego ma także wpływ słabo rozwinięta baza noclegowa oraz mniejsze niż w przypadku pozostałych miast jej wykorzystanie, pomimo że Lublin posiada walory historyczne i kulturowe, które mogą być podstawą do zwiększenia atrakcyjności turystycznej miasta.

Tabela 50. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Kultura i wizerunek”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinach stałych	0,00	46,75	62,60	64,71	97,92	100,00
Widzowie w kinach w przeliczeniu na 1 tys. ludności	0,00	0,33	5,46	39,15	100,00	81,05
Zwiedzający muzea w przeliczeniu na 1 tys. ludności	100,00	0,00	8,00	92,00	7,03	45,70
Miejsca noclegowe w przeliczeniu na 1 tys. ludności	6,86	0,00	6,39	100,00	37,63	78,78
Korzystający z noclegów w przeliczeniu na 1 tys. ludności	25,78	28,29	0,00	85,65	47,76	100,00
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	100,00	14,46	0,00	32,53	7,23	57,83
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 tys. ludności	37,38	19,90	12,62	0,00	100,00	26,70
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	43,63	13,13	10,90	63,47	50,09	69,46

Źródło: Opracowanie własne.

„Jakość życia” to następny komponent tworzący wskaźnik sumaryczny służący do określenia potencjału społeczno-ekonomicznego Lublina. Analizie poddano dane dotyczące środowiska naturalnego, stopnia jego zanieczyszczenia czy chociażby zadbania o nie poprzez odpowiednią gospodarkę odpadami. W dalszej kolejności do porównań wykorzystano wskaźniki związane z opieką zdrowotną, bezpieczeństwem oraz pomocą społeczną. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy oceniający aspekty dotyczące jakości życia najwyższy jest w przypadku Lublina – 81,02. Na tak wysoką wartość wskaźnika wpływ miały czynniki charakteryzujące środowisko naturalne i stopień jego ochrony oraz czynniki obrazujące poziom opieki zdrowotnej przejawiający się w dostępności do aptek i w liczbie łóżek przypadających na mieszkańców Lublina. Wartości obliczone dla pozostałych miast ukształtowały następującą dalszą kolejność: Katowice (77,24), Poznań (56,00), Białystok (49,68), Gdańsk (48,75), Bydgoszcz (32,31).

Tabela 51. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Jakość życia”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych	76,31	0,00	14,98	39,02	100,00	91,64
Liczba pojazdów samochodowych ogółem w przeliczeniu na 1 km ² powierzchni	87,74	86,20	87,15	100,00	88,18	0,00
Udział wydatków w Dziale 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska w ogólnych wydatkach budżetu JST	100,00	0,00	31,73	49,29	92,07	17,56
Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności	77,02	41,33	31,65	0,00	100,00	76,81
Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną	100,00	38,78	0,00	21,68	7,95	83,88
Zgony niemowląt na 1 tys. urodzeń żywych	100,00	100,00	0,00	72,00	68,00	80,00
Średnia wartość wypłacanego dodatku mieszkaniowego	49,26	61,81	14,65	100,00	38,15	0,00
Udział wydatków w dziale 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa w ogólnych wydatkach budżetu JST	49,30	54,93	76,06	0,00	100,00	85,92
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	81,02	49,68	32,31	48,75	77,24	56,00

Źródło: Opracowanie własne.

Ostatni komponent „Samorząd terytorialny” wiąże się z możliwościami budżetowymi miasta wynikającymi z gromadzenia dochodów z różnych źródeł i z ich redystrybucją. Analiza danych związanych z finansami budżetów miast pokazuje silną polaryzację. Możliwości rozwojowe Lublina ograniczają niewysokie dochody miasta, przez co wydatki inwestycyjne także są mniejsze niż w porównywanych miastach i z tego względu występuje konieczność zwiększania zadłużenia gminy. W rankingu bazującym na obliczonych wskaźnikach Lublin (20,97) znajduje się na 6 miejscu. Wyżej odpowiednio w kolejności znalazły się Bydgoszcz (25,25), Białystok (35,67), Katowice (70,26), Gdańsk (70,99), Poznań (92,68).

Tabela 52. Zintegrowany wskaźnik cząstkowy dla komponentu „Samorząd terytorialny”

Wskaźnik	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	15,32	82,74	0,00	100,00	90,66	98,99
Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,00	11,16	16,50	93,03	100,00	99,60
Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca	17,74	0,00	17,67	64,19	79,33	100,00
Dochody własne z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca	11,13	0,00	3,12	33,22	98,11	100,00
Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca	2,58	0,00	48,12	100,00	99,93	72,40
Zadłużenie ogółem do dochodów ogółem	88,40	30,42	100,00	55,03	0,00	70,68
Wydatki ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	13,84	64,66	0,00	62,17	54,86	100,00
Wydatki majątkowe ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca	5,06	97,99	0,00	64,10	60,00	100,00
WSKAŹNIK ZINTEGROWANY	20,97	35,67	25,25	70,99	70,26	92,68

Źródło: Opracowanie własne.

Siedem wyżej omówionych zintegrowanych wskaźników cząstkowych pozwoliło obliczyć wskaźnik sumaryczny określający potencjał społeczno-ekonomiczny każdego z miast. Największy jest on w Poznaniu – 67,67 i dość wyraźnie, bo o kilkanaście punktów przewyższa wskaźniki obliczone dla trzech kolejnych miast: Katowic (53,62), Gdańska (51,34) i Lublina (50,74). Pomimo że Lublin znajduje się dopiero na 4 miejscu, pozycja ta nie jest zła, gdyż w stosunku do drugich Katowic strata wynosi niecałe 3 punkty. W przypadku zintensyfikowania działań sprzyjających rozwojowi miasta, stolica Lubelszczyzny ma szansę w ciągu najbliższych kilku lat dorównać Katowicom i Gdańskowi. Natomiast za Lublinem znalazły się Białystok

(41,88) i Bydgoszcz (23,72), nad którymi Lublin pod względem wartości wskaźnika posiada wyraźną przewagę.

Tabela 53. Wskaźnik sumaryczny i zintegrowane wskaźniki cząstkowe dla poszczególnych komponentów określających potencjał społeczno-ekonomiczny wybranych miast Polski

Dział diagnozy	Lublin	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Poznań
Spółeczeństwo						
wskaźnik cząstkowy	55,90	49,42	17,95	56,03	38,19	69,58
pozycja w rankingu	3	4	6	2	5	1
Oświata i wychowanie						
wskaźnik cząstkowy	72,35	54,59	32,38	20,79	37,03	85,14
pozycja w rankingu	2	3	5	6	4	1
Infrastruktura						
wskaźnik cząstkowy	55,90	70,11	24,04	35,71	39,28	59,05
pozycja w rankingu	3	1	6	5	4	2
Aktywność gospodarcza						
wskaźnik cząstkowy	15,52	18,49	23,72	70,19	68,77	50,14
pozycja w rankingu	6	5	4	1	2	3
Kultura i wizerunek						
wskaźnik cząstkowy	43,63	13,13	10,90	63,47	50,09	69,46
pozycja w rankingu	4	5	6	2	3	1
Jakość życia						
wskaźnik cząstkowy	81,02	49,68	32,31	48,75	77,24	56,00
pozycja w rankingu	1	4	6	5	2	3
Samorząd terytorialny						
wskaźnik cząstkowy	20,97	35,67	25,25	70,99	70,26	92,68
pozycja w rankingu	6	4	5	2	3	1
WSKAŹNIK SUMARYCZNY						
Wartość wskaźnika	50,74	41,88	23,72	51,34	53,62	67,67
Pozycja w rankingu	4	5	6	3	2	1

Źródło: Opracowanie własne.

Spis tabel

TABELA 1. KOMPONENTY I WSKAŹNIKI POTENCJAŁU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO MIAST.....	7
TABELA 2. RUCHY MIGRACYJNE MIESZKAŃCÓW LUBLINA W LATACH 2007–2011.....	15
TABELA 3. STRUKTURA ZATRUDNIENIA W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH EKONOMICZNYCH W LUBLINIE W LATACH 2007–2010.....	19
TABELA 4. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W LUBLINIE WPISANE DO REJESTRU REGON W LATACH 2007–2011	22
TABELA 5. STOPIEŃ WYKORZYSTANIA DOSTĘPNYCH MIEJSC W PRZEDSZKOLACH W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (w %)	25
TABELA 6. ŻŁÓBK I ICH WYKORZYSTANIE W LUBLINIE W LATACH 2007–2011	26
TABELA 7. LICZBA PLACÓWEK OŚWIATOWYCH I POMIESZCZEŃ SZKOLNYCH W LUBLINIE W LATACH 2007–2011	28
TABELA 8. LICZBA UCZNIÓW I ABSOLWENTÓW LUBELSKICH PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W LATACH 2007–2011	29
TABELA 9. KOMPUTERYZACJA I DOSTĘP DO INTERNETU W LUBELSKICH SZKOŁACH W LATACH 2008–2010.....	30
TABELA 10. PORÓWNANIE WYNIKÓW EGZAMINU GIMNAZJALNEGO PRZEPROWADZONEGO W 2012 R. W LUBLINIE DO ŚREDNICH WYNIKÓW OGÓLNOKRAJOWYCH.....	31
TABELA 11. LICZBA STUDENTÓW NA LUBELSKICH UCZELNIACH WYŻSZYCH W LATACH 2007–2011 (DANE DLA PODREGIONU LUBELSKIEGO – NTS 3).....	34
TABELA 12. NAJWIĘKSZE PUBLICZNE SZKOŁY WYŻSZE W POLSCE WG LICZBY STUDENTÓW W ROKU AKADEMICKIM 2011/2012	35
TABELA 13. LICZBA CUDZOZIEMCÓW NA LUBELSKICH UCZELNIACH WYŻSZYCH	36
TABELA 14. WARTOŚĆ REALIZOWANYCH PROJEKTÓW INWESTYCYJNYCH PRZY WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW FINANSOWYCH POCHODZĄCYCH Z UNII EUROPEJSKIEJ PRZEZ UCZELNIE WYŻSZE W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI W PRZELICZENIU NA 1 STUDENTA (LICZBA STUDENTÓW STUDIUJĄCYCH NA UCZELNIACH ZLOKALIZOWANYCH W DANYM PODREGIONIE NTS-3 MIASTA CENTRALNEGO)	41
TABELA 15. WYKAZ WAŻNIEJSZYCH INWESTYCJI I PROJEKTÓW REALIZOWANYCH PRZEZ LUBELSKIE UCZELNIE PRZY WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW FINANSOWYCH POCHODZĄCYCH Z UNII EUROPEJSKIEJ.....	41
TABELA 16. KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI SIECIOWYCH W % OGÓŁU LUDNOŚCI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	54
TABELA 17. POTENCJAŁ TECHNICZNY PGE DYSTRYBUCJA SA ODDZIAŁ LUBLIN (STAN NA 24.01.2012 R.)	55
TABELA 18. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH	58
TABELA 19. UDZIAŁ PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH (w %)	59
TABELA 20. LICZBA INKUBOWANYCH FIRM W CAŁYM OKRESIE DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO INKUBATORA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI POLITECHNIKI LUBELSKIEJ W LATACH 2007–2012	64
TABELA 21. DZIAŁALNOŚĆ AKADEMICKIEGO INKUBATORA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ODDZIAŁ W LUBLINIE W LATACH 2009–2011.....	65
TABELA 22. POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ POLSKĄ FUNDACJĘ OŚRODKÓW WSPOMAGANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO „OIC POLAND” WG SEKTORÓW GOSPODARKI (DANE WG STANU NA 31.10.2012 R.).....	65
TABELA 23. POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ POLSKĄ FUNDACJĘ OŚRODKÓW WSPOMAGANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO „OIC POLAND” WG WIELKOŚCI PODMIOTÓW (DANE WG STANU NA 31.10.2012 R.).....	65
TABELA 24. PODMIOTY, KTÓRE UZYSKAŁY ZEZWOLENIE NA DZIAŁALNOŚĆ W PODSTREFIE LUBLIN SSE EURO-PARK MIELEC (WG STANU NA 30.09.2012 R.).....	71
TABELA 25. KLASYFIKACJA PRZEMYSŁÓW KREATYWNYCH W OPARCIU O POLSKĄ KLASYFIKACJĘ DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007)	74
TABELA 26. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW KREATYWNYCH W POLSCE W LATACH 2009–2011 W OPARCIU O POLSKĄ KLASYFIKACJĘ DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007).....	75

TABELA 27. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW KREATYWNYCH W LUBLINIE W LATACH 2009–2011 W OPARCIU O POLSKĄ KLASYFIKACJĘ DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007)	76
TABELA 28. UDZIAŁ W LUBELSKIM RYNKU SEKTORA KREATYWNEGO PRZEDSIĘBIORSTW Z POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁÓW KLASYFIKACJI PKD W 2011 R.	76
TABELA 29. TURYSTYCZNE OBIEKTY ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA W LATACH 2007–2011	84
TABELA 30. MIEJSCA NOCLEGOWE W TURYSTYCZNYCH OBIEKTACH ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA W LATACH 2007–2011.....	84
TABELA 31. KORZYSTAJĄCY Z NOCLEGÓW W POSZCZEGÓLNYCH OBIEKTACH ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA W LATACH 2007–2011	85
TABELA 32. MEDALE ZDOBYTE PRZEZ LUBELSKICH SPORTOWCÓW W POSZCZEGÓLNYCH DYSCYPLINACH W LATACH 2010–2011 (OZNACZENIA: Z – ZŁOTY, S – SREBRNY, B – BRĄZOWY).....	88
TABELA 33. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH O PROFILU GASTRONOMICZNYM DZIAŁAJĄCYCH W LUBLINIE W LATACH 2009–2011	90
TABELA 34. ODPADY WYTWORZONE W PRZELICZENIU NA 1 KM ² POWIERZCHNI MIASTA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W TONACH).....	93
TABELA 35. ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE OCZYSZCZANE W % ŚCIEKÓW WYMAGAJĄCYCH OCZYSZCZANIA W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	94
TABELA 36. LICZBA POJAZDÓW W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2009–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	94
TABELA 37. ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ WG RODZAJU DZIAŁAJĄCE W LUBLINIE W LATACH 2007–2010	96
TABELA 38. PORADY UDZIELONE W RAMACH PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ W LATACH 2007–2010	96
TABELA 39. LICZBA PERSONELU MEDYCZNEGO WG PODSTAWOWEGO MIEJSCA PRACY PRZYPADAJĄCEGO NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	97
TABELA 40. WYDATKI ZREALIZOWANE PRZEZ MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE W 2011 R. Z PODZIAŁEM NA FORMY WSPARCIA	98
TABELA 41. POWODY PRZYZNANIA POMOCY PRZEZ MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE W LUBLINIE – ANALIZA PORÓWNAWCZA ZA LATA 2010–2011	101
TABELA 42. LICZBA I KWOTA OGÓŁEM WYPŁACONYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	102
TABELA 43. STRUKTURA ORGANIZACYJNA URZĘDU MIASTA LUBLIN	109
TABELA 44. WYKAZ SPÓŁEK PRAWA HANDLOWEGO, W KTÓRYCH GMINA LUBLIN POSIADA UDZIAŁY/ AKCJE (STAN NA SIERPIEŃ 2012 R.)	110
TABELA 45. DOCHODY WŁASNE Z TYTUŁU UDZIAŁU W PODATKU PIT I CIT W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W ZŁ)	114
TABELA 46. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „SPOŁECZEŃSTWO”	121
TABELA 47. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE”	122
TABELA 48. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „INFRASTRUKTURA”	122
TABELA 49. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA”	123
TABELA 50. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „KULTURA I WIZERUNEK”	123
TABELA 51. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „JAKOŚĆ ŻYCIA”	124
TABELA 52. ZINTEGROWANY WSKAŹNIK CZĄSTKOWY DLA KOMPONENTU „SAMORZĄD TERYTORIALNY”	124
TABELA 53. WSKAŹNIK SUMARYCZNY I ZINTEGROWANE WSKAŹNIKI CZĄSTKOWE DLA POSZCZEGÓLNYCH KOMPONENTÓW OKREŚLAJĄCYCH POTENCJAŁ SPOŁECZNO-EKONOMICZNY WYBRANYCH MIAST POLSKI.....	125

Spis rysunków

RYSUNEK 1. POWIĄZANIA FUNKCJONALNE GŁÓWNYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH W LATACH 2010 I 2030	10
RYSUNEK 2. WIZJA KSZTAŁTOWANIA PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW SIECI DROGOWEJ 2030*: AUTOSTRADY I DROGI EKSPRESOWE, LOTNISKA, PORTY MORSKIE, ODRZAŃSKA DROGA WODNA	10
RYSUNEK 3. WIZJA KSZTAŁTOWANIA PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW SIECI KOLEJOWEJ 2030*: KOLEJE DUŻYCH PRĘDKOŚCI, KOLEJ KONWENCJONALNA, LOTNISKA, PORTY MORSKIE, ODRZAŃSKA DROGA WODNA	11
RYSUNEK 4. KIERUNKI INTEGRACJI POLSKIEJ PRZESTRZENI W LATACH 2010 I 2030	12
RYSUNEK 5. KIERUNKI DZIAŁAŃ POLITYKI PRZESTRZENNEJ SŁUŻĄCE PODNIESIENIU KONKURENCYJNOŚCI GŁÓWNYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	12
RYSUNEK 6. LICZBA LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (WG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA, STAN NA KONIEC GRUDNIA)	14
RYSUNEK 7. STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI LUBLINA W 2010 R.	15
RYSUNEK 8. PRZYRÓST NATURALNY W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	16
RYSUNEK 9. WSKAŹNIK MAŁŻEŃSTW, ROZWODÓW, URODZEŃ I ZGONÓW W LUBLINIE W LATACH 2007–2010	16
RYSUNEK 10. WSKAŹNIK LUDNOŚCI W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	17
RYSUNEK 11. WSKAŹNIK LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	17
RYSUNEK 12. WSKAŹNIK LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	17
RYSUNEK 13. UDZIAŁ LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓŁEM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	20
RYSUNEK 14. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO W RELACJI DO ŚREDNIEJ KRAJOWEJ W LATACH 2007– 2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W %)	20
RYSUNEK 15. STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W LATACH 2007–2011 W SKALI POLSKI, WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO I W WYBRANYCH MIASTACH (W %)	21
RYSUNEK 16. LICZBA BEZROBOTNYCH W ZALEŻNOŚCI OD POSIADANEGO WYKSZTAŁCENIA W LUBLINIE W LATACH 2007–2011	21
RYSUNEK 17. LICZBA FUNDACJI WPISANYCH DO REJESTRU REGON W PRZELICZENIU NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	22
RYSUNEK 18. LICZBA STOWARZYSZEŃ I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH WPISANYCH DO REJESTRU REGON W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	22
RYSUNEK 19. FREKWENCJA WYBORCZA W WYBORACH W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W %)	23
RYSUNEK 20. ODSETEK DZIECI W WIEKU 3–5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	26
RYSUNEK 21. ODSETEK DZIECI W WIEKU 3–6 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	26
RYSUNEK 22. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI BRUTTO DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	30
RYSUNEK 23. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI BRUTTO DLA GIMNAZJÓW W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	31
RYSUNEK 24. LICZBA STUDENTÓW STUDIUJĄCYCH NA UCZELNIACH ZLOKALIZOWANYCH W DANYM PODREGIONIE W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI MIASTA CENTRALNEGO PODREGIONU W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	34
RYSUNEK 25. STUDENCI ZAGRANICZNI WG MIEJSCA POCHODZENIA W ROKU AKADEMICKIM 2010/2011	36

RYSUNEK 26. STUDENCI ZAGRANICZNI WG MIEJSCA POCHODZENIA W ROKU AKADEMICKIM 2011/2012	36
RYSUNEK 27. PIĘDZIESIĄT NAJBARDZIEJ POPULARNYCH KIERUNKÓW STUDIÓW NA UCZELNIACH WYŻSZYCH W LUBLINIE W ROKU AKADEMICKIM 2011/2012	38
RYSUNEK 28. ZMIANA LICZBY STUDENTÓW NA 50 NAJBARDZIEJ POPULARNYCH KIERUNKACH STUDIÓW NA UCZELNIACH WYŻSZYCH W LUBLINIE W LATACH AKADEMICKICH 2008/2009–2011/2012	39
RYSUNEK 29. POCHODZENIE TERYTORIALNE STUDENTÓW I ROKU UMCS ROZPOCZYNAJĄCYCH STUDIA NA KIERUNKACH, NA KTÓRE PRZYJĘTO CO NAJMNIEJ 75 OSÓB, W ROKU AKADEMICKIM 2010/2011, WEDŁUG PODZIAŁU NA OKRĘGI POCZTOWE	40
RYSUNEK 30. PRZEBIEG OBWODNICZY MIASTA LUBLIN.....	44
RYSUNEK 31. MAPA UKŁADU DROGOWEGO MIASTA LUBLIN.....	45
RYSUNEK 32. NATĘŻENIE RUCHU NA WLOTOWYCH DO LUBLINA DROGACH WOJEWÓDZKICH I KRAJOWYCH W 2010 R.	45
RYSUNEK 33. GĘSTOŚĆ SIECI DRÓG POWIATOWYCH O NAWIERZCHNI TWARDEJ W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	46
RYSUNEK 34. GĘSTOŚĆ SIECI DRÓG GMINNYCH W POWIECIE O NAWIERZCHNI TWARDEJ W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	46
RYSUNEK 35. MAPA LUBELSKIEGO WĘZŁA KOLEJOWEGO.....	49
RYSUNEK 36. MAPA TRAS ŚCIEŻEK ROWEROWYCH ZLOKALIZOWANYCH W LUBLINIE	50
RYSUNEK 37. PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W M ²)	51
RYSUNEK 38. POWIERZCHNIA UŻYTKOWA NOWO ODDANYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH W PRZELICZENIU NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W M ²)	51
RYSUNEK 39. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W PRZELICZENIU NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	52
RYSUNEK 40. ŚREDNIE CENY 1 M ² MIESZKANIA W TRANSAKCJACH NA RYNKU PIERWOTNYM W LUBLINIE W OKRESIE III KW. 2006 R.–I KW. 2012 R.	52
RYSUNEK 41. ŚREDNIE CENY 1 M ² MIESZKANIA W TRANSAKCJACH NA RYNKU WTÓRNYM W LUBLINIE W OKRESIE III KW. 2006 R.–I KW. 2012 R.	53
RYSUNEK 42. DOSTĘPNOŚĆ MIESZKANIA ZA PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE W LUBLINIE W OKRESIE III KW. 2006 R.– I KW. 2012 R.	53
RYSUNEK 43. SIEĆ GAZOWA PRZYPADAJĄCA NA 100 KM ² POWIERZCHNI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	55
RYSUNEK 44. SIEĆ WODOCIĄGOWA PRZYPADAJĄCA NA 100 KM ² POWIERZCHNI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	55
RYSUNEK 45. SIEĆ KANALIZACYJNA PRZYPADAJĄCA NA 100 KM ² POWIERZCHNI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	55
RYSUNEK 46. ZUŻYCIE ENERGII W PRZELICZENIU NA 1 ODBIORCĘ W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	56
RYSUNEK 47. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON W PRZELICZENIU NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	59
RYSUNEK 48. RÓŻNICA MIĘDZY WSKAŹNIKIEM PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ NOWO ZAREJESTROWANYCH I WYKREŚLONYCH Z REJESTRU REGON W PRZELICZENIU NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	60
RYSUNEK 49. STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU REGON I DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE LUBLINA W PODZIALE WG KLAS WIELKOŚCI W LATACH 2007–2011	60
RYSUNEK 50. NAKŁADY INWESTYCYJNE W PRZEDSIĘBIORSTWACH W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	61

RYSUNEK 51. PRODUKCJA SPRZEDANA PRZEMYSŁU W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (PODMIOTY O LICZBIE PRACUJĄCYCH > 9).....	61
RYSUNEK 52. WARTOŚĆ BRUTTO ŚRODKÓW TRWAŁYCH W PRZEDSIĘBIORSTWACH W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	61
RYSUNEK 53. LOKALIZACJA PODSTREFY LUBLIN SPECJALNEJ STREFY EKONOMICZNEJ EURO-PARK MIELEC	69
RYSUNEK 54. POWIERZCHNIA UŻYTKOWA BUDYNKÓW BIUROWYCH ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA W PRZELICZENIU NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW W LATACH 2009–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	72
RYSUNEK 55. POWIERZCHNIA UŻYTKOWA BUDYNKÓW HANDLOWO-USŁUGOWYCH ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA W PRZELICZENIU NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	72
RYSUNEK 56. LICZBA LUDNOŚCI PRZYPADAJĄCA NA 1 MIEJSCE W KINACH STAŁYCH W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	82
RYSUNEK 57. WIDZOWIE W KINACH W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	83
RYSUNEK 58. ZWIEDZAJĄCY MUZEA W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	83
RYSUNEK 59. MIEJSCA NOCLEGOWE W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	85
RYSUNEK 60. KORZYSTAJĄCY Z NOCLEGÓW W LUBLINIE TURYSŃCI POLSCY I ZAGRANICZNI W LATACH 2007–2011	86
RYSUNEK 61. KORZYSTAJĄCY Z NOCLEGÓW W PRZELICZENIU NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	86
RYSUNEK 62. WYPOŻYCZENIA KSIĘGOZBIORU NA 1 CZYTELNIKA W WOLUMINACH W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	89
RYSUNEK 63. CZYTELNICY BIBLIOTEK PUBLICZNYCH NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	89
RYSUNEK 64. KSIĘGOZBIÓR BIBLIOTEK NA 1 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	90
RYSUNEK 65. UDZIAŁ ODPADÓW PODDANYCH ODZYSKOWI W ILOŚCI ODPADÓW WYTWORZONYCH W CIĄGU W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W %).....	93
RYSUNEK 66. LICZBA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH OGÓŁEM W PRZELICZENIU NA 1 KM ² POWIERZCHNI MIASTA W LATACH 2009–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	94
RYSUNEK 67. UDZIAŁ WYDATKÓW W DZIALE 900 – GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA W OGÓLNYCH WYDATKACH BUDŻETU JST W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W %).....	95
RYSUNEK 68. LICZBA ŁÓŻEK W SZPITALACH OGÓLNYCH W PRZELICZENIU NA 10 TYS. LUDNOŚCI W LATACH 2007-2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	96
RYSUNEK 69. LICZBA LUDNOŚCI PRZYPADAJĄCA NA 1 APTEKĘ OGÓLNODOSTĘPNĄ W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	97
RYSUNEK 70. ZGONY NIEMOWLĄT NA 1 TYS. URODZEŃ ŻYWYCH W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	97
RYSUNEK 71. SYSTEM POMOCY ŚRODOWISKOWEJ W 2011 R. NA TERENIE MIASTA LUBLIN	99
RYSUNEK 72. DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I OŚRODKI WSPARCIA NA TERENIE MIASTA LUBLIN	100
RYSUNEK 73. ŚREDNIA WARTOŚĆ WYPŁACONEGO DODATKU MIESZKANIOWEGO W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	102
RYSUNEK 74. LICZBA STWIERDZONYCH I WYKRYTYCH PRZESTĘPSTW W LUBLINIE W LATACH 2008–2011	104
RYSUNEK 75. LICZBA ODNOTOWANYCH WYPADKÓW I KOLIZJI DROGOWYCH W LUBLINIE W LATACH 2008–2011.....	104
RYSUNEK 76. UDZIAŁ WYDATKÓW W DZIALE 754 – BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA W OGÓLNYCH WYDATKACH BUDŻETU JST W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	105
RYSUNEK 77. PODZIAŁ TERYTORIALNY MIASTA LUBLIN NA DZIELNICE	108
RYSUNEK 78. UDZIAŁ DOCHODÓW WŁASNYCH W BUDŻECIE MIASTA LUBLIN W LATACH 2007–2011 (W TYS. ZŁ)	113

RYSUNEK 79. DOCHODY OGÓŁEM BUDŻETU MIASTA W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	113
RYSUNEK 80. DOCHODY WŁASNE BUDŻETU MIASTA W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	114
RYSUNEK 81. DOCHODY WŁASNE Z TYTUŁU UDZIAŁU W PODATKU PIT I CIT W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W ZŁ)	115
RYSUNEK 82. DOCHODY WŁASNE Z TYTUŁU PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W ZŁ).....	115
RYSUNEK 83. ZADŁUŻENIE OGÓŁEM DO DOCHODÓW OGÓŁEM W LATACH 2007–2010 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI (W %).....	115
RYSUNEK 84. WYDATKI OGÓŁEM BUDŻETU MIASTA W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI.....	117
RYSUNEK 85. WYDATKI MAJĄTKOWE OGÓŁEM BUDŻETU MIASTA W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 W WYBRANYCH MIASTACH POLSKI	117
RYSUNEK 86. ŚRODKI FINANSOWE POZYSKANE Z FUNDUSZY UNIJNYCH W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W LATACH 2007–2011 PRZEZ WYBRANE MIASTA POLSKI.....	118

Bibliografia

Literatura

1. Bronisz U. (red.), *Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000–2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011.
2. Drozdowski R., Matczak P. (red.), *Samozatrudnienie. Analiza wyników badań*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004.
3. Dylewski M., Filipiak B., Gorzałczyńska-Koczkodaj M., *Metody analityczne w działalności jednostek podsektora samorządowego*, Difin, Warszawa 2010.
4. Grabiński T., *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach dynamiki zjawisk ekonomicznych*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1984.
5. Grabowska M. (red.), *Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim. Raport z badań przeprowadzonych w ramach projektu*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2011.
6. Hellwig Z., *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr*, „Przegląd Statystyczny” 1968, nr 4.
7. Janicki W. (red.), *Województwo lubelskie. Środowisko–społeczeństwo–gospodarka*, Norbertinum, Lublin 2011.
8. Konefał K. (red.), *Obserwatorium Lubelskiego Rynku Pracy*, Europerspektywa, Lublin 2010.
9. Kotarski H., *Kapitał ludzki a rozwój regionu peryferyjnego. Podkarpacie na tle kraju*, (w:) *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, (red.) M. Szczepański, K. Bierwiazzonek, T. Nawrocki, Uniwersytet Śląski, Katowice 2008.
10. Kwiatkowski E. (red.), *Zróżnicowanie rozwoju polskich regionów*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2008.
11. Mackiewicz M. (red.), *Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim. Prognozy opracowane w ramach projektu*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2011.
12. Młodak A., *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin, Warszawa 2006.
13. Sagan M., *Miasta wojewódzkie Polski Wschodniej i ich potencjał rozwojowy*, (w:) *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, (red.) B. Józwik, M. Sagan, Difin, Warszawa 2012.
14. Sobol E. (red.), *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1997.
15. Strahl D., *Metody programowania rozwoju społeczno-ekonomicznego*, PWE, Warszawa 1990.
16. Szot-Gabryś T., *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, (w:) *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, (red.) B. Józwik, M. Sagan, Difin, Warszawa 2012.

Raporty, dokumenty i inne opracowania

1. *Analiza oferty lubelskich uczelni i możliwości jej dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy. Raport z badań*, Fundacja UMCS, Lublin 2012.
2. *Analiza potrzeb i rozwoju przemysłów kreatywnych. Raport końcowy*, ECORYS Polska, Warszawa 2009.
3. *Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie lubelskim w 2011 r.*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2012.
4. *Dostępność budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych w mieście Lublin*, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2011.
5. Folder dotyczący Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin. Urząd Miasta Lublin, Lublin 2012.
6. Informacja o stanie mienia Gminy Lublin na dzień 31 grudnia 2011 r., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2012.

7. *Informacja nt działalności „Lubelskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej” ze szczególnym uwzględnieniem Wydziału Elektrotechniki i Informatyki (WEiI)*, Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej, Lublin 2012.
8. *Klasy w województwie lubelskim*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011.
9. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (Uchwała Rady Ministrów nr 239 z dnia 13 grudnia 2011 r.)
10. *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubelskim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011.
11. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników w województwie lubelskim*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2012.
12. *Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012–2020*, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Lublin 2012.
13. *Program Rewitalizacji dla Lublina* (Uchwała nr 752/XXXIII/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 18 czerwca 2009 r.).
14. *Raport na temat wielkich miast Polski Lublin*, PwC, Warszawa 2011.
15. *Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2011 r.*, NBP Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012.
16. *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2011*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2012.
17. *Raport Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009.
18. *Rolnictwo w województwie lubelskim w 2011 r.*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2012.
19. *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności.*
20. *Rynek nieruchomości w województwie lubelskim w latach 2007–2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011.
21. *Rynek pracy w województwie lubelskim w latach 2007–2010*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2011.
22. *Sprawozdania z wykonania budżetu miasta Lublin za lata 2007–2011*, Urząd Miasta Lublin.
23. *Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2011 roku*, Miejski Ośrodek Pomocy w Rodzinie, Lublin 2012.
24. *Strategia Wspierania Sportu i Rekreacji w Lublinie do roku 2015* (Uchwała nr 496/XXIII/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 28 czerwca 2012 r.).
25. *Studium komunikacyjne oraz koncepcja organizacji ruchu w obszarze centralnym miasta Lublin. Studium komunikacyjne – Materiały przygotowane na konsultacje społeczne w dniu 11 października 2012 r.*, Biuro Projektowo-Konsultingowe TRANSEKO, Warszawa 2012.
26. *Studium urbanizacji Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego*, Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Lublin 2009.
27. *Szkoły wyższe i ich finanse w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011.
28. *Szkoły wyższe i ich finanse w 2011 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.
29. *Uchwała Rady Miasta nr 496/XXVI/2008 z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie*
30. *Uwarunkowania rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego na przykładzie Gminy Lublin, cz. 1*, Deloitte, Warszawa–Lublin 2012.
31. *Uwarunkowania rozwoju gospodarczego województwa lubelskiego na przykładzie Gminy Lublin, cz. 2*, Deloitte, Warszawa–Lublin 2012.
32. *Wsparcie przemysłów kreatywnych w Lublinie. Analiza potencjału i kierunki rozwoju*, Lubelskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych, Lublin 2012.
33. *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie lubelskim, 2011 r.*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2012.

Bazy danych

1. Dane Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych
[www.stat.gov.pl/bdr].
2. System Analiz Samorządowych – Związek Miast Polskich
[www.sas24.org].
3. Mapa Dotacji UE – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
[www.mapadotacji.gov.pl]

Źródła internetowe

1. Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o.
[www.ksgaz.pl].
2. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
[www.kul.pl].
3. Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie
[www.kmpsp.lublin.pl].
4. Komenda Miejska Policji w Lublinie
[www.bip.lublin.kmp.policja.gov.pl].
5. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie
[www.straz.lublin.pl].
6. Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie
[www.kwp.lublin.pl].
7. Lubelska Fundacja Rozwoju
[www.lfr.lublin.pl].
8. Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej
[www.lctt.pollub.pl].
9. Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o.
[www.lpec.pl].
10. Miejski Ośrodek Sportu i rekreacji „Bystrzyca” w Lublinie sp. z o.o.
[www.mosir.lublin.pl].
11. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.
[www,mpwik.lublin.pl].
12. Ministerstwo Gospodarki
[www.mg.gov.pl].
13. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
[www.mrr.gov.pl].
14. Naczelna Organizacja Techniczna Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych Rada w Lublinie
[www.not.lublin.pl]
15. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
[www.oke.krakow.pl].
16. PGE Obrót SA Oddział w Lublinie
[www.lubzel.com.pl].
17. Politechnika Lubelska
[www.pollub.pl].
18. Portal Miasta Lublin
[www.lublin.eu].

19. PricewaterhouseCoopers
[www.pwc.pl].
20. Serwis Parki Lublin
[www.parki.lublin.pl].
21. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
[www.umcs.lublin.pl].
22. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
[www.am.lublin.pl].
23. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
[www.ar.lublin.pl].
24. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie
[www.lubelskie.pl].
25. Urząd Miasta Lublin
[www.um.lublin.eu].
26. Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji w Lublinie
[www.wktir.pl].